

VE
RI
TAS

Anal.

Dansk poetisk Anthologie,

eller

Udvalg af danske og norske lyriske Digteres Arbeider, efter Tidsfølgen,

og

ledsaget med biographisk-kritiske Efterretninger

ved

Christian Molbech.

Første Deel.

Kiöbenhavn.
Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel,
trykt hos S. L. Thiele.
1830.

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

Fortale.

Naar man taler om danske Digtere og den danske Poesies Oprindelse, regner man denne mangen Gang fra høist forskiellige Tidspunkter. Vi have saaledes en Historie af den danske Digtekonst ved to berømte, nu afdøde Forfattere, hvori dens Begyndelse føres tilbage til den anden Halvdeel af det 15de Aarhundrede, og til den danske Riimkrønike — et Arbeide, som vel er det ældste, Tiden har levnet os af dette Slags Riimvers i Modersmaalet, men sikkert ikke de ældste, som have været til. Desuden gives der vore Folkeviser eller de saakaldte Kæmpeviser, som med endnu langt mere Grund, end Riimkrøniken, regnes til dansk Poesie, og hvis Alder man har vanskeligt ved at angive anderledes er som en ubekiendt Størrelse.—Til andre Tider tales et om en nyere dansk Digtekonst, som man vil ant at have begyndt omtrent med det syttende Aarh drede, eller med Arreboe, skiøndt allerede han er sa forældet for vor Tid, at selv om han havde været den før-

trinligst Digter, vilde nu omstunder kun faa læse ham, da Sprogform og Skrivemaade vilde afskrække Mængden. Fra Arreboe ned til Midten af det 18de Aarhundrede opregner man vel et betydeligt Antal Navne paa danske Digtere; men ved nøiere Undersøgelse vil det findes, at deres Arbeider næsten uden Undtagelse høre til de literaire Sieldenheder — Beviis nok for, at de er lidet kiendte og søgte, og endnu mindre læste. Neppe de fortrinligste af de her omtalte danske poetiske Forfattere, f. Ex. en Bording og Kingo, giøre herfra en Undtagelse; og Aarsagen hertil er det let nok, med faa Ord at angive.

Det vilde røbe ikke mindre Overilelse og Eensidighed, end Ubekiendtskab med disse Forfattere, dersom man i vor Tid vilde bryde Staven over enhver af dem, ved at erklære dem for reent uden Værdi, eller overhovedet frakiende dem enhver Paastand paa Digternavnet. De kunne ikke alle veies med samme Vægt; og de bedre og fortrinlige havde uimodsigeligen den Fortieneste, at de udmærkede sig i deres Tidsalder; eller omtrent drev det saavidt i Poesien, som det i deres Levetid lod sig giøre. Det var ikke Arreboes eller Bordings Skyld, at de fødtes for fleer end et Par hundrede Aar siden, eller at Sproget og Smagen i Danmark endnu vare saa lidet dyrkede, at det ikke var mueligt, selv for et meget begavet poetisk Talent, med eet at bryde den raae og haarde Skal, der

lagde sig om Poesiens Kierne, i det endnu i saa høi Grad udyrkede, eller rettere forsømte og forringede Modersmaal. Selv hos Arreboe, den tidligste af de ovennævnte Poeter fra det syttende Aarhundrede, hvis Sprog og Udtryksmaade endog har noget tilbage fra det sextende, finder man Anlæg til en sand Digter; mange poetiske Elementer, Skiønhed og Kraft i Billeder og Diction — men Raahed i Formen, Mangel paa eiendommelig, frembringende Phantasie, og paa Evne til at kunne tilegne sig en renere Smag, eller overføre denne fra fremmede Mønstre i Modersmaalet. — Saalænge Nationen overhovedet ikke stod paa noget høiere Trin i Konstsmag og æsthetisk Dannelse, end det, vi kunne slutte os til af det 17de Aarhundredes danske Forfattere: maatte ogsaa en Digter, som Bording, med sin flydende Versification og altid lystige Lune, være et glimrende Phænomen, og vis paa det almindelige og ei ufortiente Bifald, der blev ham til Deel — saaledes som den Tids Poeter kunde nyde det. Men fra Midten af det 17de Aarhundrede, da en, om endog svag Straale fra den franske Sol, der lyste over og om Ludvig den Fiortendes Hof, ogsaa naaede ind til Danmark, begyndte man her at føle et Slags Misforhold imellem den fremmede Politur, som efterhaanden udbredte sig fra Hoffet til den fornemme Verden, og det Udannede og Smagløse, der meer eller mindre herskede baade i

den prosaiske Diction, og i den for det meste klangløse, rimede Prosa, som man kaldte dansk Poesie. En Følge heraf var, at ligesom allerede længe det latinske Sprog havde været det, hvoraf danske Lærde for det meste betiente sig i deres Skrifter: saaledes begyndte man i den finere Verden at holde sig til det franske og tydske Sprog, af hvilke det første snart blev det diplomatiske Sprog og det høiere Hofsprog; imedens Tydsk blev ikke allene næsten den daglige Omgangs Tungemaal ved Hoffet og i de, Hoffet nærmeste adelige Kredse, (man erindre sig ved denne Leilighed, at Frederik IV. og Christian VI. aldrig skrev andet end Tydsk) men ogsaa udbredte sig betydeligt iblandt Borgerstanden; uden at man dog egentlig kan sige, at det endnu i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede havde faaet nogen betydende ny og giennemgribende Indflydelse paa den endnu saa lidet uddannede nyere danske Prosa. Den hyppige Brug af det latinske Sprog hos de Lærde, og Indflydelsen af den franske Literatur hos de Dannede, kunne vi ansee for de Modvirkninger, der endnu tildeels hindrede og indskrænkede Tydskhedens, sildigere hen med større Kraft indbrydende Strøm. Holberg, vor nyere Literaturs Hoved-Stifter, og den Forfatter, giennem hvis Skrifter den nyere danske Prosa erholdt Grundvolden for sin Dannelse, er, uagtet den idelige Brug af franske Ord, hist og her ogsaa af fremmede Ordføi-

ninger, overhovedet ligesaa reen for Germanismer, som for al Slags Efterabelse. Denne ligesaa eiendommelige, som med et rigt og mangesidigt Talent begavede Forfatter, brød ved sine Comedier en ny Bane i den danske Literatur, hvor han reiste sig og denne Literatur et uforgængeligt Minde. Men saa vidt han endog, som komisk Digter, overstraalede enhver af sine Forgængere i Fædrelandet: saa var dog den saakaldte høiere eller alvorlige Poesie ham, i dens renere Skikkelse, næsten ligesaa fremmed, som den var det for hans Tidsalder — og næsten endnu meer for denne, end for den foregaaende, eller det 17de Aarhundrede. I dette havde Arreboe og Bording i det mindste fremviist betydende Naturanlæg for den høiere Digtekonst, som muligen kun Mangel paa Studium, paa Sprogets og Smagens Dannelse, hindrede fra at frembringe ædlere Frugter. Et endnu større Talent for den hellige Poesie lagde Kingo for Dagen; og det er hos ham, at man sædvanligen, og ikke uden Grund, søger et af de første Udspring til en nyere dansk, egentlig lyrisk Digtekonst. Men hvor langt det endnu var fra, at Kingo havde erhvervet sig en høiere almindelig Sprogdannelse og correct Smag, eller hvor langt han var fra at have tilegnet sig en øvet Sands for Poesiens Formskiønhed: viser sig ikke blot derved, at hvad han skrev paa Riim, udenfor den aandelige eller geistlige Poesie, der var hans Muses egent-

lige Hiem, deelte Tidsalderens Smagløshed, vel endog dens Raahed; men at selv hans Psalmer, skiøndt mindre vanheldede af disse Feil, dog ikke ere uden en Mængde Pletter, som imidlertid ei kunne skiule den Rigdom af lyrisk Kraft, den høie Tankeflugt og den varme og inderlige religiøse Følelse, som Kingo virkelig besad og lagde for Dagen, saasnart han tog sig for at digte Psalmer. Stod Bording heri tilbage for ham, saa kan vi dog vel sige, at det var denne, henved et halvt Aarhundrede tidligere, med sielden Lethed i Udtrykket og Versificationen, med stort Herredømme over Sproget, og megen Sands for dets Reenhed og Fynd, begavede Digter, der i det 17de Aarhundrede stod nærmest til at blive en dansk Lyriker. I det mindste besad Bording, foruden sit afgiorte Sprogtalent, en umiskiendelig Evne til at meddele sine Digte et liveligt Præg af forskiellige Siælsstemninger, en naturlig og utvungen Charakteer, hvori hans egen godmodige, muntre og lunefulde Personlighed maler sig, og hvori han ved en elskværdig Individualitet vinder sine Læseres Kiærlighed.

Men selv de her nævnte Forfattere høre til det, vi kunne kalde den danske Poesies Oldsager. De have et ikke ubetydende historisk Værd, og burde endnu i vore Dage, tilligemed enkelte af deres Samtidige, ingenlunde reent glemmes eller oversees af denne Poesies Dyrkere; da der hos dem, under den jævnligen raae og haarde

Skal, dølger sig mangen sund, indfødt, nærende Kierne. Men de ligge, hvad den alvorlige Digtekonst angaaer, endnu aldeles udenfor vor Alders Smag og vor nyere Poesies, eller rettere uden for Konstens almindelige Grændser. Det er en historisk Bemærkning, som enhver let kan giøre, som har sin naturlige Grund i den Gang, hvilken Smagens og den æsthetiske Culturs Dannelse tog i Danmark, forenet med Folkets Naturanlæg for Skiemt og Ironie, og som vi her blot i Forbigaaende ville giens kalde: at imedens vi endnu i vor Tid ere i Stand til, med meer eller mindre Fornøielse at læse muntre eller skiemtende danske Vers fra det 17de Aarhundrede — imedens Holbergs alt over hundrede Aar gamle komiske Poesier endnu ere en yndet og almindelig Læsning: kunne vi neppe finde et alvorligt dansk Digt, ældre end 1750, læseligt; og det er endog først et Par Decennier sildigere, at en over sin Samtid hævet Digter, med sielden Aandskraft og rige Evner, aabnede Adgangen til Konstens indre Helligdom, og gav den alvorlige lyriske Poesie sit egentlige Borgerskab i Danmark.

Siden Evalds Tid — hvor hurtigt og hvor vidt har den udstrakt sine Grændser; hvor talrig en Mængde af Dyrkere har den, i vort Fædreland og i vort Sprog faa nye Konst fundet i halvtredsindstyve Aar! — Allerede begynde nogle af de tidligere Digtere fra dette Tidsrum at glemmes eller oversees. Allerede gives der

i dette Tidsrum, som dog egentlig først er vor nyere Poesies Dannelsesperiode, meer end een afvigende Retning og forskiellig Modification af den æsthetiske Smag, der endog syntes nær ved at blive underkastet en saa fuldkommen Ombannelse, at man vilde forkaste Alt i Poesien, hvad der ikke bar det Præg, man i det 19de Aarhundrede tillægger Navn af romantisk. At fremhæve og skildre disse Forandringer, maa være forbeholdt en anden Leilighed. Her vilde jeg fornemmelig kun berøre den unegtelige Kiendsgierning, at allerede den nærværende Generation begynder at blive fremmed for Sprogtone og Smag i danske Digte fra det 18de Aarhundredes anden Halvdeel — tildeels fordi man, i Følge mangehaande Omskiftninger i den literaire Interesse, allerede kiender og læser lidet, der er skrevet paa Dansk, og ældre end vort Aarhundredes Begyndelse. Om man altid giør vel deri, vil jeg her lade uberørt. Hvad Digtere angaaer, saa vil dog i det mindste Enhver tilstaae, at det maa have en almindelig Interesse, at erfare og kiende noget til, hvorledes den nærværende danske Poesie er bleven til, eller har dannet sig. Et tienligt Hielpemiddel hertil har jeg troet at finde i et Værk, som det, hvis Begyndelse her fremlægges; en Samling, hvis Udvalg af danske Lyrikeres Arbeider baade, ved de meddeelte Prøver, kunde give en nogenlunde tilstrækkelig Forestilling om Poesiens og om hver enkelt Digters Charak-

teer; og tillige ved den saavidt muligt iagttagne chronologiske Følge, fremstille et successivt, umiddelbart Billede af Digtekonstens Historie i Danmark, som tillige understøttedes og forbandtes ved de meddeelte biographiske og historisk-kritiske Efterretninger om Digtenes Forfattere. Disse Noticer kunde saaledes afgive, om ei en sammenhængende Historie af den danske Poesie fra Tullin, indtil vor Tid, saa dog en Række af Bidrag til et saadant Arbeide. De meddeelte Udvalg af Digternes Værker kunde henlede fornyet Opmærksomhed paa mangen et tidligere, om ikke glemt, dog svagere erindret Navn; det hele Værk, naar det fuldendtes, kunde vorde Danske og Norske en kiær Erindringsbog om disse Nationers, i noget over et Par Slægtfølger mest yndede indenlandske Digtere; vække eller forøge den yngre Alders Kiærlighed til Nationalsproget og den fædrelandske Digtekonst; ja ogsaa bibringe Fremmede et tydeligere og fordeelagtigere Begreb om den danske lyriske Poesies Rigdom.

Hvorledes jeg har udført dette Foretagende, vil Bogen selv bedst forklare; og hvorvidt jeg har været heldig i at vælge de meddeelte Digte af enhver Forfatter, maa den bedømme, der baade kiender nøie til deres poetiske Arbeider, og vil sætte sig paa det Synspunkt, hvorfra Værkets Formaal og Bestemmelse sees i det rette Lys. Man vil da ei heller oversee, at det første

Bind af den danske Anthologie endnu ikke strækker sig til den nærværende Slægts Digtere; at det begynder fra et Tidspunkt, der ligger omtrent i Midten af forrige Aarhundrede; og at ogsaa vor nyere danske Poesie allerede har en Historie, og dens tidligste Frembringelser, for at sees i deres egen Dag, ikke maa unddrages den rigtige Belysning, som de faae ved at kiende alle samtidige og samvirkende Betingelser. Meningen kan ikke være, at Alt, hvad denne Samling kommer til at indeholde, skulde være lige godt, eller ethvert Digt i sit Slags høre til de fortrinligste. Men Valget skulde træffe de bedre Forfattere, og disses bedste Digte — og her kommer det naturligviis an paa, hvorvidt en rigtig Smag har ledet Valget. — Meningen kan heller ikke være, at alle Læsere, som i det nærværende Tidspunkt tage denne Bog i Haanden, skulde finde lige Interesse ved ethvert af de meddeelte Stykker; men vel, at Enhver, med dannet Smag og dannet Sprogkundskab, ikke skulde stødes ved noget af de her optagne Digte. Aldeles at undgaae, indtil det mindste af saadanne Anstød, er dog ikke let muligt — og hvo vil finde dette besynderligt ved Digtere, som tilhørte en saameget ældre Tid, efterdi selv de nyeste ikke altid hylde og stræbe at tilegne sig en reen Smag og en dadelfri Form, hvilket for en stor Deel er det, som vi, tilligemed Mangel paa Studium og paa et uddannet Sprog, have at udsætte paa vore ældre

Digtere? — Endnu bør jeg vel tilføie, at ogsaa Hensyn paa Fædrelandet og dets Ungdom — hvis Dannelse ved Fortrolighed med Modersmaalet og dets Literatur en fornuftig Opdragelseslære har sat paa sit rette Trin af national Vigtighed — ei have været eller kunne blive udelukkede fra Bestemmelserne for denne Samlings Valg. Derved forstaaer jeg langt fra ikke, at den fortrinligen skulde fyldes med saakaldte patriotiske Digte; men, uden Hensyn til, hvorledes Udlændinges og Fremmedes Smag vil dømme om dens Indhold, vilde det glæde mig, om enhver det danske Sprogs Borger i de to Riger, hvis nationale Literatur dette Sprog forbinder, maatte finde meer end een Grund og Anledning til at være tilfreds med Indholdet. Jeg tvivler imidlertid ikke paa, at Endeel ville finde, snart eet, snart andet at udsætte, enten paa Valget af optagne, eller paa Savnet af udelukkede Digte; men heri at blive Alle tilpas, var umuligt; og hvor skulde jeg ende, hvis jeg vilde giøre Rede for enhver meer eller mindre virkende Grund, der i hvert enkelt Tilfælde bestemte mit Valg?

Ogsaa de meddeelte biographisk-kritiske Efterretninger maae overhovedet, saa godt de kunne, forsvare sig selv. De ere i flere Henseender faldne forskielligt ud, ligesom Gienstanden og de tilgængelige Kilder vare anderledes; og at de ere skrevne under uophørlige Afbrydelser ved andre uundgaaelige Arbeider, kan maaskee i

det mindste bidrage til at undskylde, om ei til at dække, nogle af deres Mangler. Jeg bemærker i øvrigt, at jeg jævnligen, saa vidt Kortheden tillod det, har søgt at vise, hvorledes Digternes Arbeider ere modtagne og paaskiønnede i deres Nyhed, og af hvad Beskaffenhed den samtidige Kritik har været. At nærværende Bind, uden Hensyn til en og anden chronologisk Erindring, som derved kunde giøres, sluttes med Evald, som den ypperste og mest betydende danske Digter fra det 18de Aarhundrede: ansaae jeg for rigtigt; og jeg troer Ingen vil dadle, at jeg af hans lyriske Digte, som de, saavel fra Poesiens, som fra Sprogets Side, vigtigste og mest betydende, har optaget det forholdsviis største Antal, og (med Undtagelse af de større Cantater og Oratorier) ikke udelukket nogen af de forskiellige Former, hvori Evald som lyrisk Digter forsøgte sig. Jeg holdt det ogsaa for passende at dele dem i to Afdelinger, hvoraf den første indeholder de egentlig geistlige eller religiøse. Hvorfor de biographiske Noticer om Evald ere faldne kortere ud, end Nogle formodentlig ventede: vil bedst forklares ved den omstændeligere Biographie af denne vor berømte Digter, der omtrent vil udkomme samtidigen med dette Bind af Anthologien, hvis Fortsættelse fornemmelig vil beroe paa, hvad Bifald man skienker det begyndte Værk, som i tre til fire Bind kunde sluttes.

Tilsidst maa jeg erindre, hvad de aftrykte Digtes Text angaaer, at jeg har været meget langt fra, at ville tage mig en saa vidt dreven Frihed, som f. Ex. Ramler og Matthison have brugt i deres lignende Udvalg af tydske lyriske Poesier: ved betydende Afkortninger og Forandringer stundom at levere Digte, der ikke længer vare dem, Forfatterne havde skrevet. Reglerne for, paa denne Maade at giøre Digtene i en saadan Samling, hvad Ramler kalder læselige, kunde med hver ny Slægt, ja oftere, blive saa omskiftende, at deres Vilkaarlighed reent ophævede enhver Regel. Jeg har derimod fulgt den: at aftrykke ethvert Digt uafkortet og uforandret i Væsen og Indhold. Det eneste, jeg ved enkelte Digte har tilladt mig, har været ubetydende Rettelser af Sprogfeil, Omsætning af et Ord for Velklangens Skyld, og kun sielden Valget af et ædlere, et mere correct Udtryk, eller et rigtigere Riim — Alt Forandringer af den Art, at de ikke i mindste Maade vedrøre den væsentlige og oprindelige Skikkelse i en eneste Strophe; og at man kun ved en nøiagtig kritisk Sammenligning vil være istand til at opdage dem. En saadan Fremgangsmaade anseer jeg ei allene at være fuldkommen tilladelig, men endog foreskreven ved den sande Kritiks og den sunde Smags Lov. Skulde Man afholde sig fra, ved saa ringe og næsten umærkelige Textforandringer, at giøre væsentlig Nytte? — og en saadan

er det, at Digtene kunne læses, med en mere uforstyrret Opmærksomhed paa Indholdet og paa Formens Heelhed, uden at Smag og renere Sprogsands stødes ved uvæsentlige Feil, som med et Pennestrøg kunne rettes. At der i de indførte Digte, som tilhøre den danske Poesies endnu levende Nestor, Hr. Conferentsraad og Ridder P. H. Frimann, vil findes forholdsviis langt flere Forandringer, end i noget af de øvrige, har den Grund: at Forfatteren selv har havt den Godhed, efter mit yttrede Ønske, at giennemsee disse Digte, inden de aftryktes. I et eneste Leilighedsdigt af Evald (hvis meddeelte Digte man i øvrigt, af gode Grunde, vil finde saa godt som aldeles urørte) har jeg tilladt mig at udelade tre Stropher (S. 355.) De tilhøre Leiligheden, langt meer end Poesien; og der gives nuomstunder saare faa Læsere, som vilde savnet dem, hvis ikke Udeladelsen var angivet.

Kiøbenhavn, den 9de December 1830.

C. Molbech.

Indhold.

Dansk
poetisk Anthologie.

Første Bind.

Christian Brauman Tullin.

(Født 1728, død 1765).

Med Tullin pleier man, ikke uden Grund, at begynde Rækken af de nyere danske Digtere, der naaer, uden nogen saa skarpt adskillende Grændse, indtil vore Dage. Det Navn, han i sin korte Levetid vandt, kunde han ikke længe bevare; men ligesom alt den tredie Slægt i Norden nævner det, om ikke med den overstrømmende, meer af patriotisk Følelse end af dannet Konstsmag udsprungne Beundring, hvormed hans Samtidige ophøiede ham, saa dog med skiønsom Erkiendelse af Naturanlæg, Aandskraft og Sprogkraft hos Maidagens og Søfartens Sanger: saaledes vil Tullins Navn altid beholde historisk Mærkværdighed, fordi han, i den alvorlige Poesie, betegner Overgangen fra en ældre og forældet Literatur til den nyere, hvis Aand endnu er den levende i vort Sprog og vor nationale Smag for Digtekonstens Værker. Lad endogsaa Tullin allerede forekomme os noget fremmed, noget stiv og gammeldags: saa føle vi dog, at han i Sprogform og Udtryksmaade er os beslægtet, at heller ikke vor Smag ganske kan forkaste ham; og vi erkiende dette end-

nu langt mere, naar vi underkaste Tullins nærmeste Forgængere den samme Prøve, som ham. Lad hans Digterkreds synes os indskrænket, hans Muse svag i Opfindelse, jævnligen kold i Phantasiens Brug, fængslet ved herskende Lyst til at betragte og undervise; lad det synes et let Arbeide for vore Dages skærpede Kritik, at fremhæve hans Digtes Mangler og svage Sider: saa vil dog nærmere Betragtning og Kundskab til hans Tidsalder lære os at agte ham, ikke blot som hævet over Forgængere, men som begavet med en vis Grad af aandelig Selvstændighed, der i det mindste styrkede hans naturlige Tænksomhed, og gav hans Udtryk Liv og Kraft, om den endog ei kunde bøde paa Mangelen af det "store og opvakte Genie," som man tillagde ham efter hans Død; men som nu ikke lettelig Nogen vil kunne finde i hans Arbeider.

Ville vi derimod ved hiint Udtryk ikke forstaae den mægtige, Alt giennemtrængende, Alt i sig optagende Kraft, der i Konst og Poesie, som i enhver anden menneskelig Aandsretning, bryder sig sin egen Bane, hersker over Samtid og Efterverden, og frembringer Værker, hvis Udødelighed er meer end et Galanterie af Medlevende: ville vi ei tænke paa det store Genie, men blive staaende ved det opvakte Hoved, det naturlig gode Nemme: saa kunne vi overhovedet ikke negte Tullin denne Egenskab, der allerede i tidlige Aar syntes at have bestemt ham for en videnskabelig Bane, hvortil han dog neppe har enten havt eller følt noget afgiørende Kald. Født i Christiania den 6te September 1728 af borgerlige Forældre,

(Faderen Gulbrand Hansen*), en Kiøbmand, gift med Ragnild Dehli) gav han allerede som Barn Tegn til let Nemme og Lærelyst, blev holdt til Bogen, og efter Faderens tidlige Død sat i den lærde Skole i Christiania, hvorfra han 1745 i sit 17de Aar dimitteredes til Kiøbenhavns Universitet. Her overstod han ikke blot de første academiske Prøver med Berømmelse, men lagde sig med saadan Iver, under Veiledning af Dr. Nold, (den Tid Sognepræst i Karrebek, hos hvem Tullin en Tid opholdt sig) efter det theologiske Studium, at han "inden et Aars Ende (1747) befandtes moden til den bedste Charakteer, saavel ved den theologiske Examen, som i Anledning af hans holdte Dimisprædiken." At dertil for 80 Aar siden fordredes mindre omfattende videnskabelig Kundskab, end nu, skiøndt maaskee ligesaa megen Sproglærdom: er bekiendt nok. Man maatte ogsaa kiende Tullin nøiere, end af den korte Levnetsbeskrivelse, som en af hans Venner faa Aar efter hans Død opsatte, for at dømme om den egentlige Grad af hans theologiske Modenhed. Det fortiener dog at bemærkes, som et Vidnesbyrd om en den Tid ualmindelig Flid og Arbeidsomhed, at Tullin som Student i Kiøbenhavn i de faa Aar, hvori

*) Nyerup har oplyst, efter Bings Norges Beskrivelse S. 776, at Tullins Fader var født paa Gaarden Tul-Lien eller Tullin, i Ringebo Præstegield, Christians Amt; og at Digteren uden Tvivl er opkaldt efter en Justitsraad og Laugmand Christian Brauman, der efter Topographisk Journal. IX. 65, døde 1729. (Udsigt over den danske Digtek. under Frederik V. S. 132).

han giennemgik et heelt academisk Cursus, ikke blot og-saa lagde sig efter det franske og tydske Sprog, men ef-ter Musik og Tegning. Allerede 1748 forlod han Kiø-benhavn, og saaledes, kan man sige, endtes endnu før det 20de Aars Slutning, Tullins videnskabelige Bane; saaledes kom han til at savne den lettere og rigeligere Anledning til Dannelse, som Opholdet i Hovedstaden un-der Frederik den Femtes Regieringstid vilde have givet ham. Hans Ophold var efter den Tid indskrænket til hans Føde-by, hvor han, efterat have opgivet sin første Bestemmelse til Præstestanden, lagde sig paa egen Haand efter Lov-kyndigheden; men tillige efter det engelske og ita-lienske Sprog, med hvis Literaturer han "paa nogle faa Aar" skal have giort sig meget bekiendt. Hvor ud-strakt hans Læsning af italienske Forfattere har været, kunne vi af hans poetiske Arbeider, hvori faa eller ingen Spor til Indflydelse af denne Literatur findes, ikke døm-me om. Heller ikke er det let at sige, hvor vidt han er gaaet i sit Studium af den engelske Poesie, eller om han engang i dette er naaet til Milton. At Young og Pope have hørt til hans Yndlingsforfattere, kan man slutte sig til; at den første især var et Mønster, som Tullin vel ikke slavisk copierede, men som dog har havt en afgiort Indflydelse paa de to Priisdigte, man pleier at kalde hans ypperste Arbeider: er for længe siden erkiendt. I øvrigt synes det, som Tullin allerede ved sin Hiemkomst fra Universitetet har været bekiendt som den, der ikke allene havde offret alvorlige Studier sin Ungdoms Flid, men ogsaa i Fritimer havde dyrket Muserne, paa den Tids

Viis. Allerede i sit 21de Aar skrev han, uden Tvivl efter Begiering, et til Sang indrettet Digt til Jubelfesten 1749, som man har bevaret ved at optage det i den første Udgave af hans "samtlige Skrifter." En Sammenligning imellem dette Digt, og de lignende, hvori "enhver Dansk fandt, at Evald havde skildret hans dybtsaarede Hierte," maatte synes at kunne lære os, med hvor ulige Kald disse to Digtere betraadte Konstens Bane. Men det er billigt at sige, at man ikke heller vil kiende Tullin i dette aand- og smagløse Ungdomsarbeide — og saaledes kunne vi dog i det mindste heri finde en Lighed imellem ham og en berømt dansk Digter fra vore Dage.

Tullin tilbragte sine modnere Aar, (eller Decenniet imellem 1750 og 1760) deelt imellem Læsning og practiske Forretninger. Til de sidste synes han at have besiddet baade Anlæg og Duelighed, og den Nidkiærhed, Redelighed og Fædrelandskiærlighed, som tillægges ham, finder ingen Modsigelse i de af ham efterladte Bidrag til at kiende ham selv, hans Tænkemaade, hans Beskuelse af Verden, af religiøse, videnskabelige, statsoeconomiske og andre Gienstande, tilligemed endeel af det borgerlige og selskabelige Livs Forhold. Man har efter hans Død udgivet disse Bidrag under den Titel: "Afbrudte Tanker om adskillige Materier, i alphabetisk Orden;" og de bestaae deels af blotte Uddrag og Oversættelser af fremmede, for en Deel ubetydelige Skrifter; deels af egne Udkast, Betragtninger og henkastede Tanker, hvori man jævnligen finder en efter de engelske Ugeskrifter optaget og efterlignet populair Form. Man vil forgieves her søge nye

og genialske Ideer, Spor af dybere philosophisk Aand, af noget Slags Lærdom, eller egentlig videnskabeligt Studium; og man kunde sige, at Tullin har tænkt skarpere og dybere i Vers, end i Prosa. Ikke desmindre kunne disse Fragmenter (som Tullin sikkert aldrig havde bestemt til Trykken) dog vise os i Digteren en Mand med voxende Stræben efter at udvide sine Indsigter, og en Mand, der dømte uden Fordom om Gienstande, hvorom han havde været i Stand til at erhverve sig tydelig Kundskab. Maaskee har man, da man lod disse Fragmenter trykke, tænkt at give et Slags Sidestykke til Holbergs Epistler; men neppe har man kunnet see, hvor meget Tullin vilde tabe ved enhver Sammenligning. Af de temmelig hyppige Citater af fremmede Forfattere kan man omtrent giøre sig et Begreb om Tullins Studier og Læsning, hvilken, med enkelte Undtagelser, synes at have været mere blandet, end udvalgt. Man kunde have ventet sig iblandt de anførte Skrifter en forholdsviis betydelig Mængde engelske; men man finder, foruden nogle af de dengang nylig i England opkomne maanedlige Magaziner, ingen andre end Lockes Forsøg over den menneskelige Forstand, Spectator, Guardian og Swifts Gullivers Reise. Med Hensyn til æsthetiske Materier, da ere hans faa Yttringer om Smagen ikke uden Spor af Tænksomhed, skiøndt de tildeels synes modsigende, fordi hverken Tankerne selv ere udviklede, eller Formen har noget videnskabeligt Anstrøg. Tullins Forklaring over den egentlige, "uforbigængelig nødvendige" Smag (thi han synes paa en Maade at antage en dobbelt:) at dette

Ord "betegner en sund og ordentlig Skiønsomhed angaaende det væsentlig skiønne og sande i Tingene," i hvilket Tilfælde den "indbefattes under faa Regler, som ikke grunde sig paa Selvraadighed, men paa Naturen;" kan i det mindste være ligesaa god som mangen anden, baade samtidig og nyere. Man vil heller ei uden Interesse læse hans Bemærkninger om Vers og Poesie, og vil finde det meget forklarligt, naar han sætter de ypperligste og mest berømte Digteres Fortrin i "dybsindige, men dog forstaaelige Tanker, udførte med levende, nette og udsøgte Ord." Thi "Tanker ere Siælen i Poesien; jo flere af disse man finder i et Vers, jo bedre er Verset, jo større Poeten." For at faae Tanker, maa Digteren være hiemme i Historien, Philosophie, Moral o. s. v. "Med eet Ord, den hele Polyhistorie maa være hans Forraadskammer; og saa kommer det an paa en levende Indbildning; jo snarere denne kan forestille sig Billedet, jo mere levende bliver Poesien." Endelig skal der Skiønsomhed til, for at udlede de bedste Billeder og at "anvende Polyhistorien." Her have vi omtrent Hovedsummen af Tullins Poetik; og vi bemærke endnu kun, at han slet ikke var fornøiet med alle de stive Regler, hvori Gottsched snørede Poesien, og tillige selv klagede over dem; (Samtl. Skrifter. III. S. 131) ligesom ogsaa, at Tullin roste Englænderne som dem, der endelig have "afkastet Poesiens Aag," hvorfor ogsaa "dersom David og Esaias ere de største Poeter, ligner ingen dem meer, end en Engelskmand." (Om Forfatteren her mener en-

gelske Digter overhovedet, eller sin Yndling Young, bliver ikke klart).

Imedens Tullin i Christiania tilbragte det Tidsrum i Livet, hvori Aanden sædvanligen danner og udvikler sig til Modenhed, uden egentlig videnskabelige Studier; men med en blandet, til mange forskiellige Materier udstrakt Læsning, uden synderligt Valg eller Kritik, og i øvrigt med en borgerlig Virksomhed, der giorde den unge, maaskee noget svgelige Mand (s. hans Samtl. Skr. III. 219) agtet af Medborgere: "saae man ved en og anden Leilighed adskillige fra hans lykkelige Pen udkomne Vittigheds-Arbeider, saavel i det alvorlige, som i det skiemtefulde." Med andre Ord: Tullin skrev jævnligen Leiligheds-digte; og Udgiverne af hans Skrifter, der selv kalde dette Slags Poesier "en Kram, som aldrig nok forsigtig kan bydes fal" forsikkre, at have havt "en stor Deel Ungdomsarbeider af ham i Hænderne, som alle indeholdt Gnister af den Ild, som brænder i hine." Men at de have giort vel i "at lade dem hvile, nogle faa undtagen, hos Digterens Venner, som uden Tvivl af forudfattet Kiærlighed ophøie dem over deres Værd:" kan neppe omtvivles, efter de faa Prøver, hvormed denne Undtagelse er skeet; thi skulle vi efter disse dømme om Gnisterne i hine udeladte Stykker, vilde knap i vore Dage det meest skærpede Øie kunne opdage dem. Vi tale her særdeles om de tre uheldige Cantater, skrevne i Tullins tidligere Aar; og Samlingen indeholder desuden enkelte andre Leilighedsdigte, i høi Grad ulige de bedre (uden al Tvivl sildigere) af disse, som kunne kaldes Tullin værdige. Vi

ville af hine kun nævne Sørgedigtet over Eliason fra 1753, (I. S. 265) som et Beviis mere paa, at Tullin endnu den Gang skrev Vers, fuldt saa slette og smagløse, som hans Samtidige og Forgængere blandt Riimsmedene i det 18de Aarhundredes første Halvdeel.

Hvilket heldigt Stød altsaa, imellem Digterens 25de og 30de Aar, der maa have fremvirket eller fremskyndet hans poetiske Naturgavers Udvikling: kunne vi, af Mangel paa Kundskab til Tullins ubemærkede Liv, ikke sige; men at der ligger en vid Kløft imellem de ovenfor nævnede Stykker og det første Digt af Tullin, der gav ham Navnkundighed, den i vor Literatur saa berømte **Maidag**: hører der ingen fiin Kritik til at opdage. Ikke sildigere, end 1758 (i hvilket Aar det blev "eftertrykt" i Kiøbenhavn) kan dette Digt være skrevet, som den Tid var, og efter den danske Poesies Tilstand kunde være tilstrækkeligt, til at grundfæste Tullins Digternavn, saavidt som det danske Tungemaal herskede; ja som endog havde det besynderlige Held, at giøre ham mere bekiendt i Tydskland, end nogen anden dansk Digter enten før havde været, eller længe efter blev. Den daværende tydske Hofpræst J. A. Cramer, selv bekiendt som geistlig Digter, meddeelte i sit Ugeblad: "der nordische Aufseher" (1 Bd. No. 52. S. 477) Digtets Plan og en Oversættelse af dets fortrinligste Strofer, ledsaget af en meget fordeelagtig Dom. "Dristighed og Liv i Skildringer, Ild i Følelserne, i nogle Steder tillige Høihed og Ømhed; Adel og Nyhed i Metaphorerne, og undertiden heldige poetiske Figurer, ere fortrinlige Skiønheder ved dette Digt. Udtrykket selv fyl=

der Øret, er tonerigt, og har ikke det blødagtige, qvindelige, som maaskee giør et Sprog behageligt, men i Almindelighed ogsaa kraftløst." Denne for Tullin ærefulde Dom (om endog af en Konstdommer, der sætter Young meget høit over Milton, sammesteds S. 107) fik et Slags Bekræftelse i de af Lessing udgivne Literaturbreve (3 Bd. S. 62), hvor Maidagen dog blot kunde bedømmes efter Cramers fortydskede Fragmenter. Paa Fransk blev Digtet oversat af Tyge Rothe, og indrykket i det af Reverdil og siden af Mallet i Kiøbenhavn udgivne Tidsskrift Mercure danois (Dec. 1758) med Oversætterens berømmende Anbefaling af Digtet, hvis Feil han dog erklærer, ei at have overseet. Tullin selv (efter Digteres Viis) havde vel intet imod den Roes, Cramer rundeligt nok tildeelte ham; men var derimod utilfreds med, at denne havde dadlet nogle faa Steder, hvor Digteren enten har brugt uædle Udtryk og Fyldeord, eller tilladt sig smagløst Ordspil. Hans "Svar til den nordiske Aufseher paa dennes Critik over Maidagen" *), viser os, at Tullin var mindre uheldig i at bruge Pennen i et polemisk Foredrag, end i at kunne skiønne, hvor han virkelig havde feilet imod Smag og mod Sprogets Værdighed og Udtrykkets Reenhed; og de Prøver, Cramer (selv neppe ret stærk i det Danske) meddeelte herpaa, vare endnu meget langt fra at medtage enhver saadan Feil i Maidagen. — At det nu i vore Dage kan falde os lettere at erkiende disse Mang-

*) Dette Svar havde ikke været trykt for i første Bind af Tullins samtlige Skrifter. (i Følge Baden: Krit. Journ. 1770. No. 40).

ler ved det engang saa berømte Digt, end det 1758 kunde falde en Udlænding; at den æsthetisk dannede Læser vil stødes ved adskillige platte, smagløse og uharmoniske Udtryk, og at Digtet overhovedet efter 70 Aar vil læses med andre Fordringer, en anden Smag, og et andet Indtryk, end da det i sin Nyhed henrykkede enhver Læser i Danmark og Norge: vil dog ei kunne berøve det Udkomst til den Plads, vi ogsaa her have indrømmet det; en Udkomst, som det har, ikke blot ved sin historiske Mærkværdighed som det første Digterværk, hvormed vi kunne begynde den nyere danske Poesies Æra; men ved mangen charakteristisk Egenskab, ved en Kraft og Tankefylde i Udtrykket, en ædel Skiønhed i enkelte Strofer, og i nogle en ægte lyrisk Begeistring, som man ikke efterligner saa let, som man nuomstunder skriver mere glat, mere poleret, og med finere Øre for det passende Udtryk, end Tullin. Overhovedet vil det ovenfor anførte Sted af Cramer, om Digtets Skiønheder, saafremt vi betragte saadanne affondrede og særskilte, endnu findes gieldende; men særdeles hvad der er sagt, om Sprogets mandige Tonefylde. — Vi ere heller ikke i Stand til, med J. Baden, der 1770 holdt for, at Maidagen "uagtet dens Feil endnu behager meget," (Krit. Journal. 4. Aarg. No. 40) at kunne finde noget ret kiendeligt Spor i Tullins sildigere Digte til at Cramers "fortræffelige kritiske Vink" skulde have virket betydeligt til "Smagens Forbedring" hos Digteren; og have saa meget mere Tvivl om, at enten Cramer, eller andre "enkelte Medlemmer" af Selskabet for de skiønne Videnskaber skulde have havt

nogen Deel i hans "senere Ypperlighed," som vi hidtil ei have kunnet opdage denne Ypperlighed. Maidagen er uden Tvivl et fuldt saa gyldigt Vidne om Tullins naturlige Anlæg til Poesie, som hans sildigere academiske Priisdigte; og disse lide ikke mindre under Mangelen paa en reen og dannet Smag, end hiin. Skulde Selskabet, inden de trykkedes, have underkastet dem kritiske Rettelser, (som dog neppe er at formode) vilde dette kun give os et maadeligt Begreb om dets Kritik. Den fuldkomne Affondring fra det literariske Liv i Kiøbenhavn, hvori Tullin tilbragte sine Leveaar indtil 1764, da han reiste ned til denne Hovedstad, ikke dog paa Poesiens Vegne; men "for paa de Commercerendes og egne Vegne, at forpagte Tolden og Consumptionen i Agershuus Stift" — denne Affondring giver os aldeles ingen Tro paa noget Slags Indflydelse paa Digteren fra Danmark; med mindre man hertil vil regne den Anledning, som bemeldte Selskabs 1759 og 1761 udsatte Priisopgaver gav ham til at forsyne vor Litteratur med det første af de saakaldte egentlige Læredigte.

Tullin, der ei allene var bleven Eier og Bestyrer af en "Spiger- Stivelse- og Pudder-Fabrik," som hans Svigerfader havde overladt ham, men ogsaa 1759 af et daværende Selskab af Toldforpagtere i Agershuus Stift udnævnt til Told-Inspecteur, og 1760 af Kongen til Vice-Raadmaad i Christiania, havde dog ligesaa lidt forladt Muserne, som disse Maidagens Digter. Det omtalte Selskab, der sammentraadte i December 1759, og i Følge

Rahbeks Undersøgelser og Formodninger*) oprindeligen bestod af Cramer, Klopstock, Carstens, T. Rothe, Nielsen, Luxdorff og Sneedorff, ansaae den Gang (som man endnu giør i lignende Selskaber i Paris og Stockholm) Poesien for en Konst, der ved Præmier maatte opmuntres, som man, om ikke ved rene Ducater, dog ved en større Guldpenge, og offentlig Roes af anseete Mænd, maatte tilskynde gode Hoveder i Danmark og Norge at lægge sig efter at dyrke, udvide og forbedre. Om den Nytte, Selskabet herved stiftede (for hiin Tid maaskee ikke fuldt saa ringe, som nogle meente) er der ført meer end een Strid. Sagen selv ligger paa dette Sted uden for vort Formaal; og vi have kun dette at bemærke: at Tullins Priisdigte: om Søfarten, dens Oprindelse og Virkninger, og om Skabningens Ypperlighed, uden Tvivl ei vare blevne til, uden den ved Selskabet givne Anledning. Om disse har Rahbek (i Fortalen til Tullins udvalgte Digte. Kbh. 1799) sagt: "at de ville blive mellem det danske Sprogs, og den danske Digtekonsts Æreminder, saa længe der er dansk Sprog, og dansk Digtekonst til." Derimod lader sig upaatvivlelig intet indvende; thi Æremindet selv medfører en historisk Betragtning. Denne vil lære os, baade paa hvilket Trin Digtekonst og Smag stod i Danmark, da Tullin fremtraadte; og hvorledes han brød en ny Bane for dem, "der have havt saavel hans Fodspor, som hans Feiltrin, til Veiledning." Vi maa beklage hos Tullin, der i na-

*) Udsigt over den danske Digtekonst under Frederik V. S. 293.

turligt Digterkald maaskee stod høiere, end baade Young og Haller, at han ikke var i Stand til at hæve sig til et mere opløftet Punkt for Poesiens Beskuelse, end det, hvor han i hines Værker saae sine ypperste Mønstre, og i en Digter, "der kunde gaae den rette Middelvei mellem Dr. Young og Dr. Haller" øinede sit uopnaaelige Ideal, eller "den fuldkommenste Poet, som Verden endnu mangler." Men billigen bør vi ei uden national Ærbødighed og Taknemmelighed betragte de Arbeider, hvori en dansk Digter først igien opbrød den "aldeles forsømte og forgroede Sti til den høitidelige og alvorlige Sanggudindes Helligdom;" og vi bør erindre, at ligesom Tullins poetiske Udvikling var intet mindre end heldig, saaledes blev hans Poesie heller intet meer, end Fragmenter; men ogsaa disse ere, selv i vore Dage, mærkværdige og interessante Studier for en Digter og Æsthetiker, der vil forfølge den nyere danske Poesie indtil dens Oprindelse. I øvrigt vedkomme de tvende Tullinske Læredigte os her mindre, fordi de, skiøndt de ikke fattes heldige og skiønne lyriske Partier, af flere Grunde ei kunne optages i denne Samling. I vore Dage ville vel ikke ret mange læse dem til Ende. De, som prøve derpaa, ville hverken møde den glatte og polerede Yderside, den Lethed i at finde Riim og bygge Vers, eller den Færdighed i at handle med poetiske Smaabilleder og ziirlige Følelser, som vor Tids Digtere, ved Hielp af Sprogets Cultur, have saa godt som for intet. De ville, ved Siden af enkelte lysende Digterglimt, træffe hele Strofer og Sider, der af sig selv opløse sig til reen Prosa; og uden Vanskelighed blive vaer, at om end Tullins Aand neppe har været uden Anelse om Poesiens rette Liv i den umiddelbare, klare Be-

skuelse af Ideer og Billeder, saa var dette ham dog ganske ubevidst; og Digtekonsten paa dens høieste Trin var for ham, som for utallige Andre, kun en forandret, Metrikens og Rhetorikens Regler underkastet Form for Tænkning og Betragtning. Man vil derimod sikkert ikke sielden i disse Læredigte overraskes ved en Dybde i Tanker og en poetisk Kraft i Udtryk, som just ikke er det, hvori vore lyriske Digtere nuomstunder pleie at have deres Styrke. Den, som det interesserer, historisk at kiende disse Priisdigtes Skiebne, og hvorledes de i det 18de Aarhundrede bedømtes af indenlandske og fremmede Konstdommere, maae vi henvise til Ugebladet: den danske Proteus. 1766. No. 17-20 (skrevne af Stenersen). Dusch's "Briefe zur Bildung des Geschmacks" 1767. 3. Deel. 7de Brev. Gerstenbergs Br. üb. Litteratur. Schlesw. 1766. II. S. 311-320. J. Badens kritiske Journal. 1770. No. 40. Prams Yttringer, der forekomme leilighedsviis i hans polemiske Afhandling: "Om de skiønne Videnskabers Fremmelse, og det dertil oprettede Selskab." (Minerva. 1789 I. Bd.) Endelig Rahbeks tilforn anførte Fortale S. 34-63. Denne Forfatter har ogsaa paa et andet Sted (Den danske Digtekonst under Frederik V. S. 810 o. f.) berørt Tullin og hans Priisdigte, af hvilke han tillægger det sidste, om Skabningens Ypperlighed, Navn af "det første nyere classiske Mesterværk i vort Sprog." Vi underskrive heller, hvad der i det følgende siges: "at Tullin lærte Landsmænd og Udlændinge, hvad dansk Sprog og dansk Aand formaaede." Thi om vi endog vilde skielne imellem et classisk Mesterværk i Sproget og i Poesien, saa er dog Udtrykket neppe anvendeligt paa et Digt, som, for at være classisk, endnu er for lidt correct i Udtryk og Stiil.

Havde Kritiken og Smagens Dommere, baade i og udenfor Danmark, ladet Tullins poetiske Fortienester vederfares al mulig Ret: saa fandt disse en ikke mindre varm og almindelig Erkiendelse hos det danske Publicum. Hans Navn var paa alles Læber; han kaldtes længe efter den første danske Digter; og man spurgte endnu 1767: hvorlænge han skulde blive den eneste i den høie Poesie? *) Digteren kom i Aaret 1764 til Kiøbenhavn. En Samtidig (J. Baden) fortæller, med hvilken Agtelse, han der blev modtaget. At Selskabet, der havde fremkaldt hans to Priisdigte, optog ham blandt dets Medlemmer, var vel ikke meer end billigt. Men det blev ei ved denne Hæder. "Ingen Mand af Stand eller Lærdom, der vilde ansees for Skiønner af Talenter, som jo oppvartede ham i hans Herberg." Det var ei hans Bestemmelse at skride frem paa den Bane, han paa en ærefuld Maade og med glimrende Lykke havde betraadt. Han døde i sit 37de Aar, som Raadmand og Told-Directeur i sin Fødeby, den 21de Januar 1765: det samme Aar, der alt for tidligt berøvede os Sneedorf; og det er værd at bemærke, at Tullins Mønster og den Tids Mønsterdigter i Tydskland, Edward Young, overlevede ham nogle Maaneder, og døde tildigere paa Aaret i en Alder af 84 Aar. Som et Beviis mere paa den for os næsten ubegribelige Anseelse, hvori Tullins faa bekiendte og trykte Poesier havde sat ham, bør vi ogsaa anføre den Omstændighed, som et samtidigt tydsk Tidsskrift (Bibliothek der schönen Wissenschaften XII. S. 361) beretter, efter et Brev fra Kiøbenhavn: at hans Enke, blot paa Grund af hendes Mands Genie, blev tillagt en anseelig Pension af Regieringen.

*) Sporons Breve i Anledn. af nye Skrifter. I. S. 143.

De her ikke omtalte Arbeider af Tullin, der findes samlede i første Bind af hans Skrifter, høre for en Deel (f. Ex. "Tanker om Dommen") til samme Classe af Poesier, som hans Priisdigte. Andre derimod kunne vi mere, ligesom Maidagen, henregne til friere, mere umiddelbare Udstrømninger af den vakte Følelse og den oplivede Phantasie. Det er ikke let at sige, om Digteren, hvis Natur synes i det hele at have været mere alvorligt og prosaisk reflecterende, end umiddelbart behersket af Phantasien, mere hengiven til eftertænksom, endog satirisk Betragtning af Verdens Forhold, end til sorgløs Dvælen i Poesiens blomster- og sangrige Lystlunde, kunde som Lyriker have hævet sig til en høiere Rang, om han havde fundet og fulgt andre Mønstre, eller overhovedet en anden Gang i sin intellectuelle Udvikling. Men det bliver desuagtet altid mærkværdigt, at i de faa Stykker af sidstnævnte Art, som vi eie fra Tullins Haand, hersker en Forskiellighed i Tone og Charakteer, der vel kan berettige os til at troe, at Digteren besad et større, skiøndt lidet øvet, poetisk Talent, end hans reflecterende Priisdigte lægge for Dagen. De her optagne Sange af Tullin, skiøndt hævede betydeligt over Smagen, som den endnu tildeels var imellem 1750-1760, ville vel ei tilfredsstille vore Dages. Men den maatte hverken have Øre for dansk Sprog eller Sands for dansk Poesie, der ikke overraskedes ved den betydelige Grad af Fiinhed og næsten heel correcte Elegants i Leilighedsdigtet: Til Dorimene og Stykket "Uden Opskrift." Her er det ikke muligt at gienkiende den samme Digter, der skrev saa svage Stykker, som de i Mellcinda's og Menalcas' Navn, og i det sidste saa smagløse

Linier, som disse, der alvorligt skulle skildre en Elskers Glædestaarer:

Pligter torbned i mit Hierte;
Derpaa fulgte denne Regn.

eller ham, der i et andet Digt beretter, hvorledes

"Døden her slog Hul paa Hiertets Aare
Og tapped ud et Blod, som altid lydigt var."

og som i dette samme Sørgedigt ved en høit elsket Søsters Grav, gjør den Beregning, at

"To vaade Øine er knap to pro Cento Rente
Af al den Glædesum, du mig i Livet gav."

Tullins Digte ere to Gange udgivne. Den første Udgave besørgedes efter Forfatterens Død, til Fordeel for hans Enke, i tre Octavbind, (Kiøbenhavn 1770-73), hvoraf dog kun omtrent Halvdelen af 1ste Bind indbefatter alle Tullins Poesier, eller i det mindste endog nogle flere, end han formodentlig selv havde villet lade trykke. Den unævnte Udgiver har tilføiet en Fortale til 1ste Bind, og et magert Udkast af Digterens Levnet i 3die Bind. — Under den Titel: *C. B. Tullins* udvalgte Digte, med en Fortale af *K. L. Rahbek*, udgivet af *K. H. Seidelin* (Kbh. 1799. LXXX. 218. S. 12) aftryktes Digtene af forrige Udgave, med faa Udeladelser. Den paa Titelbladet saakaldte Udgiver (om hvem man i det mindste, efter Sprogfeilen, der findes, skulde troe, at han havde udgivet Fortalen) har dog kun besørget Bogen trykket i sit Officin. — Her er Maidagen aftrykt efter den særskilte Udgave, Kbh. 1758, i Quart; med Optagelse af enkelte bedre Læsemaader af de samtlige Skrifter 1770, hvilken Udgave er fulgt ved de øvrige Stykker.

Maidagen.

(1758).

"Min Musa kom og lad os flye
Fra dette melancholske Fængsel,
Hvor Ønsker daglig døe i Trængsel,
Og fødes for at døe paa nye.
Hvor Konst og Vid kun pønser paa
Den bedste Plan til nye Sorger,
Og Rigdom sulter for at faae
Det Støv den for sin Arving borger."

"Hvor Retten selv er Terningkast,
Hvor Ja af Hyklere bortleies,
Hvor Dyder mod Ducater veies,
Hvor Fattigdom er største Last;
Hvor Rigdom giør en Daare klog,
Ærværdig, ædel, sindrig, flygtig,
Hvor Sindets Ro sin Afskeed tog
Da Nøisomhed blev giort landsflygtig."

Linier, som disse, der alvorligt skulle skildre en Elskers Glædestaarer:

Pligter tordned i mit Hierte;
Derpaa fulgte denne Regn.

eller ham, der i et andet Digt beretter, hvorledes

"Døden her slog Hul paa Hiertets Aare
Og tapped ud et Blod, som altid lydigt var."

og som i dette samme Sørgedigt ved en høit elsket Søsters Grav, giør den Beregning, at

"To vaade Øine er knap to pro Cento Rente
Af al den Glædesum, du mig i Livet gav."

Tullins Digte ere to Gange udgivne. Den første Udgave besørgedes efter Forfatterens Død, til Fordeel for hans Enke, i tre Octavbind, (Kiøbenhavn 1770–73), hvoraf dog kun omtrent Halvdelen af 1ste Bind indbefatter alle Tullins Poesier, eller i det mindste endog nogle flere, end han formodentlig selv havde villet lade trykke. Den unævnte Udgiver har tilføiet en Fortale til 1ste Bind, og et magert Udkast af Digterens Levnet i 3die Bind. — Under den Titel: *C. B. Tullins* udvalgte Digte, med en Fortale af *K. L. Rahbek*, udgivet af *K. H. Seidelin* (Kbh. 1799. LXXX. 218. S. 12) aftryktes Digtene af forrige Udgave, med faa Udeladelser. Den paa Titelbladet saakaldte Udgiver (om hvem man i det mindste, efter Sprogfeilen, der findes, skulde troe, at han havde udgivet Fortalen) har dog kun besørget Bogen trykket i sit Officin. — Her er Maidagen aftrykt efter den særskilte Udgave, Kbh. 1758, i Quart; med Optagelse af enkelte bedre Læsemaader af de samtlige Skrifter 1770, hvilken Udgave er fulgt ved de øvrige Stykker.

Maidagen.

(1758).

"Min Musa kom og lad os flye
Fra dette melancholske Fængsel,
Hvor Ønsker daglig døe i Trængsel,
Og fødes for at døe paa nye.
Hvor Konst og Vid kun pønser paa
Den bedste Plan til nye Sorger,
Og Rigdom sulter for at faae
Det Støv den for sin Arving borger."

"Hvor Retten selv er Tærningkast,
Hvor Ja af Hyklere bortleies,
Hvor Dyder mod Ducater veies,
Hvor Fattigdom er største Last;
Hvor Rigdom giør en Daare klog,
Ærværdig, ædel, sindrig, klygtig,
Hvor Sindets Ro sin Afsked tog
Da Nøisomhed blev giort landflygtig."

"Hvor Solen Verdens Morgenpragt
Paa lukte Øienlaage maler,
Hvor Nag og Sorg, naar Hanen galer,
Gaaer endnu vaagen paa sin Vagt;
Hvor Narre af hverandre leer,
Og den, som andres Feil antaster,
Er ofte selv, som hver Mand seer,
Langt større Nar, end den han laster."

"Hvor Viisdom selv er bunden til
De Love, som af Daarer stiftes;
Hvor man maa leve, elske, giftes,
Ei som man selv, men Moden vil;
Hvor Tvang er Vellyst, Mad bli'er Gift;
Hvor Sundhed drikkes for at mistes;
Hvor Løfter er kun Tungens Drift,
Og Dyd kun roses for at fristes."

"Hvor Ærlighed er vis Forliis;
Enfoldighed bli'er dræbt af Konster,
Hvor Gudsfrygt holdes kun for Dunster,
Og Diævlen er kun Pøblens Riis.
Hvor den af Støv til Ærens Top
Med megen Omsorg bli'er optrækket,
Som veed at bukke for den Krop,
Hans Hierte ønsker var radbrækket."

"Hvor ingen nok forsigtig kan
Blandt Ravne, Tigre, Løver vandre,
Som endnu værre er end andre,
Forbi de eie meer Forstand.
Hvor — — O min Musa lad os flye
En Sværm, som Luften selv anstikker,
Hvor hør! og til og frygt! og fly!
Er Reglen for at leve sikker."

"Søg op det Sted, hvor Frihed boer;
Hvor konstlet Sorg, selvgiorte Plager,
Udgiør ei Livets fleste Klager,
Men Smile selv hos Armod groer;
Hvor jeg og du kan løse lidt
De Tanker, som laae før i Lænker,
Og uden Tummel drikke frit
Den Nectar, som Naturen skienker." —

Saa tænkte jeg en Maii-Dag,
Og reiste strax til hine Enge,
Hvor Flora reder Blomstersenge
For Kroppen under Stiernetag,
Her kasted' jeg mig paa en Høi,
Forgabt, henrykket, og fornøiet,
I samme Dieblik da Øiet
Nysgierrigt om i Cirklen fløi.

O Gud! hvad Skueplads var her
For Lugt, for Syn, og alle Sandser!
En ny Natur, omhængt med Krandser,
Fremviiste Eden her og der.
Den luttred Luft sin Ambra flød
Naar Zephyr sine Vinger rørte;
Saa Lugten strax i Vellyst flød;
Hver Aandedræt ny Balsam førte.

Forundringsfuldt mit Øie saae
Et Landskab af Naturen malet,
Som i en herlig Runding praled,
Hvor grønt sig tabte i det blaae;
Den hele Kreds var overalt
Med en saphirblaa Hvælving dækket;
Hvis Grundvold deels paa Bierge faldt,
Og deels sig ned i Havet strækked'.

Hvor en saa vid og yndig Plan
Med ny Henrykkelse fornøied',
Og indtog Syn og Sands, da Øiet
Saae denne søde Scene an,
At Solens brudte Straaler, som
I tusind Chrystalspeile, spilled'
Paa Bølgerne, som tumled om,
Og langsomt ind paa Stranden trilled'.

Fra Havet var et Teppe lagt,
Hvor Grunden grønt, i grønt flatteret,
Med guult, og rødt, og blaat stafferet
Fremviste Aarets Morgendragt,
Nyefødte Planter titted op,
Ved Solens Kraft til Liv opvakte,
Med grønne Kroner paa sin Top,
Til Vidne om det Haab de bragte.

Hist laae et Bierg, hvis svære Krop
En prægtig Skueplads bestemte:
Dets Rod sig i Afgrunden giemte,
Og Toppen steg mod Skyen op;
Det som en særskilt Verden laae,
Af Jord og Marmor sammenælted;
Man hist og her en Grotte saae,
Hvor Solen havde Sneen smeltet.

Den ranke Gran paa Biergets Top
Sin Pyramideform opreiste,
Og med den smale Spidse kneiste
Høitidelig mod Himlen op,
Dens Bul og Rod af Balsom fuld
Sig havde der saa stærk forskandset,
At den sin Kamp mod Frost og Kuld
Forlod, med Seierstegn omkrandset.

En krummet slangeformet Dal
Nedsænket laa ved Bjergets Fødder,
Hvor tusind nys udsprungne Rødder
Afbildede en Blomstersal;
I denne furrede en Bæk
Igiennem en Allee af Pile,
Hvis Vand, nu Isens Baand var væk,
Knap kunde nok, for Glæde, ile.

Her sværmede en Fuglehær
Af Sisiker, Bogfinker, Svaler,
Maaltroster, Norges Nattergaler,
Som fløi forlibte her og der:
Hver med sin Tone stemmed' i,
Og Qvidren, Fløiten, Piben, Lokken,
Klang med forenet Melodie,
Som prægtigt Chor blandt hele Flokken.

De midt i yndig Harmonie:
Hinanden kyste, caresseerte,
Og under Kysse intoneerte
See hvor vi elske vil vil vil
Hver havde giort sit Valg især,
En Han var for sin Hun allene;
Skiøndt de med Løv behængte Grene
Var fælles Seng for een og hver.

Lyksalig, ja lyksalig Flok!
    Som ingen selvgiort Sorg skal trykke,
Men som i Elskov gior din Lykke
    Fordi Naturen er dig nok!
Du vælger den, du elske skal,
    Og elskes just fordi du vælger,
Naar konstlet Vid blandt os tidt sælger
    Den Skat, som vindes kun ved Valg.

Saa tænkte jeg om disse Smaa,
    Som med sin Elskov Vaaren smykked,
Men blev til ny Forundring rykket,
    Ved det jeg just en Lærke saae,
Som nu i det hun flagred op
    Sit søde Dirlilili trilled,
Og over Redens skiulte Kop
    Med elskovstændte Vinger spilled.

Her flød i dette Øieblik
    En Tonestrøm i Luft og Øre,
Saa Alt hvad Siælen kunde røre
    Jeg her i denne Solo fik.
Ja rundt omkring blev tyst og taust,
    Da denne Virtuos istemmed';
Fornuften hørte selv forbaust
    Slig Citharklang, fra en Spædlemmet.

Hvor den med en saa let Umag
  Sin Tunge dreied, trykte, hæved,
Og med det smale Luftrør bæved,
  Saa Øret dirred' Slag i Slag.
Dens konstig blandet Melodie
  Nu Tonen løfted op, nu synked',
Og i en yndig Symphonie
  Nu fløitede, nu loe, nu klynked.

Al Konst og Færdighed forsvandt
  Saa snart jeg hørte denne Lille,
Ja hvilken Mester turde spille
  Mod denne fødte Musicant?
O. lille søde Fløitenist!
  Hvo gav dig disse Egenskaber?
Saa raabte jeg mod Bierget hist,
  Og Echo svarede: En Skaber.

Her fløi min Siæl i dette Nu,
  Med hellig Ild i hver en Evne,
Hen til — hvordan maa jeg Dig nævne?
  Navnløse Væsen! store Du!
Den fløi fra denne Cirkel ud,
  Hvor alt med Almagt var omringet,
Og fra hver Punct i Kredsen Gud!
  Udi Fornuftens Øre klinged.

Uskabte Skaber, naadig, viis,
Hvis Kiærlighed er uden Ende,
Som har, paa det man Dig skal kiende,
Skabt for hver Sands et Paradiis!
Du som er Alt og Alt i Dig!
Hvis Fodspor vises allevegne,
Hvis Væsens Skygge tydelig
Det allermindste Kræ kan tegne!

Du giør vel Sommer, Vinter, Høst,
Til Tolke for din Magt og Ære;
Men Vaaren — hvad skal den da være?
O Skaber! den er idel Røst!
Den til den døve, vantroe Flok
Med Millioner Tunger taler,
Og med nyskabte Væsners Skok,
Som dine Almagts-Vidner, praler.

Den er blandt alle Dig mest liig,
Den skaber, danner og opliver,
Opholder, nærer, Kræfter giver,
Den er — den er snart selve Dig.
Hvor lidt veed de af Glæde, som
I Qvalm og Støv og lukte Mure,
Naar al Naturen raaber: Kom!
Blandt tunge Tanker frygtsomt lure?

Du vækker alting op til Liv,
Og viser nye Almagts-Scener,
Du intet Creatur formener
At see Effecten af dit Bliv!
Kan da en Skabning, hvis Forstand
Sig over andres høit ophæver,
Din Almagt see koldsindig an,
Ja med Foragt? — — Min Gud jeg bæver!

Jeg tumles i et bundløst Hav,
Blandt disse store Foraars-Under;
Min Siel vel seer, men ei udgrunder
Det Vellyst-Syn Du her mig gav;
Jeg seer Dit Vink en Urt, et Løv,
Kan af den andens Aske vække,
Hvi skulde da Din Haand af Støv
En raadnet Krop ei ny udklække?

Jeg seer hvert Kræ med al sin Kraft,
Til Dig som sin Velgiører sigter,
Er jeg, min Gud! da uden Pligter,
Som meer end de af Dig har havt?
Nei Siel, og Sind, og Sands forgabt
Din Magt og Kierlighed betragter;
Ja Verden er forgieves skabt
For den, som dette Syn foragter.

Cleander til Clarice.

Clarice, mindes du den Gang
Da jeg i Marken laae,
Og lystig om min Frihed sang,
Før jeg din Skiønhed saae:
Saa mindes du da ogsaa vel,
Hvordan det med mig gik,
Da din Cleander blev en Træl,
Og du hans Hierte fik.

Jeg saae dig først engang jeg gik
Og vogted mine Faar;
Mit ubevæbnet Hierte fik
Da strax sit Banesaar.
Min fængslet Frihed blev den Krands
Og Seierstegn du bar,
Da jeg af din fuldkomne Glands
I Lænker sluttet var.

Jeg blev, Fuldkomne! da din Træl;
Ak ædle Slaveri!
Thi naar det gaaer en Træl saa vel,
Hvo vil da være fri?
Nei, nei, jeg aldrig anker paa,
Din Haand har fængslet mig.

Du vækker alting op til Liv,
Og viser nye Almagts-Scener,
Du intet Creatur formener
At see Effecten af dit Bliv!
Kan da en Skabning, hvis Forstand
Sig over andres høit ophæver,
Din Almagt see koldsindig an,
Ja med Foragt? — — Min Gud jeg bæver!

Jeg tumles i et bundløst Hav,
Blandt disse store Foraars-Under;
Min Siel vel seer, men ei udgrunder
Det Vellyst-Syn Du her mig gav;
Jeg seer Dit Vink en Urt, et Løv,
Kan af den andens Aske vække,
Hvi skulde da Din Haand af Støv
En raadnet Krop ei ny udklække?

Jeg seer hvert Kræ med al sin Kraft,
Til Dig som sin Velgiører sigter,
Er jeg, min Gud! da uden Pligter,
Som meer end de af Dig har havt?
Nei Siel, og Sind, og Sands forgabt
Din Magt og Kierlighed betragter;
Ja Verden er forgieves skabt
For den, som dette Syn foragter.

Cleander til Clarice.

Clarice, mindes du den Gang
Da jeg i Marken laae,
Og lystig om min Frihed sang,
Før jeg din Skiønhed saae:
Saa mindes du da ogsaa vel,
Hvordan det med mig gik,
Da din Cleander blev en Træl,
Og du hans Hierte fik.

Jeg saae dig første engang jeg gik
Og vogted mine Faar;
Mit ubevæbnet Hierte fik
Da strax sit Banesaar.
Min fængslet Frihed blev den Krands
Og Seierstegn du bar,
Da jeg af din fuldkomne Glands
I Lænker sluttet var.

Jeg blev, Fuldkomme! da din Træl;
Ak ædle Slaveri!
Thi naar det gaaer en Træl saa vel,
Hvo vil da være fri?
Nei, nei, jeg aldrig anker paa,
Din Haand har fængslet mig.

Hvad Frihed! naar jeg blive maa
Saa glad en Træl hos dig?

Thi saadan Lænke, som jeg bær,
Den er saa let og sød,
At Fængslet selv min Frihed er;
Og Frihed blev min Død.
Saa giv mig, Skiønne, giv dog mig
Den Ret, som Slaver skeer:
At tiene, leve, døe hos dig,
Saa ønsker jeg ei meer.

Jeg Dyd og Tro opamme lod
Det Hierte, dig har kiær;
Troer du mig ei, saa kræv kun Blod,
Mit Vidne færdigt er.
Thi Livet selv skal være mig
Den mindste Trøst jeg har:
Naar kun min Død kan vise Dig,
Hvor tro din Slave var.

Og naar jeg da i dine Baand
Har engang takket af;
Lad, Skiønne! da din Englehaand
Antegne paa min Grav:

Her ligger En, som elsket har
Til sidste Aandedræt;
Saa Døden selv hans Vidne var,
At han har elsket ret.

Thyrsis til Melikrona.

Forgangen da Solen i Vesterhavet borte blev,
Til Dorimons Græsgang min Faareflok jeg drev.
De unge Hyrdinder jeg sammesteds forsamlet fandt,
Som sad i det Grønne og Blomsterkrandse bandt.
Mit Øre fik høre
En Hyrdesang og sød Musik:
Da Øiet fornøiet
Blandt disse Sangerinder gik;
Og Tiden i Glæde en hastig Afsked fik.

Gemeenlig hver Aften, naar Faarene har ædt sig mæt,
Forsamles vi Hyrder paa denne grønne Slet.
Vi Lemmerne føle i Skyggen af en Lind og Bøg;
Og Damon opmuntrer os med uskyldigt Spøg.
Den Byrde, en Hyrde
Om Dagen har, ved Solens Gløb
At svede af Hede,
Giør denne Aftenly saa sød:
Helst naar han faaer Hvile i en Hyrdindes Skiød.

Naar Yndighed savnes, saa finder man den visselig,
O søde Hyrdinde, naar man kun finder dig!
Saa var mine Tanker, da jeg dig, Melikrona, saae
Saa from og uskyldig blandt Nympherne at gaae.
Du iled, Du hviled;
Strax samled alle Hyrder sig,
At lede og bede
Enhver om nærmest Plads hos dig:
Og naar du kun smiled, holdt hver sig lykkelig.

Tænk aldrig at Thyrsis forglemmer den lyksalig Stund,
Da han ved din Side i Skyggen fik et Blund:
Et sødere Leie har aldrig giort en Hyrde varm,
End det, da han hælded sig til din bløde Barm.
Hvo kunde misunde
Dem som har Duun og Kongepragt
Til Senge, saalænge
Man kun til dette Bryst var lagt?
Nei; hiint imod dette ansaae han med Foragt.

Men, søde Hyrdinde, hvis nogen vil fortryde paa
At Thyrsis den Sang paa saa kostbar Pude laae,
Hvor glad skal han blive, ifald Du vil da svare den:
Sligt under jeg Thyrsis fordi han er min Ven!

Den Ære, at bære
Det Navn af Melikronas Ven,
Tro, dette vil sætte
Ham i en bundløs Gield igien;
Fortæl kun, hvorledes han skal betale den!

Til Dorimene
paa hendes Fødselsdag.

Gak du, mit Brev, hvor jeg har ikke selv Forlov,
Til den lyksalig Seng, hvor Dorimene hviler,
Hvor alle Gratier i een indslumred' smiler
Blandt Purpurroserne, som før naar Venus sov.
Bliv der, og see dig om i den fuldkomne Kreds,
Hvor Solene vel nu i Søvnens Hav er dalet;
Men Morgenrøden dog paa Horizonten malet,
Og om en herlig Dag forvisser allesteds.
Naar Verdens Øie vil med samme Lyst, som du,
Nysgierrig kige ind i Dorimenes Leie,
Saa tænk: Lyksalig den, som frit skal see og eie
Meer Skiønhed her, end jeg og Solen øiner nu.
Bryd ei min Skiønnes Søvn, men vent indtil hun dig,
Opvaagnet af sig selv, et Øiekast tilsender;
Kryb saa ærbødig hen i hendes smukke Hænder,
Giv hver af dem for mig et hiertigt Kys, og siig:

Min Herre ønskte selv at giøre hvad jeg giør,
At kysse, ønske Dig lyksalig, Dorimene;
Men da hans Lykke nu vil denne Gunst formene,
Saa maa jeg giøre hvad han selv nu ikke tør.
Hans Hierte denne Dag er ganske fuldt af dig,
Af al den Glæde, din Fuldkommenhed kan skienke;
Hvad Under da, han tør om dig saaledes tænke:
Paa denne Dag blev Dyd og Skiønhed født for mig!
Tillad, da Deiligste! at han maa vise her
Et Aftryk af sig selv og af de Hiertetanker,
Som denne Dag for dig om Skiebnens Throne vanker,
Og tigger om et Liv, som du saa værdig er.
Gid du i mange Aar paa hver en Fødselsdag
Velsigne maa den Dag, som dig til Verden bragte!
(Det er min Herres Bøn) Gid Himlen stedse agte
Dit Liv og Lykke som sin Omsorgs Hovedsag!
Din Lykke er jo hans — O lev da lykkelig,
Hvis han skal leve saa! Lev, søde Dorimene,
Lev længe lykkelig for dig og ham allene,
For ham, som lever nu kun for at elske dig!
Jeg veed, hans Hierte fandt i Falskhed aldrig Smag;
Han elsker inderlig, og elsker dig allene:
Giør du nu saa mod ham, fuldkomne Dorimene!
Saa bli'er hans Jubelfest hvert Aar paa denne Dag.

Uden Opskrift.

Da jeg var andres Tolk, og skrev kun Tankespil,
Saa kunde vel min Pen et fremmedt Suk beskrive;
Men nu mit Hierte her sin egen Tolk skal blive,
Saa har jeg intet Ord, som siger hvad det vil.
O kunde derfor du, som saa fuldkommen er,
Forstaae det Hiertesprog, som Ord ei kan forklare,
Og see de skiulte Suk, som vilde aabenbare
Hvad Lykke var mig meer end Millioner kiær.
Dog nok; giør du mig kun saa lykkelig at troe,
At øm Ærbødighed og Ønsker uden Skranker
Veileder hvert et Skridt og danner alle Tanker,
Som nærme sig til dig og Himlen for din Ro.
Tilsidst et Suk idag — Gud veed du er det værd! —
Bliv sund, lyksalig, glad, langt meer end jeg kan blive;
Nyd al den Lykke, Gud til Mennesker kan give;
Det er med faa Ord sagt: Nyd blot hvad Du er værd!

Ambrosius Stub.

(Født 1707 (?) død 1758.)

Ved at nævne dette, med saamange af vore ældre Digteres, i en næsten fuldkommen Glemsel hensunkne Navn, gaae vi egentlig længere tilbage i Tiden, end til den Grændse, vi med Tullin have sat for den nyere danske Poesie. I dette Tilfælde kunde man maaskee vente sig, først at have mødt et andet Digternavn, Stenersens, som ikke allene en af vor Tids lærdeste danske Konstdommere har tillagt Navn af "den første (tidligste) nyere geniale danske Digter;" men som allerede Sneedorf kaldte "en Mand af fyrigt og skabende Nemme," der "har givet os nogle Prøver af den riimfrie Poesie, som ikke allene have fundet Mesteres og Kienderes Bifald; men og havt den Lykke at behage den Deel af Publico, som ikke var vant til denne Art." Af disse Prøver er ogsaa i det mindste een levnet os, ældre end Tullins Poesie og Navnkundighed: den bekiendte "choriambiske Ode ved hans Søsters Ægteforbindelse," som har Aarstallet 1754; men først tryktes 1767 (Forsøg i de skiønne Videnskaber 6te Stykke). Upaatvivlelig har denne danske

Ode megen historisk Mærkværdighed. Det maa være enhver, som kiender noget til vore Rimere i det 18de Aarhundredes første Havldeel, paafaldende, at møde saa tidlig en Virkning af Klopstocks tydske Muse, der fra 1750, i et Tidsrum af 20 Aar, (skiøndt uden nogensinde, efter Baggesens Bemærkning, at vækkes til "egentlig dansk Begeistring") fandt et fostrende Ly i Danmark og i den milde Frederiks, om end lidet danske, dog for Konst og Videnskab velgiørende Hofkreds.

Denne kom Stenersen ikke nær. Født 1723 i Guldbrandsdalen, fuldendte han det sædvanlige academiske Cursus som Theolog og Magister, og levede siden som Landsbypræst i Siælland, fra 1749 i Udby, og fra 1764 i Tølløse, hvor han døde 1776. I vor æsthetiske Literaturs Historie har han faaet et Navn, som den første, der hos os med begeistret Varme erkiendte og priste Digteren Klopstock, tog den riimfrie Poesie overhovedet, og Efterligningen af de Gamles Versemaal i Forsvar *). At han giorde dette, ikke uden lærd Indsigt

*) "Critiske Tanker over de riimfrie Vers," rc. uden Trykkested og A. (Kbh. 1751 ell. 1752) 24 S. 8. (De ere skrevne imod eller i Anledning af den i Kbh. lærde Tidender 1751. No. 36 indrykkede, efter den Tids Maade og Smag ikke ganske uheldige rimede Satire mod den riimfrie Poesie: Afsked med Parnasso. De første Linier hos Stenersen: "Den Forundring, som jeg sættes i, den Andagt, som jeg henrykkes af, naar jeg læser Hr. Klopstocks Messias" — give os strax en Forestilling om, hvor høit han agtede den 1751 hos os vist nok kun af Faa forstaaede og paaskiønnede Digter.

i Metrik og Prosodie, har man Grund til at antage om Forfatteren af den 1770 (i Ugebladet Proteus) trykte Bedømmelse over Tullins Priisdigte.

Den ovennævnte Ode er vel ikke reent fri for dèt Slags metriske Feil, som neppe nogen af de Digtere, selv fra langt sildigere Tider, end Stenersens, der ville tvinge de nyere Sprog til at rette sig efter den antike Metrik, ganske have kunnet undgaae. Men, hvad der er en Fortieneste mere hos Stenersen, der i dette Foretagende kan siges at have brudt Isen i vort Modersmaal (ældre, høist ucorrecte Forsøg kunne ei komme i Betragtning), er dette: at den uundgaaelige Tvang, som Sproget maa underkaste sig, spores langt mindre med Hensyn til Udtrykkets Lethed, Naturlighed, endog Skiønhed, end man kunde befrygte det i en Ode, hvori vi vel have et af Digterens tidligste Forsøg af den Art*). Tvertimod aander i hele Digtet en Reenhed og Simplicitet, der, i Forening med Udtrykkets for det meste ædle Charakteer, og med endeel Strophers ægte poetiske Skiønhed, vidner baade om lyrisk Begeistring og Følelse hos Digteren. Disse Fortienester have fundet tidligere Erkiendelse; og vi tør formode, at selv den forfinede æsthe-

*) Man seer af den rimede Tilskrift foran Oden, hvori hvert Spor af dennes Poesie er borte, og Digteren en af den Tids sædvanlige danske Versemagere: at han holdt det nødvendigt, at undskylde den Dristighed:
"At over Bryllupsbord oplæses riimfri Ode
Iblandt udvalgte Vers; saa qvækker hæse Frø
Mod liflig Nattergal, af den optøede Sø!"

tiske Smag (om den blotte Kræsenhed tale vi ikke) vil finde denne Ode af Stenersen berettiget, endog til meer end en historisk Opmærksomhed. At vi ogsaa, ved Siden af denne, nedenfor indrømme hans (i Tiden lidet fildigere) Ode til Selskabsbrødrene en Plads, er mere fordi den ved et Slags eiendommelig Raskhed og Livelighed i Udtryk, og ved Versenes lette Fald, i sin Tid udmærkede sig, end fordi vi vilde have den anseet for en god Ode eller en heldig Selskabs- og Drikkesang. — De faa øvrige levnede Digte af Stenersen have i sig selv mindre Mærkværdighed, end for den Tid, da de bleve til, og mindst udmærke de sig ved reen Smag eller uddannet Sprogpolitur. Enkelte smukke Linier og heldige Udtryk røbe dog den Aand og det Talent, som Digteren ikke manglede; men som han, skiøndt som det synes, med mere af det lærde og classiske Studium, end Tullin, ikke dannede til nogen Modenhed. Hans i sin Tid meget berømte "Ode til Junkerskilden" kan her blot nævnes som det tidligste danske beskrivende Digt, ikke uden enkelte poetiske Fortienester; men overgaaet i en renere Smag og ædlere Form af adskillige efterfølgende.

Vi vende tilbage til den Digter, vi nævnede, som ældre end Tullin (Stub døde i Følge Nyerup, 1758; det Aar, da Maidagen udkom) og hvis Poesier, der synes at kunne henføres til Tidsrummet imellem 1730-1755 *),

*) I Anhanget til Stubs poetiske Tanker S. 25 findes et Brudevers af 1. Mai 1735; (skrevet som Slutningen viser i Kiøbenhavn) og sammest. S. 13 en Cantate til Kongens Fødselsdag. 31. Martt. 1757.

heller ikke savne Præget af deres Tid. Dog vil man forgieves hos nogen af vore Rimere fra det 18de Aarshundredes første Halvdeel søge det lyriske Talent, som Naturen havde givet Ambr. Stub *). Hans Sangdigte, der ikke før over 10 Aar efter hans Død bleve samlede og trykte, hørte derfor ogsaa i hans Levetid, og længe efter, til de mest yndede i hele Danmark; men vare i Særdeleshed paa Alles Læber i den Provinds, (Fyen) hvor han tilbragte sine fleste Aar i ubekiendt og trængende Ringhed; men afholdt som Visedigter og som en god og vittig Selskabsbroder i adskillige adelige Huse, hvor han maaskee ogsaa gav Underviisning i Musik (særdeles hos Juel paa Taasing, Ranzau paa Brahetsborg og Stockfleth paa Søholm). Stub, der skal være født 1707 i Ribe, havde der i Skolen faaet sin første Dannelse under den, baade som Philolog og som Forfatter af danske satiriske Digte bekiendte Rector Falster, hvilket, som Rahbek bemærker **), maaskee ei har været uden Indflydelse paa den "Sapor nativus, med en liden horazisk Eftersmag, der udmærker Stub fra hans Sam-

*) Da Rahbek 1785 omtalte, (Minerva I. 3. S. 41.) hvorledes Pietismen under Christian den Siettes Regiering qvalte Digtekonsten," og hvor stort Springet var "imellem Reenberg med de øvrige ældre danske Digtere, og de glemte Rimere, der i Frederik den Femtes Dage vilde hedde saa:" burde han derfor billigen have undtaget Stub.

**) Udsigt over Digtekonsten under Frederik V. S. 280. (jvf. ogsaa Nyerups Efterretninger om Stub. sammest. S. 124. o. f.)

tidige." Det var hans Skiebne, at leve i Fattigdoms Afhængighed og i ubemærket Ringhed, og "at døe uden at savnes;" men at han var en bedre værd, har allerede Nyerup sagt, der synes at have tilfulde erkiendt Stubs poetiske Fortienester. En saadan Erkiendelse fattedes ham, som ovenfor bemærkedes, heller ikke ganske i hans Levetid; da man i det mindste vel har kunnet skiønne, at Stubs Viser, med deres ægte Danskhed og Jovialitet, vare mere oplivende at synge i et muntert Lag, end de fleste andre, som i den Tid vare i Omløb. Men sammenligner man nu denne "uændsede, nedgaaende blege Maane" (efter Nyerups Udtryk) med Rahbeks "Morgenstierne, der bebudede den klare Dag" (Tullin:) saa kan man dog ikke andet end forundres over den forskiellige Modtagelse og Skiebne, begge have fundet. Vel er det saa, at Tullin havde mere af Studium og af Konst, og derfor blev mere i den høiere og alvorlige Poesie; ligesom han ogsaa her betraadte en hos os ved sin Nyhed overraskende Bane. Dog kunne vi ei andet i vore Dage, end finde det besynderligt, at Maidagen allene var i Stand til at skaffe Tullin saa pludselig og saa stor en Navnkundighed, som ingen dansk Digter før ham kan siges at have eiet; imedens den samtidige Stub, uden Tvivl begavet med rigere Naturanlæg, og som lyrisk Digter i Christian den Siettes og Frederik den Femtes Tid, et sandt Phænomen i Danmark, ei engang ved den Yndest, som hans Viser og Sange fandt, kunde opnaae saa meget, at de bleve trykte i hans Levetid; eller at han selv kunde opnaae andet end at leve af Naabsens-

brød, og døe, paa samme Tid, som Tullins Glands opraudt med Maidagen, i den Grad ubekiendt, at ei engang hans Dødsaar og sidste Opholdssted med fuld Vished kan angives.

Om Stub i øvrigt som Digter kunde blevet til noget mere end et Slags national Folkesanger, hvis Viser og andre Sangdigte i deres Form og Charakteer (ligesom ogsaa endnu nogle af Tullins) halv kunne siges at tilhøre den ældre, og halv den nyere danske Poesie, eller kunne danne et Slags Overgang fra hiin til denne: maa, paa Grund af den fuldkomne Uvidenhed om Stubs Personlighed, hvori hans Samtidige allerede lode ham forsvinde, være uafgiort. Hvad vi derimod af de levnede Fragmenter af hans poetiske Virksomhed (meget kan være tabt medens han levede og efter hans Død) med Bestemthed kunne sige, er, at han besad den for en Lyriker væsentlige og uundværlige Egenskab: en eiendommelig Natur, en poetisk Individualitet, og Evnen til at afpræge den i sine Digte, hvis simple Form og ukonstlede Udtryk ikke sielden overraske ved Følelsens Varme og Inderlighed, og ved en naturlig Lethed til at fatte og umiddelbart giengive og fremstille livfulde Indtryk. I Forening hermed maae vi nævne en vis Reenhed i Udtrykket, og en næsten correct Simplicitet i Sproget, som vist nok hverken røber et dybere Studium af gode Mønstre, og en ved disse dannet Smag, eller en betydelig Tankefylde; men som tillige paa Jævnhedens og Naturlighedens Bane langt sieldnere ved paafaldende Smagløshed støder os, eller forstyrrer Indtrykket af Stubs

Digte, end det hos samtidige, eller ældre danske Digtere pleier at skee. Selv i hans saakaldte "gudelige Arier" eller aandelige Sange (Psalmer kunne de vel ikke kaldes, efter det Begreb, vi sædvanlig med denne Benævnelse pleie at forbinde) hersker baade varm Følelse og Tro ved Siden af den jævne Naturlighed. Uden at kunne overhovedet kaldes de heldigste af hans Arbeider, fortiene de Opmærksomhed, som Digte fra det 18de Aarhundredes første Halvdeel; og enkelte (som den her aftrykte "Vore Dage rinde sage") udmærke sig endog ved sande poetiske Skiønheder.

Disse vil man ogsaa finde i uventet Mængde (forudsat, man formaaer at tage det rette Standpunkt) i den i sin Tid meget bekiendte og yndede Vise, som vi kunde kalde Stubs Maidag; og hvis Sammenligning med Tullins vil i flere Henseender interessere Læserne. Det vil da strax falde i Øinene, at hvis man hos den sidste finder mere Tænksomhed, mere Omfang, mandig Styrke og Klang i Sproget, en alvorligere og høiere Aandsretning, og enkelte Udtryk og Billeder af en ædlere og værdigere Charakteer: saa ere derimod det poetiske Liv, den eiendommelige Lethed og Klarhed, den maleriske Effect og friske Colorit i de indtagende, hastigt skiftende Billeder, ligesaa meget til Fordeel for Stub, hvis Vaarsang unegtelig, skiøndt stemt i en lavere, simplere, mere idyllisk Tone, besidder et større Præg af Originalitet, end Tullins mere studerede Maidag. Hos hiin ere de vexlende Billeder, i Sangens lette Dragt, mere skizzerede; men ligesaa klare og beskuelige, som Udtrykket er

kort og fyndigt. Enkelte kiække og heldige Figurer, som "Skovens grønne Pienbryn;" at "Solen kommer for at see sit Skilderi i den speilklare Sø;" eller, at den

— pyntet gaaer
Med lange Straaler i sit Haar:

røbe vel ogsaa i dette Digt, at Stub havde Anlæg til mere, end en blot Visedigter. I øvrigt maa det ikke glemmes, at naar Tullins Maidag nærmer sig Charakteren af den alvorlige Ode, saa er derimod Stubs Digt at betragte som en idyllisk Sang; hvis naive Naturlighed ganske udtrykker Digterens subjective Stemning, og hvori vi tilsidst røres ved at see ham, fattig, forladt og eensom, men opmuntret og trøstet ved Naturens vaagnede Liv og Skiønhed, at hæve sit stille Hiertesuk til den Gud, hvis kiærlige Omhu han har øinet i hele Skabningen.

Skiøndt af en heel forskiellig Art og Charakteer, staaer maaskee Stubs her aftrykte Drikkesang: "Er Rogen, jeg er glæderig," endnu høiere i poetisk Fortieneste, end hiin lyriske Idyl. Dens ægte og geniale komiske Naivitet, og dens ypperligt giennemførte Udvikling af den lystige Drikkebroders Verdens-Philosophie berettiger den til den almindelige Yndest, hvori den længe stod, og til at sættes ved Siden af Troiels og Rahbeks bedste Viser af samme Art. Her vil det være meget overflødigt, at henvise til enkelte Træk; thi Visen er fra først til sidst et i sit Slags fuldkomment Heelt; og uden Spor af det bacchiske Raseri, følger Vinens lykkeligste, over hele Verdens Tant og Tomhed ophøiede

Lune, tilligemed den mere lystige, end bittre Spot, der tilhører den, og igiennem enhver Strophe. At den og-saa i Sprogets Fynd og Reenhed vidner om Stubs, over sine Samtidige ophøiede Talent; og at den endog sielden har noget Udtryk, som nyere Smag og Kritik kan stødes over i en komisk Drikkesang: vil en nøiere Betragtning lære. — Saa lidt vi nu ville tillægge Stub noget mere eller høiere, end hvad hans faa levnede Digte hiemle ham, saa er dette dog nok, for at giøre ham mærkværdig blandt det attende Aarhundredes tidligere danske Digtere; og vi troe, det ei vil fortryde nogen, at vi her optage et temmeligt Antal af denne heldige og nationale Sangers lystige og mere alvorlige Viser og Arier, hvis Sprogform giør dem endnu fuldkommen læ-selige for vor Alder; og hvis ægte danske Tone endnu vil falde i Øret hos Enhver, der ikke er bleven fremmed for den, over det meget Udenlandske, der siden Stubs Tid har faaet Indgang hos Os. Dertil mene vi at have en Grund mere i Sieldenheden af de Samlinger, man længe efter Forfatterens Død giorde af hans mundtlig forplantede eller i Afskrifter omløbende Digte. Den første Udgave (besørget af Præsten Hr. T. S. Heiberg) udkom under denne Titel: Arier og andre poetiske Stykker af *Ambrosius Stub*. Kbh. 1771. 88 S. 8vo. Den blev modtaget som et sieldent og betydende Phænomen i Literaturen, og med stort Bifald, af den Tids Kritik, der i Stubs Digte fandt "Fostre af det findrigeste poetiske Genie, som Naturen selv havde dannet til Poesien; og hvis høie Geist skulde maaskee have yttret

sig i en langt høiere og ædlere Zone, og udbredet sig langt videre til Fædrelandets udødelige Ære, dersom ikke menneskelige Vilkaar og Omstændigheder havde indskrænket dette Genie alt for meget, og til visse Timers Munterhed." Lærde Efterretn. 1771 No. 11. Jvf. Krit. Journal 1773 No. 36). Da denne Samling snart blev sielden, skiøndt, formedelst den latinske Tryk, ikke meget udbredt; saa udgav Digterens Søn Chr. Stub, der levede som Degn paa Langeland, et nyt Oplag ("Arier og andre poetiske Stykker af Ambr. Stub. Andet, rettede og forøgede Oplag." Odense 1780. 128 S. 8). Denne nu ikke mindre sieldne Udgave vrimler, uagtet Titelen lover det modsatte, af Feil og Urigtigheder; og er langt mere ucorrect, end den første. Begge ere ved de her aftrykte Stykker omhyggeligt sammenlignede, og enkelte, aabenbar slette og falske Læsemaader rettede. Den Forandring, som er giort med en enkelt Linie i Sommer-Visen, findes i Fortalen berørt. — I et "Anhang til Ambrosii Stubs poetiske Tanker." Odense 1782. 96 S. 8. lod hans Søn endnu aftrykke 25 Digte af Faderen, hvoraf dog de allerfleste staae tilbage for den ældre Samlings Indhold, og ledsagede dem med flere af sin egen Fabrik, som reent kunde været sparede.

Sommervise.

Den kiedsom Vinter gik sin Gang,
Den Dag saa kort, den Nat saa lang
Forandrer sig
Saa lempelig;
Den barske Vind, den mørke Sky — maa flye;
Vor Kakkelovn saa ene staaer,
Og Hverdags Kolde=Syge faaer;
Den tykke Vams, den foret Dragt
Er alt hængt hen og reent foragt,
Og Muffen er tillige giemt — og glemt;
Man frygter ei at Snee og Slud
Skal møde dem, som vil gaae ud;
Thi lad os gaae,
At skue paa,
Hvor smukt Naturen sig beteer — og leer.

Ak see, hvor pyntet Solen gaaer;
Med lange Straaler i sit Haar!
Den varme Krands
Er rette Kands
For alle Ting, som nu maa grye — paa ny;

Det klare Himmelblaa
Er værd at kaste Die paa;
See Fuglene i Flokketal,
I Luftens vide Sommersal,
De holde snart hver Dieblik — Musik;
De kappes daglig to og to
At bygge, hvor de bedst kan boe;
Her flyver Een
Jo med sin Green;
En anden sanker Haar og Straa — saa smaa.

Ak see, hvor tegner Marken vel
For Bonden, hele Verdens Træl;
Han leer, fordi
Hans Slaveri
Skal endes med sin Frugtbarhed — i Fred.
Hist gaaer de kaade Lam i Fleng,
Og spøge i den grønne Eng;
De knæle med en Hiertens Lyst
For Moders melkefulde Bryst,
De qvægne ved den søde Taar — de faaer.
Hist vogter Hyrden Qvæg og Korn;
Et Hunde-Biæl, en Lyd af Horn
Er alt hans Spil;
Men hører til,
Hvor smukt den Skov ham svare maa — derpaa.

At see et meget yndigt Syn
Paa Skovens grønne Dieskryn,
Den høie Top
Skal klædes op,
Og Vaaren pynter Bøgen ud — til Brud.
Naar Solen brænder som en Gløb,
Og stikker Ild i Barm og Skiød,
Da har man jo bag hvert et Blad
Et Skyggeskiul mod Straalens Bad.
Her smager Thee og et Glas Viin — fra Rhin;
Imidlertid man faaer at see
Et ret naturligt Assemblee,
Hver Fugl har stemt
Sit Instrument,
De raske Dyr vil dandse net — og let.

At see, hvor speilekklar og glat
Den Sø dog er i Lave sat;
Det er jo som
At Solen kom
Kun for at see sit Skilderi — deri;
Den Fisk, som stak i Dynd og Skarn
Og slap fra Frost og Fangegarn,
Han faaer nu atter Mod og Liv,
Og spøger frit i Rør og Siv;
See hist, hvor stolt hans Finner gaaer — og slaaer.

Nu lirrer Frøen med sin Mund
Imod den søvnig Aftenstund;
Jeg tænker paa
Mit Hvilestraa,
Og ender min Spadseregang — i Sang.

Saa er da Himmel, Jord og Vand
Opmuntret ved min Skabermand;
Jeg gik omkring
Blandt tusind Ting,
Guds Forsyn spores ved enhver — især.
Bekymret Siæl! saa seer du dog,
At Alting staaer i Herrens Bog;
I hvor det gaaer, saa veed jeg grant,
Mit Navn staaer tegnet deriblandt;
Gud kommer vist min Tarv ihu — endnu.
Han rammer nok den rette Tid,
Da Himlen den skal vorde blid;
Jeg tør maaskee
Vel faae at see,
Min Vinter blive til en Vaar — i Aar.

Gudelig Arie.

Jeg seer Dit Konstværk, store Gud!
Du est alviis, almægtig.
Al Verden blev jo ved Dit Bud
Af Intet vid og prægtig.
Men dette store Alt
I Omkreds og Gestalt
Er dog i Siælens Øie flet
Mod Dig, som ene skabte det.

Jeg seer det vidt udstrakte Rum,
Den cirklet Himmelbue;
Dens Lamper uden Tal og Sum
I ubegreben Lue.
Mit Syn forlystes nok
Ved prægtig Stierneflok;
Men Siælen venter sikkerlig
Sin Himmelglands og Sol i Dig.

Jeg seer en Jord, en grundfast Vold
I dette store Runde,
Fyldt op med Forraad tusind Fold
For alle Liv og Munde.
Din Rundhed gav mig meer
End jeg fornøden seer;

Men var al Jorden skabt for mig,
Jeg var dog arm foruden Dig.

O kiære Gud! Din Aand, Dit Ord
Er her mit Liv i Live;
Men hvad er Himmel eller Jord,
Naar jeg hos Dig kan blive?
Min Længsel, Lyst og Agt
Er op fra Verdens Pragt.
Lad Verden have sit for sig;
O lad mig bare have Dig!

Arie.

Vore Dage
Løbe fage
Som en Piil i Luften frem:
Angest, Klage,
Nød og Plage
Næsten altid følger dem.
Een om Morgenen kan vandre
Stærk og saftig som en Eeg;
Aftenen kan ham forandre
Til at ligge død og bleg.

Intet mægtigt,
Stort og prægtigt
Kan formilde Dødens Had;
Naar den kalder,
Skiønhed falder
Og forvisner, som et Blad.
Den ei la'er sig underkiøbe
Af det gule Støv og Leer.
Arm og Riig maa begge løbe,
Naar de Dødens Ansigt seer.

Hvor tør Aske
Da vel braske,
Sig af Stolthed blæse op,
Og forglemme
Dødens Klemme,
Som skal lægges paa hans Krop?
Hvad vil Skiønhed sig indbilde?
Den skal Orme kradse ud.
Hvo tør Tid paa Mammon spilde,
Den afmægtig Pengegud?

Nei, jeg bygger
Ei paa Skygger,

Men slaaer Verden af mit Sind.
Jeg ei haaber,
Som de Taaber,
Paa en Haandfuld flygtig Vind.
Jeg paa Jesum Lid vil sætte,
Han staaer evig klippefast;
Han min Sorrig kan forlette,
Om endskiøndt mit Hierte brast.

Oprigtighed.

Medgangs Ven har lært at smile
Naar min Sol er høi og blid;
Men saasnart den gaaer til Hvile,
Kaster Spodskhed Nakken hid.
O! du Svale flyver bort,
Naar min Dag er kold og sort.

Eed paa Løfter, Tro og Love
Høres nok af slibrig Mund;
Tillid staaer saa tit i Vove
Paa en Muur foruden Grund.
O! du Rørstilk har et Knæk,
Skiøndt du synes uden Bræk.

Verden har forgyldt sin Pille,
Verden skiænker Gift i Viin;
Verden kan saa høflig drille,
Verden er saa falsk, som fiin.
O! du Slange! Vraad og Mord
Stikker i dit sledske Ord.

Klog Oprigtighed bær Prisen;
Thi den holder Mod og Stand,
Midt paa Bølgen, midt paa Isen,
Midt igiennem Ild og Vand.
Søde Phoenix! Modgangs Ven!
Jeg er evig Din igien.

Arie.

Saa sortnes vort Levnets den blideste Dag,
Naar Solen har skinnet os efter Behag:
Forfarenhed maaler
De blinkende Straaler,
Men finder i Enden kun idel Bedrag.
Saa sortnes vort Levnets den blideste Dag!

Saa krympes vor Siæl for den kildrende Lyst,
Naar Hiertet forbander hvad Læben har kyst;

Naar Diet maa græde,
Just over den Glæde,
Vi suge af Verdens forførikke Bryst:
Saa krympes vor Siæl for den kildrende Lyst.

Saa stikker vor Beenrad og Hovedet ud
Igiennem den fineste Kostbarheds Klud;
Lad Prægtighed braske
Paa levende Aske,
For Ormen faaer boret vor sminkede Hud,
Saa stikker vor Beenrad dog Hovedet ud.

Brændevinets Priis.

Lad Krig fornøie Potentater,
Lad Helte vinde Seiers Krands,
Lad Lykke muntre troe Soldater,
Lad Kroner vinde tifold Glands;
Min Ro er mig et Monarchie,
Der flyder med Chrambambuli.

Er Lykken ikke min Veninde,
Er Dagen veget fra min Pol,
Er Venner nu ei meer at finde,
End Skygger efter dalet Sol:

Jeg tænker kun: Adieu Parti!
Oprigtig er Chrambambuli.

Jeg blev end aldrig rig ved Renter,
Selv er ei Mammon min Patron;
Min Capital er den, jeg venter
Mod Verlings Obligation;
Dog bort Metal fra Mynteri,
Naar Glasset har Chrambambuli!

I Elskere af rare Vine,
Til Lykke med hver Druesaft!
Befinder alle Sorter fine;
Ja glædes ved en indbildt Kraft!
Jeg møder Bacchi Brouteri
Allene med Chrambambuli.

I tynde, magre, tørre Giekke!
Med Theevand for og Hvidløg bag:
Hvor let kan Svaghed Eder knække,
Ja Døden kause Eders Brag.
Nu ligger Pietisteri,
O! drikker frit Chrambambuli!

I Helgenes udvalgte Søstre!
Man veed, I eier Kiød og Blod;

Men stikker Lysten, og I lystre,
  Ja synde, for at giøre Bod:
Jeg vædder, Eders Hykleri
Tør lugte til Chrambambuli.

I Herrer af den sorte Orden!
  Jeg hører Eders Englerøst;
Jeg gruer tidt for Eders Torden,
  Jeg glædes tidt ved Eders Trøst;
Men frydes uden Flatterie;
  Thi jeg har og Chrambambuli.

Drikkesang.

Er nogen? jeg er glæderiig,
  Langt meer end andre Giække,
Hvis Lykke er min Flaskes liig,
  Og meget let at brække;
Tidt slog jeg før, jeg slaaer endnu
Mit tomme Glas heel glad itu;
Da sligt et Smald med Kling i Klang
Er just mit Spil i denne Sang.
Saa skiør er Verdens Fryd, naar mindste Vanheld trykker,
Men jeg, der drak mit Glas, jeg leer ad Skaar og Stykker.

En modig Skipper giør sig til,
Er opblæst, saa han lugter,
Naar Vind og Vand ham føie vil,
Og Farten ei har Bugter;
Men skal han bryde Veir og Vand,
Og slaae sig frem til Havn og Land;
Hvor kan den tiæret Admiral
Da brumle, bande, blive gal!
Men jeg er hierteglad, og andre see sig glade,
Hver Gang jeg krydser tæt langs op ad Siden Gade.

En Modens Junker bryster sig
Allene af den Lykke,
At være pyntet, Moden liig,
Med mangt et borget Stykke;
Men Stáaderen blev snart forsagt,
Kom mindste Viinplet paa hans Dragt;
Jeg derimod kan zire min
Med Saft=Værk fra Bourdeaux og Rhin,
Og naar den er slidt op, jeg mig med Adam glæder,
Thi han var lykkelig, den Stund han ei bar Klæder.

En Elsker af det smukke Kiøn
Maa finde hvad ham lyster,
Opvarte een og anden Skiøn,
Tilbede skiulte Bryster;

Saa tidt han seer sig lykkelig,
Maa han dog ofte græmme sig
Naar Svoger gaaer med Kiep paa Luur,
Og jager Kat fra Fuglebuur;
Men jeg er glad og fri, og for Rivaler sikker;
Min Flaske er mig tro, saa Ingen mig udstikker.

En Gnier elsker Sult og Tørst,
I det han elsker Penge;
Han har, men fattes allerførst,
Thi maa hans Arving trænge.
Hans Glæde er kun sorrigfuld,
Hans Armod voxer med hans Guld,
Hans Venner vente paa hans Død,
Og dele det, han aldrig nød.
Men jeg er glad ved Lidt, og stifter uden Rænker;
Thi som jeg tørster tidt, saa arver den, der skienker.

En Fraadser, som min Vederpart,
Er glad, men ubesøiet,
Fordi han er af Svineart
Og sluger sig fornøiet;
Man seer, at Vand og Luft og Jord
Maa offre Fylding til hans Bord;
Naar han nu fyldet har sin Vom,
Strax væltes han paa Lodbænk om;

Der ligger han — jeg staaer; mig fryder Viin og Roder;
Jeg har to Guders Gunst, men ingen Skiis til Broder.

Saaledes er jeg vel tilfreds,
Og fast i den Formening:
Et muntert Sind er allesteds
Lyksalighebs Forlening.
For mig maa hver Slags Giæk og Træl
Indbilde sig, han lever vel;
Jeg topper Glasſets jævne Maal,
Og drikker halve Verdens Skaal:
Til Lykke Daarlighed, som kalder Sviir Forvilding!
Du laster Druesaft, lev vel ved tør Indbildning!

Gudelig Arie.

O min Siæl! du gaaer og vanker
Blandt de usle Verdens Ting;
Samle rundt de vilde Tanker,
See dig oven til omkring!
Ach! hvad nytter
Kedars Hytter?
Pilegrim hvor er dit Hiem?
Lad dit Øie
Agte nøie
Paa det nye Jerusalem.

Hele Verden gaaer til Grunde;
Af den lille Jordens Vold,
Af det store Himlens Runde
Bliver intet i Behold.
Agt i Tide,
Du kan vide
Naar du selv af Verden gaaer,
At du hisset
Er forvisset
Paa en Bolig, som bestaaer.

Siig mig dog, hvad er vel dette
Tabernakels jordisk Huus?
Siig mig, tør vel nogen sætte
Lid paa smuldret Leer og Gruus?
Dette ældes,
Dette fældes
O! saa maa man dog herud;
Men en Bolig,
Evig rolig,
Er bereedt for Lammets Brud.

Kast med Længsel Troens Øie
Op til hiin den prægtig Stad.
Agt paa Evighedens Høie,
Trods al Satans Harm og Had;

Den er fundet
Fast, og grundet,
Murens Grundvold er saa rar;
Thi af rene
Ædelstene,
Er den glimrende og klar.

See! hvor Jaspis-Muren tindrer!
See de Perleportes Glands!
Der staae Engle, som ei hindrer
Nogen fra sin Seierskrands;
Det fik Ende
Med de tvende
Cherubim for Livsens Træ.
Hine frydes,
At vi bydes
Ind til evigt Ly og Læ.

Staden selv og Stadens Gade
Er jo af det pure Guld.
Hør! hvor Alle der er glade;
Hør Musik, som ret er fuld;
Hør dem qvæde
I den Glæde,
Som er fri for Nag og Nød,

Fri for Plage,
Fri for Klage,
Fri for Graad, ja fri for Død.

Er vel dette Levnet andet
End en Boble, som forgaaer?
Bedste Helbred bliver blandet
Med en Svaghed Aar for Aar.
See vi Sagen
An ved Dagen:
Døden lurer i vor Krop;
Men de sande
Livsens Vande
Vælde hisset evig op.

Der er ingen Sol og Maane
Paa hiin evig Himmel sat;
Der er ingen Sky og Blaane,
Ingen Aften, mindre Nat.
Der maa være
Glands og Ære;
See, den hellig Gud er Sol;
Alting frydes
See, der skydes
Straaler ud fra Lammets Stol.

O min Siæl! hvad vil du vanke
　Blandt de usle Verdens Ting?
Samle hver en vildsom Tanke,
　See dig oven til omkring!
　　Herre! led mig,
　　Og bered mig
　Til din Himmel, til mit Hiem;
　　Giør mig værdig,
　　Giør mig færdig
　Til det nye Jerusalem!

Arie.

Du deilig Rosenknop!
　Lad mig dig ret betragte;
　Hver Mand maa dig jo agte;
Naturen har nedlagt
Hos dig al Konst og Pragt.
　De fine farved' Blade
　Os i Uvished lade,
Om ei en ziirlig Dragt,
Indtager meer end Pragt;
　De Blade giør saamange
　Smaa Labyrinthers Gange
Og dufte Luften op:
Du deilig Rosenknop!

Men ak, du visnede!
  I Gaar jeg saae med Glæde;
  Dig paa dit Tornesæde;
Jeg brød dig af, men see!
I Dag du visnede.
  Din friske Farve svinder,
  Dit matte Rødt mig minder,
Din Herlighed forgaaer,
Din Skiønhed Ende faaer.
  Naturens Mesterstykke!
  Ak! hvor er nu dit Smykke?
I Gaar du blomstrede,
I Dag du visnede.

Kom Ven, kom nu og see,
  Min Rose paa dig kalder;
  Din Skiønhed engang falder,
Kom Ven, kom nu, og see,
Betragt dit Billede!
  Alt hvad man deiligt finder,
  De rosenrøde Kinder,
Den Mund, den Yndighed,
De Dines Munterhed,
  Den nette Krop og Hænder,
  Som sig hvers Gunst tilvender,

Forgaaer — kom Ven og see,
Betragt dit Billede!

Een Skiønhed evig staaer,
Som ei for Tiden falder,
Og ei for Aar og Alder
Men Evigheden naaer,
Een Skiønhed evig staaer.
Min Ven! det er jo Dyden,
Stræb efter den i Tiden;
At og en deilig Aand
Sin Bolig ligne kan,
Lev til din Skabers Ære,
I Dyden hans at være;
Naar alting da forgaaer,
Din Skiønhed evig staaer.

Arie.

Hvad vindes paa Verdens vidtløftige Hav?
O tusinde Farer i skummende Trav!
Man veed kun to Havne,
Bekiendte af Navne,
Den ene vor Vugge, den anden vor Grav.

Fra Vuggen til Graven maa krydses omkring
Blandt Haabets og Frygtens de stridige Ting.

Snart vippe vi oppe
Paa Bølgernes Toppe,
Snart nærmes vi Grunden i flyvende Spring.

Her fristes Ustadigheds Ebbe og Flod,
Een Vagt er saa ond, som en anden er god;
Hver Time i Glasset,
Hver Streg paa Compasset,
Forandrer, forhøier, fornedrer vort Mod.

Saa hidser en Medbør det nedrige Sind,
Ja puster i Hiertet Dumdristighed ind;
Vil Farten kun føie
Vor Attraa, vort Øie,
Strax blæses vi op af en ønskelig Vind.

Saa slipper Kleinmodighed Roret i Hast,
Naar Forstavnen dukker for Bølgernes Kast;
Naar Vindene suse,
Og Vandene bruse,
Da skrækkes vi strax for en knagende Mast.

Dit Forsyn, o Fader! det fører os hiem,
Det styrer saa sikkert, hvor Søen er slem.
Vor Gisning kan feile,
Hvor vi end vil seile,
Selv stavne vi mere tilbage end frem.

Peder Christoffer Stenersen.

Født 1723; død 1776.

(S. ovenfor S. 38-41. Det bør erindres, at vi maaskee ikke af de hidtil bekiendte og trykte Stykker af denne Digter kunne danne os et ganske fuldstændigt Billede af hans Aand og Gaver; da der skal gives ikke faa utrykte Digte af Stenersen, som hans Søn allerede 1786 havde betænkt at ville samle og udgive. Minerva. II. 1786. S. 473.)

Choriambisk Ode

ved hans Søsters Ægteforbindelse 1754.

Sparsomt buden at see dandsende Chore af
Heldgudinder iblandt skiemtende Fauners Flok,
Ei Anakreons Syner
Ei Tibulliske Skierts bevandt;

Dig, o evige Dyd, himmelske Venskab, dig,
Af en høiere Drift, helliger jeg min Sang.
Bort, poetiske Pøbel!
Med nærtig Tvetydighed.

Snart vippe vi oppe
Paa Bølgernes Toppe,
Snart nærmes vi Grunden i flyvende Spring.

Her fristes Ustadigheds Ebbe og Flod,
Een Vagt er saa ond, som en anden er god;
Hver Time i Glasset,
Hver Streg paa Compasset,
Forandrer, forhøier, fornedrer vort Mod.

Saa hidser en Medbør det nedrige Sind,
Ja puster i Hiertet Dumdristighed ind;
Vil Farten kun føie
Vor Attraa, vort Øie,
Strax blæses vi op af en ønskelig Vind.

Saa slipper Kleinmodighed Roret i Hast,
Naar Forstavnen dukker for Bølgernes Kast;
Naar Vindene suse,
Og Vandene bruse,
Da skrækkes vi strax for en knagende Mast.

Dit Forsyn, o Fader! det fører os hiem,
Det styrer saa sikkert, hvor Søen er slem.
Vor Gisning kan feile,
Hvor vi end vil seile,
Selv stavne vi mere tilbage end frem.

Peder Christoffer Stenersen.

Født 1723; død 1776.

(S. ovenfor S. 38-41. Det bør erindres, at vi maaskee ikke af de hidtil bekiendte og trykte Stykker af denne Digter kunne danne os et ganske fuldstændigt Billede af hans Aand og Gaver; da der skal gives ikke faa utrykte Digte af Stenersen, som hans Søn allerede 1786 havde betænkt at ville samle og udgive. Minerva. II. 1786. S. 473.)

Choriambisk Ode

ved hans Søsters Ægteforbindelse 1754.

Sparsomt buden at see dandsende Chore af
Helbgudinder iblandt skiemtende Fauners Flok,
Ei Anakreons Syner
Ei Tibulliske Skierts bevandt;

Dig, o evige Dyd, himmelske Venskab, dig,
Af en høiere Drift, helliger jeg min Sang.
Bort, poetiske Pøbel!
Med uartig Tvetydighed.

Snart vippe vi oppe
Paa Bølgernes Toppe,
Snart nærmes vi Grunden i flyvende Spring.

Her fristes Ustadigheds Ebbe og Flod,
Een Vagt er saa ond, som en anden er god;
Hver Time i Glasset,
Hver Streg paa Compasset,
Forandrer, forhøier, fornedrer vort Mod.

Saa hidser en Medbør det nedrige Sind,
Ja puster i Hiertet Dumdristighed ind;
Vil Farten kun føie
Vor Attraa, vort Øie,
Strax blæses vi op af en ønskelig Vind.

Saa slipper Kleinmodighed Roret i Hast,
Naar Forstavnen dukker for Bølgernes Kast;
Naar Vindene suse,
Og Vandene bruse,
Da skrækkes vi strax for en knagende Mast.

Dit Forsyn, o Fader! det fører os hiem,
Det styrer saa sikkert, hvor Søen er slem.
Vor Gisning kan feile,
Hvor vi end vil seile,
Selv stavne vi mere tilbage end frem.

Peder Christoffer Stenersen.

Født 1723; død 1776.

(S. ovenfor S. 38-41. Det bør erindres, at vi maaskee ikke af de hidtil bekiendte og trykte Stykker af denne Digter kunne danne os et ganske fuldstændigt Billede af hans Aand og Gaver; da der skal gives ikke faa utrykte Digte af Stenersen, som hans Søn allerede 1786 havde betænkt at ville samle og udgive. Minerva. II. 1786. S. 473.)

Choriambisk Ode

ved hans Søsters Ægteforbindelse 1754.

Sparsomt buden at see dandsende Chore af
Heldgudinder iblandt skiemtende Fauners Flok,
Ei Anakreons Syner
Ei Tibulliske Skierts bevandt;

Dig, o evige Dyd, himmelske Venskab, dig,
Af en høiere Drift, helliger jeg min Sang.
Bort, poetiske Pøbel!
Med uartig Tvetydighed.

Ven! hvor smiler ad dig Himlens Bevaagenhed
Giennem Venskab og Dyd! Søster, hvad føler du
Om jomfrueligt Hierte?
Hvorfor gløbes uskyldig Kind?

Ven! dig var og bestemt denne Lyksalighed.
Slig Brud ønsker omsonst mangen en Elskere,
Ønskt forgiæves med mange
Tunge Suk og Forpligtelser.

Saa saae Grækernes Land fordum sin modige
Ungdom, alle i Kamp, alle arbeidende
Inden Isthmiske Skranker,
Skiøndt Eens Tinding kun kronedes.

Dog blev Venskab og Dyd ikke tilsidesat;
Ei har Nisus misundt Krandsen Euryalus.
Hvad som kan ei imellem
Flere deles, tilfalder Een.

Kiend din Lykke, o Ven! længe du sukkede.
Din Charlotte er rørt. Til dig hun bøier sig,
Dig, den første blandt alle,
Dig, den sidste, hun rækker Haand.

Med indtagende Smiil, hun til dig længselsfuld;
Og med sædelig Frygt, tiger; saa ønskte sig
Paradisiske Eva
Adams mødende Favnetag.

Elsk, mens flygtige Tid byder sig gunstig frem!
Et ufølet Minut, øde for Kiærlighed,
Kan ei kaldes tilbage,
Naar hun falmende lægges hen.

Kiend din Lykke, o Brud! han, den Oprigtige,
Dyd og Venskab attraaer. Lad da din Kiærlighed
Evig grundes paa Dyden,
Og fornyes ved Venlighed!

Ei skal kommende Aar lunkne hans Kiærlighed,
Ei skal synes ham mat blegnende Læbers Kys,
Ei skal mindre begiærlig
Søges aldrende Favnetag;

End nu, da hun iført gyldne Klenodier,
Ny høitidelig Stads, drager ham, villig selv,
Med erobrende Ungdoms
Giennemtrængende milde Kys.

Som guldlokkede Sol hæver hver Morgen sig
Op af østlige Vraa over vor Horizont,
Uformindsket i Klarhed,
Uafkræftet i Fyrighed;

Naar med slibrige Flugt stiæler sig ufomærkt
Bort de deilige Aar, varer bestandig ved
Venskab grundet paa Dyden,
Uberøvet sin Yndighed.

Saa, naar stormende Høst river fra frugtbart Træ
Sit grønt-glindsende Løv, viser sig hængende
Under skaldede Qviste
Den guldstrimede Frugt skimmere,

Ubekræftet ved Dyd vakler let Kiærlighed,
Som den surrende Bi streifer ustadig om
Fra Jasminer til Roser,
Fra Violer til Tuliper.

O Lyksalige! hvis hellige Ægtebaand,
Først ved Døden opløst, varer ved, uafbrudt
Af fortrydende Klager,
Og utidige Tvistighed.

O velsignede Par! yndet af Himmelen,
O vel samlet i Dyd, samlet i Kiærlighed,
Søger Venskab i Dyden!
Den er Eder ei ubevant.

O velsignede Dag! hellig for Englene,
Ja den Evige selv. Du af Forældrenes
Overløbende Øine
Lokker hemmeligt Taaren ud.

Ei som over en Søn, over en Eneste,
Ei i Klager opløst, som den veemodige
Nains sønneløs Enke,
Og en Rachel paa Høiene;

Men som Længsel og Fryd blandtes hos Bethuel,
Da fra fædrene Telt førtes Rebekka ud
Under Skilsmissens Taarer
Og bønhørte Velsignelser.

Ak! hvad rørende Fryd gydes ud over mig —?
Min Gud! hvilken et Syn! Himlene aabne sig.
Med sølvskimrende Vinger
Hvo nedlader sig over os —?

Er det Venskab og Dyd, hilded som Mennesker —?
Een af Englenes Chor, en af de Salige,
Fra den Eviges Throne
At nedbringe Velsignelser —?

Ak, min Broder og Ven! Broder, jeg kiender dig —!
Dig, min salige Ven, aldrig jeg glemmer dig.
See, lyksalige Søster,
See din Broder velsigner dig!

Ode til Selskabsbrødrene.

Natis in usum lætitiæ scyphis
Pugnare, Thracum est; tollite barbarum
Morem, verecundumqve Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.

Horat. Carm. Lib. I. Od. XXVII.

Druernes Kræfter presses til vor Glæde,
Bægret bør stille forudfattet Vrede,
Preussiske Sabler og de bøhmske Glasse
Sammen ei passe.

Lad dem i røget Kro kun see og høre
Ølløde Bonde banke Ryg og Øre,
Lavet ophæves med en revet Trøie,
Sorteblaat Øie.

Trættekiær Valdris*) Brudebord lad vælte,
Og med sin Nabo spænde knivfuldt Bælte:
Slipper, I Venner! naar I ville drikke,
Barbarers Skikke.

Viin ei for grove Elephanter voxer,
Ved den de rase, som mandolme**) Oxer.
Skulde den milde Drue os ophidse,
Ligesom disse?

Vinen er dog til Misbrug alt for værdig —,
Bacchus, at høre Grovhed, for bluſærdig —;
Sang bør ei vendes til pandurisk Raaben,
Glasset til Vaaben.

Bidende Gloser, spottefulde Streger
Sindet til Had og Vrede let bevæger;
Høflighed Bacchus, naar han vilde skiemte,
Aldrig forglemte.

---

*) Valdris, saa kaldes Bonden i det Land Valders i Norge, hvor den Skik har været, at spænde sig sammen i hverandres Bælter, og slaaes med Knive.

**) Mandolme, kaldes de Tyre i Norge, som søge at stade Folk. Her kaldes de med mindre betydende Ord, Uvane.

Aanderig Bacchus, Viins og Venskabs Fader,
Hopper om Bordet mild i Ord og Lader;
Haanden, bestænkt med Drueblod, bevæger
Skummende Bæger.

Bacchus først tæmte Morlands vilde Tigre,
Glubende Løver saaes for ham at smigre,
Villigen Udyr, Ørkens rivske Rædsel,
Bare hans Bidsel.

Fædrene boede hver i skrækksom Hule,
Tvungen for andre Sind og Bo at skiule,
Bacchus først samled, og gav Selskabs Gilde-
Love de Vilde.

Bacchus i Glasset drukner harmfuld Jammer,
Bacchus med Glasset driver nidske Klammer,
Bacchus ved Glasset med udstrakte Armer
Venskab opvarmer.

Venner! til Lavet I paa ny mig byde,
I vil mit Sind med Viin og Venskab fryde.
Stiller først, Kiære! den vanhellig' Skraalen,
Før jeg ta'er Skaalen.

Talen er dog i Selskab ei vilkaarlig,
Skiemt bør ei være grov, og for alvorlig,
Os kan den vise Teiiske Gubbe*) lære,
Som vi bør være.

Han sang om Viin og Kiærlighed, fornøiet
Sang han til Elskov Viin, til Venskab føiet,
Munter og skiemtsom, varlig, men dog ærlig,
Ingen besværlig.

Jomfruer saaes om ham i Rad at dandse,
Kydskeste Hænder flettede ham Krandse,
Gamle som Broder, og som Viisdoms Lærer
Unge ham ærer.

---

*) Anacreon, som var fra den Stad Teos i Jonien. Gubbe, et norsk Ord, betyder en gammel Mand.

(De tilføiede Anmærkninger ere af Forfatteren).

Johan Nordal Brun.

(Født 1745; død 1816).

Ikke uheldigen, og uden Tvivl med Sandhed, har Nyerup i et af de sidste Arbeider, hvormed han sluttede sin utrættelige literariske Virksomhed, characteriseret denne norske Digter ved at fremstille ham som "en (personlig) Antipode af Wessel." "Var Wessel", siger han, "lad, phlegmatisk og uvirksom i høi Grad, saa var Brun tværtimod idel Liv, Fyr og Virksomhed. Var hiin ligegyldig for Alt hvad der kaldes, at giøre Lykke i Verden: saa vidste Brun desto bedre Besked med Hof og med Forgemak; og da han smidig rettede sig efter Tidernes Leilighed, og derhos var af Naturen en Mand af et smukt Udvortes, samt begavet med eminente Talenter og ypperlige Gaver paa Prædikestolen: saa forstaaer det sig selv, at en saadan Mand maatte kunne komme frem og svinge sig i Veiret." *) Naar han tillige paa Nordal Brun

*) Bidrag til en Udsigt over den danske Digtek. Historie under Christian VII. ved K. L. Rahbek og R. Nyerup. I. D. Kbh. 1828. S. 169.

"lignelsesviis" anvender de Udtryk af en Krigsvise fra anden Aprils Dage:.

"Her kommer den Stolte med Kraft og med Bram,
Og kneiser som Nordhavets Bølge:"

saa er denne Lignelse, i hvor synderlig endog dens overførte Anvendelse her synes, maaskee ikke saa upassende til Nordal Bruns poetiske Færd. Thi, som en Mand af megen physisk Kraft og af en stærk Charakteer, forenet med stor praktisk Virksomhed og Udholdenhed, og som en af Naturen rigt begavet Taler: var han tilbøielig til ogsaa at tiltroe sig større Digterevner, end han besad; og vel heller ikke ganske fri for at ville bramme noget med sine poetiske Arbeider, der vist nok stundom røbe Forfatterens kraftige og fyrige Siæl, men heller ikke fattes Spor af det Slags prosaiske Raahed og Uslebenhed, der hos en Digter vidner om Ringeagt for den Smag og Dannelse, som fattes ham, og som her ei kan siges at være dækket eller opveiet ved indvortes Aand eller poetisk Fortieneste.

Født paa en Bondegaard i Bynæssets Præstegield nær ved Trondhiem den 21de Marts 1745, blev Johan Nordal Brun indtil sit 12te Aar opdraget, først her, og siden paa en Gaard i Klæbo Præstegields Fieldbygd, ganske som norsk Bondesøn. Forældrene, Svend Brun, i tidligere Aar Borger i Trondhiem, og hans anden Hustru Mette Cathrine Nordal, Datter af en bondefødt Vagtmester, vare saaledes ikke af egentlig Odelsæt; men Faderen, virksom, dygtig og forstandig som Landmand, Moderen gudfrygtig, duelig og huuslig, sørgede

begge selv for at danne deres Ægteskabs Førstefødte med meer end almindelig Omhu. Drengen havde i sit attende Aar to Gange giennemlæst Bibelen ved Moderens Side, og under hendes Veiledning; af Faderen havde han lært at skrive og regne; og af begge Sædelighed, Gudsfrygt, Tarvelighed og Nøisomhed. Naturen havde givet ham legemlig Rafthed, en god Væxt og Bygning, et smukt Udvortes, tilligemed oppvakt Nemme og en munter, livfuld Aand. Faderen lod ham deeltage i ethvert Markarbeide, passende for hans Alder og Kræfter; men heller ikke Drengens Lyst og Anlæg til den norske Fieldbondes Legemsøvelser forsømtes. I sit tolvte Aar var han ikke blot udmærket som Skøiteløber (her kun Smaating) men løb paa Skier med beundret Færdighed; og en Ven af Forældrene, Major Heidemann, Anfører for de nordenfieldske Skieløbere, fandt ham allerede i den Alder moden til at indskrives som Underofficeer ved dette eiendommelige nationale Troppecorps — en Bestemmelse, ganske efter den kiække, raske, modige Johan Nordals Sind, der ikke blot som tolvaars Gut havde, men sit hele Liv igiennem beholdt, en afgiort Tilbøielighed for Krigerens Stand og Sysler. Et Tilfælde bragte ham dog fra denne Bane, før han endnu betraadt den. Hans ældste Halvbroder var som theologisk Candidat kommen tilbage fra Hovedstaden til Trondhiem, hvor der levede en Præst, Hr. Daniel Busch, Slægtning af begge Bruns Forældre, og ligesaa stor Hader af Krigsstanden, som Drengen elskede den. Ikke med dennes Villie fik Præsten ham fra Skien og Riffelen til Bogen; hvortil han og

Andre ansaae ham for at have et saameget mere afgjort Kald, som Drengens tidlig udviklede Talegave, med et reent og smukt Organ, havde vakt Opmærksomhed. Broderen blev hans første Lærer; et Aar i Trondhiem, hvor han holdt en lille Drengeskole; siden i to Aar hiemme hos Forældrene. I sit 15de Aar fandt Rector Schøning ham moden til den saakaldte Mesterlexie, eller den 5te og øverste Classe i Trondhiems Latinskole — og denne uventede Udmærkelse (man havde kun giort Regning paa at see ham i fierde Classe) var afgiørende for hans hele følgende Dannelse. "Intet opnaaet Trin — har han selv siden fortalt — virkede saa kraftigt paa min Aands Selvfølelse og Kappelyst vaagnede med eet. Jeg havde før kun drømt om Skier og Jagt, om at sanke Bær og at fiske Foreller. Paa Latin og Græsk havde jeg ingen Priis sat; og kun været flittig i to Aar for at behage Forældre og en Broder, jeg elskede. Jeg blev det siden for at glimre blandt Ligemænd; jeg glimrede ikke længe før jeg begyndte at elske Homer, Virgil og Horaz; og med dem ethvert Fremskridt til min Aands Dannelse."

To Aars Skolestid modnede Brun til Universitetet; men hans forstandige Forældre lode ham fortsætte den et tredie Aar. 1763, i atten Aars Alder, allerede som Skolediscipel forlovet med en Trondhiemsk Pige, Ingeborg Lind, der efter 12 Aar blev hans Hustru, kom han til Kiøbenhavn, hvor han bestod vel i de to første academiske Prøver og lagde sig efter det franske Sprog; men forlod Hovedstaden allerede Aaret efter, og modtog 1764 en Plads som Lærer i Kammerraad Meinckes Huus i

Trondhiem, hvis yngste Søn han 1767 ledsagede til Schønnings Huus og Omsorg i Sorøe. I Trondhiem, hvor Brun havde den Fordeel, at leve i nogle af de meest dannede og anseete Familiekredse, havde han imidlertid øvet sig i at prædike, hvortil han nu følte et afgiort Kald af Naturen. Reisen til Sorøe gav ham Anledning til at blive nogle Maaneder i Kiøbenhavn, for at forberede sig til den theologiske Examen, hvilken han — som Zetlitz, hans Biograph, udtrykker sig "var nødt til at betragte som et necessarium malum."*) Han havde nemlig paataget sig en Lærerplads for to andre Ynglinge af gode Familier i Trondhiem, og kun et halvt Aars Fraværelse i Kiøbenhavn var tilstaaet ham. I tre Maaneder "læste han Nat og Dag" ganske paa egen Haand og uden Veiledning. Hans stærke Hukommelse, lykkelige Nemme, og Færdighed i at tale Latin, hialp ham igiennem. Inden det halve Aar var fuldt udløbet, havde han faaet Attestats — uden dog, efter den Tids Indretning, at have læst til bedste Charakteer, eller at kunne opnaae meer end den tredie. I Trondhiem, og siden i Klæbo hos Forældrene, tilbragte han Aarene 1768–71 med at undervise tre unge Mennesker i de academiske Kundskaber, med at prædike, og, som det hedder, med at dyrke Muserne. Hertil hørte ogsaa Øvelse i at skrive Vers; og det tidligste bevarede poetiske Arbeide af Brun er et

*) Lahdes Portraiter og Biogr. af Danske, Norske og Holsteenere. 4de Hefte. (J. N. Bruns Levnet af J. Zetlitz). Kbh. 1804. S. 17.

Gratulationsdigt til Bisskop Gunnerus, skrevet 1769 og trykt under den Titel: Naturens Navnedag i Trondhiem 1770. Dets første Linier:

"Du Tidens ældste Søn, Naturens Fødselsdag!
Da Morgenstiernen sang Alfaders Velbehag:"

synes virkelig strax at bebude poetisk Aand, og Skiønhed i Udtrykket. Denne kan heller ikke frakiendes flere enkelte Vers; men de ere ikke mange; og Linier, som følgende:

"Naar Morgenrøden af Menneskeslægtens Dage
Opkradser i vor Siæl det ilde lægte Saar."

"Her et brøstfældigt Bræt Menneskeslægten bær."

"Lad Ravne skrige der, lad Ulve tude nu,
Bierguglen hulke ud sit hule Hu, Hu, Hu!"

røbe ikke blot et endnu for metrisk Velklang meget utilgængeligt Øre, men ogsaa den uheldige Efterligner af det mindst heldige hos Tullin, der overhovedet sees at have været det Forbillede, som Brun i dette Ungdomsarbeide stræbte at naae eller at nærme sig; men med langt svagere Kræfter, og alt for ofte i en mat og smagløs rimet Prosa.

Digtet forfeilede imidlertid ikke en Virkning, der fik betydelig Indflydelse paa Bruns følgende Skiebne — skiøndt ikke paa den Vei, han havde ventet sig. Hans Mæcen Gunnerus (som Zetlitz kalder ham) blev 1771 pludselig af Struensee kaldet til Kiøbenhavn; for at skulle forbedre og fortydske Universitetet. Bisskoppen tog den unge Candidat, der havde sagt ham saa mange Compli-

menter i Vers, med sig som Haandskriver; men fandt siden i Kiøbenhavn, hvad han i Trondhiem synes at maatte have vidst, at Brun ikke kunde Tydsk nok til at skrive for ham, paa en Tid, da man vilde reformere og regiere Danmark og Norge paa Tydsk. Gunnerus antog da Tauber i Bruns Sted; denne var i Kiøbenhavn tilovers, vilde gierne og ofte prædike, men kunde, i Følge Zetlitz, ikke komme til for de Danske; og blev, efter denne hans Biographs Ord, "af Fortvivlelse tragisk Digter." Den franske Tragedie var allerede, i en Oversættelse af Voltaires Merope, indført i Danmark; nu skrev Nordal Brun, efter fransk Snit, sin Zarine, og det første originale Sørgespil bragtes den 17de Februar 1772 paa den danske Skueplads, hvor det blev modtaget med stort Bifald. "Danmark belønnede dette Arbeide. Zarines Forfatter fik baade Ære og Penge"*). Saaledes udtrykker han sig selv der, hvor han tillige beder sine Landsmænd, ikke at bedømme det hele danske Folk "efter en ubetydelig Sværm af misundelige Konstdommere"**). Dette Udtryk, i en over Kritiken opbragt Digters Mund, var dog ei engang historisk rigtigt. Den hele "Sværm" af Konstdommere, som ikke vilde istemme det Bifald, Za-

*) Nemlig tredie Aftens Indtægt; og desuden af Kongen 100 Rdlr. Zarine spilledes i een Uge 4 Gange; endnu 3 Gange samme Vinter, og altid med fuldt Huus — paa den samme Skueplads, hvor man 1770 ikke vilde eller kunde opføre Evalds Rolf Krage.

**) Til Normænd om Troskab mod Kongen og Kiærlighed til Fædrelandet etc. af J. N. Brun. Trondhiem 1773. S. 7.

rine vandt paa Theatret, bestod omtrent af den ene Jacob Baden; men vist nok kunde hans kritiske Dom den Tid gaae og gielde for mere, end hele Sværmens, som en tilladelig patriotisk Begeistring for den første danske Tragedie, — formodentlig ogsaa Skuespillere, hvis Konst stod høiere end Digterens — henreve til at oversee Stykkets Ufuldkommenheder.

Med Føie ønskede den mere skarpsynede Kritiker: "at det vundne Bifald ikke maatte forlede Zarines Forfatter til at troe om sig selv, at han ikke behøvede nøiere at studere Naturen, for at kiende de menneskelige Passioners Gang og Sving; ikke nøiere at studere andre Nationers store Mønstre i Tragedien, for at lære at anlægge Situationer med Lykke og Virkning, at skildre Charakterer med Styrke og Mangfoldighed, og at give sit Sprog og sin Poesie den Anstændighed og Færdighed, hvormed Sujetter af en høiere Sphære bør udføres" *). Med træffende Sandhed har Baden her foreholdt N. Brun en stor Deel af det, han manglede som Skuespildigter. Denne Kritiker har ogsaa allerede for henved 60 Aar siden klart og rigtigt angivet de Feil og svage Sider, hvoraf Zarine, som dramatisk Digt, har en rigelig Mængde; og skiøndt han roser "Poesien" som "i Almindelighed let og flydende" og udmærker nogle enkelte "gode og sententiøse Vers:" har han kun alt for meget Ret i, at "Antallet af svage og prosaiske Vers dog er langt større; Poesien, paa de allerfleste Steder, meget un-

*) Kritisk Journal. 1772. No. 11.

der de handlende Personers Værdighed; Dialogen trængende til Forbedring, og Forfatterens Udtryk i Almindelighed for udvidet og slapt. Badens skarpe og grundede kritiske Dom fandt vel ikke Medhold hos Digterens Landsmænd og Venner (endnu 1804 beraabte Zetlitz sig paa det Bifald, som Nord. Bruns Tragedier fandt hos "competente Dommere — der havde andet at bestille, end at fylde Journaler med Smørerier"); men otte Aar efter (1779) blev den ikke allene kiendt ved Magt, men endog skærpet ved den forstandige Abrahamson, der i en ny Bedømmelse over Zarine lagde for Dagen, hvor slet og mangelfuld denne Tragedies Mechanisme er, hvor mat og slæbende Handlingen (hvis man kan tale om Handling, hvor der næsten ingen er) trækkes igiennem de reglementerede fem Akter, hvor svagt og unaturligt Charaktererne ere tegnede, hvor dræbende kiedsommelige de mange Monologer; og hvor koldt et Indtryk det Hele efterlader*). I vore Dage kan den for længe siden glemte, 1772 paa Theatret beundrede Zarine (uagtet det, som nylig er sagt til dens Roes) neppe kaldes andet, end ulæselig; og om man endog nu og da træffer paa enkelte heldige Vers og især sporer Forfatterens Stræben efter fransk rhetorisk Prunk**) (sielden findes virkelig ædle og kraftfulde Udtryk) saa er dog den poetiske Skiønhed no=

*) Almindelig dansk Literatur=Journal. 1ste Aarg. 1779. S. 50–57.

**) Til Exempel kunde følgende Linier anføres af Stryanges Monolog i første Act (som endog Baden anseer for smuk),

get, man selv i det Enkelte næsten reent forgjeves maa lede om*).

Zarines Forfatter vilde, eller kunde ikke rigtig følge det Raad, som Wessel endeel Aar sildigere gav Baggesen: at lade klog Kritik

— "taus blive vel anvendt;"

og noget kan det have undskyldt ham, at den dramatiske Smag 1772 overhovedet endnu kun stod paa et lavt Punkt i Kiøbenhavn: hvis ikke Nordal Brun snart havde lagt for Dagen, at han, ligesom en Legion af andre Poeter, var blind, ogsaa for den kloge Kritik, naar den gik ud over ham selv. Man sagde Brun (og denne

---

hvori den af pludselig Elskov til Zarine henrevne Krigshelt beskriver hendes Fuldkommenheder:

"Hun taler, hvilket Sprog og Tænkekraft og Orden!
Hun strider — hvilket Mod! Hun truer — hvilken Torden!
Hun byder — Tigren selv med Lyst adlyde vil!
Hun hader — hvilken Skræk! Hun elsker — hvilken Ild!"

*) Det kan vel fortiene at bemærkes: at Forfatteren af "Kierlighed uden Strømper" hvis geniale Parodie qvalte Efterabelsen af den franske Smag i Tragedien i sin Fødsel, har taget til Motto for et af sine Digte de to Vers af Zarine om Søvnen:

"Duunvinget, silkeblød, du gled paa Øiet frem,
Og hvisked: Al din Sorg, dig selv, Strynange, glem!"

Den, der vil giøre sig Umagen at giennemlæse Zarine, vil finde: at i hele Tragedien ere vel disse to Linier de skiønneste; maaskee de eneste ægte poetiske.

Man var uden Tvivl enten Luxdorph, eller efter Rahbeks Formodning Guldberg, der begge forstod sig lige godt paa en Tragedie) "at han ikke maatte tænke paa Befordring, førend han havde skrevet nok et Sørgespil over et Æmne af Fædrelandets Historie." Den unge Candidat, der i tre Maaneder læste til theologisk Examen, brugte vel ikke længere Tid til at efterkomme dette befalende Vink; og skrev endnu samme Aar sin Einer Tambeskiælver "til Brug for den kongelige danske Skueplads," som det hedder paa Titelbladet. Der kom dog ikke Nordal Bruns andet Sørgespil, skiøndt Nogle i dette vilde finde Spor af en Fremgang til det bedre *). Denne bestod dog egentlig kun i noget mere Øvelse i Dialogen og Omhu, anvendt paa Sprog og Diction, som imidlertid, ved stundom at blive noget renere og jævnere, derfor ikke er blevet mindre prosaisk. Enkelte, eller ikke faa diærve og frisindede Sententser, udtrykte med Fynd og Kraft, bidrog imidlertid, tilligemed Nyheden af den dramatiske Fremstilling af nationale historiske Personer, til den Lykke, Einer Tambeskiælver giorde i Digterens Fædreland. I øvrigt havde han endnu ikke det svageste Begreb om at opfatte en forbigangen Tid og dens Charakterer med historisk Sandhed. Af det gamle Norden, af Norges stolte, kraftfulde Alder, da Folkelivet der under Krig og Fred

*) Saaledes Abrahamson i Alm. d. Lit. Journal. I. 1779. S. 57. hvor han tillægger det bedre Anlæg og en fastere Gang, end Zarine, vel tegnede Charakterer; men fremfor Alt "mange lykkelige Tanker og ypperlige Vers."

rørte sig i Mandbomsstyrke og Fylde, findes her intet Spor. Ogsaa fra den dramatiske Side ere Charaktererne i dette Sørgespil, maaskee med Undtagelse af Bergliots, slet anlagte og udførte. Den fra fierde Akt af indtil Enden klynkende, angergivne, "i Suk og Graad hensmægtende" Einer, er ikke engang den strenge, modige, kiække Normand og norske Borger, som Forfatteren i de første Akter vilde vise os, end sige en nordisk Helt*). Stykkets Plan og Udvikling er i Begyndelsen noget bedre, end i Zarine; men bliver slettere, mere unaturlig og urimelig, jo længere det skrider frem. "Situationerne ere trukne ved Haaret, og der, hvor Knuden skal begynde at strammes, mærker man ved hvert Skridt Forfatterens Forlegenhed, for at faae sin Helt paa en anstændig Maade bragt af Dage." Denne Bemærkning af Baden vil man finde ligesaa rigtig, som man maa være enig med ham i: at neppe Nogen skal blive fristet til at fælde en Taare ved Læsningen af denne Tragedie; "saa vel har Forfatteren vidst at sørge for sine Læseres og Tilskueres Rolighed."

Dog var det langt fra ikke af æsthetiske Grunde, at Nordal Bruns Einer ikke, ligesaa vel som Zarine, kom paa Skuepladsen. Man har jo endnu i vore Dage virkelig sagt om hiint Sørgespil: at det viste

*) Allerede Baden følte dette. Einer, siger han, "er tegnet med saadanne Farver, som bedre passe sig paa en af vore Canapeehelte fra det 18de Aarhundrede, end paa en gammel hærdet norsk Kæmpe fra det 11te." (Kritisk Journal. 1772. No. 48. S. 381).

os i Nordal Brun en dansk Corneille, ligesom Zarine bebudede os en fransk Racine; uden at tænke paa, hvor lavt man her sætter Maalestokken for en dansk Tragedie, i Forhold til den franske. Man fandt derimod 1772 i Einer Tambeskielver saadanne Yttringer, der efter Formening ikke passede sig til det fælleds fædrelandske Baand, som i en Række af Aarhundreder havde sammenknyttet det danske og norske Folk — en i sig selv falsk Anskuelse, hvori endog J. Baden, der dømte saa rigtigt om Stykkets æsthetiske Værd, deeltog, uagtet han erkiendte, at "de Danske vare stolte af at leve under een Regiering med et Folk, som hele Verden ærer." Forfatteren, som i et eget (ovenfor S. 86 anført) Skrift ikke uden Held forsvarede sig mod den Beskyldning i den kritiske Journal: at hans Patriotisme var alt for eensidet, og at han havde tillagt Normændene eensidige Berømmelser, der "maatte skurre i danske Øren:" beraabte sig fornemmelig paa den overhovedet fyldestgiørende Grund: at han i sin Tragedie havde villet fremstillet historiske Personer, og Forhold, som tilhørte det 11te Aarhundrede. "Det er Dyden i et nationalt Stykke — siger han bl. a. — jo mere virkeligt af Historien, jeg kan beholde." Og: "naar jeg skriver Harald Haarderaades Rolle, maa jeg iføre mig hans Person, og forestille mig, ikke den danske Skueplads, men det gamle Nidaros." Havde han kun i alt andet været i Stand til at iføre sig Kong Haralds og Einer Tambeskiælvers Personer! — han vilde vel da ogsaa 1772 have indseet, hvad han i en silbigere Tid følte: at en dramatisk Digter dog ogsaa

maa tænke paa det Sted, og den Skueplads, hvor hans Stykke skal opføres. Thi, endskiøndt Baden, i dette Tilfælde vildledet af en ligesaa falsk Eensidighed, som den, han fandt hos Brun, drev Tingen meget for vidt, og udsatte sig ikke allene for Digterens Spot, men ogsaa for hans seirende Giendrivelse, ved bl. a. at yttre: at Brun kunde jo ligesaa godt have ladet Harald Haardraade føre Krig med de Svenske, som med de Danske; og endskiøndt den kritiske Journals Angreb paa Einer Tambeskielver, fra den patriotiske Side, virkelig er affattet i Udtryk, der maatte krænke Forfatteren, vil man dog endnu finde: at Stykket i det mindste har enkelte Steder og Linier, som det havde været passende, og maaskee nødvendigt, at udelade eller forandre ved Opførelsen. Man gik imidlertid en mere afgiørende Vei, ved slet ikke at opføre det; og Skuepladsen har intet tabt ved at undvære et Sørgespil, hvis patriotiske Declamationer og rhetoriske Ophævelser ei kunne dække dets store Feil og Mangler som Konstværk.

Nordal Brun, der saaledes vandt historisk Mærkværdighed i vor Poesies Annaler, som Forfatter af det første originale Sørgespil paa dansk, der opførtes paa Skuepladsen, blev imidlertid ved det Uheld, som traf Einer Tambeskiælver, afledet fra den poetiske Bane til en anden, som Naturen langt mere havde bestemt ham for. Det er sagt i hans Levnetsbeskrivelse: at "competente Dommere" — de samme, som Forfatteren havde vundet ved sin Zarine, navnligen Guldberg, Luxdorph, Carstens og Suhm — "skienkede Brun ogsaa for Tambeskiælver deres

belønnende Bifald." Det kan imidlertid være nogen Tvivl underkastet, om ogsaa Carstens, (som Brun selv har kaldt den paalideligste, og som uden Tvivl var den competenteste af bemeldte Dommere) har været saa aldeles uenig med den kritiske Journal i Bedømmelsen af denne Tragedies æsthetiske Værd, som Bruns Biograf har meent. Man seer vel af Fortalen til Zarine, at Carstens fandt dette Stykke Opmuntring værd (og dette ikke uden Grund, naar det betragtedes som en Begynders første Arbeide i Aaret 1771); men tillige, "at mange Feil deri ere rettede efter hans Anviisning; og at nogle ere blevne staaende, som han havde anviist; men som Forf. ikke uden alt for stor Omstøbning, var i Stand til at rette." Dette Udtryk viser tydeligt, at de sidstnævnte Feil maa have været meer end enkelte Ord og Linier; og at de kunne have været iblandt dem, som den æsthetiske Kritik endnu mest maa dadle ved Zarine. Ogsaa har Rahbek allerede bemærket, at hvad Einer Tambeskiælver angaaer, har Brun selv*) vel nævnet Luxdorph, Suhm, Guldberg og Jacobi, som dem, der "i de forbindtligste Udtryk gav ham deres Bifald tilkiende;" men ikke Carstens. At derimod en Mand, hvis Lærdom og Grundighed Ingen kalder i Tvivl, hvor der handledes om en historisk eller kritisk Undersøgelse, men hvis æsthetiske Smag ikke var skikket til at lede den danske Poesie i Midten af det 18de Aarhundredes anden Halvdeel — at Luxdorph kan have fundet Behag i Bruns rhetoriske

*) I Skriftet: Til Normænd, &c. S. 7.

…gedier, og overseet mange af deres Feil: er sandsyn-…t nok. Det var ogsaa ham der, som Zetlitz vidner, "…ftertrykkeligen patrocinerede Digteren;" og paalagde ham, at søge Bynæssets Capellanie ved Trondhiem, hvilket Brun …gsaa fik endnu i Aaret 1772, med Løfte af Luxdorph om hastig Befordring til et bedre Kald.

Han ilede nu fra Hovedstaden, og fra sin aabnede Navnkundigheds Skueplads, op til sin elskede Fødeegns Klippestrand, og til sin i 12 Aar ventende Fæstemø, som i September 1773 blev hans Hustru; og med hans da begyndte, og til en høi Alder bevarede huuslige Lykke, med hans første Skridt paa den geistlige Embedsvei, hvor han siden vandt fortient Agtelse, Hæder og Navnkundighed, endtes egentlig den Mærkværdighed, hans første Fremtræden som dramatisk Digter, og hans første Arbeiders Skiebne, gav Nordal Brun. Den Berømmelse, han vandt ved en Veltalenhed, hvortil Naturen havde skienket ham udmærkede Gaver, modsiges ikke ved de Prædikener, han deels enkelte, deels i en Samling *), har udgivet. De bære Præget af eiendommelig Aand og Kraft; de have den egne, levende Stiil, der viser os en Forfatter med Charakteer; de ere vel ikke correcte, ikke udarbeidede til oratorisk Fuldkommenhed; men dersom man kan sige, at der ogsaa gives et Slags Poesie i Veltalenheden, et anskueligt Liv og en Varme, der udgaaer fra Begeistring, og næres af Phantasie, og som hastigere, mere

*) Hellige Taler ved Johan Nord. Brun. 1. 2. Deel. 1797. 8.

umiddelbart, end Tankens og Ordets K.
paa Tilhørernes Sind: saa maa man ve
hellige Taler ikke lidet af denne Egenskab, v.
kan beklage, at den oftere findes hos dem,
tasten vildledes paa Sværmeriets Afveie, end
lende Mænd, med mere Ligevægt i Aandens !

Den af Luxdorph lovede Forfremmelse ud
længe for Brun. Allerede 1774 blev han k
Sognepræst ved Korskirken i Bergen; og i hvor
han ombyttede sin kiære Fødeegn og "Trondhiems
Horizont med det af bratte, trange Fielde indsluttede
gen," saa blev det hans Skiebne, der at leve og v
fra sit 29de Aar, og der at ende sine Dage efter et vir
somt, lykkeligt og hædret Liv, i en høi Alder; ikke uden
at hans præstelige Virksomhed og Iver jævnlig udsatte
ham for Modstand og Strid, eller, som hans Biograf
udtrykker sig: "Han maatte giøre Gierningen med den ene
Haand, og føre Vaaben med den anden; men han var
stærk nok til begge Dele, og seirede altid." Da han,
uagtet sit livfulde Temperament, var en Hader af Om-
stiftelse og Forandringer, blev han i 30 Aar som Sogne-
præst ved Korskirken; endog efterat han, udnævnt 1793
til Stiftsprovst, fire Aar efter blev constitueret til at
forestaae Bispe-Embedet for den aldersvage Biskop Irgens.
Intet vidner mere om, hvor yndet han var som Taler,
og hvormeget han har fortient det Bifald, han vandt,
ogsaa de enkelte Gange, han i Hovedstaden besteg Præ-
dikestolen, end at hans Kirke i Bergen efter 30 Aars
Forløb, var, som Zetlitz beretter, det sidste Halvaar lige-

saa opfyldt, naar han prædikede, som det første; og at Stiftets almindelige Glæde var ikke større, end Korskirkens Menigheds Sorg, da Nordal Brun 1804 blev udnævnt til virkelig Biskop i Bergen. Hans Fortienester i dette, saavelsom i hans tidligere Lære-Embede, kan her ligesaa lidt være Sted til at berøre, som til at charakterisere det mod Konge og Fædreland trofaste og kiække Borgersind, som han lagde for Dagen, da Europas politiske Storme og Omvæltninger ogsaa naaede det fierne Land, er fra Arilds Tid havde viist, at

"Mod, Troskab, Tapperhed og hvad som giver Ære
Den hele Verden kan blandt norske Klipper lære."

Han overlevede ikke længe den Katastrophe, der ad-
te to Nationer, hvis lange, fredelige, uforstyrrede For-
ing havde, til dennes Hæder, fremkaldt den skiønne Be-
nelse: Tvillingrigerne. I sit 72de Aar døde Nordal
un 1816. Hans Navn og Hædersminde, som Geist-
og som Borger, ville længe overleve ham.

Han kan derfor undvære den Digterkrands, som
n vel engang selv ventede at naae, og som maaskee
mtidige Landsmænd troede ham i Besiddelse af, fordi
n tidlig fik et Navn, som tragisk Digter, hvilket han
og ei engang i dets Nyhed kunde forsvare; og fordi han
den blev bekiendt og yndet, deels ved nogle faa virkelig
ationale Digte, der ikke ere uden poetisk Værd; deels
d adskillige ret muntre Sange og jovialske Bordviser.
an var unegtelig, i heldige lyriske Stemninger, i munter
une eller i patriotisk Begeistring, langt mere paa sin
lads som Digter, end i den alvorlige tragiske og episke

Poesie (hvilken sidste han ogsaa engang vilde forsøge sig i). Dette kunde han dog selv ikke føle; og derfor heller ikke endnu i modnere Aar, og som Præst, opgive sin Lyst til at skrive for Skuepladsen. Saaledes skrev han 1791 et Slags Syngespil i Anledning af Kongehusets og Landets fælles Høitidsdag, som man ei tør nævne ved Siden af Thaarups nationale, pyntelige, om just ikke alt for poetiske Høitidsstykker; og 1792 en halv mislykket patriotisk og anti-republicansk Comedie: Republiken paa Øen.

1788 havde Selskabet for de skiønne Videnskaber i Kiøbenhavn, hvis oeconomiske Tendents belønnede Balders Død med 50 Rdlr., og hvis Præmier og Grundsætninger snart ikke mere lokkede Nogen til at sende det Priisdigte, med eet villet giøre et Hovedslag ved at fremkalde et dansk Epos ved en Præmie af 1000 Rdlr. Nordal Brun, sikkert ikke lokket af den høie Priis, men dog i den Mening, at det vilde være "tosset Beskedenhed," om han "skyede den Ærens Bane, hvor Tvillingrigets samtidige Digtere vare indbudne til ædel Kappen"*): skrev sin "Jonathan, et Digt i Ti Sange." (Bergen 1796. 4.) og indsendte dette Digt, allerede trykket, til Selskabets daværende Secretair, Professor Jac. Baden, uden at ledsage det med skriftlig Oplysning om sine Hensigter hermed. Digtet synes allerede Samtiden at have anseeet for noget af det maadeligste, Brun havde frembragt; det blev paa en Tid, da man pleiede at recensere Alt hvad der udkom, ikke omtalt i et eneste kritisk Tidsskrift, og

*) Hans egne Udtryk i Fortalen til Jonathan.

døde snart hen i fortient Forglemmelse. Bruns gamle Kritiker, J. Baden, underkastede det dog en skriftlig Bedømmelse i Selskabet, der ikke var skarpere, end dette mislykkede Arbeide fortiente, hvis "Monologer og andre Taler, der indeholde gode moralske Sententser og nyttige Lærdomme," ere Alt, hvad Baden deri kunde finde at undtage fra sin almindelige Daddel; skiøndt han ogsaa med Føie fandt hine for mange og for langt udtrukne. At han tillige yttrer den Mening om N. Bruns "poetiske Sprog" at dette "aldrig har udmærket sig ved Styrke i Ord og Vendinger:" er dog en noget for almindelig Dom, hvorfra enkelte mindre Digte og enkelte Steder i de større maa undtages. Men at han finder de veteris vestigia flammæ, eller "Levninger af den poetiske Aand, Bruns Ungdomsarbeider udvise," som Jonathan endnu indeholder, faa og hastig udslukte: maa man, ligesom Jacobi i sin Tid, give ham Ret i.*)

Endskiøndt det nu var Nordal Bruns dramatiske Arbeider, der gave ham den tidligste og meste Navnkundighed, som den første Tragedieskriver i det danske Sprog; og skiøndt det vel ogsaa var dem, hvorpaa han selv især vilde grunde sin Adkomst til Digternavnet: ere dog hans lyriske Digte de, hvori vi nu helst maa søge denne Ad-

*) Suhm havde, som Medlem af Selskabet for de skiønne Videnskaber, indstillet: "om man i Henseende til Bruns Flid og Poemets Størrelse, skulde ved Secretairen lade ham tilskrive et Compliment-Brev." Jacobi bemærkede hertil: "Skal Complimenten til Hr. N. Brun svare til Arbeidets intrinsique Valeur, bliver den ikke stor."

komst. Den kan vel ikke grundes paa noget udmærket Naturanlæg eller stort poetisk Talent; saalidt som paa nogen omhyggelig Dannelse i Sproget og i Poesiens Technik. En saadan Dannelse havde Brun hverken søgt eller opnaaet; nyere Digteres Mønstre og den begyndte æsthetiske Kritik i Danmark have ikke yttret nogen Indflydelse paa hans Arbeider *); Sprogets fremskridende Udvikling i hans Levealder har han ikke tilegnet sig; og han kan siges, endnu at høre til den ældre Skole, eller at staae paa Overgangspunktet til de Digtere, i hvis Arbeider Genie og Talent enedes med Smag og Sprogkonst, for at danne vor nyere Digtekonst. At der findes flere eller færre Spor af Smagløshed og en vis prosaisk Raahed i Bruns fleste Digte, have vi allerede ovenfor bemærket; **)

*) Som Maalestok paa det Trin, hvorpaa N. Brun stod i æsthetisk Smag, og Evne til at bedømme andre Digtere, kunne vi bl. a. betragte den Indskrift under Tullins Portrait, som han skrev 1782, og som man har aftrykt i Anden Udg. af hans mindre Digte (Christiania 1818) S. 349. Her regnes det Danmark til Brøde, at have sat Evald over Tullin; og det forudsiges:

"at naar Folk igien faae Lyst at læse og forstaae,"

vil Tullin igien indtage den ham tilkommende første Plads som Digter.

**) Hertil maa ogsaa regnes de i Bruns Viser og andre Digte temmelig hyppige, og ofte meget platte og udelicate Hentydninger paa visse ægteskabelige Forhold, som allerede Recensenten (Abrahamson) af det ovenfor omtalte Syngestykke ("Endres og Sigrids Bryllup." Kbh. 1791. Lærde Efterr. No. 40. S. 640) har dadlet.

men vi maae tilføie, at endeel af dem heller ikke fattes Spor af Naturgaver, der kunde have fortient og modtaget en omhyggeligere Dyrkelse. Adskillige af Bruns tidligste Viser og Sange giorde i sin Tid en ikke ufortient Lykke, ved deres Rasthed, Livelighed og lette Versification; Andre, og deriblandt ogsaa et Par af de saakaldte Læredigte, hvori beskrivende eller docerende Prosa blander sig med prosaiske Elementer, og ikke overalt qvæler en livfuld Fremstilling af det nationale Liv, af fædrelandske Træk og Sæder, have, ei uden Grund, giort Nordal Brun yndet iblandt sine Landsmænd, som iblandt de Danske; da ogsaa disse, om end fremmede for Norges Natur, have deelt og altid maa dele den fælles poetiske Nydelse, som Digte i det fælles Tungemaal giver. — Berømte ere især to af hans nationale Sange blevne: den saalænge utrykte Vise, bekiendt under Navn af Norges Skaal, skrevet i Vinteren 1771, og som man mener, i Anledning af de urolige Optrin, som Livgardens Ophævelse medførte*); og den Sang, der paa Field og i Dal over hele Norge har fundet Gienlyd, og af Forfatteren er kaldet Norges Herlighed. Begge disse Digte have Præg af et Slags Begeistring, og af ægte patriotisk Følelse. Det sidste har en lyrisk Flugt og en poetisk Livelighed i Udtrykket, der, i Forening med dets eiendommelige Charak-

*) Denne berømte Sang optog Forfatteren ikke i Samlingen af hans Digte 1791; men den findes i den anden forøgede Udgave af 1818. S. 337, hvorefter den her er aftrykt.

teer, ikke kunde forfeile sin Virkning*). Saa heldigt det nu tildeels udmærker sig ved ægte Poesie fremfor den største Deel af Bruns øvrige lyriske Digte, saa fattes det dog heller ikke en vis blandet, ofte ganske upoetisk Tone, og uheldige eller prosaiske Udtryk, der vidne om hiin Mangel paa poetisk Sands, paa Smag og Sprogdannelse, som Brun ikke let kunde dølge; f. Ex. "klarere Udgifter" — "sang, og drak Fiskeriernes Flor" — eller "Glæden fødes udaf selve Naturen." m. fl. — Heller ikke er det let, iblandt hans øvrige lyriske Digte at gjøre et Udvalg af saadanne, der have noget meer end Bordvisens og Selskabssangens muntre, fordringsløse Lune, og den dertil passende Raskhed og Lethed i Versificationen (thi heri var Brun for det meste ret heldig) og som heller ikke støde for meget imod vor Tids høiere Fordringer. De herefter meddeelte Sange af denne Art sætter man formodentlig i Digterens Fædreland under hans saakaldte beskrivende "Oder," hvis rigelige Prosa, ved dens troe og nationale Skildringer, i Norge dog ei kan andet end finde Manges Behag; men hine ere, om end ikke udmærkede, dog fremme for et større Publicum, og kunne tillige tiene til Prøver paa, af hvad Art den lyriske Poesie var, der

*) Langt mindre bekiendt end Nordal Bruns Sang om Norges Herlighed er et ypperligt komisk Sidestykke dertil, Baggesens Matrosvise: "Boer jeg paa den tamme Bred;" der er skreven i samme Versemaal, hvilket Nordal Brun (i Følge en Yttring i Fortalen til hans mindre Digte 1791) synes at have valgt, for at sætte andre Ord til en af de yndede Bellmanske Melodier.

særdeles i Decennierne 1770-1790 giorde betydende Lykke i Selskabskredsene.

Nordal Bruns mindre (lyriske) Digte, udgav Forfatteren selv første Gang i en Samling Kbh. 1791 292 S. 8; med hvis Indhold Kritiken alt den Gang ikke var ganske tilfreds. (Lærde Efterr. 1792. No. 47). Abrahamson, som her til Digterens Feil regner, at man jævnlig savner en correct Smag, finder mange reent prosaiske Steder, og undertiden slette og tvungne Vittigheder, bemærker tillige: "Ventelig har den berømte Forfatter ikke havt Tid eller holdt det Umagen værd at bruge Filen meget nøie ved Digtene; ellers havde det ikke været ham vanskeligt, at skaffe de Steder bort, som nu støde en Læsers Smag, om han end ikke er alt for nøieregnende." — Efter N. Bruns Død besørgede hans Søn, Hr. C. Brun, en ny, forøget Udgave: Christiania 1818. 379 S. 8. hvori han med Urette har udeladt Forfatterens, for ham og Bogen charakteristiske Fortale.

Norges Skaal.

For Norge, Kæmpers Fødeland,
Vi denne Skaal vil tømme,
Og naar vi først faae Blod paa Tand,
Vi sødt om Frihed drømme.
Dog vaagne vi vel op engang
Og bryde Lænker, Baand og Tvang;
For Norge, Kæmpers Fødeland,
Vi denne Skaal udtømme!

Hver tapper Helt blandt Klipper født,
Vi drikke vil tilÆre;
Hver ærlig Norsk, som Lænker brød,
Skal evig elsket være!
Den vrede Livvagts Vaabenbrag
Forklarer trolig Normands Sag.
Hver ærlig Norsk, blandt Klipper født,
Vi drikke nu til Ære!

En Skaal for dig, min kiække Ven!
Og for de norske Piger!
Og har du een, saa Skaal for den,
Og Skam faae den, som sviger!
Og Skam faae den, som elsker Tvang
Og hader Piger, Viin og Sang.
En Skaal for dig, min kiække Ven,
Og for de norske Piger!

Og nok en Skaal for Norges Field,
For Klipper, Snee og Bakker!
Hør Dovres Eccho raaber "Held!"
For Skaalen tregang takker.
Ja, tre Gang tre skal alle Field
For Norges Sønner raabe Held;
Endnu en Skaal for dig, mit Field,
For Klipper, Snee og Bakker!

Norges Herlighed.

Boer jeg paa det høie Field,
Hvor en Fin skød en Reen med sin Riffel paa Skien,
Hvor der sprang et Kildevæld,
Og hvor Ryperne plasked' i Lien:
Jeg med Sang vil mane frem
Hver en Skat, som laae skiult udi Klippernes Rifter;
Jeg er glad, og rig ved dem,
Kiøber Viin og klarerer Udgifter.
Klippens Top, som Kroppen bær,
Muntre Sieles Fristad er,
Verdens Tummel neden for
Til min skyhøie Bolig ei naaer.

Boer jeg i den grønne Dal,
Hvor en Elv løber let giennem skovrige Sletter,
Hvor Løvhytten er min Sal,
Hvor den voxende Grøde mig mætter,
Hvor det muntre Faar og Lam
Tripper om, nipper Løv, og hvor Oxnene bøge;
Leer jeg høit til Modens Kram
Og til Renter, som Rigdom forøge.

Fra min lave rolige Dal
Seer jeg mange Mægtiges Fald,
Sidder paa min Tue tryg,
Og udtømmer en Glædskabs Pokal.

Boer jeg ved den nøgne Strand
Paa en Holm, fuld af Æg mellem rullende Bølger,
Hvor en Fuglehær paa Vand
Sild og Brisling og Morten forfølger:
Trak jeg da en Fiskedræt,
Fuld af Rogn, saa min Baad var paa Vei til at synke,
Og jeg saa blev glad og mæt,
Maa den Gierrige længe nok klynke.
En Ret nok paa Nøisomheds Bord:
Fisken svømme! det var et Ord;
Derpaa drak jeg mig et Glas,
Sang og drak Fiskeriernes Flor.

Siunger Bierg og Dal og Strand:
Guld af Bierg, Brød af Dal, fuldt af Fiske fra Stranden;
Saa maa Tossen drikke Vand:
Skienker Viin udi Glasset til Randen!
Norges Land er ingen Ørk,
Glæden fødes og der udaf selve Naturen;

Være hvo som vil en Tyrk,
Sidde tørstig og vranten og sturen.
Vi drak Norges Hæder og Held,
Sang om Strand, om Dal og om Field;
Alting blomstre for enhver,
Som vort Land og vort Selskab har kiær!

Est quædam flere voluptas.

Den stille Sorg har og sin Glæde;
Det stundom Vellyst var at græde:
Et Vennelav af to og tre,
Som i hverandres Skiød udtømme
Hvad ei beklemte Bryst kan rømme,
Giør selv Bekymring smilende.

Søg op en Lund, en venlig Skygge,
Som kan Fortrolighed betrygge,
Langt bort fra vilde Sæders Larm;
Lad der de milde Taarer flyde,
Lad Venneraad dit Bryst indgyde
Den Olie, som helbreder Harm.

En Glædesruus blandt frække Daarer
De rene Dydens Hierter saarer,
Og har en bitter Eftersmag;
Adspredelse forvilder Sorger,
Og falske Trøstegrunde borger;
Men føder dobbelt Hiertenag.

Hvor en vellystig Pige dandser,
Hvor Elskov fletter grønne Krandser,
Fortrylles mangen Modens Giek;
Men, hvor den stille Taare rinder
Ned over tvende smukke Kinder,
Beskriv mig der de Skiønheds Træk.

Der seer du Dug paa Rosers Blade,
Og tvende Sole sig at bade
I Taarers klare Kildevæld.
Naar Sol i Sky sin Straale bryder,
Regnbuens Glands hvert. Øie fryder,
Og kroner himmelhøie Field.

Er Doris ikkun din Veninde,
Og kan hun ved din Side finde,
Hvad hun ei fandt i Verdens Larm;

Betroer hun dig sin ømme Smerte,
Og aabner frit det hele Hierte,
Da bliv i dette Selskab varm.

Tidt blev det Livets Lod for Smukke,
At lide, tænke, tie, sukke;
Og blev det din, at trøste dem,
Vær trofast, øm, men taus tillige;
Forraad ei en fortrolig Pige;
Oprigtig, hvad hun klager, giem.

Paa slibrig Bane du veilede
De svage Trin, som næsten glede;
Thi ogsaa Dyden vakle kan.
Tal Trøst, giv Raad, og kan du græde,
Lad Medynksstaare Kinden væde;
Her sømmer Graad den kiække Mand.

Dit Bryst den aabne Fristad blive,
Hvortil Fortrængte sig begive,
Og hvor de bør sig sikkre troe;
Saa har den stille Sorg sin Glæde,
Saa fandt du Vellyst i at græde,
Langt meer end hvor de Frække loe.

Ubicunque bene
eller
min Kones Smag.

Jeg elskte meest det kiære Land,
Der var jeg født og der opdragen;
Der sad jeg tryg ved græsrig Strand
Og hørte stolte Bølgers Bragen,
Og tænkte: gid paa denne Øe
Jeg leve maa, og boe, og døe.

Jeg paa de grønne Enge gik
Imellem Agres gule Grøde;
Jeg Uld af Faareflokken fik,
Af muntre Qvæg oprigtig Fløde;
Naturen var min Dienslyst,
Og Sorgen fremmed for mit Bryst.

Jeg stod saa glad med Solen op,
Naar Sommerdagens Morgenrøde
Forgyldte fierne Klippers Top,
Og Straaler sig paa Bølger brøde,
Og klar og blank som Himlen blaa,
Saa var min unge Siæls Attraa.

Jeg kom til Byens qvalme Borg,
Til Moders og til Daarskabs Sæde,
Hvor Glæden var forgyldet Sorg,
Hvor Armod gik i Herreklæde,
Hvor Vellyst Sygdoms Moder var,
Og Laster Dydens Maske bar.

Da sagde jeg: o! kiære Land,
Jeg seer ei dine hulde Skygger,
Ei Skov, ei Mark, ei Qvæg, ei Vand,
Og ei hvor Fuglen Rede bygger;
Hvad er Palladser, Torv og Muur
Mod Hytten og den frie Natur?

Men Damon kom, en Dalens Søn,
Og anholdt om min Haand og Hierte;
Jeg elskede — fandt Byen skiøn,
Og Landet at forglemme lærte.
Hvad blev nu Eng og Qvæg og Lam
Imod at see og elske ham?

Bedrøvet Byen jeg forlod;
Thi Damon jeg forlod tillige.
Jeg saae den Eng, hvor grøn den stod,

Jeg saae Naturens muntre Rige;
Og sagde: det en Ørken er,
Thi jeg seer ingen Damon her.

Nu førte Kiærlighed ham hen
Til Øen til sin kiære Pige;
Strax randt mig Solen blid igien,
Min Øe blev dobbelt skiøn tillige;
Og i hans raske Favnetag
Jeg smagte Livets beste Dag.

Thi hører Piger denne Sang,
Og lærer intet Sted at vrage;
Os falder Tiden aldrig lang
Ved Siden af en elsket Mage;
Paa By og Land, paa Dal og Field,
Udbreder Elskov Fryd og Held.

Et Familiestykke,

Masculini Generis.

Skaal for den gamle Hædersmand,
Som Ungdoms Glæde taaler;
Vi ønske os saa graa som han,
Og tømme disse Skaaler.
Vi ønske ham fornyet Kraft,
Som Ungdom har, og han har havt.
Skaal for den gamle Hædersmand,
Som Ungdoms Glæde taaler!

Huusfaderen for Børneflok,
For ham skal Skaalen være:
Gid han maae faae for sine nok,
Og Graahaars Krone bære;
Gid han maa Sønner voxne see,
Og raske Mænd til Døttrene.
Huusfaderen for Børneflok,
For ham skal Skaalen være!

Gid Lykken maa for Ungersvend
Snart Brød og Brud berede.
Din Ungdom brug, din Tid anvend,
Saa skal den dig oplede;

Og Pigen, som du ønsker dig,
Skal blive glad og lykkelig.
Gid Lykken maa for Ungersvend
Snart Brød og Brud berede!

Endnu en Skaal for vore Smaa,
Som os herfra skal jage.
De grønnes naar vi blive graae,
De til i Dyder tage,
De blive vores Alders Trøst,
Og modnes selv til sildig Høst.
Endnu en Skaal for vore Smaa,
Som os herfra skal jage!

Hver Alder drak med kronet Maal,
De Unge med de Gamle;
Og i den muntre Venskabs Skaal
Sig alle Ønsker samle;
Og hvor vi samles skal igien,
Saa vær du min som jeg din Ven!
Hver Alder drak med kronet Maal,
De Unge med de Gamle!

Et Familiestykke,

Fæminini Generis.

Oldemoder, taal vor Fryd,
Frugt af Druesaften,
Ungdoms Sang om Graahaars Dyd
Og om Skiønheds Aften.
Solen, som i Smiil sank ned,
Kaster blide Straaler;
Glade ved din Munterhed
Tømme vi de Skaaler.

Ædle Moder for de Smaa
Husets Sol og Ære,
Sommeren du ligne maa,
Længe frugtbar være!
Længe Manden i dit Skiød
Livets Glæde finde;
Fra dit Huus fly Sorg og Død.
Skaal for vor Vertinde!

Enken ei forglemmes bør;
Men hun bør forglemme
Alt hvad Sindet Uro giør,
Lad os Fryd istemme:

Lethes Flod er Sorgens Grav,
Intet Siælen krænker
I uskyldigt Vennelav.
Skaal for smukke Enker!

Unge Skiønne, moden alt
Til at Frugter bære,
Gid den, i hvis Arm du faldt,
Dig maa værdig være!
Timen snart for Haanden er;
See hvor rød hun bliver!
Skaal for den, du haver kiær, —
Denne Skaal opliver.

Nu den søde Glut, der gaaer
Og paa Gulvet hopper;
Det er Rosens første Vaar,
Naar den staaer i Knopper.
Lykke til at springe ud,
Blive Markens Ære,
Voxe til du bliver Brud!
Din skal Skaalen være!

Den norske Vinter.

Min norske Vinter er saa vakker;
De hvide sneebedækte Bakker,
Og grønne Gran med pudret Haar,
Og trofast Iis paa dybe Vande,
Og Englebragt paa nøgne Strande,
Jeg bytter neppe mod en Vaar.

Nu Dalens muntre Sønner glide
Paa Skier ned fra Fjeldets Side
Saa rask, som Piil i Luften fløi;
Nu let paa Skøiter de sig svinge,
Nu Kanefartens Bielder klinge,
Og Øret dirrer af den Støi.

Fra Fjeldets Gruber Malmen kiøres,
Og Mastetræ til Stranden føres,
Og Kulden selv gi'er Farten Liv,
Og Snee paa Fjelde Veien baner
For norske Bondes Karavaner;
Flid er min Landsmands Tidsfordriv.

Men vi, som Tid med Spøg fordrive,
Og Vennelav med Sang oplive
I varme Sal ved breden Bord,
Vi drak, om vi ei kunde andet,
Skaal for den første Stand i Landet,
Som pløier Hav og dyrker Jord.

Held følge den, som Malmen bryder,
Hvor Jordens haarde Barm frembyder
Forborgen Skat til flittig Haand;
At trodse Død og Storm og Kulde,
At være fri, men Kongen hulde:
Det er den norske Bondes Aand.

Han skaber ikke Porceliner,
Og ei bereder hede Viner,
Men for hans Sved vi kiøbe dem;
Han bygger vore Huse tætte,
Og Vildt, som vi med Smag anrette,
Han bringer os fra Skoven frem.

Fred hvile over Kuldens Bolig,
Der sidder raske Normand rolig,
Beskiærmet mod hver Uvens Vold;

Og den, som turde Freden bryde,
For sildig skal den Kamp fortryde;
Vi føre Frihed i vort Skiold.

Om alting fryser her i Norge,
For Venskabs Varme tør jeg borge;
Thi der er Ild i Nordmands Bryst.
Kom, Broder! kom, men uden Kulde,
Hverandre indtil Døden hulde,
Syng Venskabs Skaal med mandig Røst!

Claus Frimann.

(Født 1746; død 1829.)

Det i Aaret 1759 stiftede, i Aarene 1761 til 1763 hvilende eller næsten hendøde, men 1763 paa ny oplivede Selskab for de skiønne Videnskaber *) havde i nogle af de følgende Aar ved dets Præmier fornemmelig fremkaldt og opmuntret den mindst poetiske Poesie, de saakaldte Læredigte**); men i Aarene 1774 og 1775 vendte det sig

*) I Aaret 1759 blev udgivet en "Underretning om et Selskab, hvis Hensigt er at forfremme de skiønne Videnskabers og Smagens Udbredelse;" fra hvilket Aar ogsaa Selskabets første Oprindelse skriver sig. 1761 udkom 1ste Stykke af de bekiendte "Forsøg;" men i Aaret 1763, da det under 1. Apr. bevilgedes en kongelig aarlig Understøttelse af 400 Rdlr., som det siden uafbrudt har beholdt, blev det først egentlig organiseret og offentligt. Medlemmerne i Selskabet, som den 14de April 1763 holdt sin første egentlige Forsamling, vare B. V. Luxdorph, A. G. Carstens, G. Nielsen, J. A. Cramer, J. S. Sneedorf, Navigationsdirecteur C. C. Lous, Hofskriver Müller, Slotspræst Poulsen og J. H. Schlegel.

**) Maaskee det ei vil være overflødigt her at bemærke: at det slet ikke er Forfatterens Mening, at frakiende Læredigtet dets Plads i Poesiens Rige, hvor intet Monopol, ingen

til en anden Green af den uegentlige eller blandede lyriske Digtekonst, og udsatte Belønninger for Priisdigte i den "malende eller beskrivende Poesie." Efterat man derved havde om ikke frembragt, dog fremkaldt et fra meer end een Side mærkeligt Digt, som vi hernæst komme til nærmere at omtale, (St. Synneves Kloster) udsatte Selskabet atter den 24de Marts 1775 en Belønning af 50 Rdlr. for det "bedste Forsøg i den "malende Poesie, hvorved Popes Windsor-Forest kunde "tiene til Mønster. Dertil maatte udvælges noget "Sted i de danske Stater, som ved sin Yndighed, eller "og ved sin Skræksomhed, giør sig mærkværdigt; som i "det første Fald Sundet eller et af Lystslottene(!) "og i det andet Malestrømmen, eller Vandfaldet Sarpen "i Norge. Man kunde ogsaa vælge noget Sted i Dan"mark eller Norge, hvor der findes mærkværdige Levnin"ger af Alderdommen, eller som udmærker sig ved en "gammel Sagn, der kunde give Anledning til en poetisk "Fortælling, eller anden heldig Opdigtelse, paa Ti"ckels Maade i hans Kensington Garden."

---

udelukkende Forrettighed for visse Digtarter gives. Den her omtalte er i Stoffet mindst poetisk; men derfor behøver den ei i Behandlingen at være det. Endog i en Periode, hvor den æsthetiske Smag nærmede sig en betydende Revolution, (1797) lagde ogsaa A. W. Schlegel stor Berømmelse paa et Læredigt af Neubeck, og erkiendte "at man let kan tilstaae den lyriske, episke og dramatiske Poesie at være noget høiere, uden at forkaste hiin underordnede Digtart." Jvf. hans "kritische Schriften." I. 1828. S. 165.

Denne, som man seer, underligt og stivt nok tilslaarne Opfordring *) gav atter Anledning til tre beskrivende Digte — og Pram har om disse, og det forhen nævnte (uden Tvivl med mere patriotisk, end kritisk Dømmekraft) sagt: "at der neppe er fire saa gode til i noget andet Sprog." Selskabet havde imidlertid det Uheld, (havde det kun ikke havt flere!) efter denne Forfatters Ord "at give tre af disse Digte Præmien; men kun Accessit til det fierde, (Hornelen af P. H. Frimann) som Publicum og den sande Smag gav første Priis" **). — Et af de kronede Digte: "Fieldet Hornelen i Norge," var det første Arbeide, der giorde Claus Frimanns Navn bekiendt. Det havde den besynderlige Skiebne, at kappes om Prisen med et andet Digt, ikke allene af samme Art, men om selv samme Gienstand; og for at forøge det Besynderlige heri, gik begge Digte i Begyndelsen under een Forfatters Navn; skiøndt Forfatterne, i hvorvel de havde eet Navn, dog virkelig vare to Personer og Brødre. Havde Priisdigtet om Hornelen endog ingen anden literarisk og æsthetisk Fortieneste (hvilken det dog ikke ganske fattes) saa har det dog den, at frembyde en lærerig Sammenligning med sit Sidestykke, der fra den første Strophe til den sidste viser os en høiere, dristigere, mere begavet Aand, en mere poetisk Natur, et dertil svarende friere Liv, og en mere ægte digterisk Behandling.

---

*) Den var strevet af Selskabets daværende og første Secretair J. H. Schlegel.

**) Minerva, Februar 1789. S. 183.

Forfatteren af Priisdigtet over Hornelen har imidlertid flere og andre Afkomster til det hæderlige Navn i den danske og norske Literatur, som han vandt og bevarede til en høi Alder. Claus Frimann blev født den 15de Mai 1746 i Selløe Præstegaard i Bergens Stift, hvor hans Fader Peder Harboe Frimann var Sognepræst. Hans Moder, Sara Cold, af gammel norsk Æt, var ligesaa udmærket ved agtværdige qvindelige Dyder, som ved Dygtighed, Færdighed i mangen finere Haandgierning, opvakt og hurtigt Nemme, Vindskibelighed og utrættet Virksomhed *). Ved en tidlig Død, i A. 1759, efterlod Faderen sig fire Sønner, hvoraf Claus Frimann, den ældste, kun var 13 Aar gammel. I maadelige Vilkaar, holdt den fortræffelige Moder dog alle hendes Sønner til Studeringer, og den ældste kunde allerede 1762 i sit 16de Aar dimitteres fra Bergens Skole til Universitetet, hvilket han igien forlod efterat have taget de første academiske Examina; men lagde sig, under sit Ophold som Huuslærer hos Sognepræsten Hr. Jørgen Meldal til Fanøe ved Bergen, efter det theologiske Studium, og underkastede sig ved Høiskolen Examen i denne Videnskab 1768. Samme Aar vendte han tilbage til sit Fædreland, blev Huuslærer og 1771 personel Capellan hos den som grundig Naturkyndig og af sin ypperlige Beskrivelse over Søndmør og mange flere Skrifter bekiendte Dr. og Professor H. Strøm, som da var Sognepræst til Volden i

*) En biographisk Efterretning om hende findes i H. J. Birchs Billedgallerie for Fruentimre. I. D. S. 335–42.

Bergens Stift, hvor Frimann blev, indtil Strøm 1779 forflyttedes til Eger i Aggershuus Stift. Under sit 8 Aars Ophold i Volden, ved fortrolig Omgang med sin kundskabsrige og dannede Sognepræst, og ved fri Brug af hans betydelige og udvalgte Bogsamling, vandt Frimann meget; og her, hvor hans Kiærlighed til Digtekonstens Værker, som han fra Ungdommen havde yndet og studeret, fandt rig Næring, var det ogsaa, at han selv skrev sine første poetiske Arbeider, hvoraf vi alt have nævnet det 1776 belønnede Priisdigt. I Aaret 1779 reiste han tredie Gang til Kiøbenhavn for at søge sin Befordring, og under dette hans Ophold i Hovedstaden blev han kiendt og yndet af flere, den Tids Beskyttere af Videnskaberne, men fortrinligen af vor udødelige Suhm, der endnu i sildigere Aar vexlede Breve med Frimann. 1780 beskikkedes han til Sognepræst for Davigs Kald i Bergens Stift, i hvilket Embede han forblev i 49 Aar, eller til sin Død, og som den kraftfulde Olding (der i Aaret 1800 tillige blev Provst i Nordfiords Provsti), i det mindste til en Alder af henved 70 Aar, og maaskee efter den Tid, forestod uden al Medhielp, uagtet Kaldets besværlige Søreiser. Frimanns Hustru var Anna Margrethe Meldal, Datter af den Præst, i hvis Huus han først indtraadte som Ungdomslærer. Hun opnaaede en høi Alder, ligesom han selv, der, efter et langt, roligt og fredeligt Liv, lønnet med Agtelse og Hæder i den Kreds, hvor han tilbragte et halvt Aarhundrede, i sit 84de Aar døde i Davigen d. 16de October 1829.

Det var under hans sidste Ophold i Kiøbenhavn, at C. Frimann der udgav sin første Samling af lyriske Digte, ("Sange over Evangelierne, tilligemed fire Davids Psalmer." Kbh. 1780. 142 S. 8.) Fra samme Tid er uden Tvivl ogsaa hans andet beskrivende Digt: "Frederiksborgs Egn, og Udsigten fra samme." (Poetiske Samlinger udg. af det norske Selskab. 2. Stykke. S. 1-28.) Mangler dette endog, som allerede Samtidens Kritik bemærkede, "den Varme, der saa nødvendigen udkræves til at giøre et malende Digt interessant"*); fattes det, ligesom dets Forgænger, der skildrer norske Klippescener, kun alt for meget en vedligeholdt poetisk Tone, og daler Udtrykket endog ofte til reen Prosa: saa vidne dog nogle enkelte heldigere Steder om Digterens Kald; f. Ex. disse Vers, hvori Kronhiorten beskrives:

Hvad rasler hist? — iil tyst, min Fod, bag dette Kær!
Hvad er det Pladskende, som Sivets Hvislen røber?
See, hvor høigrenet Hiort halv gaaer, halv svømmer der,
Nu kyset, see, hvor kneisende han løber!

Velskabte Skovens Søn! — hvor lette dine Trin!
Du rørte Marken ei — dit Hoved nu du vender
Halv frygtsom — standser, seer, mistænker mindste Vind.
Frygt ei! mod dig her ingen Flinten spænder.

I det Hele staaer ogsaa det tidligere Priisdigt om Hornelen, uagtet alle dets Mangler, ligesaa meget over Digtet, der beskriver Frederiksborgs Egn, som det maa vige for det andet Digt over samme Gienstand, vi allerede have nævnet. Man har en udførlig Sammenligning

*) Rahbek i lærde Efterretninger 1789. S. 50.

imellem begge af Rahbek*), der fornemmelig udvikler Ligheden og Forskiellen i begge Digtes Mechanisme; men tillige viser, hvormeget det sidste er mere egentlig lyrisk, og udstyret af en rigere og heldigere Phantasie, end Priisdigtet, hvilket denne Konstdommer med Rette charakteriserer som et mere "egentlig beskrivende Digt, der forbinder Ideerne saaledes, som de i deres Følge fremstille sig for Sandserne eller for Hukommelsen." Man vil derimod ei kunne være enig med Sammenligningens Forfatter deri, at Priisdigtet har mindre af "Concision, Inderlighed og Fylde" end dets Sidestykke, fordi det ikke "kunde eller burde have saameget af disse Egenskaber." Det er netop disse, der bidrage deres til, at Digtet over Hornelen af P. H. Frimann er et langt fortrinligere poetisk Værk, end det beskrivende Priisdigt; og da det ved ethvert Digterværk maa komme mere an paa, at dets Indhold tiltaler vor poetiske Sands, eller med andre Ord vor Indbildningskraft, vor Følelse og vor Fornuft, end at det nøiagtigen følger de i æsthetiske Lærebøger foreskrevne Regler for Digtarternes udvortes Former, kan det aldrig blive til Fordeel for et beskrivende Digt, at Forfatteren har ladet det fattes "Inderlighed og Fylde" (af Tanker eller Billeder) for at være desmere nøiagtig og udførlig i sine Skildringer af Localiteter og Naturscener. En anden Omstændighed, som ved C. Frimanns beskrivende Digt over Hornelen bringes

*) "Om Priisdigtene i den malende Poesie." Minerva. 1802. IV. Bd. S. 274–311.

til vor Eftertanke, er denne: at dette Slags Poesier, naar de ville fremtræde som en selvstændig Digtart, behøve, foruden den høiere Aand og Ideernes indre Livsvarme, der skal besiæle Beskrivelsen eller Ordmaleriet, et betydende Talent for det Techniske i Poesien, en Styrke i Sproget, og en correct Smag i Udtrykket, som i det mindste bidrage til, at vi med et vist Velbehag kunne nyde saadanne digteriske Frembringelser, der altid, selv under de heldigste Betingelser, have meget imod sig i et som oftest tungt, fremmedt og gienstridigt Stof. Et saadant Talent eiede E. Frimann ikke i nogen betydende Grad; og hans Smag var endnu ikke dannet nok til at undgaae mangen et falskt og uskiønt Billede, mangen et uharmonisk eller prosaisk Udtryk, mangen haard og forvendt Ordføining, der støde os i de allerfleste Stropher af hiint Priisdigt. Som et Par Exempler paa saadanne Feil, kunne vi nævne den uheldige Maade, hvorpaa Digteren vil give os en Forestilling om Fieldets Høide:

"Din Høide halve Deel af Himlen naaer, ja meer;
Demanterne, som høit paa Himlens Hvælving funkle,
Du vender forte Ryg, og søger at forbunkle."

Ligesaa uheldigt og mere prosaisk beskrives Fieldets Skikkelse og dets syv Spidser; hvorledes "Høider af nøgne Klipper skudviis ere satte"

Een paa den anden op; men hvor uordentlig!
Een staaer, een hænger; her det Skiæve, der det Bratte;
Een Side fuld af Sort langt indad krummer sig,
Et andet Stykke Bierg udstrækker sig krogrygget.

Naar den heldigere Digter saaledes maler den Skræk, som Klippen vækker hos dem, der maa omseile den:

"Nærhos man for dens Fald og Døden gruer,
Den Usle liig, som blodig Bøddel truer,
Som over sig hans Sværd at blinke seer:"

saa har Priisdigtets matte Prosa:

"Hvor mangt et Hierte har ei for Hornelen klappet! — —
Hist truer Klippens Pynt, hvor nær paa den at støde!
Hvor Øiet seer, det kun Ulykker seer i Møde." o. s. v.

Hvor dets Forfatter vil beskrive Udsigten fra Fieldets Top, fortæller han os først blandt andet om en Krogh, der ogsaa vovede at stige derop, at:

"nysgierrig søgte han Provindsens rare Ting;"

og Musen tiltaler han med de Ord: "Styr, Muse! Penslen her, at den maa heldig trække!" Hvalen, der brølende forfølger Silde-Tropper,

"som bryde Søen ned, men finde intet Skiul,"

hører vist nok ligesaa lidet til de heldige Penselstrøg; som det kan give Læseren noget Billede af den "Bierge-rad, der hist reiser sig i Nord" at

"Flid blev her ved Falch fremkaldet og belønnet."

Endskiøndt nu hverken de to, her omtalte beskrivende Digte, eller det langt sildigere historiske Mindedigt over Hagen Adelsteen (Poet. Saml. udg. af det norske Selskab 3. St. 1793) synes at forkynde noget fortrinligt Talent til større poetiske Compositioner hos C. Frimann: staaer dog unegtelig det sidstnævnte Digt i det Hele over de to forrige, og røber, i det mindste i flere heldige Stropher, baade en mere begeistret Følelse og

Varme for Gienstanden, en bedre Smag, og overhovedet en mere øvet Forfatter. Dette har dog ei kunnet hindre Digteren fra at udstrække sit Mindeqvad langt over de Grændser, Poesien fordrede, og saaledes, at af Digtets 57 Stropher kunde, uden Skade for den, de 25 sidste have været borte, eller i det mindste indskrænkede i et langt mindre Omfang. Heller ikke i dets første Deel fattes endeel matte og mere prosaiske Vers; og det er langt fra, at alle kunde staae ved Siden af dem, hvor Slagets Begyndelse paa Hordeland skildres:

"Udfoldet vaier høie Banner,
Og reist nu staaer den stolte Hær;
(Saa staaer paa grønne Mo en dobbelt Rad af Graner,
Som himmelhøit sig hæve der.)
Ved Hagen her at overraske,
Hvor glæde Gunilds Sønner sig!
Snart høit forkyndt ved Frydeskrig
Nu blusser op den Ild, som lumred under Aske.

Den fiendske Hær, som Harald fører,
Bedækker halv den store Ø;
Begyndte Vaabenstorm den hele Strandbred rører,
Og slaaer den rundt omlagte Sø.
Spyd møder Spyd, og Pile flyve
Mod høie Sky fra grønne Vold;
Nu synger Sværd, nu klinger Skiold,
Og kløvne Hielme langt henover Marken drive;"

eller dette, hvor Kongens Død fortælles:

"Men Himlen alt med Længsel venter
Sin Hagen til sit Skiød igien;
Den laante Norge ham; tilbage nu den henter
Fra Kampens Skueplads sin Ven.

En Buestræng saa taus den byder,
At bringe ham sit høie Kald.
Græd, Norge, græd! du seer hans Fald —
Ak, Norges bedste Blod, hvor sørgeligt du flyder!

Ligesom dette større Mindedigt virkelig vidner om et Slags begeistrende Virkning af den patriotiske Følelse hos C. Frimann: saaledes spore vi den samme Virkning i endeel af hans historiske Mindesange, der findes i den Samling af Viser, "Læredigte" eller moralske Poesier, og Fabler (det mindst heldige i Bogen), som han udgav under Titel af "Almuens Sanger." (Kiøbenhavn 1790. 238 S. 8.) At Forfatteren har skrevet disse Sange med bestemt Hensyn til at give Almuen, og særdeles den norske, en Bog i Hænderne, hvorved den kunde faae noget andet at synge, end blot gudelige Sange, nogle slette "Drikke- og Elskovs-Viser, som i Byerne "sammensmedes, eller nogle hiemmegiorte, hvorved en "eller anden halvforrykt Skoleholder har villet udmærke "sig, og hvoraf de allerdaarligste og latterligste kiøbes "helst, ja synges af Fruentimre med Taarer i Øinene:" denne ret agtværdige praktiske Hensigt har vel overhovedet givet Digtene i hiin Samling en fælles Charakteer og Toneart, hvorved Forfatteren jævnlig har ladet Poesie og Smag bøde for den Jævnhed og Fattelighed, han stræbte at give sine Almues-Sange og Folkedigte. Vi tør heller ikke sige, at han overalt har været heldig i at digte for Almuen, hvilket desuden er et ulige vanskeligere Foretagende, end Forfatteren, efter hans Yttringer i Fortalen, synes at have tænkt sig det. Bonde-Almuen tager

vist nok i den silbigere Tid til Takke med mange slette Viser; men dette er tildeels fordi de kunne synges paa bekiendte Melodier; tildeels vel ogsaa netop, forbi de ikke gaae ud paa at moralisere, men have en mere erotisk, lystig eller eventyrlig, end belærende Charakteer. En med et bedre Talent begavet Almues=Sanger, som vilde giøre almindelig Lykke, eller dog blive populair i en udbredt Kreds, maatte (som i vore Dage Skotlands Robert Burns) opstaae blandt Almuen selv, eller i det mindste (som ogsaa Forfatteren i sin Fortale har sagt) være fuldkommen fortrolig med dens Charakteer og Levemaade. Meget af denne Fortrolighed besad vor Digter; meget nationalt og hiemligt vil uden Tvivl den norske Almuesmand have fundet i mange af hans Viser; en patriotisk Varme besiæler dem, som ei kan forfeile sin Virkning; og ikke faa have baade den naturlige og naive Charakteer, som dette Slags Poesie slet ikke kan undvære, og den simple Hierteligheb, der er vis paa at møde Medfølelse. Dertil kommer en Egenskab, som er af megen Vigtighed for at giøre Sange, der skrives for Almuen, yndede hos denne. E. Frimann besad, tilligemed Hiertets Varme og en let opblussende patriotisk Sands og Følelse, en jovialsk Stemning og Tilbøielighed til Lune og Munterhed, som bl. a. i hans Sømandssange jævnlig yttrer sig med en heldig Virkning; og vi have blandt hans historiske Mindesange valgt een, uden Tvivl af de heldigste, hvor den muntre Behandling af den krigerske Klokkers Bedrift er lykkedes Digteren godt; og hvor man kun savner Fortællingen om hans ærefulde

Død, som vel kunde have været anbragt, uden at falde ud af Digtets Charakteer. — Det lader sig imidlertid ikke negte, at en stor Deel af disse Almuessange bære Præg af Hastværk, og af at være skrevne med vel megen Lethed i Arbeidet, eller som et Slags Fabricat, hvoraf Forfatteren vilde giøre en vis Quantitet færdig. At han overhovedet i Versification og Riim ofte giorde sig det alt for let, og tog sig mere Frihed, end man kunde tilstede hans Talent: har allerede Samtidens Kritik, som dog dømte yderst gunstigt om denne Samling, bemærket*).

Dog kunne vi ei andet, end finde langt mere afgiort Kald til den lyriske Poesie hos denne Norges Sanger fra det 18de Aarhundrede, end hos den samtidige og i sin Tid noget nær mere navnkundige **Nordal Brun**. Der gives en Mængde enkelte poetisk=skiønne og heldige Træk omspredte i C. Frimanns Digte, som vidne herom, og vidne om et indvortes Liv og en Varme i Følelsen, der ikke heller savnede Evnen til at overføre den i et livsfuldt, let og naturligt Udtryk, hvilket vel ikke har noget betydende rigt Omfang, eller hæver sig meget høit i poetisk Styrke; men derhos er ganske frit for Svulst og for det Søgte i en konstlet Maneer. Den samme For=

*) Lærde Efterretninger 1791. S. 565. — "Versificationen har han ikke giort sig Umage nok med, og i det Hele er dette nok den Side, han mindst glimrer fra." **Tode.** Maanedsskriftet Iris. 1791. II. S. 111. Rec. i L. Efterr. berømmer derimod med Rette Frimanns tidligere Arbeider, særdeles hans Sange over Evangelierne, som fuldkomnere fra Versificationens Side.

tieneste kan heller ikke frakiendes C. Frimanns talrige religiøse Digte. (Sange over Evangelierne, m. m. Kiøbenhavn. 1780. 142 S. 8. Sø=Cabinet, eller gudelig Haandbog for Søfolk. Kiøbenhavn 1793. 168 S. 8. Nyeste originale Psalmer, hundrede i Tallet. Kbh. 1794. 8.) De bære ikke allene alle Præg af sand og levende Følelse for det Hellige, og af en fra Hiertets Dyb udrindende Gudsfrygt; men de tolke ogsaa disse Egenskaber i et passende, værdigt og simpelt Foredrag. At det poetiske Udtryk sielden hæver sig til Begeistring, have de tilfælles med Forfatterens øvrige poetiske Arbeider; men de have Fortrinnet for mange af disse i et correct, med mere Omhu behandlet Sprog, og en for det meste god Versification. — At C. Frimann selv indtil en høi Oldingsalder bevarede det Liv og den Varme i Følelsen, som giorde ham til lyrisk Digter, og som virkede heldigst og med mest Evne til at meddele samme til hans poetiske Arbeider, naar det enten var Religiøsitet eller Patriotisme, der vakte og nærede Følelsen: derom kunne vi overbevise os, saavel ved enkelte smukke og livfulde Steder i hans tvende patriotiske Digte fra en sildig Alder: **Panthea** og **Phoebe** (histor. philos. Skrifter, udg. af Selskabet for Norges Vel. III. 1ste Bind) som ved det nedenfor aftrykte Digt **Phoenix** fra Aaret 1811, i hvis Begeistring og poetiske Kraft man slet ikke vil spore en 65 Aars Olding; og om hvilket han med Grund kunde have sagt, hvad han, 20 Aar tilforn, som det synes noget for tidligt, yttrede om sig selv:

Som Marmorsteen i Klippevæg
Alt graaner nu mit Haar og Skiæg.
I Ungdomsaar jeg havde Røst,
Nu svækkes gode Bryst.
Men negtes mig nu fordums Ild,
Som før, med Sang og Harpespil
At træde med i Skialdebands
Og vinde søgte Krands:
Saa dog endnu, saa tidt jeg seer,
At Hædersdaad i Landet skeer,
Da stiger end den Gnist saa varm
I gamle Digterbarm *).

Man vil endog af de foregaaende Træk kunne skiønne, hvad neppe kan være tvivlsomt: at der af **C. Frimanns** forskiellige poetiske Arbeider endnu lod sig giøre et ikke ganske lidet Udvalg af de bedre. Her, hvor man har Ret til at vente sig de bedste, og saadanne, der endnu hos vore Dages Smag og Kritik kunne i deres Heelhed vente noget Bifald, er Valget vanskeligere; da undertiden Sprogets eller Formens Mangler give Anstød, og i andre Stykker de enkelte poetiske Skiønheder tabe sig i mat Prosa. De valgte Stykker ere udsøgte af alle ovenfor nævnte Samlinger; og af de, med Hensyn til Gienstand og Tone forskiellige Slags Sangdigte, som Forfatteren har ladet trykke. Kun af de Viser og Sømandssange, der, uden at fattes jævn Munterhed, dog øfte have vel megen Mangel paa egentlig Poesie, og de større beskrivende Digte, der staae tilbage for andre lignende Frembringelser i vor Literatur, er intet optaget.

*) Mindesang om den første norske Ostindiefarer. Den syngende Sømand. 17 S. 42.

Sang paa Nytaarsdag.

Et Aar er lagt tilbage —
Jeg seer til dig, o Gud!
Som deler Aar og Dage
Og Tid og Alder ud;
Et Naades Aar hengik,
Din Naade hos mig boede,
Du kroned med dit Gode
Hver Dag, hvert Dieblik!

Saa mange Døden kalder,
Dens Lee hver Time gaaer;
Selv Livets Blomster falder,
Hvor feirest det end staaer.
Ved mindste Dødens Slag
Jeg svage Rør var brækket,
Dog af din Hand bedækket;
Jeg staaer til denne Dag!

Af dig ledsaget skrider
Mit Liv paa Banen frem;
Du skikked mine Tider,
Og mine Kaar i dem.
Du, vise, gode Gud!
Tilfreds vil jeg modtage
Den skiulte Rest af Dage,
Som du mig deler ud.

Skal Glædens Lys formørkes,
Skal Velstands Sol gaae ned,
Da lad min Siel kun styrkes
Med Tro og Taalighed;
Saa skee mig hvad du vil!
End giennem mørke Dage
Kan mig din Haand ledsage:
Du førte hidindtil.

Skal Lykken mild nedstraale
Paa mine Leveaar,
Da hielp mig og at taale
Den blide Lykkes Kaar!
Ei vorde glemt af mig,
At Lykkens Gaver ere
Til Regnskab os, o Herre!
Betroede af dig.

Skal længer jeg, end andre,
Som mig ved Siden gaae,
Paa Livets Bane vandre,
Før jeg kan Maalet naae;
Skal paa mig Alderdom
Sit dybe Mærke sætte, —
Styrk da, o Gud! den Trætte,
Hør da mit: Herre, kom!

Men, skal jeg snart aftræde,
Ei tælle flere Aar,
(Maaskee paa Gravens Bredde
Jeg allerede gaaer!)
— Min Gud! forlad mig ei!
Velsign de Skridt, de Dage,
Som endnu staae tilbage;
Dig døer, dig lever jeg!

Nøisomhed.

Om ei min Kurv af Brød er fuld,
Og bær min Pung ei Sølv og Guld,
Det ei mit Hierte qvæle skal,
Og daarlig var kun saadan Qval.

Mit Hierte veed, der er en Gud,
Som ei i Blinde deler ud,
Hans Øie skuer allesteds,
Hans Viisdom styrer Verdens Kreds:

Ham al Natur er underlagt,
Og uforkortet er hans Magt;
Fra ham udgaaer Velsignelsen,
Og sig til alt udbreder den:

Han Dalens Skiød med Lilier strøer,
Hans Haand oplader Havets Dør,
Han byder Skyen sende Vand,
Han Ørken giør til frugtbart Land.

Og denne Gud min Fader er,
Han i sin Haand mig tegnet bær;
Mens under Moders Bryst jeg laae,
Endogsaa da han til mig saae.

Mit Øie, Fader! seer til dig,
Dit Øie see igien til mig!
Du føder med dit Ord min Siæl,
Giv da mit Legem og sin Deel!

Om det, som jeg kan kalde mit,
Mod andres Forraad blev kun lidt:
Tag kun Velsignelsen ei bort
Saa er mit Lidet altid stort.

Forbyd og, at jeg skulde mig
Fordriste til at laste dig!
Hvor lidet end du gav, mon jeg
Af dig fortiente meer? — o nei!

Men giver du mig mere rundt,
Lad mig det nyde umisundt!
Giv Hierte med Velsignelsen,
Til Flere at meddele den!

Din hulde Haand, som Alting kan,
Som deler ud af Land og Vand,
O, til os alle ræk den ud!
Velsign dit Folk! velsign os Gud!

Efter Davids 148de Psalme.

Høit i det Høie lover den øverste Herre,
Magter og Stærke! I, som hans Sendebud ere,
Byder ham Priis,
Synger ham Sange til Priis!
Synger Jehova til Ære!

Lover den Herre! lov ham du Sol og du Maane!
Lyset I bære, vider, af hvem I det laane!
Tindrende Trop,
Naar du paa Himlen gaaer op,
Frembær din Lov for hans Throne!

I, som jeg skuer, I, som paa Lyshavet vandre!
I, som ei sees, tusindmaal tusinde andre!
Alle I fik
Hver eders Baner og Skik —
Skik, som ei blev at forandre.

Lov ham med Vælde, lov ham, du Lyn, og du Torden!
Brusende Storme! Floder og Strømme paa Jorden!
Kiender den Magt,
Kiender den skabende Magt!
Kiender den styrende Orden!

Svar med din Lovsang, svar den lovsyngende Himmel,
Hele du Jordens talløse Skabningers Vrimmel!
Krybende Kræ!
Alt, hvad som bøier sit Knæ!
Alt, hvad som skuer mod Himmel!

Slægter og Fyrster! ærer den Kongernes Konge!
Rystende Gamle, Brudgom, og dandsende Unge!
Spæde paa Bryst!
Alt, som har syngende Røst!
Alt, som har rørende Tunge!

Over Guds Gierninger og Herredømme.

Hvor stor, o Gud, din Vælde!
Det faste grønne Land
Med sine høie Fielde
Omcirkled du med Vand:
Af Sand ved Havets Bred
Du bygged op en Skandse,
Vød Havet der at standse
Og lægge Bølgen ned.

Til Veiret Vægt du giorde;
Foruden Kald af dig

Blandt tusind Vinde turde
Ei nogen røre sig.
Naar du dem kalder frem,
Flux kommende de bruse,
Og Skovens Kæmper knuse,
Hvis du ei standser dem.

I Lysets høie Kredse
Blandt talløs Stiernehær,
Der vidste du at ridse
Sin Cirkel for enhver;
Som os du Vandet gav,
Og her vor Vei bereder,
Saa hine du veileder
Paa deres Himmelhav.

I Aanders høie Rige,
Langt over skabte Sol,
Hvor kun Udødelige
Tilbede for din Stol:
Hvad der du byder skee,
Naar dine Bud du sender,
Som snare Vind sig vender,
Med Lyst udrette de.

Til et Asketræ

paa Selsøe Præstegaard.

Endnu en Gang saa skulde da mit Øie,
Ældgamle Træ! faae see din Kæmpekrop!
Med Løv endnu du rækker mod det Høie
Tolv favnetykke tunge Arme op.
Kan ei den grumme Storm af Norden,
Der synes bryde Fieldet ned,
Nedstyrte dig paa Jorden
Med al sin Voldsomhed?

Staae fredet til du hen i Aske smulner!
Som du er vant, skue nok et hundred Aar,
Hvor Engen af Smørblomsten lysnet gulner,
Den Eng, som ned til dine Rødder naaer!
Men gid den bære Torn og Nælder,
Fra første Dag, fra første Stund,
Han dig uvenlig fælder,
Som raader for din Grund.

Hvad Under, mig er altid kiært dit Minde,
Hvad Under, jeg dig gierne seer igien?
Den første Gang jeg Solen saae oprinde,
Da giennem dine Grene saae jeg den;

Den første Green, jeg saae sig røre,
Var den, hvormed du hilsed mig;
Den første Sang, jeg hørte,
Var Fuglens Sang paa dig.

Du saae mig tidt i din den brede Skygge
Nu tumle mig, nu binde Blomsterbaand,
Nu lidet Huus af dine Qviste bygge,
Nu rive ned igien med samme Haand —
Et Forspil for min Manddoms Alder;
Kun kort min Tankebygning staaer,
Snart høiest Ønske falder,
Snart komne Lyst forgaaer.

Naar paa din Green sig satte hornet Ugle,
Skiult medende paa dens oppulked' Bryst
Med mangen Piil, med mangen liden Kugle,
Jeg døved tidt dens fæle Spaadoms Røst;
Faldt den, hvor heldig jeg mig priste,
Tre Gange slog jeg den endnu,
Mit Bytte hver jeg viste,
Og hængte den til Skue.

Hvor fløi de hen, de muntre Ungdomsdage!
I dette Bryst hvor løb da Blodet let!
Jeg løb i Kap langt fremad, langt tilbage,
Knap pusted jeg, og aldrig blev jeg træt;

Da med de smaa halvvorne Piger
Jeg dandsed let om dig, mit Træ;
Alt tyngre Foden stiger,
Alt stivner nu mit Knæ.

Endnu engang, — mit kiære Træ, staae rolig!
Ei hvæsset Staal, ei Lynild fælde dig!
Beskyg i Fred min dyre Moders Bolig!
(Dig selv hun nu i Alder bliver liig.)
Dig spared fire mine Fædre —
En Haandfuld af dit mørke Løv
Til Giengield burde hædre
Paa Graven deres Støv.

Ved at mødes paa Søen.

Vi komme, vi møde, vi hilse vor Ven,
Saa vinke vi Afskeed, og skilles igien,
Saa fører os Strømmen og Vindene bort —
Den seilende Samling hvor flyvende kort!

Saa skuer jeg Livet i klareste Speil:
Et Møde, en Samling, et Vink under Seil —
Hvad andet paa Kloden er Selskabets Navn,
End reisende Brødre til modsatte Havn?

Dog kan vi ei nyde den favnende Arm,
Kun see den at rækkes fra broderlig Barm:
Den talende Taare, det sukkende Bryst,
Paa Reisen i Livet endnu er en Trøst.

Lodsens Sang.

Naar, Himlen i Brand
Og Havet i Kogning, jeg sætter fra Strand,
De Mænd at veilede paa rigtige Sti,
Som ønske sig Indløbets Farer forbi:
Da, himmelske Fader! Du være vort Skiold
Mod Brændingens Vold!

Paa Skibet omdord
Ei vorde beskæmmet mit raadende Ord!
Lad kiendes, at ei udi Blinde jeg gik,
Men vidste hver Banke til nøieste Prik!
Dog, er Du ei selv min Raadgiver, omsonst
Er Kundskab og Konst.

Ulykkeligt Skridt
Den blinde Formastende giorde saa tidt;
Hvor skulde jeg saa byde Farerne Trods,
Og sætte paa Lykkespil Skibet og Gods!

At handle mod Pligt og Samvittigheds Bud —
Bevare mig Gud!

Naar styrende Mand
Af mig tager Roret ved yderste Land:
Som Skibet jeg vendte fra borende Grund,
Saa vogt Du det siden i raadvilde Stund!
Naar Storbølgen banker, naar Torden slaaer ned,
O lys da din Fred!

Ja, Fred med Enhver,
Som Dig i sit Hierte paa Bølgerne bær!
Velsignelse følge Retfærdigheds Gods,
Hvad enten det gaaer, eller kommer til os!
Naar Brødskibet ventes, lad kiærlige Havn
Oplade sin Favn!

Men kommer med Død,
Med sprudende Struber og Ild i sit Skiød,
Den troløse Snekke fra fiendtlig Kyst,
Af mig kun forgieves da trygler den Trøst;
Hvor Brændingen bryder, med Kiøl over Raa,
Den længe nok staae!

Det danske Flag.

Du Dannemarks Flag!
Dig følge den Hæder hver kommende Dag,
Som altid dig fulgte i herligste Glands
Naar Heltene fegted for Seierens Krands!
Hvad kunde de andet, til dig naar de saae,
End ridderligt slaae?

Den Søløve Juel,
Af brændende Ild for din Ære saa fuld,
I Kampen ved Kiøges navnkundige Bugt,
Hvor gav han da Svensken tilbørlige Tugt!
Mens Dannemark Skibe, og Siælland har Havn,
Ei glemmes hans Navn.

Og Trolle, som stod
Syv Timer i Slaget med rindende Blod,
Og tre Gange brød giennem tre Gange fleer,
Og vandrende siden med skuldret Gevær
Gik blodig fra Slaget til landlige Gaard,
Udmattet af Saar!

Og Kæmperen Rud,
Som forbred den taklede Goliath ud,
Det Uhyre: Mageløs, Sverriges Trøst,
Og slog det saa længe paa Sider og Bryst,

At Arme det rakte for førende Trop
Til Kæmperen op!

Og Olbingen Skram!
Naar ængstede Fædreland fordrede ham,
At redde dets Lande, at frelse dets Børn
Fra feidende Greve, fra lybekske Ørn:
End sled han sig løs af sin unge Bruds Arm,
At hævne dets Harm.

Og trøndiske Thor,
Blandt Dannemarks Helte saa stigende stor,
Som, naar han nedtordned og tændte sit Lyn,
Fremviste for Svensken saa grusomme Syn,
Og svømmed med Kaarden ved holdende Tand
Fra fiendtlige Strand! —

Hvo regner dem op,
Paa nordiske Vande den Søkæmpetrop?
Ja, Dannemarks Flag! — du kan bryste dig af
De Mænd, som dit Land og dit Norge dig gav! —
Til Slag naar du hisses, o maatte de Mænd
Fremtræde igien!

Øresund.

Med hvide krandsende Koral
Om vaade Haar,
Paa Trone høi af Muslingskal
Og Perlemoer,
Rank, hævende din trinde Barm,
Hvor englemild
Udrækker du din Rosenarm,
Stolt Øreliid!
Hil være dig, Sundenes Dronning!

Omgiærdet med en Vold af Tang
Og flettet Rør,
Nu lydende paa Svanesang
Du sidder der;
Nu stolt af den din Eiendom
Fra Arilds Tid,
Til Nordens Hav du seer dig om
Saa moderblid —
Hil være dig, Sundenes Dronning!

Den Egn, hvor du har Bolig valgt,
Af Sommergrønt
Hvor paradisisk smiler Alt!
Hvor engleskiønt!

Den Bølge, som mod Skyen stod,
Naar den var vred,
Her, Dronning! for din vaade Fod
Den knæler ned —
Hil være dig, Sundenes Dronning!

Besøgende din Yndlingshavn,
Din Yndlingsby,
Hver runden Sol hvor mangen Stavn
Der søger Ly!
Af Seilere fra fierne Land,
I fuld Galop,
Hvor mangen flagget Caravan
Der løber op!
Hil være dig, Sundenes Dronning!

Hvad Vellyst maa det være dig,
Ved kronet Sund
Nu der at see dem samle sig,
Den Mastelund!
Nu paa dit lange Speileblaae
I Perspektiv
At see saa mangen gylden Raa,
Og alt det Liv! —
Hil være dig, Sundenes Dronning!

At hilse dig med Flag og Skud
Og Seilet ned,
Naar de gaae ind, naar de gaae ud,
Sin Pligt de veed;
Ugierne dig de vende Ryg,
Du er saa smuk;
Ti Gange see de efter dig
Og drage Suk —
Hil være dig, Sundenes Dronning!

Den norske Hyrdedrengs Sang.

Hør mig, Skov og Mark og Field!
Mig, som her sidder eenlig og synger paa Tuen;
Endnu er det ikke Qvæl,
Endnu varm skinner Solen som Luen;
Endnu, Lam! I trippe maae,
Endnu lidt maae I, Kidlinger dandse og springe;
Ind i mørke muret Vraa
Var det Synd eder tidlig at tvinge.
Tvingsel giør jo uglad og tung;
Jeg, som selv endnu kun er ung,
Frihed mig for Alt er kiær;
Dandser, Børn! mens jeg synger nu her!

Du, som hist af mørken Uur
Kiger frem, skuer ned fra de høieste Bierge,
Lig der længe nok paa Luur,
Baagen her seer du den, som skal værge;
List dig, kom kun, om du tør!
Jeg skal skrige, saa Folket skal høre mig hiemme;
Riflen hænger over Dør,
Den og Trommen dig, Bamse! skal skræmme.
Jaget over Bierg, over Dal,
Mødig Tungen hænge du skal,
Ingen Bøigd dig give Ly,
Hen ad Hekkenfield til skal du flye.

Du, som under Skyen vidt
Flyver om for at finde til Ungerne Føde,
For din sorte Klo saa tidt
Maatte Lammene meenløse bløde;
Hid du stirrer kun omsonst,
Her kun Harm maa du høre, hvor Bielderne klinge.
Her forgieves er din Konst,
Sæt kun andenstedes hen med din Vinge!
Rævens Unger — hold dig til dem!
Den har mange, — fire til fem —
Lad dem døe, det lumske Pak!
Og med dem til din Field-Rede gak!

Saa skal jeg og mine Faar
Kunne vandre omkring her i Dalene trygge;
Naar i Middag Solen staaer,
Under Buskene finde vi Skygge.
Græsset voxer som en Skov
Der i Skyggen, hvor Draaben af Løvet det feder;
Markens Skaber være Lov,
Over Alt han sin Godhed udbreder!
Brænder Tørsten, Elven er der,
Hisset voxe saftige Bær,
Myren staaer af Multer*) rød,
Tuen fortner med Blaabær**) bestrøed.

Til Stiernerne.

I høie Flammende, som tindre
Fra Øst til Vest, fra Pol til Pol,
For Øiet smaa, for Glasset mindre,
Skiøndt hver af eder dog en Sol:
Den store Gud, hvad hedder han,
Som eders Fakler tænder an?

---

*) Chamæmorus Norvagica.
**) Baccæ Martilli.

Af Mørket naar han eder kalder,
Hvad er hans Sprog, hvad er hans Ord?
Hvad giør, af eder ingen falder
Og knuser os og vores Jord?
Tal, høie Chor! tal, lyse Tolk!
Om Himlens Gud for Jordens Folk!

Du Træl, som blanke Muld tilbeder,
Sku denne blanke Herlighed!
Sku alle disse Stiernekiæder!
Kom hid, og knæl i Støvet ned!
Kom hid, Fornegter! Mørkets Ven!
Til Nattens Himmel see kun hen!

Hvor kan du, Tvivler, længer tvivle?
De Vidner sku i Himmeldragt!
Hør disses Røst i dette Stille!
Sku Lysets Gud i Nattens Pragt!
Kiend ham, som fører Stierners Hær!
Kiend ham, som hele Himlen bær!

Du glimrende, du høie Bue,
Du stiernestrøede blanke Blaa!
Ved dig en Aftenstund at skue,
O kan min Siel henrykkes saa:
Hvad Fryd skal da omringe mig,
Naar nærmere jeg kommer dig!

Alt synes jeg blandt eder vandre,
I gyldne Kloder, der I gaae;
Indvaanere mig møde andre,
End dem, jeg her paa Jorden saae;
Af ingen Jord betynget meer,
Hvor let mig om jeg svinger der!

Til den efter Regnen fremtrædende Sol.

Af Skyen ud,
O milde Sol, du træder —
O, hvor du nu mig Sands og Hierte glæder!
O, hvor jeg nu velsigner Gud!

Hvor let jeg gaaer!
Hvor munter nu jeg synger!
Jeg synger, jeg, og hele Skoven synger;
Nyt Liv min Eng og Ager faaer.

Regnbøiet Ax
Til Mulden sank utrøstet,
Du traadte frem, — det Regnen af sig rystet,
Og glindsende sig reiste strax.

Hver Blomst stod mørk,
Forladt af dig den sørged.
Hvert Løv og Blad i Regnen svøbt det sørged,
Alt laae i Skiul, alt var en Ørk....

Paa ny du kom,
Hver Blomst og Blad sig letter,
Hvert Træ paa ny nu Krändse til dig fletter,
Hvert Kryb gaaer ud at see sig om.

Saa mørk er Dag
For ubenaadet Synder,
Før Naadens Sol Barmhiertighed forkynder
Og trøster med Guds Velbehag;

Bestraalt af Gud
Da seer han Sol og Sommer,
Nyt Liv og Lys til ængstet Hierte kommer,
Med Sang han gaaer af Fængsel ud.

Takkesang.

Naar her jeg kaster Diet om
Og seer paa dig, min Helligdom,
Paa dig, min gyldne Ager,
Og seer, hvor vel du lønner Flid,
Og seer, hvor sielden nogen Tid
Dit Løfte mig bedrager:

Hvad Under da jeg bryder ud
I Takkesang til Høstens Gud,
Til ham, som kroner Aaret;
Var ikke hans den Forsyns-Haand,
Ei havde du betalt dit Laan,
Ei Straa du havde baaret.

Hvad havde gavnet Harv og Plov,
Hvad havde gavnet, at jeg grov
Den Grøft for Kolbevæderk?
Hvad havde gavnet Mulden fiin,
Om deelte Sol og Dug og Vind
Ei havde modnet Sæden?

Men hvo er han, som varmer Jord,
Som renser Luft med Storm af Nord,
Som veier Duggens Draaber,

Som byder Skyen give Vand
Naar sukkende det tørstig Land
Om Hielp og Redning raaber?

Han er det, han, hvis Miskundhed
Har plantet mig paa dette Sted,
Den store Himmelfader;
I dette Aar, o maatte han,
Til Glæde for det ganske Land,
Opfylde tomme Lader!

Ræk takkende mod Himlen op,
Du Havrestraa, din grened' Top!
Du Byg, din høie Krone!
Ei brække dig den haarde Storm!
Ei tære dig den sorte Orm,
Og Nattefrost dig skaane!

Lovsang.

Seer jeg til den Himmel blaa,
Til de seilende Skyer, den malede Bue,
Maanen med Sølvhornet paa,
Stiernehæren, den straalende Lue,

Lynets mørke Tilholdssted,
Der, hvor Tordenen løfter sin dundrende Hammer,
Naar den slaaer i Fieldet ned,
Knuser Skoven, og Alt, hvad den rammer —
Stor er du, da bryder jeg ud:
Stor er du, o Himmelens Gud!
For din himmelhøie Haand
Dybt i Støvet sig bøier min Aand.

Seer jeg til det vilde Hav,
Der, hvor Skibene gaae med de vimplede Toppe,
Dumpe ned i dybe Grav,
Nu igien er paa Bølgerne oppe,
Der, hvor han, som drager Sværd*),
Kaskelotten, Havhesten med Springeren stride;
Hvor til visse Reisefærd
Tid og Vei Vandre=Slægterne vide —
Stor er du, da bryder jeg ud:
Stor er du, o Bølgernes Gud!
Hav, og hvad i Havet boer,
Det forkynder, din Guddom er stor.

Seer jeg til den vide Jord,
Til de Bierge, de Dale, de Skove, de Strande,

*) Sværdfisken.

Til den bugtefulde Fiord,
Til de Floder, de springende Vande,
Til de Dyr i tusind Tal,
Fra Jordhulernes Slægter, den krybende Vrimmel,
Til de Faar og Fæ i Dal,
Til den høieste Ørn under Himmel —
Stor er du, da bryder jeg ud:
Stor er du, al Skabningens Gud!
Himmel, Hav og hele Jord,
Lover Herren, hans Guddom er stor!

Buggevise.

Hvo tændte i Brystet den levende Gløb?
Hvo klædte de Knogler med Hud og med Kiød?
Hvo satte de Stierner i Syns-Buen ind?
Hvo planted de Roser paa smilende Kind?

Hvo dannede Ørets den konstige Dør?
Hvo lagde de Toner i talende Rør?
Hvo lagde den Malm udi Skulderens Blad?
Hvo lagde de konstige Leder i Rad?

Hvo reiste den Væg af de marvede Been?
Hvo spredte det Blod i saa mangen en Green?
Det vandrende Huus hvo forsyned det med
De levende Støtter, som bær det afsted?

Hvo maalte saa nøie hver Legemets Deel?
Hvo bygged den Vaaning for tænkende Siæl?
Hvo knytted imellem det Legem og Aand
Det konstige, fine, usynlige Baand?

Den nye Indbygger hvo kaldte den frem,
Hvo gav den sit første beskikkede Hiem?
Hvo giemte for Barnet til Næring og Trøst
Den flydende Kilde i Moderens Bryst?

O, alle Tings Skaber! — i Barnet jeg seer
Hvor mægtig, hvor viis, og hvor kiærlig, du er.
Et Værk af din Haand er det spædeste Noer,
Endog udi dette dit Billede boer!

Forbyd, at jeg skulde ved Dovenskabs Aand
Foragte, beskade et Værk af din Haand!
Forbyd, at jeg skulde besmitte med Synd
Den, du haver skrevet i Himmelen ind!

Bindevise.

Saa knytter jeg Traad,
Saa over sig Haanden i qvindelig Daad;
Ved Haanden at hænge man bliver saa træt,
Ved Haanden at røre gaaer Tiden saa let;
Jeg knytter ei Silke, jeg knytter ei Guld,
Min Traad er af Uld.

Min uldene Traad,
Naar Vinteren bruser, skal varme min Fod;
Med Intet paa Stikke, med Intet paa Teen,
Saa mangen maa skiælve paa iislagte Steen;
Gud see til de Usle, som nøgne og blaa
I Sneevandet gaae!

Jeg knytter kun Traad,
Jeg knytter ei Baand af ugudeligt Raad;
Viig langt fra mit Hierte, du Mørkhedens Aand,
Som lærer at binde besnærende Baand!
Skal Mennesket knytte for Menneskets Barn
Et fangende Garn?

Min knyttede Traad
Mig minder om Livet — mit Liv er en Traad;

Hver maskeklædt Stikke er fuldendte Dag,
Hver Maske, hver Knude et Pulsaareslag —
Naar Livet er endet, o Gud, i din Haand
Annam da min Aand!

Ole Svendsen Bakke.

Det var i Borgesyssels Egn
Ved gamle Haldens Side,
I høie Chor der sang en Degn
I Kirken den paa Ide.

Det var den Tid, da Carl saa gram
Mod Norge Vaaben førte,
Hver Mand gik ud at møde ham,
Kun faa paa Messen hørte.

For tomme Stole kold at staae,
Var gode Degn til Harme;
Thi, tænkte han, jeg med vil gaae
Paa Svensken mig at varme.

I Chorsdør nu han giør sin Bøn,
Og lukker Bog med Spænde;
Paa Loftet hænger Riflen skiøn,
Den tager han sig i Hænde:

"Har nogen Lyst at følge mig?
Op lad os stige paa Bakken!"
Paa Stand nu Tvende der byde sig,
Hver tager sin Riffel paa Nakken:

Paa lønlig Sti de klavre derop,
Bag tvende Bierge=Mure,
Med spændte Flint, paa ventet Trop
Der ligge de nu og lure.

En Time gaaer, der gaaer ei meer,
Alt kommer den blaaklædte Skare;
Den nærmer sig, men Intet seer,
Tag, Baltzer! tag dig nu vare!

Paa Klæven blinker trefoldig Ild,
Tre skarpe Skud den melder;
Vee, Baltzer! dig der sigtes til,
Paa Stedet den Hilsen dig fælder.

Der ligger han med Kugler tre —
Af Formands Fald nu lærer
En anden Gang at bedre see,
I gode Svenske Herrer!

Ubudne Giæst i Norges Land!
Saa bøde skal du dine Synder —
Kun Svensken nu! der ligger han,
Bort med hans Krop eder skynder.

Den Degn var vant at synge for Liig,
Den Degn i Klæven deroppe;
Nu bød han Ravnen synge for sig,
Mens Liget i Sækken de stoppe.

Den Oberst at stoppe i mørke Sæk
Hvor ere de Hænder nu rappe!
Paa Rømmingsvei endnu af Skræk
De svenske Hierter klappe.

Og dette var den første Gang;
Men ei det blev den sidste,
At Ide-Degnen for Svensken sang
Den bedste Sang, han vidste.

I deres Børnelærdom dem
Han gav den gode Lære:
At hvo som haver Huus og Hiem,
I Fred bør hiemme være.

Han lærte dem: at hvo som Fred
Ei holde vil med Grande,
Til ingen Tid sig sikker veed,
For blodbestænket Pande.

Foruden Kirke, foruden Præst
Paa denne Tro og Lære
Saa døbte han, som han kunde bedst,
Saa mangen blaaklædet Herre.

Du, Svenske Carl! vel tænkte lidt,
Der sang en Klokker paa Borge,
Som skulde i dine saa modige Skridt
Dig standse paa Veien i Norge.

Kom aldrig, Nabo! til Norges Egn
Med Vaaben imod den vendte!
Boer saadant Hierte i Norges Degn,
Saa viid hvad du her kan vente.

Men, gode Degn! dig være Tak
For hvert et Krudkorn, du brændte!
For hver en Gang dig være Tak
At du din Riffel spændte!

Fredeb' vorde de Mandboms Been,
Som styrked' din Arm at stride!
Hæderlig staae din Bautasteen
Ved Kirkedøren paa Ide!

Phoenix.

Gal, ryst din Vinge, Kampens røde Hane!
Dit hvide Kors i Purpur bade sig!
Lær Haien, naar dens haarde Pande kløves,
Naar dybt din Klo du i dens Indvold slaaer,
At danske Kæmpers Snekker vel kan røves,
Men aldrig Danskes Heltemod forgaaer.

Oehlenschläger.

Ei skabt at vugge dig paa Qvist,
Fra høie Rede fløi du hist,
Guldharpen Danebarden *) slog,
I Favn dig Bølgen tog;
Dig ventende, hvor glad og blid
Tilstimled da hver Nereid,
Med muskelprydet festlig Krands,
Og tumled sig i Dands.

Men Duun om Næb du endnu bær —
Min Isse graa som Fieldet er;

*) Oehlenschläger.

Og, førend du i Reden laae,
Jeg udlært var at spaae.
Sølvhaaret Spaamand da tilgiv
De Raad, hvormed dit unge Liv
Han varsler for de Fald og Stød,
Som tidt forvoldte Død:

Om du som Junos Fugl er skiøn,
Hvad gavner det? du unge Søn!
Desmere de dig plukke vil,
Som kom med dig i Spil.
Med Rette stolt af arvet Ry
Du rækker toppet Hals i Sky;
Men uden eget Værd og Vægt
Hvad er vel Byrd og Slægt?

Den Kraft, i dine Ribber lagt,
Jeg priser meer end al din Pragt;
Din Vaiert rød, naar Stormen rev,
Kun Spindelvæv den blev.
I Bølgen blaa du speiler dig;
Men Bølgen selv tidt giemmer Svig,
Det er i den, Sirenen boer;
Vee den, som hende troer!

Men vær nu end som Ørnen stærk,
Hvad er det da for Kæmpeværk,

I Hanekamp med Skyttisk Grif
At ødsle kostbart Liv?
Den Roes, at være Bovehals,
For alle Daarer er tilfals —
Betænk, du Danmarks Øiesteen!
Slig Søn det har kun een!

Jeg seer dit Øie funkle Ild,
Jeg seer, hvor Hævnen raser vild
Udi din dybe Hierterod,
Og raaber: Død og Blod!
Jeg seer, du hvæsser Næb og Kløer,
Og fraader Skum, seer rundt og spør:
"Hvor er den Herostrat, den Knøs,
Mig giorde broderløs?

End alle mine Brødre tog!
Og skiændede' stolten Danebrog!
Samt mine Søstre, store, smaa!
Mon jeg ham ei kan naae?
Med Rentes Rente, Albion!
Betal igien det tvungne Laan!
Kom, Storm! og Asken af mig ryst!
Køl Hævnen i mit Bryst!" —

Nei! Phoenix! holdt! — nei, lad din Hævn
Ei rase vild, kun brænde jævn!

Selv dine Brødre ønske ei
At see dig paa den Vei.
Skytsengel vær du for din Strand!
Men viser Harpax dig sin Tand,
Og kræver dine Fiær og Duun,
Da svar af Hiertens Grund!

Naar Søsterlandets Duer blaa
Med Korn i Næb tilbagegaae,
Men skiælve for den Falkeklo,
Som aldrig var at troe:
Med brede Vinge dæk du dem,
At glade de kan naae sit Hiem;
Fra norske Field dig møder da
Det varmeste Hurra.

O, stod jeg som Deucalion
I Reden din! — tolv Snese Spaan
Jeg skulde kastet bag min Lænd,
Og sagt: Bliv Skib igien!
Kapvoxet skulde Stavn med Stavn,
Og bandset ned med kronet Navn;
End skulde skiælvet stolten Dok
For nyfødt Kæmpeflok:

Ei skulde manglet Vant og Mast;
Af Pinde smaa jeg giorde Kast,

Strax tusind Master stod' i Rad,
Og mørkned Havn og Stad.
Min hvide Lok jeg skar for sandt,
Og sagde: reis! og bliv til Vant!
Strax hver en Mast, som hine før,
Stod' klædt, som det sig bør.

Men da, hvor mangen Gubbe bold,
Hist oppe nu hos Dan og Skiold,
Da skulde spildet Mioden ned,
Og fløiet varm afsted;
Og grebet Hielm og Roer paa ny,
Og sagt: her, Voldsmand, stande vi!
Kom! har du Lyst, kom tredie Gang!
Vi spaae dig Veien trang —

Dog, nei, — I Fædre! bliver kun
Hos Vallhals Møer og Mioden brun!
Danfolket kiender ingen Savn
Paa Mænd, at staae i Stavn —
Selv Norges Tordenskiold ei er
I Norges Skiød en Phoenix meer:
Men Landets Harm hvo slukke kan,
Den er en Phoenix sand.

Før denne gamle Knortestav
Jeg lægger ned og gaaer i Grav,

O, at jeg ud den rykket saae
Den Torn, jeg seer at staae
Saa dyb i Danmarks Hierterod,
Der tæg saa høit af Fyldløst Blod,
At Danmarks Hierte, Axels Stad
End skialv som Æspeblad!

Kom, hvo der kan, ryk ud den Torn!
Sak, bryd det Leopardens Horn!
Kom, hvo, der kan, hævn Landets Brudd!
Kom, Valdemar! — Kom, Knud!
Kom, Balder! — Kom, du høie Thor!
Og Fryderaab fra Dan og Nør
Skal varme, jublende opstaae,
Og høien Himmel slaae.

Peder Harboe Frimann.

(Født 1752.)

Det vil være et i enhver Literatur mærkeligt og meget ualmindeligt Tilfælde, som møder os i den danske Poesie, i det vi her omtale en Digter, hvis tidligste Arbeider nærme sig til at have gjennemlevet to hele Slægtfølger — en Digter, som for meer end et halvt Seculum i sit Livs Vaar tog Afsked med den danske Muse, der elskede Ungersvenden, allerede havde skienket ham ikke faa af hendes paa den Tid bedste Gaver, og uden Tvivl havde flere og rigere i Giemme for ham — og denne Digter vandrer endnu blandt den tredie Slægt af Medborgere, hvoraf saare faa kunne sige meer end, at deres Fædre levede, da Frimann først stemte sin danske Lyre til dens rene og melodiske Klang. I det vi her ville henlede Samtidens Sands og Øre til disse fierne, allerede næsten glemte Toner: kunne vi vel ei andet, end tale om dem og om Sangeren med den Ærbødighed, der vækkes og bydes af Sølvhaarets Krands om en Digters Isse, som Livets Herre skienkede de Aar, der ere Menneskets Dage, naar det kommer høit. Vi kunne heller ei andet, end undlade Berøringen af personlige Omstændigheder, som den ær-

værdige Olding selv ønsker at overgive til Forglemmelsen, og som hans, meer mod Aningens og Forventningens Verden, end mod det Forbigangne, henvendte Blik, skyer at fremkalde af de svundne Dages fierne Baggrund. Men i det vi ei kunne andet end agte det for et Held og et sieldent Særsyn, at vor Poesies Nestor, en Digter, samtidig med Evalds Ungdom, og fortrolig med denne Poesies Morgenrøde, endnu selv har villet og kunnet skienke sine her aftrykte Ungdoms=Sange et prøvende Giennemsyn, som enkelte rettende Strøg og renere Læsemaader skyldes: medfører dog Pligt og Overbeviisning, at vi ogsaa maae betragte disse Digterværker, som tilhørende en forbigangen Periode; og ei kunne give os nogen anden Synsmaade for den ærværdige Digters Arbeider, end den samme, efter hvilken det længere hen maa blive et, stundom mere misligt end behageligt Kald for dette Værks Udgiver, at prøve nyere, endnu levende Digteres Frembringelser.

Det er imidlertid netop paa det historiske Synspunkt, at vi finde betydende Bidrag til det Krav, vor af hans Samtid med Føie priste Digter, endnu efter et halvt Aarhundredes Forløb, har paa den rigere Efterslægts Taknemmelighed. (At Udtrykkene Samtid og Eftertid, saa besynderligt de klinge om den endnu Levende, ei allene kunne, men maae bruges: fremgaaer af de ovenfor berørte Forhold.) Dette Krav er saa meget mere afgiort, da vi, ved at betragte de Frimannske Digte, helst bør og maa afholde os fra enhver sammenlignende Tanke paa den høie Genius, der allerede paa samme Tid, da vor

poetiske Nestor besang Skiøn Valborgs Elskov, Søvnens Trylleverden og den nordiske Biergnaturs Høihed, havde grebet andre, mægtige, dybe og stærke Toner i den Harpe, hvis Klang skal henrykke det danske Øre, saalænge Danmark og Evalds Digte ere til. Thi det vil for enhver noget nøiere Betragtning blive klart, at begge Digtere, skiøndt i deres poetiske Virksomhed næsten samtidige, ikke blot havde en indvortes meget forskiellig Natur, men gik i deres Dannelse en betydeligt afvigende Bane. Af Klopstocks, og overhovedet af nyere tydsk Poesies Indflydelse, findes ingen Spor hos Frimann. At den Evaldske Muses tidligere Frugter ikke have været uden al Virkning paa den i Alder kun ni Aar yngre Digter: kan vel med nogen Grund antages; men at denne Virkning skulde have været betydende eller dybt indgribende hos Frimann, der allerede i sit første offentlig bekiendtgiorte Arbeide lagde en mærkværdig Modenhed i Smag og Sprogdannelse for Dagen: have vi saameget mindre Grund til at antage, som begge Digtere baade i Livet og i Konsten vare fiernede og fremmede for hinanden. — Kun en eneste Gang har vor Frimann i Theatret seet Evald, og aldrig talt med ham. Hiin førte fædrelandske Forbindelser i den Kreds, der dannede det saakaldte "Norske Selskab", hvis Aand og æsthetiske Meninger — af hvilke Frimann, der skyldte Naturen og egen Dannelse sine Digtergaver, dog overhovedet blev temmelig uafhængig — endog stod i en afgiort Opposition til den Evaldske Skole, eller til den Smag, som, hvor lidet den endog endnu var uddannet hos det danske Publicum og i Hovedstadens

literariske Kredse, dog ei kunde andet end yttre en ikke ubetydende Virkning; da den havde en saa mægtig poetisk Aand til Middelpunkt.

Saa ufuldstændige endog de Træk ere, som vi her kunne meddele af den ærværdige Oldings tidligere Liv, hvis lyriske, ogsaa ved eiendommelig Aand og Tone udmærkede Digte vi kunne regne blandt de første, hvori det danske Sprog i det 18de Aarhundrede antog den renere poetiske Form, hvis Uddannelse siden den Tid har vedvaret: maa dog disse faa Brudstykker her indføres, inden vi gaae over til nærmere at berøre Digtene selv. — En vild og romantisk Klippeegn, paa den vestligste Udpynt af Norges Kystland, er Peder Harboe Frimanns Fødested — den samme Egn, der blev Gienstanden for den første Sang, hvori han kundgiorde sit Digterkald. Hans Fader, af lige Fornavn, var Præst til Sælløe Menighed i Nordfiord, Bergens Stift. I Sælløe Præstegaard blev han født den 19de (ikke den 1ste) November 1752. Kun syv Aar gammel mistede han alt sin Fader; men lykkelig var han ved at eie en ligesaa kiærlig, mild og ædel, som aandfuld, forstandig og kundskabsrig Moder, der allene ved egen Dygtighed og Vindskibelighed i trange Kaar var i Stand til at lade hendes fire Sønner faae en videnskabelig Dannelse, og havde den Glæde, indtil i en meget høi Alderdom, at see dem alle ved et hæderligt Liv at lønne hendes Omhu for deres Opdragelse. Efter en Underviisning, som den kunne opnaaes ved Skolelærere og Huuslærere paa Landet, i en vild og affides Egn, kom Peder Harboe, den yngste af Brødrene, i sit 15de

Aar i Bergens Skole, hvis Rector da var Jens Boalth, og hvor Frimann tillige fik Plads i det derværende Gymnasium, eller saakaldte Seminarium Fredericianum, hvor Lectorerne den Tid vare K. F. Cortin, der underviste i Philosophie, i det franske og tydske Sprog, og F. C. Holbergs Arentz, der var bekiendt som en duelig Mathematiker og 1781 blev Rector Boalths Eftermand. Frimann kunde saaledes, med flere Forkundskaber, end den Tid almindeligt, allerede efter to eller tre Aars Forløb, dimitteres fra Skolen og Seminariet, og kom 1769 i sit 17de Aar til Universitetet. Efterat have der udholdt de første academiske Prøver, fortsatte han, og det næsten allene paa egen Haand, sin videnskabelige Dannelse, dyrkede med Flid de levende Sprog, særdeles det franske og engelske, og udvidede Kiendskabet til de gamle Classikere, uden at vælge nogen Facultetsvidenskab til Hovedstudium. Men allerede i sit 20de Aar begyndte han tillige sin lange Embedsbane med en Ansættelse som Copiist i den daværende Commerce-Deputations Secretariat (1772.) Denne Deputation ophævedes ved Aarets Slutning, og i sammes Sted oprettedes igien et General-Land-Oeconomie og Commerce-Collegium; men ved dettes Organisation var Frimann bleven overseet, og befandt sig uden Embede, indtil han efter omtrent et Aars Forløb ansattes som Copiist i Finants-Collegiets Secretariat, hvor han 1776 blev beforbret til Fuldmægtig. — Det var i denne Periode af hans Liv, at han i Begyndelsen af A. 1775 første Gang fremtraadte som Digter, med et Arbeide, hvilket, ligesom nogle andre lyriske Poesier, der samme

Aar tryktes i det norske Selskabs Skrifter, overraskede Enhver ved deres correcte Elegants. Han skrev endnu 1776 (eller maaskee i Slutningen af 1775) et Digt i den beskrivende Poesie, der saare længe gik under en anden Forfatters Navn — og forlod, i sit 24de Aar ligesaa pludselig og uventet den poetiske Bane, som han havde betraadt den.

Da Forretningerne i Finants-Collegiet formindskedes derved, at endeel af Sagerne fordeeltes til andre Collegier, kunde Frimann, som følte sin Helbred svækket, og ønskede at giøre en Udenlandsreise, dertil saameget lettere erholde Tilladelse. Han begav sig i A. 1780 først til Holland, og siden til Paris, hvorfra han, efter et Aars Ophold, vendte tilbage til Kiøbenhavn. Hans Stilling ved Finantscollegiet var den samme, og da han ikke følte sig tilfreds med at være Embedsmand næsten uden Forretninger, foretrak han at tage Afsked fra sin Post som Fuldmægtig, med Vartpenge, hvilke han nød indtil en anden Bane aabnede sig for ham i Begyndelsen af Aaret 1786.

Det blev ham da befalet at begive sig til Stockholm, for at være det kongelige Gesandtskab behielpelig ved Brevvexlingen under den forestaaende Rigsdag. Han forblev i Stockholm saalænge denne varede, og modtog, efter dens Slutning, Befaling at afgaae til Petersborg, hvor han i Sommeren 1786 afløste den daværende Legations-Secretair (siden Geheime-Statsminister) N. Rosenkrantz, der i samme Egenskab var forflyttet til Stockholm. Frimann blev dog kun et Aar i Petersborg, og udnæv-

nedes da til Legationssecretair i Stockholm, hvor han anden Gang afløste Rosenkrantz, som der var bleven Chargé d'Affaires efter den danske Minister Kammerherre Ludvig Juuls Død.

I Sverrige forblev Frimann i otte Aar, fra 1787 til 1795, var i denne Tid tre Gange overdraget Gesandtskabets Forretninger, og oplevede der en i dette Lands Historie mærkværdig Periode, de to stormfulde Rigsdage 1789 og 1792, Constitutionens Kuldkastelse, Krigen med Rusland, og under denne de norske Troppers Indfald i Sverrige, hvorved det danske Gesandtskab dog ikke hindredes fra at blive i Stockholm; endelig Gustav den Tredies tragiske Død, og Begyndelsen af det derpaa følgende Regentskab. En ham tilbuden Ansættelse som Secretair ved det udenlandske Departement frabad Frimann sig først; men modtog den 1795, da den anden Gang blev ham tilbuden, og han forlod Stockholm i dette Aar, efterat være til Afsked forestillet for den mindreaarige Konge, Gustav IV. Adolph. I det udenlandske Departements Tieneste har Frimann siden den Tid uafbrudt staaet i 35 Aar, under 4 Chefer, Grev **A. P. Bernstorff**, Grev **Chr. G. Bernstorff**, Statsminister **N. Rosenkranz** og den nuværende Chef, Hs. Exc. Statsminister **Schimmelmann**. Som Departementets første og ældste Secretair har han modtaget flere Vidnesbyrd om sin Konges Tilfredshed med en saa sielden langvarig og tro Statstieneste. Hædret med Danebrogens Ridderkors 1809 og med russiske og preussiske Ordenstegn, blev han senest i A. 1825 af Hans Majestæt udnævnt til Con-

ferentsraad. — Disse Linier tilhøre Statsborgeren; det efterfølgende Digteren.

Det var i Aaret 1774 at Frimann, neppe 22 Aar gammel, ved en Priisopgave af Selskabet for de skiønne Videnskaber kaldtes til at prøve det poetiske Talent, som Naturen havde nedlagt hos en Yngling, der skyldte den meget: en lys Sands og en varm Følelse for det Høie og Skiønne i dens ydre Phænomener; en let modtagende og med Lethed malende Indbildningskraft; og en med Tankens Fylde og selvvirksom Kraft begavet Aand. Endnu vare disse Evner ikke øvede; men allerede havde den tidlige Dannelse, Bekiendtskab med den gamle Verdens classiske Mønstre, med enkelte gode Digterværker i det engelske og franske Sprog, og eget Studium, uden al fremmed Veiledning, ikke været uden Frugter. En mere dannet, mere sikker Smag, end nogen af de Digtere, hvis Arbeider vi hidtil i denne Bog have omtalt, besad eller kom til at besidde, var Ynglingens Eiendom; da han, allerede med en forunderlig og forbausende Modenhed, fremtraadte med sit første Arbeide: Priisdigtet St. Synneves Kloster paa Selløe.

Ved at betragte dette Digt, der, endskiøndt i lyrisk Charakteer og Udtryk aldeles forskielligt fra Evalds samtidige eller ikke meget tidligere Arbeider, paa sin Viis er ikke mindre mærkeligt i Literaturen, kan det ikke undgaae os: at Digtet i sin Form endnu viser et Slægtskab med den i Tiden nærmest foregaaende eller for-evaldske danske Poesie, og i adskillige Træk en Indvirkning af denne; men tillige maae vi finde det, ligesom i Aanden eien-

dommeligt for Digteren, og uden al bestemt Efterligning, saaledes i Sprogformen og i det poetiske Udtryk i det Hele af en saadan Reenhed og Elegance, der (naar vi undtage vor ovenfor nævnte store Lyriker) hidtil var ukiendt i den danske poetiske Literatur. At Digtet, skiøndt bundet til Opgavens og den beskrivende Poesies fængslende Baand, dog bevæger sig med større Lethed, med en mere selvstændig lyrisk Frihed indenfor dets Grændser, end noget af de øvrige samtidige beskrivende Digte, derom vil enhver Sammenligning overbevise os. Tillige vil denne lære os, hvorledes den unge Digter, skiøndt med en endnu ganske uøvet Haand, besad Konstsands nok til at indskrænke sine Skildringer af den ydre Natur til sammentrængte og indholdsrige poetiske Billeder, i Stedet for, som andre samtidige eller efterfølgende Forfattere, at udbrede sig i alt for lange Beskrivelser og udvaske den poetiske Colorit i vandet Prosa. Næsten enhver Strophe i Digtets egentlig beskrivende Deel er tillige oplivet, enten ved et poetisk Tankeglimt fra Digterens Indre, eller ved et Træk af Menneskelivet, en personlig Erindring, knyttet til Forfatterens Ungdomsliv i hans Fødeegn. At omtale eller fremhæve Digtets enkelte Skiønheder, er ligesaa fremmedt for Hensigten af disse korte Bemærkninger, som det er overflødigt for en Læser, der med Skiønsomhed vil sætte sig paa det Standpunkt i Tiden, hvorfra det maa betragtes. Vi maatte næsten opholde os ved enhver Strophe, om vi vilde anføre de Steder, hvor enten Billedets bestuelige Liv, den fyndigt udtrykte Tanke, det heldigt malende Ord, eller Sprogets Velklang og Reen-

hed maa sætte os i Forundring, naar vi mindes, at dette Digt er skrevet for 55 Aar siden, og er Forfatterens første bekiendte Arbeide. At vi, efter meer end et halvt Aarhundredes Forløb, kunne være i Stand til ogsaa at opdage enkelte Pletter eller svage Steder — at vi maaskee i Digtets anden Afdeling, der fortæller Sagnet om St. Synneve og Prinds Duncan, uagtet ogsaa denne har mange Skiønheder, ville, paa nogle Steder, finde en mindre poetisk Behandling, end Stoffet kunde fremkalde — og at begge Afdelinger (som J. Baden alt har bemærket) kun ved en løs Forbindelse ere sammenknyttede: kan ikke hindre os fra den Erkiendelse, at et Digt, som dette, ikke blot i sin Tid var en udmærket Frembringelse af saa ung en Forfatter; men aldrig vil kunne tabe sit eiendommelige Værd i vor Literatur.

Erindringen er endnu bevaret om den overraskende Forundring, hvormed man, da Priisdigtets forseglede Navneseddel aabnedes *), fandt et aldeles ubekiendt Navn (den unge Forfatter var paa den Tid Copiist i Finantscollegiet). Det vilde ikke have været uden Interesse, at erfare, hvorledes enhver af Selskabets Medlemmer 1775 havde dømt om det heldigste poetiske Arbeide, som man hidtil havde tilkiendt en egentlig Priisbelønning (thi Evalds Balders Død fandt man kun qualificeret til en Understøttelse i Penge). Men man veed blot, at ogsaa Luxdorf, den Tid Selskabets meest anseete Med-

*) Prisen tilkiendtes Digtet over Synneves Kloster d. 24de Marts 1775.

lem, maa have fundet Behag i Digtet, da han lod Forfatteren kalde til sig i Cancelliet, og mundtlig yttrede sit opmuntrende Bifald for ham.

Man er maaskee ogsaa ved dette Frimanns heldige Arbeide bleven opmuntret i Selskabet til at ville fremkalde flere beskrivende Digte; og vi have allerede ovenfor meddeelt den nye Priisopgave, der udsattes 1775, og blev Anledning til, at en ældre Broder af vor Frimann skrev et Digt over Fieldet Hornelen; men tillige indtraf ved besynderlige Omstændigheder det Tilfælde, at to beskrivende Digte over samme Gienstand indsendtes til Selskabet; og at man, da Præmien var tilkiendt det ene, men det andet ikkun "fundet værdigt til Trykken", ved Seddelens Aabning fandt samme Navn, og antog begge Digte for at være af een Forfatter *). Anledningen til disse Tvillingdigtes Oprindelse har man fortalt **) saaledes: at det første (af Cl. Frimann) under Indsendingen

*) I Selskabets Protocol hedder det om Forsamlingen den 15de Marts 1776: at Prisen i den malende Poesie blev tilkiendt et Forsøg over Sarpen af Th. Stockfleth, Byfoged i Frederikshald, og ligeledes "Digten Klippe-Hornelen (sic), med Devise Salve corona, som er af Hr. Claus Frimann, Capellan til Voldens Kald. En anden poetisk Beskrivelse, ligeledes over Hornelen, med Devise: in nova fert animus, fandtes værdig til Trykken; og ved Devisens Aabning saae man, at den ogsaa havde Hr. Frimann til Forfatter".

**) Rahbek, i Minerva. 1802. 4de Bd. S. 274. (Jvfr. Badens krit. Journ. 1777. S. 136.)

til Selskabet var forkommet; og at Digterens Broder, for at oprette dette Tab, skrev det andet, og da dette var færdigt og indsendt, gienfandtes en Concept af det første, som derpaa endnu tidligt nok indkom til Selskabet, for at kunne blive tildømt Præmien. Vi kunne her blot tilføie: at denne Beretning i en væsentlig Hoved-Omstændighed er urigtig. — Hvad der maa synes endnu mere underligt, end disse Omstændigheder, er at Dommerne ei allene, uagtet al indvortes Forskiellighed, virkelig kunde antage begge Digte for at være af een Forfatter, og tillige tilkiende det ringere Prisen; men at man endog mange Aar blev i denne Vildfarelse, uden at Cl. Frimann ved en offentlig Erklæring hævede den *). — Om begge disse beskrivende Digterværkers forskiellige Charakteer er allerede i det foregaaende talt, og henviist til Rahbeks Analyse af P. H. Frimanns Digt over Hornelen; og ligesom Pram allerede for meer end 20 Aar siden udtalte den almindelige Stemme: at Selskabet

*) Ved en Beslutning af Selskabet for de skiønne Videnskaber havde man tilstaaet et Honorar af 10 Rdlr. for Arket af originale Poesier, og 6 Rdlr. for Arket af poetisk Oversættelse; og i Følge Selskabets Protokol beregnedes d. 15de Juli 1778 Hr, Claus Frimann for "begge Poesier om Hornelen" 26 Rdlr, 3 Mark i Honorar. — Ogsaa den ellers godt skiønnende J. Baden antog 1777 begge Digte for at have een Forfatter og finder i deres Forskiel kun et Beviis paa "et rigt poetisk Nemme." Krit. Journal. 1777. S. 136. Ligeledes taler Suhm 1786 om Cl. Frimann, "som over eet og samme Emne prydede sig med tvende Æreskrandse". Saml. Skrift. VI. S. 106.

i Cl. Frimanns concurrerende Digt, havde givet Prisen til et Arbeide af langt ringere poetisk Værd: saaledes kunne vi heller ikke andet, end med vore Æsthetikeres fortiente Veteran, i hiint Digt af P. H. Frimann at finde en sand og uforgængelig Prydelse for den danske Poesie fra det 18de Aarhundrede.

Uden at ville afgiøre, hvilket af de to næsten samtidige Digte (Synneves Kloster og Hornelen) der fortiener den første Plads: troe vi, om endog det sidste skulde vidne om en noget mere øvet Haand og uddannet Kraft, i det første, der ogsaa fremstod mere efter eget Kald af Forfatterens Muse, at finde Spor til en større lyrisk Begeistring, en varmere, mere fri og naturlig Ungdomsfølelse. — Begge Digte have ogsaa, foruden deres øvrige Fortieneste, den, som man undertiden meer end billigt glemmer og overseer: at de i deres poetiske Udtryk og Sprogform besidde det Præg af egen Aand, af oprindelig, national Charakteer, som bortfierner al Tanke paa umiddelbar Efterligning af et fremmed Sprog eller fremmede Mønstre; og at de ogsaa ved denne Egenskab, tilligemed flere ældre danske Digterværker, besidde og beholde afgiort Værdi som Studium for efterkommende Digtere. Ville vi tænke os Forbilleder, som i nogen betydende Grad kunne have indvirket paa Forfatteren, da maatte vi vel snarere søge dem blandt romerske Classikere, end blandt nogen nyere Literaturs Digtere; uagtet vi vide, at bl. a. Pope har været kiendt og yndet af Frimann i hans yngre Aar.

Som egentlig Lyriker fremstod Digteren omtrent paa samme Tid, som hans ungdommelige Muse fremkaldte de tvende lyrisk=beskrivende Digte med den 1775 (i 1ste Hefte af det norske Selskabs poetiske Samlinger) trykte historiske Romanze "Axel Tordsen og Skiøn Valborg", og de sammestedes optagne to elegiske Digte: Til Søvnen og Tanker ved en Flod: hvoraf det første er kaldet en Ode. Alle tre Stykker, bekiendtgiorte inden Forfatteren fyldte sit 23de Aar, ere dog, efter den ærværdige Digters egen Beretning, noget sildigere, end St. Synneves Kloster.

Det er historisk bekiendt, at ikke allene den samtidige Kritik, og det fra flere, i Grundsætninger slet ikke ganske overeensstemmende Sider *), erkiendte og berømmede disse Digte, som noget af det i sit Slags fortrinligste og correcteste, man hidtil havde i det danske Sprog; men at ogsaa et almindeligt Bifald af Publicum i en lang Række Aar har stadfæstet denne Dom. Den Frimannske Romance om Axel Thordsen er vel et af de danske Digte fra det 18de Aarhundreder, som i sin Tid "har havt de fleste og flittigste Læsere og Læserinder;" og endnu leve de, som mindes den Tid, da dets første Stropher "gienlød ligesaa hyppigt og begeistret fra Ynglingens og Ungmøens Læber," som sildigere berømte Digteres Elskovsskildringer **). Man vil ei kunne frasktive Stoffet,

*) J. Baden i kritisk Journal. 1776. S. 349. Fasting i den kritiske Tilskuer. 1775. S. 291. o. f.

**) Rahbek, den d. Digtek. under Christian VII. S. 370.

saaledes som det er overført fra den gamle Ballade eller Kæmpevise, en betydende Deel i den Lykke, som det Frimannske Digt giorde; men man vil heller ikke, endnu i vor Tid og efter vor Poesies sildigere Udvikling, kunne frakiende denne Romanze poetiske Fortienester — hvoriblandt den vigtigste upaatvivlelig er denne, at den (ligesom St. Synneves Kloster i sin Art) var det første danske Digt, hvori Romanzen, under en nyere, mere konstfuld Behandling, fremtraadte i saa correct en Form, at man i mange Stropher endnu maa beundre den fortræffelige Versification, det heldige, ofte rene og smagfulde Udtryk, Sprogets Ynde og Velklang, og Harmonien imellem Tanken eller Følelsen og Ordet. Dersom vi nu imidlertid i vore Dage ville finde noget langt Andet, end den simple og i sin Simpelhed dybt virkende Naturpoesie, saaledes som den lever i vore gamle Ballader — dersom vi finde, at ikke blot det hele gamle Præg, men ogsaa meget af den gamle Dybde og Inderlighed er tabt under den mere konstfulde, farverige, ofte ogsaa alt for blomstrende Behandling: saa kunne vi dog ei andet end erkiende, at ogsaa den Frimannske Romanze er et i sin Art med Consequents og Eenhed udført Digt, som uden at høre til dem, man nuomstunder enten vil eller kan efterligne, dog hævder en ærefuld Plads i vor Literatur; naar vi betænke, hvor meget der hørte til at frembringe et saadant Digt 1775, og naar vi paa den historiske Vei overbevise os om, at det har den Fortieneste, at være, hvad vi kunne kalde et oprindeligt Digterværk, eller uden noget Mønster hos Digterens Forgængere i den indenlandske Literatur.

At han havde dem i andre Sprog (Rahbek har saaledes henviist til Englænderne Mallet og Shenstone*) kan her ei komme i Beregning; thi man veed, hvilket Talent der hører til at være den første, der med Held indfører en ny Digtart i et Sprog; og man vil, ved en Sammenligning imellem Romanzen og de Frimannske beskrivende Digte uden Vanskelighed gienkiende den for Digteren eiendommelige elegisk = lyriske Charakteer, med indtagende Ynde, men tillige med et alvorlig=tungsindigt Præg, og uden al grædenem Bløbagtighed. — Vil man nu endelig, i det man tillige, som nødvendigt er, gaaer tilbage til den Tidsalder, som de Frimannske Digte tilhøre, see Forskiellen imellem det poetiske Talent, som Naturen har kaldet, og den ved Øvelse, Flid og Arbeide erhvervede Færdighed: da sammenligne man den Frimannske Romanze med Charlotte Biehls prosaisk=correcte Behandling af det samme Stof i Heroiden fra Valborg Immers Datter til hendes Veninde**). Ligesom hiin viste os en af Digteren selv uddannet modern romantisk Behandling af det givne Æmne; saaledes denne en blot Paraphrase i Alexandrinere af den hele Kæmpevise, hvori

*) Men den Anmærkning vil her ikke være overflødig, som vi efter den ærværdige Digters egen Forsikkring kunne meddele: at han, hverken før eller efter at han skrev Romanzen om Axel Tordsen, havde læst nogen af disse to engelske Digtere.

**) Poet. Samlinger, udg. af det norske Selskab. 1ste Stykke. S. 103-126.

man knap finder Glimt af Poesie, uden i de fire sidste virkelig smukke Linier *). En af Samtidens Konstdommere (Fasting) sagde om denne Heroide: "Jomfru Biehls Muse er sig aldrig ulig, og hendes Smag vogter den (Musen) altid for et stort Fald." Men det er heller ikke meer end naturligt, at Den, som gaaer paa en jævn Hede, aldrig kan falde i en Afgrund.

Den Frimannske Romanze er, ligesom de to beskrivende Digte, og Oden "til Søvnen" opstaaet i Følge et af det norske Selskab udtrykkelig opgivet Æmne. Derimod kan man vel antage, at et af de saare faa lyriske Arbeider fra Frimanns Ungdomsaar, som ere levnede os, "Tanker ved en Flod; en Rhapsodie" (i det Norske Selskabs poet. Samlinger. 1. H. S. 51-66) ganske har været en Frugt af Digterens eget Valg. Vi have her et Slags philosophisk=allegorisk Digt, hvori en Sammenligning imellem Floden og forskiellige Scener af det menneskelige Liv, hos Individet og hos Slægten, frembyder mangen klart og fyndigt udtrykt Tanke. Dog finde vi denne saakaldte Rhapsodie i det Hele af ringere poetisk Værd, end Forfatterens øvrige Arbeider. Som nogle af de heldigste Stropher kunne maaskee følgende ansees, hvilke vi her ville give Plads, da det hele Digt udelades:

*) "Mig Verden er forhadt, Naturen synes øde;
Hvad kan mit Øie see? Det Axels ei kan møde!
Til Graven ene er min Lyst og Attraa vendt;
Min Axel er ei meer, mit Liv med hans er endt."

»Som Floden først blandt Lilier strømmed,
Men snart blandt øde Klipper randt:
Saa tidt den Siæl, som driftig svømmed
Paa Tankens Hav, en Afgrund fandt.
Held dig, o Barn! hvis Alder rinder
I lykkelig Uvidenhed!
Tidt Lærdes Guld i Røg bortsvinder —
Et Straa den Skat, de glædes ved!

Lee, Kloge! kun til Barnets Møie,
Som Iris' Pragt opfange vil;
Vend kun hovmodig bort dit Øie
Med Hovedrysten fra dets Spil:
Ydmygende, du stolte Kloge!
Er Barnets Fangst, som du beleer;
Det kan dog see en farvet Taage,
Du Straaler ei for Solskin seer.

Hvi spotter du med Barnets Tanker,
Som selv med Tvivl og Uro stred?
Kun Bien sikkert Honning sanker
I et forvirret Blomsterbed.
Den Lærdom ei vor Lykke fremmer,
Som praler stolt med tomme Ord,
Som Kierner ei, men Skal kun giemmer,
Og planter Avner i sin Jord.

Lad Flodens stride Løb dig lære,
Minervas ubønhørte Trop!
Du, som med mere Magt, end Ære,
Vil vinde paa Parnasset op:
Den lære dig, at stakket Brusen
Af hemmet Vand kun føder Skum,
At tvungne Geisters skumfuld Brusen
Til Vand igien snart smeltes om.

Du kom til Philosophens Skole
Og i dens Støv dit Sæde tog;
Ei Viisdoms Kost, men Viisdoms Kiole,
Var det, som dig paa Banen drog —
Meer heldig den, som Skiebnen kalder
At nære sig ved sikkre Plov!
Meer lykkelig Du, som din Alder
I skiønne Drømme glad bortsov!

Endelig have vi endnu et lyrisk Digt fra Frimanns Haand: hans Ode til Søvnen, hvis Sammenligning med Wessels Priisdigt over samme Gienstand vil forhøie den Interesse, hvormed man i hiint opdager nye Træk af Forfatterens poetiske Charakteer. Den elegisk-pathetiske Grundtone, der bl. a. i St. Synneves Kloster danner Digtets lyriske Melodie, er her blandet med erotiske Accorder, som i denne Reenhed neppe vare hørte i det danske Sprog før i dette Digt, og i Evalds samtidige Balders Død. Vel tier denne Grundklang i den største Deel af den frimannske Ode, og dens første og sidste Strophe, synes næsten fremmede for dem, som med mere konstige Farver udmale Søvnens Virkninger og Drømmenes Tryllemagt. Men, naar vi ei ville tage det strengt med den æsthetiske Eenhed, og oversee, at Digtet mere er en Samling af Enkeltheder, end et poetisk Heelt: ville vi ei kunne andet end erkiende den finere Ynde og den uddannede Sprogfuldkommenhed, som hine Stropher besidde, og som de dele med flere af de øvrige. Ogsaa her maa vi gientage: Ingen Digter i det danske Sprog, før Evald og Frimann har opnaaet enten et saa varmt Udtryk af Følelsen, eller en saadan Elegants og Reenhed i den lyriske Diction.

Staaer endog den sidste betydeligt tilbage i Kraft og Ild for den første: og træder Følelsen hos Evald frem med langt mere Dybde og et mere begeistret Liv: saa vil det dog altid blive mærkværdigt, i det her omtalte Digt af vor Frimann at finde meget af Charakteren i de over ti Aar sildigere Baggesenske Digte; og de umiskiendeligste Spor, om ei af ligefrem Efterligning, dog af en afgiort Indvirkning paa den yngre Digter, som allerede i flere Aar ikke meer er blandt de Levende. Man kunde spørge en talrig Mængde af den nulevende Slægt (thi hvor Faa blandt den kiende Frimanns Digte!) om Forfatteren til følgende Vers:

Aander sagte, Vestenvinde!
  Milde Luft! udgyd din lunkne Strøm!
Søde Søvn, omfavn Selinde,
  Mig til Held, med Lunas bedste Drøm!
— — — —

Lad mit elskovfyldte Øie
  Tale Hiertets hede Sprog!
Lad en Strøm af Graad det Hierte bøie,
  Som ei vaagent for mig slog! —

og Faa vilde finde noget andet Navn til første Gang at giette paa, end Baggesens. Dette vil muligen en vis æsthetisk Sect kalde en ringe Anbefaling; og maaskee vil man overhovedet i vore Dage finde, at de Frimannske Digte mere udmærke sig ved Elegants, Rhytmus, en skiøn Diction og en mild Varme i Følelsen: end ved høiere lyrisk Begeistring. Vi lade dette her staae ved sit Værd; og holde os især til den Fortieneste, som de besidde ved

at betragtes i Forhold til og Forbindelse med en Tidsalder, som et halvt Aarhundrede adskiller fra vores.

Komme vi nu ihu, (hvad Billighed fordrer, at vi ei maae glemme) at de her omtalte Digte vare de første poetiske Arbeider, hvormed Frimann, i en Alder af ikke meget over 20 Aar, offentlig fremtraadte, og sammenligne vi dem endog med vore berømteste Digteres tidligste Forsøg: saa ville vi ei andet end finde det Bifald, de vandt, naturligt og fortient, og finde Grund til endnu at istemme den ofte gientagne Klage over Digterens tidlige og pludselige Forstummen, under saadanne Betingelser, der pleie at fremkalde og opmuntre til en uafbrudt digterisk Virksomhed. Som imidlertid intet af Livets Phænomener er uden en tilstrækkelig Grund: saa maae vi ogsaa, skiøndt vi ei kiende eller kunne forklare den, her antage en saadan. I det vi saaledes maae føle os overbeviste om, at Digterens hastige Afsked med hans Sanggudinde ei kunde have indtruffet, hvis Konstens Magt i hans Siæl havde været stærk nok til at beherske dennes høiere Virkeevner: kunne vi vel ei andet end med deeltagende Opmærksomhed og en halv sørgmodig national Følelse betragte de Reliquier, som Synneves og Valborgs ærværdige Sanger for meer end et halvt Aarhundrede siden efterlod, i det han for stedse rev sig ud af sin unge, og dog alt alvorligmodne Muses Favn.

St. Synneves Kloster paa Selløe.

(1774.)

O du, som qvægende fra Himmelen nedkommer,
Og klæder Dalens Eng med elyseisk Dragt!
Qvæg ogsaa du min Siæl, o yndefulde Sommer!
Jeg gierne daane vil, i dine Arme lagt;
Med dine Blomster jeg min Harpe vil behænge,
Lad din Fortryllelse besiæle mine Strænge!

Utallig er den Hob, som dine Saligheder
Med fyrigt Favnetag i Møde sees at gaae.
Hver vinterfængslet Slægt husvalende du leder
Af trange Giemmer frem, din Overflod at naae;
Du kalder — strax opstaae de dvaledøde Flokke;
Du aander, og til Liv kan Myriader lokke.

Klar skinner Solen nu, og yndig Dagen smiler,
En sagte Vestenvind afkøler Solens Brand;
Nu synger hver en Fugl og rundt om Marken iler,
Mens Fisken springer glad og leger i sit Vand;
Hvert Blomster hæver sig, hver Green nu frodigt skyder;
Den hele Mark er Lyst, som ødsel sig tilbyder.

Velkommen, glade Tid! som i min Siæl kan male
Mit Tempe grønnende og blomsterfuldt igien.
Velkommen hver en Drøm om eder, Fædres Dale!
Hvor jeg min Barndoms Vaar paa Roser bragte hen.
Til eder flyer jeg nu i vellystfulde Tanker,
Og Honning for min Siæl af eders Minde sanker!

Modtager eders Ven — I blide Opholdssteder! —
Som kalder, men omsonst, paa sin forsvundne Ro!
Og du, min Ungdoms Gran! hvis Skygge nu bereder
Den Fryd, som blomstrer trygt, hvor dine Rødder groe:
Dig vil jeg tænke paa; da føler jeg alene
Den Rolighed, jeg nød hist under dine Grene.

Jeg trolig følge vil hver Tanke, som mig fører
Hen paa hvert Sted igien, den grant afbilder mig;
Did, hvor et rædsomt Bierg det bløde Hierte rører,
Og strax et Paradiis næst ved udfolder sig;
Hvor hist den stille Bæk paa glatte Stene flyder,
Og her den raske Elv ned over Klippen skyder.

Der jeg i Ungdoms Aar hen til min Løvsal iilte,
Og, blomstrende som den, saae Morgensolens Pragt,
Naar den mildtstraalende paa Biergetoppe smiilte,
Og klædte Himmelen i purpurblandet Dragt;
Men snart i udstrakt Glands paa de bedugte Planter
Afbildede sig selv i tusind Diamanter.

Der Skovens Sangere paa skyggefulde Grene
Til Elskovs Klagemaal de kielne Triller slog,
Og mellem Blomstrene en sagte Hippokrene
Sit flydende Krystal igiennem Engen drog,
Mens Løvet flagrede for milde Vestenvinde,
Og, hvorhen Øiet saae, et Eden var at finde.

Da var jeg lykkelig; da vár min Morgenrøde
I varigt Purpur klædt, og Dagen altid klar;
Hvert Øieblik forsvandt, kun for paa ny at føde
En større Vellyst=Strøm, end den forløbne var.
Farvel, henfløine Tid, med al min Ungdoms Glæde;
I Drømme kan jeg kun paa dine Roser træde!

I Drømme vandrer jeg i Skovens dunkle Skygge,
Og hist ved Tarvals Fod Løvhytten blomstre seer;
Du mig og Hytten holdt, o Tarval! frie og trygge,
Og ingen fiendsk Orkan du lod os komme nær;
Vær du mit Pindus nu; min Sang saa liflig flyde,
Som Kilderne, der fra din Isse sig udgyde!

Vel er jeg langt fra dig, men dog med Siælens Øie
Den Himmel seer igien, som hvælver sig om dig;
Jeg aander end din Luft, jeg vandrer paa de Høie,
Som med den ranke Gran høimodig krone sig;
Jeg plukker af din Frugt, jeg i dit Græs mig hviler,
Og slumrer ved den Bæk, som glad langs Marken iler.

Saa bid, min Ven, hvis Sorg staaer malt paa blege Kinder,
Fly Katakomben, skynd til mit Paulun dig hen!
Ved en beskygget Bæk du der et Lethe finder,
Hvor Sorgen sænkes ned, og flyder bort som den;
Lad Heraklitens Mund paa Verden spilde Klager,
Af idel Viisdom han kun høster idel Plager.

Kom, mæt dit Øie her — og lad din Siæl sig mætte
Paa vidtstrakt Syn, med Valg i skiøn Uorden lagt;
See Skovens grønne Dragt mod Søens mørkblaa Slette,
Og nøgne Fieldes Værn om Enges gyldne Pragt;
Flyv om paa Høiene, og ned til næste Dale,
Og føl da selv, hvad ei min svage Sang kan male!

Af Vesterhavets Skiød hist Selløe sig ophøier,
Af Olufs Andagt kiendt i Norges Kröniker;
En kiærlig Arm rundt om dens Strandbred Havet bøier,
Hvor Sømænd søge Ly mod bistre Vindes Hær;
Den kloge Styrmand tidt med sit forvovne Følge
Her stavner glad til Land paa en formildet Bølge.

En hvid halvcirklet Sand den sølvblaae Søe omringer,
Og atter sluttes ind af Floras grønne Arm;
Et pyramidisk Bierg staaer høit i Nord, og tvinger
Dens kolde Vindes Gift fra Ceres's gyldne Barm,
Som høstefærdig, nu sig bøier, nu sig hæver,
Naar Zephyr legende dens fulde Frugt omsvæver.

Hvor Biergets trygge Fod en udstrakt Skov beklæder,
Mørk som Dodonas Lund, og hellig mig, som den:
Der tvivlsom Jægeren i Labyrinther træder,
Og til den mindste Lyd sig sagte lister hen;
Bradt standser ham et Syn, han stirrer, undres, gruer,
Og i en levnet Rod en Troldmand bange skuer.

Hist skiælver Æspens Løv, og Ellens mørke Grene
Blandt Rønnen flettes ind, som Purpur=Klaser bær;
Her Skovens Eremit, en gammel Eeg, allene
Brøstfældig staaer, og dybt til Jorden bøiet er;
Der staaer det Træ, hvis Frugt dig, Stenersen! har qvæget,
Og i hvis Bark du har din Ungdoms Elskov præget.

I Skovens mørke Løv den spæde Solsort synger,
Naar Solen rinder op og naar den gaaer i Hav;
Mens Bækkens klare Sølv blandt Blomstrene sig slynger
Forbi ved Huldars Høi (en mægtig Kæmpes Grav),
Hvor Elvekongen nu har valgt sit vaade Leie,
Og tidt af Gubben sees, som vandrer disse Veie.

Mod Himlen reiser sig det øde Tarvals Tinde,
I Skyer ofte skiult, utraadt af Folkefied;
Forhadte Rovdyr her i tause Skiul kan finde
En uforstyrret Ro, og Ørnen Ynglested;
Nær ved en kronet Hiort sig søger eensomt Leie,
Langt fra den aabne Dal og fiendske Jægers Veie.

Vee ham, naar Jægeren sin visse Flint opspænder,
Og sigter knælende hen paa hans trinde Krop;
En stakket Torden han i Møde Dyret sender,
Og skrækket af dens Knald det hastig springer op,
Langt bort det, kneisende med greenfuldt Hoved, render,
Og fnyser for det Bly, som i dets Side brænder.

Jeg Lyden endnu kan af Dale=Elven høre,
Som styrtes tordnende fra steile Klipper ned;
Tidt døvet af dens Brøl, jeg lukte for mit Øre,
Og hastede med den til stille Vandes Bred,
Hvor nu det fierne Bierg med Skov og næste Lande
Stod hovedkulds udi de speileklare Vande.

Paa Breddens fede Græs omvanker Hiorden rolig,
Og fordrer brølende et køligt Grenetag;
Aarvaagen Fiskeren hist lokker af sin Bolig
Den spraglede Forel med lykkeligt Bedrag;
Snart i det stride Fald, snart i det dybe Leie,
Forfølger han sin Fangst paa dens forborgne Veie.

Følg Flodens Løb, min Geist, langs Eng og gylden Ager,
Blandt skyggefulde Træer, ned fra den krumme Dal,
Til den i Vestens Hav sit rige Vand neddrager,
(Thi Perler har min Flod i talrig Muskelskal).
Jevnt Floden glider hen, smaabølget Søen triller,
Mens Solen gnistrende paa Vandets Flade spiller.

I Fiorden tumle sig de fyldige Delphiner,
Som fulgt' af Springeren i Kamp mod Hvalen gaae;
Den salte Sø i Skum af dennes Næse hviner,
Og Røgens Straale sees mod Himlen høit at staae;
Forjaget Silden flyer foran i Myriader,
Og tusinde maa døe, naar den sit Gab oplader.

Den Rest, som nu blev fri, flyer ind til Strandens Bredde,
Og frelst fra Scylla's Svælg den i Charybden kom.
En eneste sprang op, og strax er Folket rede
Med dødelige Garn at fængsle Flokken om;
Hist nogle høit i Stavn den ind i Kredsen jage,
Mens under Frydeskrig de andre Bodden drage.

Fornøi dig, du som kan, ved meer end Millioner,
Som cirkelløbende vil undflye fælles Nød!
Snart falmer deres Sølv, og alles Blod forsoner
Først Morderen, der seer sit Gavn i deres Død.
Saa kastes deres Lod — nu bli'er de Mængdens Føde,
Nu fører Døden dem en graadig Hval i Møde.

Saa nærer Folket sig i milde Sommerdage,
Paa Eng og stille Sø flye Timerne i Lyst;
Endog naar Vinteren sig vælter mørk tilbage,
Og Sneen driver ind paa Gubbens blotte Bryst,
Han trodser Kuldens Magt og Elementers Vrede,
Og dybt i Havets Skiød sin Rigdom vil oplede.

Nu ploier han et Hav, hvis Vidde Synet matter,
Et skræksomt Øde langt fra Nord til Sønden gaaer.
Hvor Horizonten lavt dets Grændsekreds indfatter,
Bli'er Hav og Himmel eet, og ingen Ende faaer;
Sneesvangre Skyer tungt i Vesten sig ophæve,
Og langtsomt glidende hen over Himlen svæve.

En Klippe sort og fæl sig hist og her opskyder,
Og skiules strax igien af reiste Bølgers Skum,
Som Havet over den med evigt Brøl opbryder,
Hvis hule Bulder gaaer den hele Himmel om;
Afmægtig falde ned de sønderslagne Bølger,
Men snart paa dem igien en meer forbittret følger.

Det vrede Ocean optaarner Pyramider,
Hvor høit paa troløs Top opslynget Baaden staaer;
I Søens glatte Dal den nu igien nedglider,
Og med forlettet Fart igiennem Bølgen gaaer,
Mens Kiølen surrende i Havet Furer pløier,
Og Skummet hvislende om Aarerne sig dreier.

Hvor svagt er ei det Skrog, hvori han rolig vover,
Orkaner trodsende, at tumle sig paa Hav!
Hvor let forglemmer han, naar Reisen Held kun lover,
At han hvert Dieblik beseiler tryg en Grav!
Spar, Himmel, disse Vrag (Udrederen var Mangel!)
Løb, Fisk, ind i hans Garn, bid graadig paa hans Angel!

Her tidt Hav-Nympherne, som paa de sølvblaae Bølger
Med muskelprydet Haar af deres Skiød fremkom,
Kundgiør de Hændelser, en ukiendt Fremtid dølger,
(Saa lyder gammelt Sagn) og varsle Skiebnens Dom;
Tidt, skiult' i Bølgerne, med bitter Klagestemme
Bejamre de den Mand, som Dybet snart skal giemme.

Fortæl du og, min Sang, hvad Skialden qvad bedrøvet
Om Kongedatteren, som Irlands Strand forlod,
Og blev sin Elsker her af Havets Svælg berøvet,
Da Stormen deres Skib en Banke drev imod;
Fortæl, hvor Synneve, paa Bølgen bragt til Landet,
Sin Duncan stiv og død saae flydende paa Vandet.

I Heltes roste Tid (saa hørtes han at qvæde)
Blandt Kongedøttrene den skiønneste var din,
Hibernia! — Hver Prinds kom glad til dine Bredde,
Hver bragte Ønsket med, at kalde hende sin;
En Kreds om Beilerne da Kongen slaaer, og byder:
Dens blive Synneve, som Seierkrandsen pryder.

De bradelige Mænd det blanke Glavind svinge,
Og Landser hvislende i Luften fløi afsted;
De tunge Kæmpeslag paa Skiold og Hielme klinge,
Og Helten med sit Haab til Jorden segner ned;
Held følge dig, o Prinds, for hvem Fyrstinden bæver,
Naar mægtig Arm sit Sværd imod dit Hoved hæver.

Den skotske Kongesøn, Prinds Duncan, skiøn og modig
De stærke Kæmper slog med elskovstyrket Arm,
Og Elskov kroned ham, imens hver Beiler blodig
Sit sidste Øiekast ham sendte fuldt af Harm.
Forfulgt af Seiersraab, han iler til den Skiønne,
Hvis Øine Seieren med trefold Værd belønne.

Til biergfuld Skotlands Kyst sit gyldne Skib han vender,
Paa bløde Hynde høit sad den høibaarne Møe;
Tungsindig grunder hun, og stundom lønlig sender
Et traurigt Øiekast til sine Fædres Øe;
Mens fro den unge Helt, de stærke Kæmpers Bane,
I blanke Brynje staaer med seiervante Fane.

Som Pilen Skibet fløi, og Skummets hvide Hale
Paa kløvne Bølger langt i Slangebugter laae;
I Havet dulgte sig de fierne Bierg' og Dale,
Mens spændte Seil og Toug hang knagende i Raa.
Med sin Formælte han i Høitid hiem vil drage;
Vee ham, den unge Helt! han aldrig kom tilbage.

Paa tunge Vinger brat en skrækfuld Storm udbryder
I Vestens vilde Hav, med natlig rædsomt Syn,
Høimælet Tordenen om Himlens Hvælving lyder,
Og Mørket synligt er af idelige Lyn;
Tung brød en Bølge ind — nu brast den stærke Planke,
Og Skibets halve Deel stod paa den blinde Banke.

Adskilte stode de, hver paa sit Vrag, og strakte
Veemodig Armene imod hverandre hen;
I Dybet Duncan sank, og synkende udrakte
Sin Haand mod Synneve — men Bølgen skiulte den.
Hun stirrede derhen, med Siælen i hvert Øie,
Og saae kun Bølgerne sig over Vraget bøie.

Afmægtig sank hun ned paa sit troløse Leie,
Og Døden svævede paa hendes blege Kind;
Da Stormen hende drev paa dødelige Veie,
Blant Skiær og Klipper, frelst til Selløes Strand-
bred ind.
Usalig Brudefærd! hvis Fakler Lyn antænde,
Mens Tordener og Storm er Brudens Følgesvende.

Den kummerfulde Nat hang endnu tung paa Jorden,
Mens Synneve fortabt paa Klippen sad og græd;
Thi hun i Afmagt laae, tidt vækket af en Torden
Og fæle Bølgers Vraal, som ind paa Klippen brød.
Hvi straffes, Himmel, dog saa haardt det ømme Hierte,
Som dannedes af dig til Elskovs søde Smerte!

Omsider Stormen flyer og Nattens Mulm adspredes,
Svagt murre Bølgerne, og Morgenen er nær.
Fortie, min Sang, det Stød, som Synneve beredes,
Det Syn, som Havets Strøm mod Klipperne frembær!

Med stadigt Øiesyn det Flydende hun følger,
Og — Duncan skylles frem af Søens store Bølger.

O Sorg! — Til Bierg og Dal udhyler hun sin Klage;
Men ak! den Trøst, hun faaer, er Gienlyds tomme Svar.
Saa kurrer ynksom Fugl, omcirklende sin Mage,
Som Skyttens sikkre Piil i Flugten truffet har,
Til den, af Jamren mat, paa knudret Stub nedsynker,
Og, ene med sin Sorg, den lange Nat henklynker.

Død kommer han til mig (saa klager hun og falder
Paa Duncans kolde Liig), min Brudgom og min Ven!
Lev, Duncan! hør, din Brud til Liv igien dig kalder;
Svar, Elskede! see dog op til din Brud igien!
Ak evig er han død og kold som denne Klippe!
For evig er han død! — brist, Hierte! knuus mig, Klippe!

Til Bierget flyer hun hen, og der en Hule finder
Til Fristed for sig selv og for sin døde Ven;
Og mens hun vogter ham, den varme Taare rinder,
Og dugger tidt den Ven, hun aldrig faaer igien;
Mens hun ved Liget sad og sig til Døde sukked,
En Steen af Bierget faldt og Gravens Indgang lukked.

Et Lys paa Klippen da med udstrakt Glands oprinder,
Og sieldne Jertegn snart kundgiør en Helgens Død;

Til Den Tryggesøn af Andagt kaldet, finder
Det uforkrænkte Liig i Hulens mørke Skiød.
Med Pomp skriinlægges strax den hædrede Fyrstinde,
Og Stedet Kloster faaer med Sang til Siæleminde.

Saa qvad den gamle Skiald tidt for sit stille Følge,
Som foer i Pilgrimsfærd andægtig om den Strand,
Hvor under Klipperne den fæle Dødningbølge,
Som Duncans Legem bar, før væltedes til Land.
Der hendes Tempel staaer i hellige Ruiner,
Med sorgfuld Gienlyds Suk, naar Storm fra Norden
hviner.

Til dig, min yndte Strand, seer og min Siæl tilbage,
Tom, efter stakket Lyst, og kun paa Længsel riig;
Saa sees den Elskede vort Syn sig at unddrage,
Med dobbelt Savn, jo meer hans Vei forlænger sig;
Og naar med vinget Seil han flyver fra vort Øie,
Med Sporet af hans Vei vil det sig dog fornøie.

Opfyld min Siæl, du Glimt, som speiletro afmaler
Hver kiendt og yndet Plet, hvor Tanken nys fløi hen!
Og du, modtag den Priis, som ikkun svagt betaler
Din Glædes Overflod, min Ø! min Ungdoms Ven!
Modtag den Sang, som jeg, af dig besiælet, qvæder;
Gid kun den ligned een af dine Yndigheder!

Anmærkning.

(Af Forfatterens Forerindring til Digtet: Forsøg i de skiønne Bidenskaber. XII. Stykke. 1777.)

Den Selløe, hvorpaa Ruinerne af St. Synneves Kloster ere beliggende, hører til Nordfiords Fogderi i Bergens Stift, og lige over for, paa det faste Land, ligger Bierget Tarval. — Om St. Synneves Begivenheder og Dyrkelse findes en udførlig Beretning i Oluf Tryggesens Saga, hvoraf Torfæus har meddeelt en Oversættelse (Hist. Norv. II. p. 369-75) og disse, med flere Efterretninger, findes samlede i Scriptores Rer. Dan. IV. p. 1-22. — Synneve, fortæller Legenden, var en Fyrstedatter i Irland, der levede i det 10de Aarhundrede. Hendes Skiønhed og Arveret til Faderens Rige bragte hende adskillige Beilere blandt Irlands Fyrster. Men da hun af Gudfrygtighed havde taget den Beslutning, at ville leve og døe ugift, afslog hun alle Tilbud; og for at undgaae Voldsomheder af den mægtigste blandt hendes Friere, som truede hende med Krig, forlod hun med et talrigt Følge sin fædrene Ø, og overlod Skibet til Vindens Styrelse, uden forud at have taget nogen bestemt Curs. De førtes til Selløe ved den norske Kyst, som da var ubeboet; og Prindsessen med hendes Følge levede her nogen Tid af Fiskeri. Da Indbyggerne paa Fastlandet mærkede, at der var kommet Folk til Øen, meldte de det til Norges daværende Behersker Hakon Jarl, som lavede sig til at overfalde de Fremmede. Synneve flygtede da med sit Følge til en af Øens Biergkløfter, og bad til Gud, at Døden maatte befrie dem fra at falde i de hedenske Forfølgeres Haand. Dette blev bønhørt; en Fieldstyrtning begrov dem alle.

Under Oluf den Hellige vare to fornemme hedenske Normænd komne til Selløe, og havde der seet Lys skinne om Natten, og andre Jertegn. Dette fortalte de Kongen, som heraf fik Anledning til at overtale dem til at lade sig døbe; og da Kongen derefter selv med dem besøgte Øen, fandt man Synneves Liig uskadt i en Klipperift. Kong Oluf lod da paa dette Sted opføre en Kirke (som egentlig blev indviet til St. Albanus); et Munkekloster blev tillige stiftet, og Selløe fra den Tid beboet. Under Magnus Erlandsen blev St. Synneves Legeme i A. 1170 ført til Bergens Domkirke, og der med stor Høitidelighed skriinlagt, fra hvilken Tid hendes Dyrkelse blev almindelig i Norge, og Synneves Helgendag feiret den 8de Julius. — Klosteret afbrændte 1305; men er formodentlig opbygget igien, anseeligere end tilforn, da man der endnu for 50 Aar siden fandt større Ruiner, end maaskee af noget andet Kloster i Norge, et heelt Taarn med Trappe, Kieldere, Levninger af et Capel, m. m. (Jvf. Strøms Søndmørs Beskr. II. S. 435. 476.)

Hornelen,

et Bierg nordenfields i Norge.

Langt bort fra Leeg, uvant til muntre Toner
Ved Festers Fryd, til sindrig Vedde=Sang
I Guders Sprog ved gyldne Harpes Klang,
Min vilde Stræng jeg slaaer. — I kolde Zoner,
Mod Midnat hen, paa Ørnens fæle Spor,
Min Muse sig blandt steile Fielde svinger
Høit op til dig, Horneel! som Skræk omringer,
Som halv i Hav og halv i Skyer boer.

Og undres ei, I, som med Trylletunger
Og kiælent Spil til Lyst hver Siæl indbød,
Om Skythens Streng ei bæver Lydisk sød,
Om jeg min Sang med hæse Toner synger!
Vand er min Drik, min Egn paa Skræk er rig,
Min vante Lyd er fæle Stormes Susen,
Min Harpeklang er vrede Bølgers Brusen,
Min Harmonie er Aften=Ravnes Skrig.

Driv, Stormvind, bort den Taage, som bedækker
Mit sorte Bierg, og viis dets Skikkelse,
Fra Dybet af op til det Høieste,
Som graanende i Himlens Blaae sig strækker! —

Sortglindsende dit Horn, uhyre Krop!
Med Milemaal høit over Nabobierge,
(En Kæmpe liig blandt lavt nedtrykte Dverge)
Mod Stiernerne du dristig skyder op.

Siig, hvo dit Bryst saa glat og steilt har jævnet,
At Ravnen selv ei Rifter fandt deri,
Som klynkende saa tit dig fløi forbi,
Og ingen Pynt til Hvilested fandt levnet?
Med hvasse Kløer den hugger i dit Bryst —
De fæste ei; og vred den flyer tilbage,
Lavt til din Fod, hvor Ynglen og dens Mage
Gienkalde den med hæs uafbrudt Røst.

Stig, Vandringsmand, fra fierne Fieldes Tinde
Til Foden ned, skiul dig i Dalene,
Far Havet om — dig dog forfølgende,
I hver en Kant Hornelen vil oprinde.
Fiernt nævner man med Frygt det Navn, den bær;
Nærhos man for dens Fald og Døden gruer,
Den Usle liig, som blodig Bøddel truer,
Som over sig hans Sværd at blinke seer.

Nær ved dens Strand, som Mulm og Mørke skiulte,
Mens Spøgelser og Varselsfugle skreg,
Mens Bølgerne med Døden kom og veg,
Og Storm og Hav med fælles Strube hylte,

Jeg tumlet har. Af Rædsler ringet om,
Jeg Syner saae og lede Troldes Skare,
Jeg hørte Skrig ved Længstomkomnes Fare,
Og fæle Raab, der ned fra Stranden kom.

En Torden foer igiennem Himlens Vidde,
Og Lynets Piil mod Biergets Bryst blev skudt;
Men see! den paa det haarde Bryst blev brudt,
Og styrtede, o Rædsel! ved min Side.
Uhyre Bierg! urokkelig du stod,
Du trodsede med Himlens tændte Vaaben;
Mens skiælvende jeg saae Afgrunden aaben,
Og Haabets sidste Glimt min Siæl forlod.

Nær ved din Strand, naar Dagens Lys dig blotted,
Og tryg min Baad igiennem Sundet gled,
Jeg skued tit din fæle Nøgenhed
Og haarde Krop, som fræk med Tordner spotted.
Skiøndt Øiet da jeg gruende nedslaaer,
Og nu ei meer dit sorte Horn mig skrækker
Blandt Skyerne — i Søens Speil du strækker
Din Fælhed frem, og knusefærdig staaer.

Men du, hvis Røst min Aand til Sang opvakte,
Som raader for det ædle Skialdesprog,
Og Hedenolds ugrandskelige Bog
Udlægge kan — min Muse! siig, hvo strakte

Sin Guddoms Arm ud mod Hornelens Krop,
(En Trold tilforn, og ypperst blandt dens Lige);
Siig, hvo ham tvang til Havet ud at vige,
Hvor han i Steen af Dybet kneiser op.

Saa hørtes Zeus med Jetter før at stride,
Som Bierg paa Bierg mod Himlen dyngede,
Af deres Magt opblæste, trodsede
Hans Lynild og Tritonias Egide.
Ei mindre Strid kundgiør min Harpes Klang,
Og I, som seent i Efterverdens Dage
Nær denne Strand med ængstet Hierte drage,
Skal mindes mig, og undre paa min Sang!

I Midnats Egn blandt Nors besneete Fielde
En vanskabt Trold af Jordens Skiød stod op;
Ved daglig Vært opsvulmede dens Krop,
Ved dagligt Mord steg dens forhadte Vælde.
Tre Hoveder dens brede Skuldre bar,
Og trefold fløD en Ildstrøm af dens Strube;
Meer fælt og grumt, fra Heklas Svovelgrube,
Ei nogen Tid Afgrunden fnyset har.

Hvad mægtig Helt drog Trolden kiek i Møde,
Og roste sig af sin forvovne Færd?
Her døvedes det seiervante Sværd,
Og Dristighed med Livet maatte bøde.

Saa seer tilsidst den Sømand Døden nær,
Som Havet Trods i tusind Farer byder;
Den reiste Storm hans Roer og Mast afbryder,
Og Bølgen ham i Dybet død nedbær.

Uhyrets Vold selv Troldene forbande,
Og sværge det en ufortøvet Død;
Bierg-Stykker hver til Vaaben sig nedbrød,
Som slyngtes flux ud mod dets haarde Pande.
Fortvivlet Strid! med mordisk Ilen flye
Utalte Kast, en Hagl af Stene ruller
Høitskraldende paa Jettens brede Skulder,
Som brølende i Havet søger Ly.

Forgieves ham at myrde Skaren stræber;
Hver Steen bortgled, og hvert afslaget Lem
Kom skrækkende paa ny af Trolden frem;
Bespottelser flød fra hans grumme Læber:
"Lod, hvo der tør, min Afgrunds dybe Vei!
Kom, Helvede, og hver en Trold paa Jorden!
Her er jeg tryg; sprud, Himmel, Lyn og Torden!
Jeg trodser dig, din Ild mig skræmmer ei."

Da vredes Thor, som Jettens høie Raaben
Forhaanede, og ned til Jorden drog;
Til Asgaards Hævn sin Hammer Guden tog,
Og evig Død ledsagede hans Vaaben.

Mørk var hans Færd; den sorte Tordensky,
Hvori han stod, forkyndte Gudens Vrede;
Misgierningsmænd sig løs af Lænker slede;
Hver hasted bid, hvor Frygt ham bød at flye.

Vee dig! (saa talte Thor) o Trold, som stammer
Fra Helvede! dit Livs den sidste Dag
Udrunden er, føl Guden i det Slag,
Som dødende nu strax dit Hoved rammer!
Agt paa din Dom: En skrækfuld Varselssteen
Du blive skal, nær ved dit fiendske Følge,
Der, Steen som du, skal i den høie Bølge
Omringe dig, og skrække Skabningen.

Tungt faldt et Slag paa Troldens bistre Pande,
Som brølende i Dødens Svælg sig vred;
Forvildede løb Skovens Dyr afsted
At søge sikkert Skiul i fierne Lande.
Opjaget fløi hver Fugl om Høiene,
I Jordens Skiød en langsom Rysten hørtes,
Af Bølgerne den stille Sø oprørtes,
Og Tegn om Storm hver Sømand varslede.

Paa ny blev hørt et rædsomt Slag at klinge,
Da skrækket Fugl paa Bølgen livløs flød;
Den kronte Hiort man saae i Havets Skiød
Fra bratte Field af Rædsel ned at springe;

Al Havets Slægt det stille Dyb forlod,
Hvert Menneske det andet Død bebuded,
Og Trolden selv for sidste Gang udspruded
I Dødens Strid sit sorte Edderblod.

Endnu engang slog Guden i sin Vrede,
Og Jetten med sit Følge slog til Steen;
Da (er det sagt) kom Dødninger igien
Fra Gravene, nye Giemsler at oplede;
Mørk Himlen var, igiennem Mørket kom
En blandet Lyd — liig den af brudte Bølger,
Liig den, som huul med Nordens Storme følger,
Der tumle vildt med Skovens Graner om.

Nu Trolden stod blandt mindre Bierges Skare
En evig Steen, og Thor til Asgaard drog,
En Nordenvind fra Himlen Mørket jog,
Og fra hvert Bryst forsvandt al Frygt for Fare.
Nu skinned frem hans evig fæle Dragt;
Hans Minde snart de dybe Runer viste,
Og Gudens Hævn de gamle Skialde priste,
Hvis Sang er ned til sene Slægter bragt. —

Men skal jeg blot ved dine Bredder hvile?
Er ingen Sti, som fører til dig op?
Hvor Øiet fra din himmelhøie Top
Omvandre kan en Kreds af lange Mile;

Hvor, halv en Gud, ved Morgensolens Glands
Mig selv jeg skal paa Himlens vestre Bue,
Fra Jordens Muld høit løftet op, beskue —
Mit Hoved smykket med en Straalekrands.

Saa Tryggesøn før paa din sorte Tinde
Stod skinnende, og let om Hornet sprang;
I Bierges Ryg han baned Giennemgang,
Og Fiorden bød, hvor Fields stod, at rinde.
Tre Gange klang hans gyldne Skiold, og bleg
Krøb Jetten frem; af hver forborgen Hule
Fløi Dragerne, som rige Skatte skiule,
Og Trolde dybt i Mørket for ham veeg.

Mod Skyerne sig da min Aand opsvinger,
Liig Ørnen i sin Flugt om Fieldene,
Som mangen Kreds omsvæver granskende,
Og folder paa en Pynt de brede Vinger;
Stolt speider han den vide Cirkels Rum,
Og fyrstelig opthronet paa sit Sæde,
Beseer sin Egn, som snart med Vinterklæde,
Snart Sommerdragt, forskiellig verler om.

Forvovne Flugt, som Siæl og Syn forvirrer!
Hvad useet Egn udfoldes rundt omkring?
Hvad Slægter boe i dens vidtstrakte Ring? —
Umaalte Dyb, hvori mit Øie stirrer,

Du sænkede min usle Hytte ned.
Den høie Skov i dunkle Skygger gjemmes;
Hvert Field er jævnt; i snevre Rende klemmes
Den Fiord, der flød, som Oceanet bred.

Det stolte Skib blandt Bølgers Skum sig taber,
En udstrakt Øe indsvinder til et Skiær;
Den kiendte Havn og Søkyst er ei meer,
Hvor du, Horneel, nyt Hav, nye Lande skaber.
Insekten liig, en Biørn i Dalen gaaer;
Det store Qvæg liig Orme sees at vrimle;
Lavt Ørnene som Myg i Luften stimle;
En vinget Elv, liig Iis, i Klippen staaer.

Her Luftens Flod sig ætherreen udgyder,
For giftig Damp af Jordens Huler fri.
Her oversees den himmelvante Sky,
Som uldenfarvet lavt i Luften flyder.
Hos dig, Horneel! jeg troer mig Himlen nær;
Nu Dagens Lys med Aftenskumring striber,
Og Maanen frem paa Himlens Hvælving glider;
Jeg trefold stor dens blanke Klode seer.

Mildtskinnende den lyser over Jorden,
Som Natten taus til Hvile dysser ind,
Mens en aarvaagen Styrmand ved dens Skin
Fremstavner langsomt fra det høie Norden,

Hvor Solen tidt i Havets Skiød ei gaaer.
Det trinde Seil, som hist liig Pilen iler,
For Øiet her, som Klippen stadigt, hviler,
Skiøndt det indsvundne Seil knap Synet naaer.

Dyb Taushed nu min sorte Egn omringer,
Og Rædsel langs dens øde Strækning boer.
Paa steile Trin, paa Signeqvindens Spor,
Jeg vanker om, og hører Vindens Vinger
(Som aldrig her sin Ilen standset har)
Sig hvinende igiennem Luften trænge
Med sorgfuldt Hyl — urørte, Harpens Strænge
Med Klagelyd dens Hylen give Svar.

Jeg fra dig flyer, du fæleste blandt Fielde!
Hvor Spøgelser omflagre hver en Sti;
Du hæler mørk med Troldoms Kogleri,
Og kun med Skræk din Sanger kan giengielde.
Dit Laurbærtræ en vanskabt Steen=Eeg er;
Dens visne Blad hans Tinding du tilbyder. —
Kom, hæv dig, blode Sky, som nær mig flyder,
Og hastig mig til andre Zoner bær!

Anmærkning.

Nordfiords Fogderi i Bergens Stift giennemskæres af en betydelig, fra Nordsøen indløbende Fiord, ved hvis Indløb ligge, foruden nogle mindre, to temmelig store Øer, Vaag og Bremanger. Den østlige Pynt af den sidste Ø udgiør Fieldet Hornelen, hvor der er stærk Fart forbi af Nordlandske Fiskejagter, der seile til eller fra Bergen, og have et af de farligste Steder paa hele Reisen ved at omseile dette fremragende Bierg. Det sees vidt ud i Havet; og af dets adskillige Toppe har een Navn af Smalser-Horn, hvoraf Cl. Frimann tog Anledning til den, formodentlig paa et Folkesagn grundede Fiction i sit beskrivende Digt over Hornelen: at Smalser var en uhyre, vanskabt og grum Trold eller Jette, som af sine opbragte Jævnlige blev med Steenkast drevet ud i Havet, hvor Thor omsider slog ham med sin Hammer og forvandlede ham til Steen. (Forsøg i de sk. Vidensk. XII. St. S. 59. 60.) Vor Digter har beholdt og videre udmalet denne Fiction (s. ovenfor S. 214–17). Bierget Hornelen ligger i lige Linie omtrent tre norske Miil sydlig for Øen Selløe, der i det foregaaende Digt og Anmærkningen til samme er omtalt.

Det vil ikke være overflødigt at erindre Læseren om, at nærværende beskrivende Digt af P. H. Frimann i adskillige Omstændigheder vil oplyses ved Bekiendtskab med dets Sidestykke af Cl. Frimann; og at det tillige opfordrer til en æsthetisk Sammenligning, der vil bidrage til at sætte det i sit rette Lys og vise dets Fortrin.

Axel Tordsen og Skiøn Valborg.

I Tvilling=Træer, som Valborgs Støv
Og Axels Grav i Norges Egn beskygge,
Som Elskov bød med hvælvet Green og Løv
At grønnes over dem, og evig dem betrygge;
Med Fuglens Sang paa eders hvalte Grene
For Axel og hans Brud min Klage sig forene!

Og du, hvis Bryst er viet ind
Af elsket Haand til Elskovs Sorg at glemme,
Som giemmes ei, men flyder paa din Kind:
Med dine Taarer bedst mit Sørgeqvad skal stemme!
Bedst føler den, som kiender Elskovs Lænker,
Hvor tungt de bæres maae belagt' med Tvang og Rænker.

Af Norges Kongers høie Blod
Var Axel født, af Gillske Kongestamme.
Byrd i hans Skiold, Byrd i hans Aasyn stod,
Og rolig skued han det blanke Staal at flamme;
Held foran gik den selerrige Fane,
Med Æren Haand i Haand, for Axel Vei at bane.

Nu hviled Axels Sværd og Piil,
Og fredelig hang Buen ved hans Skiolde;
Men væbnet da kom Elskov med et Smiil,
Ham mere varigt Saar, end hvæsset Staal at volde.
Han Valborg seer — hans Siæl strax fyrig hylder
Den søde Pligt, hver Siæl sig selv til Ære skylder.

Dog endnu i sin spæde Vaar
Skiøn Valborg var, og i sin Morgenrøde,
Liig Østens Soel, som i sit Purpur staaer,
Men snart fremtræde vil i gyldne Glands at gløde;
For ung hun er til Axels Brud at blive,
Dog føler Hiertet nok til Axels sig at give.

Tag denne Ring min unge Brud,
(Var Axels Ord) og tag med den mit Hierte!
Jeg sværger dig min Tro ved Olufs Gud;
Og om jeg bryder den, min Elskov blive Smerte!
Vox blomstrende, og blomstre mig til Glæde,
En gylden Sommer mig din skiønne Mai berede!

Da slog den unge Valborgs Bryst
Ei meer, som før ved Selskabsføstres Lege;
Det hævedes af elskovblandet Lyst,
Og Legetanker nu for Elskovstanker vege;
Sin spæde Haand hun ud til Axel rakte,
Mens Rødme ubevidst sig over Kinden strakte.

Eet Blod i begges Aarer randt,
Og Sødskende i Daaben begge vare;
Usaligt Baand, som dette Frændskab bandt,
Misbrugt af Avinds Haand til deres Elskovs Snare!
Usalig Lov, som Hiertet vilde byde
Naturens høie Bud for Blod og Daab at bryde!

Men Axel kaldte Venskabs Bud
Til Herrefærd blandt de Teutonske Helte,
At hævne Vold; — og nu hans unge Brud
Ham Skiold i Hænde gav og hvæsset Sværd ved Bælte;
Den spæde Mø tog Vaabnene med Møie,
Og bævende dem saae den bange Valborgs Øie.

Sin unge Brud han bød Farvel;
Han hende bad sit Løfte ei at glemme.
Den unge Brud bød Axel da Farvel,
Og loved ham sin Tro med bange Jomfrustemme;
Bort Axel drog — og Valborgs Øie fulgte
Sin Elsker langt paa Vei, indtil ham Skoven dulgte.

Glad flyede Valborgs Ungdom bort;
Man uden Sorg paa Roser let kan træde.
Hver Time var den glade Siæl for kort,
Hvert Skridt var idel Dands, hver Dag var idel Glæde.
En kiærlig Sorg blot Valborgs Hierte rørte,
Naar Længsel hendes Siæl til Axels Minde førte.

Saa staaer i rolig Sommerdag
Den gyldne Frugt paa Træets unge Qviste:
Tidt Qvisten er mod Stormens Magt for svag,
Og tidt, af Uvens Haand nedbøiet, maa den briste;
Den faldne Flugt en ureen Muld vanærer,
Og Æblet, plukt med Vold, en graadig Mund fortærer.

Som Dalens Lilie Valborg stod,
Vidt glimrende iblandt udkaarne Piger;
Hver Jarlesøns, hver ædel Ynglings Blod
I hans forelskte Bryst for Valborg ene stiger;
Selv Kongens Søn, Prinds Hagen, hende byder
Sin Haand — men Elskov ei i Valborgs Bryst adlyder.

Mit Hierte, Hagen, ærer dig,
Men, svared' hun, din Elskov er dets Smerte;
Da jeg var ung, har Axel elsket mig;
Da jeg endnu var spæd han bad mig om mit Hierte;
Jeg gav ham det. — Før Døden det fortære,
Før Immers Datter skal sin Axel troløs være!

Men Hagen Axels Eiendom,
Trods Hiertets Røst, ved Guld og Gunst vil have,
Og snart en Flok af stolte Frænder kom,
Som hendes Haand bortgav for Prindsens Morgengave.
Hvor nødig kan tidt Hiertet Frænder lyde!
O Frænder elsker først, og lader af at byde!

Da græder Axels skiønne Brud,
Og Elskov brat opvaagner af sin Dvale.
Hun sine Suk til Axel sender ud,
Naar venneløse Raad til hendes Hierte tale;
Men Frænders Raad det ømme Hierte plager,
Og for den elskte Ven fordobler hendes Klager.

O kom, saa sukked hun, igien,
Du, som min Haand jeg gav i Barndoms Dage!
Med Elskovs Iil vend om, udkaarne Ven,
Hid til mit Bryst, til min udstrakte Arm tilbage!
At du er min! din Elskov skal forsone
Mig snart med Frænders Raab og Tab af Norges Krone!

Omsonst jeg fordrer Jullis Trøst —
Min Moders Trøst, hvis Støv i Graven hviler;
Hun hører ei en sorgfuld Datters Røst,
Det stumme Marmor kun til mine Taarer smiler.
O maler mig for Axels Siæl, I Drømme!
De Taarer viser ham, som paa min Kind nedstrømme!

Saa klager Valborg grædende,
Og Elskov nu bønhørte hendes Klage;
I Nattens Ro blev Axels Elskede
Med mørke Farver ført udi hans Siæl tilbage;
Den stille Søvn sank paa hans Øienlaage,
Og sine Drømme bød trindt om hans Siæl at vaage.

Som Hagens Brud han Valborg seer,
Af Frænder fulgt til Alteret at træde;
Snart skuer han den skiønne Brud ei meer,
Men kun det kolde Liig, som Venners Taarer væde;
Den bittre Graad af Søvnen ham opvækker,
Og til sit Nattesyn sin Arm omsonst ham strækker.

Siig Elskende, som qvæles saa,
Hvad Axel leed, hvad Orm hans Hierte tærte!
Steen Leiet var, Ild hvad han vandred paa;
Hans Glæde Taarer var, og andres Fryd hans Smerte;
Den fæle Drøm sig i hans Tanker hæfter,
Og med fordoblet Frygt hans Elskov den bekræfter.

Ei Lærkens Sang om Morgenstund,
Ei gylden Eng hans Hierte kunde glæde;
Til Fængseler forvandledes hver Lund,
Med Torne var bestrøget hver Vei han vilde træde.
Hvor let bli'er ei selv Paradiser øde,
Og Rosen Torne liig, naar Taarer smage søde!

En Pillegrim af Norges Land
Andægtighed ham da i Møde sendte;
Han signede den gudelige Mand,
Mens mørke Varseler og Frygt hans Siæl omspændte;
Han om sin Brud et Svar af Mandens Læber
Forventer, liig den Dom, der frelser eller dræber.

Den Skiønne mig ei fremmed er —
Var Mandens Svar — hun er i alles Munde
Og Hierter kiendt; men Kongens Søn især
Berøve vilde dig din Valborg, om han kunde.
Iil Axel da, hvis du din Brud vil eie,
Iil du til hende hiem! — Jeg vandrer mine Veie.

Meer ilende fløi Pilen ei
I Luften hen fra Buens stramme Sene,
End Axel paa sin længselsfulde Vei
Flyer hastende forbi hans ønskte Milestene.
Sin raske Fod den stolte Ganger hæver,
Den grønne Hede flyer og ved hans Fodslag bæver.

Han kom — men sørgende han fandt
Sin skiønne Brud, skiøn giennem hendes Taarer,
Som ved hans Bryst dog mindre bittre randt —
Thi ved den Elsktes Barm os Modgang svagt kun saarer.
Opklarte blev de taaredugte Kinder,
Som skiønne Rosers Dug for Morgensolen svinder.

Den Kummer, som Fraværelsen
Dem havde skabt, blev snart i begges Arme
Af begge glemt; saa glemmer Moderen
Sin Smerte, naar hun kan sit spæde Barn omarme;
Med Bryst til Bryst i elskovsfulde Sukke
Fornye de hver Fryd, og hver en Kummer slukke.

Men Hagen, som fra Valborg gik
Fortørnet bort, udklækked frække Tanker
Mod Valborgs Vei, og for det Nei, han fik,
Snart i sin Moders Skiød, snart Raad blandt Klerker
sanker;
Dog hende bort fra Axels Bryst at rive
Den sorte Broder Knud ham ene Raad kan give.

Snart Munkene tienstagtig kom,
Bevæbnede med Valborgs Stammetavle,
Hvori de fandt den himmelskrevne Dom,
Som deres Orden dog har eene kunnet avle;
"I Blod og Daab beslægted' begge ere,
"De maae (saa dømme de) tilsammen ikke være.

Rind fromme Taare paa hver Kind,
Hvor Medynks Graad for Dydens Kummer flyder!
Den sorte Munk, af Gunst og Avind blind,
Med Smiil i Elskovs Kalk sin bittre Drik indgyder;
Bland Gift deri! — Forræder, lad dem bløde
Før ved din Dolk, end de saa qvæles skal til Døde!

Men følesløs treen Munken frem
For Offrene, der ved hinandens Side
Den Vellyst nød, som Hiertet skienked dem,
Hvis Salighed kun Elskende kan vide;

Han Dommen dem kundgiør, og Svaret finder,
Unævneligt i Ord, paa begges blege Kinder.

De maae — saa stærk er Troens Magt —
Til Templet sig i Klerkers Kreds begive;
Paa Alteret ved Messebog var lagt
En skrækfuld Skilsmisbug, der, splittet ad, skal rive
De Hierter løs, som Elskov sammenbinder,
Det stærke Baand itu, som strammes kun ved Hinder!

Da blev i begges høire Haand
Med Munkeskik og Ord Liinklædet givet;
Hvo styrkede, o Valborg! da din Aand,
Da de det overskar? Hvo gav dig atter Livet,
Da bleeg og kold du segnede til Jorden,
Og Blodet iisnede ved Skilsmis-Dommens Torden?

For første Gang er Axels Arm
Til Valborgs Hielp for svag — for svag af Smerte!
Han vædede med Graad den Skiønnes Barm,
Sin tabte Valborgs Barm og nu halvdøde Hierte!
Nedtrykt af Sorg laae han ved hendes Side,
Og Munken rev ham bort — bort fra hans Valborgs Side.

Ei Venners Hielp, men Elskovs Aand
Blot Axels Brud igien af Døden vakte;

Den grumme Prinds greb hendes matte Haand,
Som hendes Hierte kun imod sin Axel rakte;
Strax dømmes hun til Hagens Brud at være —
Dens Brud, som Elskov kan med Tvang og List vanære!

Adskilt er Valborg fra sin Ven,
Kun Axels Navn og taarefulde Kinder
Og Hiertets Qval har hun til Deel igien,
I Graad den Skiønnes Glands og Ungdoms Blomster
svinder,
Den Rose liig, hvor Ormene dens Blade
Og blomsterfulde Liv med giftig Braad beskade.

Og nu den mørke Dag frembrød;
Den sidste Dag, da Valborg skulde skue
Sin Elskede — Forhærdede, som bød
I helligt Raseri at slukke begges Lue!
Hvi var du ei ved begges Graad tilstede,
At smelte ved den Strøm, du voldte dem at græde?

Skal evig da mit Øie dig
(Var Valborgs Ord) udkaarne Brudgom savne,
Da gak i Fryd! lev mere lykkelig,
End en usalig Brud, som Graven bedst kan gavne!
Dit ædle Bryst en anden Valborg glæde!
Jeg kan ei glemme dig, jeg elske maa og græde!

Dog snart min Graad skal tørres af,
Mit Øie har ei Taarer meer tilbage.
De flød for dig! — og Hiertet, som dem gav,
Snart bristefærdigt er, snart haster det at drage
For dig, min Ven, de sidste haarde Sukke;
Din elskte Haand tilsidst mit brustne Øie lukke!

Hvo kan til Valborg give Svar?
Hvad Tunge kan fortolke Mandens Smerte,
Hvis Sprog var Graad, hvis Tale stedse var
I Strid med dybe Suk fra det beklemte Hierte?
Hvo trøster os, og hvo kan Raad os give,
Naar fra det elskte Bryst Tyranner os bortrive?

Men Valborgs Kummer kræver Blod,
Og Hagen snart skal Hævnens Offer være;
En fiendtlig Hær Blodfanen svæve lod,
Mod Hæren Axel skal sit Seiersbanner bære;
Ved Axels Arm kan Hagen ene vinde,
Fra Valborg skilt vil hiin sin Død i Striden finde.

Fra begges Hær fløi Døden ud
I krydsviis Flugt paa tusind hvasse Pile;
Med Nederlag og Hævn et Pileskud
Fløi ud, o Kongesøn, sig i dit Bryst at hvile! —
Han blegnende i Døden Axel levner
En blodig Seiers Roes og Navn af Folkets Hævner.

Den Ædle sin Medbeilers Død
Med Seiers-Sværd i mangt et Bryst giengielder.
Men Sværdet sprang, og Blod, som stridigt flød
Af atten Banesaar, omsider Axel fælder.
Fred Folket fik; men Valborgs Haab udslukkes,
Og evig hendes Fryd med Axels Øine lukkes.

Klag, Malfred, for din slagne Søn!
Skiøn Valborg klag! fortabt er al din Glæde.
Død, Malfred, er din kongelige Søn;
I Kampen, Valborg, faldt din Axel og din Glæde.
I Mødre nu for Malfred Kinden væder!
I fromme Døttre nu for Immers Datter græder!

Omsonst gienkalder Valborgs Røst
Til Liv sin Ven — den Dødes Smiil bedrager
Skiøn Valborgs Haab. Koldt er det elskte Bryst;
Hans Hierte slaaer ei meer; ei meer han Aande drager.
Hun flyer, hun staaer; snart sig tvivlraadig vender,
Til Liget snart et Blik, og snart til Himlen sender.

Den Himmel, som hun seer imod,
Nu hendes Siæl beslutter tro at tiene;
For Axels Tab og sig til Siælebod
Hun med Betrængte sig i Orden vil forene.
Hun Verden flyer, men kan ei flye sin Smerte,
Og nærer kun den Orm, der nager hendes Hierte.

Hun skiftede med Frænder Huld,
Med Usle deelte fordums Lykkes Gaver.
Da vier Klerken hende ind med Muld,
Og Norges Pigers Roes i Klosteret begraver.
Sin Vennekreds forlader hun med Taarer,
Og dem til Mættelse for evig sig udkaarer.

Ode til Søvnen.

Vander sagte, Vestenvinde,
Milde Luft, udgyd din lunkne Strøm!
Søde Søvn, omfavn Selinde,
Mig til Held, med Lunas bedste Drøm!
Flyder sagte, klare Bække!
Grene, bæver stille nu!
Ingen Lyd den Dyrebare vække!
See, den Skiønne sover nu.

Lund! dit mørke Løv afvende
Solens Brand fra hendes Leiested!
Bløde Lilier, favner hende!
Kostbar Last, hvoraf I bøies ned!
Blindhed straffe Faunens Øie,
Som sig drister hid at see!
Fly og dø, du Slange, som tør bøie
Giftigt Hoved hid, at see!

See hvor sødt den Skiønne hviler,
Yndighed omringer hvert et Lem!
Kinden blusser, Munden smiler
Purpurrød, og lokker Vellyst frem!
Brystet hæver sig og daler,
Fængslet af det snevre Baand.
Fromhed sig i hvert et Træk afmaler;
Thi den boer i hendes Aand.

Søvn, jeg for din Gudbom knæler!
Gratien jeg dig omfavne seer;
Kun paa ny du dig formæler *),
Gratien et borget Navn kun bær.
Evig skal jeg dig ophøie,
Pasithea! ved hvis Barm
Søvnen først tillukkede sit Øie,
Jorden sov og al dens Harm!

Naar hver Dag i Aarets Tider
Frugtbar paa ny Plage stiger ned,
Fra dit Mørke du nedglider,
Skabningen at skaffe Ro bered!
Dagens Plagers Flok forsvinder;
Sygdoms pinefulde Brand

*) Søvnen var gift med Pasithea, den yngste af Gratierne.

Køles i den Lethe-Flod, som rinder
I din Trolddoms sorrigfrie Land.

Sommerdagens Ild antænder
Steen og Sand i Ørknens lange Sti;
Vandringsmandens Saale brænder,
Dødelig den Luft han aander i! —
Naar hans Øienlaage lukkes,
Steenstrøet Leie Blødhed faaer,
Ved din Kraft snart Dagens Brand udslukkes,
Balsom gydes i hans Saar.

Fuglene mod Natten ile
Hen til Grenens kiendte Sovested;
Qvæget ogsaa gaaer til Hvile,
Knælende for Søvnens Trolddom ned.
Menneskets og Dyrets Længsel
Med hver Aften Maalet naaer;
Milde Søvn! hver Morgen af dit Fængsel
Gienfødt Skabningen udgaaer!

Naar sig Vinternatten hvælver,
Fyldt af Storm og Snee om Himmelen,
Naar af Frost den Usle skiælver
Og paa Straa maa bringe Natten hen:

Da kan du, o Søvn, oplive
Det halvfrosne Blod igien;
Snee og Slud lad Stormen nu kun drive,
I din Arm han trodser den.

Iis= og Sneebedækte Flader,
Nøgne Træer og al Naturen mørk
Vinterdagen blot tillader
Øiets Kreds — den hele Kreds er Ørk:
Men i Søvnens Duun indhyllet,
Gyser jeg af Frost ei meer;
Vintrens Iis forsvandt, og jeg fortryllet
Floras Pragt i Drømme seer.

Saa hver Aarets Nat medfører
Nyskabt Fryd, udøset af dit Skiød,
Jordens kiærlige Velgiører!
For de matte Lemmer dobbelt sød. —
Qvægede, som Engens Planter,
Naar mod Morgenen de staae,
Smilende med fine Dug=Demanter,
Landmænd froe til Arbeid gaae.

Slaven selv, hvis Lemmer nage
Haarde Baand i eenlig Nattestund, —

Slaven glemmer al sin Plage
Paa sit Straa, udi et roligt Blund;
Guldet her af Floder strømmer
Usøgt mod hans Hænder frem;
Stolt han nu, skiønt lænkebunden, drømmer
Om Monarkers Diadem.

Blot naar Dødens Engel svæver
Om den Seng, hvor Gravens Offer er,
Det omsonst din Bistand kræver,
Ene det din Afmagts Vidne bær.
Snart en evig Søvn omspænder
Den fortærte Syges Krop;
Fængslet af din Broders kolde Hænder,
Lukkes Øiet meer ei op.

Lad kun Harpax Øret række
Ivelig til mindste natlig Lyd;
Lad hans gyldne Dynger dække
Livets Ro og ubetalte Fryd —
Han din Godhed kun foragter,
Søvnløshed hans Vellyst er;
Han sin Skat i Blinde selv betragter,
Naar ei Dagen lyser meer.

Lukkes end hans Dienlaage,
Frygtens Orm dog stedse vaagen er,
Blindet af din Troldboms Taage
Han sit Guld i tusind Farer seer;
Mordere paa Liv ham true,
Rige Ladninger forgaae,
Flammende han seer den grumme Lue
Til hans kiære Skat at naae.

Søvn, jeg for din Troldbom knæler,
Vinker du, en nye Natur opstaaer!
Afmagt din Magie besiæler,
Flora paa besneete Marke gaaer;
Naar du Drømmehiulet vælter,
Fylder Sceptret Slavens Haand;
Snart den Skat, som Sekler grov, bortsmelter,
Jordens Guder gaae i Baand.

Barnets Arm betvinger Løver,
Gyldent Haar paa skaldet Isse groer,
Hæshed selv en Stentors Stemme døver,
Lammet trygt blandt Ulve boer;
Daarer blive Salomoner;
Feige trodse Philips Søn,
Nattens Fugl slaaer Philomeles Toner,
Selv Medusa bliver skiøn.

Bøi da, Nattens Gud, dit Øre
Til min Sang! giør Usles Malurt sød!
Mættelse din Kraft tilføre
Den, som vaagen sukked for sit Brød!
Lykken blind sin Skat bortskienker,
Giør den vaagne Drømmer riig —
Lad da den, som Dagens Kummer krænker,
Dog lyksalig drømme sig!

Fly mig ei! min Øienlaage
Lad ei meer din Tryllemagt modstaae!
Lad ei Elskov ene vaage
Nagende i Hiertets mindste Vraa!
Lad ei Nattens Taushed kalde
Suk fra mit beklemte Bryst!
Lad for tidligt Drømmens Slør ei falde
Og mig levne skuffet Lyst!

Lad Selinde ogsaa hylles
I dit Slør — i Drømmen favne mig!
Lad den Grummes Siæl fortrylles!
Vækkes op, min Siæl i Længsel liig!
Lad mit elskovfyldte Øie
Tale Hiertets hede Sprog!
Lad en Strøm af Graad det Hierte bøie,
Som ei vaagent for mig slog!

Men skal hun din Ro blot smage,
I din Arm for Troldom hvile fri —
Før den da til mig tilbage,
Sænk mig ned i evig Lethargie!
Skienk mig Lunas Elskers Lykke,
Evig Lyst mod evig Harm;
Drømmende skal jeg dog hende trykke
Til min lykkelige Barm!

Edvard Colbiørnsen.

(Født 1752; død 1793).

Denne Digter (i Fald man ellers kan tilstaae en Forfatter dette Navn, som fik hele Liv igiennem kun lod trykke et eneste Digt,) blev født 1752 i Nordre Romerige, Aggerhuus Amt i Norge — hvis Krigshistorie bevarer Mindet om hans navnkundige Forfædre; ligesom den danske Cultur- og Literaturhistorie vil giemme hans, ved en udstrakt Indflydelse og betydende borgerlig Virksomhed berømte Broders Navn. — Som Student hørte han til det Norske Selskabs Kreds, og skrev sit eneste Digt, af den didactisk-beskrivende Art, for en af dette Selskab udsat Priis — eller rettere for dets Bedømmelse. Af hans øvrige Levnet er intet andet bekiendt, end at han, formodentlig imellem 1775-1780, forlod Kiøbenhavn, blev ansat ved Regieringen over de danske Vestindiske Colonier, og døde paa St. Croix 1793 som Regieringsraad, med Justitsraads Charakteer.

Det Digt, hvori han, uden Tvivl med Thomsons i og udenfor hans Fædreland saameget yndede Aarstider for Øie, beskrev det norske Foraar, blev, da det udkom,

modtaget med stort Bifald, særdeles i den Kreds, hvor Forfatterens Muse havde et nationalt Hiem, og hvor man ogsaa var mest fortrolig med den Natur og de locale Scener, som han søgte at skildre — ikke sielden med den Sandhed og det heldige Liv, som Fasting*) bl. a. med Rette har berømt i de heldige Linier, hvori han ligesom følte den fædrelandske Naturs Nærværelse:

"Naar Bielken splittet er ved Vandets vægtig' Stød,
Den fulde Kierne knuust, og Ertsen hamret blød:
Udmattet Strømmen sig i Dalens Arme hviler,
Og over Vidiens Top Najaden sølvblaa smiler."

Naar denne kritiske Anmelder ogsaa tillægger Colbiørnsens Foraar "saa stærke Tanker, saa træffende Billeder og saa originale Skiønheder, at det vil forhverve Digteren Rang blandt vore bedste (poetiske) Landskabsmalere": saa hører vel især denne sidste Berømmelse til dem, som i vor Tid langt fra ikke gielder saa meget, som 1775; og man vil nu ikke finde det at være meget sagt om et Digt: "at det har Steder, som endog ere Forfatteren af Maidagen værdige" — en Sammenligning, hvortil Tonen og Udtrykket i nogle Partier af Digtet virkelig kan give Anledning; men som ikke maa bringe os til at ligne Colbiørnsen med Tullin, der uden Tvivl stod langt over ham i poetiske Anlæg. Vi finde heller ingen Anledning til at anvende paa den norske Vaars Sanger, den Berømmelse, som Johnson tillægger den brittiske Digter, hvis Aarstider i det mind-

*) Den kritiske Tilskuer. 1775. S. 297. 98. (jvf. Badens anbefalende Dom i Krit. Journal. 1775. S. 357).

ske neppe havde noget umiddelbart Forbillede: "at han, i Maaden at tænke og udtrykke sine Tanker paa, er ganske original;" ligesom vi ogsaa hos Colbiørnsen savne den venlige Ynde og den følelsesfulde Naturlighed, der i det mindste hyppigen, og ved Siden af mangen poetisk Skiønhed af høiere Art — men ogsaa ved Siden af en stundom alt for yppig og blomstrende Udmaling — fremtræder hos Thomson. — For hiin var imidlertid ogsaa det valgte Versemaal en standsende Hindring; i Stedet for at Thomson — som Johnson ligeledes har bemærket — for sine Aarstider og sin eiendommelige Behandling af disse Digtes Formaal, netop fandt en meget passende Anvendelse af de riimfrie Jamber, hvilke han behandler med saa megen Konst og Elegants. — Colbiørnsen staaer tilbage i let og vellydende Versebygnig for P. H. Frimann; og i Compositionens Rigdom, Liv og Fylde for Thomson. Men ligesom han ikke er uden et nationalt Præg, saaledes er hans Diction overhovedet kraftig og mandig — og jævnlig Haardhed er langt mere dens Mangel, end slap og slæbende Mathed. Hans eneste Digt, af beskrivende didactisk Art, fortiener derfor vel at bevares; og endog blot dets, en reen Andagt og religiøs Følelse aandende Slutning giver det Krav paa den Opmærksomhed, som vore Dages letsindige Flagren paa Overfladen mangengang skienker en mere modern Poesie, af langt ringere indvortes Værd.

Foraaret.

Nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbos:
Nunc frondent silvæ, nunc formosissimus annus.

Virgil.

Ja, brudt dit Scepter er! — og æret vær den Haand,
Som din forhadte Vold med Mildheds Omhu hemmer,
Vantrevne Vinter! du, som Frostens mørke Giemmer
Bevogter, evig streng, og løser Uveirs Baand!
Nys foer du rasende paa Stormens Vinger ud,
En Strøm af Snee og Slud strax lydig var dit Bud,
Som Jordens nøgne Barm utæmmet overskylled,
Og i en endløs Jis vor Diekreds indhylled.

Hvor Ceres's Dyrker før opsanked gylden Høst,
Der graadig Ulv sin Sult og feilet Rov beklager,
Naar raske Reen omsonst paa steile Field han jager,
Og træt i Hvilens Skiød forgieves søger Trøst.

I fæle Toner han sin grumme Bøn frembær:
At milde Foraars Luft maa føre Lammet nær.
Gientagne Toneskrald fra Dal til Dal sig hæve,
Og i den sikkre Sti de feige Hiorde bæve.

Naturens hele Kreds i skrækksom Afmagt laae,
Ved Elvens Iisbred hist vansmægtet Træet hængte,
Her Fugle-Flokke sig i hvirvlet Sneefog sænkte,
Og i dets kolde Skiød den sidste Redning saae.
Nu Frostens skarpe Luft selv Jordens Indvold bandt,
Og Solens sidste Glimt bag graanet Mulm forsvandt,
Da Han, som Midders Vei og Kloders Ophold veier,
Seer Skabnings Undergang, om Ordnens Lov udskeier.

Til hiint umaalte Svælg Algodheds Bud foer hen,
Hvor Klode-Hvirvlerne det vante Løb beskriver,
Og ved den skiulte Kraft, som deres Kroppe driver,
Hendrages til det Punct, som de dog skye igien.
Med Lynild-hastig Flugt det Stierne-Kredsen skiær;
(For Almagts høie Vink ei Frastand Hinder er)
I samme Øieblik det Polens Zenith rørte,
I Linien Dagens Lys dets Torden-Stemme hørte.

"Far Sol! — saa lød dens Røst — din maalte Cirkelgang!
"Deel lige Lys og Liv til alle Jordens Zoner!
"Lad Afrikaners Tak, og Finners glade Toner
"Forenes til min Priis, og synge Frydesang!"
Strax Lysets Kildevæld sin baned' Vei gientog;
Fra Nordens Himmelkreds dets stærke Glands bortjog
Den kolde Dunst, hvis Gift, paa frugtbar Blomsterbede
Udstrøet, et Eden giør til Ørknens øde Sæde.

Fly, Vinter! denne Brand, og hyppig Straaleregn,
Som Dagens Stierne ned fra tændte Axel sender.
Nu høiere dens Krop paa Horizonten brænder,
Og væltes funklende fra Bukkens Himmeltegn.
I Atmosphærens Rum en luttret Ild ombrev,
Ved Zephyrs milde Pust udbeelt dens Varme blev;
Fra hiint bedaged' Bierg, hvis Isse Skyen truer,
Fløb Isen strømmeviis, opløst ved disse Luer.

Naturen, baanet hen, gientog sin første Kraft.
Nu Frostens Baand ei meer dens Moder=Evner binde,
Snee=Bierge synke bort, i Jordens Barm forsvinde,
Og Grunden efterlod en frugtbar Næringssaft.

Skiøndt Afmagts Spor endnu paa Overfladen laae,
I Mátheds Smiil man dog fornyet Styrke saae,
Som der, hvor Sygdoms Vold med Fare Livet trued,
Naar Helbreds første Skimt paa falmet Kind er skuet.

Hiin Urt, som evig død, nedslagen jeg begræd,
Da Synets Yndling blev af Haglens Slynge qvæstet,
Dens Rod af Lerets Klump, hvori den var befæstet,
Opsanker nærsom Melk for nye Spirers Sæd.
Biergaasen Klippens Marv til Dalen drypper ned,
Dybt i Afgrundens Skiød ti tusind Munde stred,
Hvo kunde største Deel af Fedmen sig tilsnige,
Og Stammens tomme Kar med røvet Saft berige.

Den Bæk, som størknet nys og ubevægelig
I traurig Stilhed hang ud over Klippens Sider,
Hensmeltet draabeviis og sagte først nedglider,
Men bliver ved sit Fald sin gavmild' Urne liig.
Meer iilende og stærk den Aaens Bredde naaer,
Opsvulmet denne og foruden Lænker gaaer.
Af nylig Frihed stolt, den trodsig skummer, bruser,
Og brustne Kiæder hist i Fossens Styrtning knuser.

Her satte nyttig Konst et Bulværk for dens Løb,
Som tvinger Bølgens Fart til Brugsmands Værk at
drive;
Forbittret søger den hver Skranke at nedrive,
Og spyer om Hiulet ud et skumhvidt Fraadesvøb.
Naar Bielken splittet er ved Vandets vægtig Stød,
Den fulde Kiærne knuust, og Ærtsen hamret blød,
Udmattet Strømmen sig i Dalens Arme hviler,
Og over Vidiens Top Najaden sølvklar smiler.

Snart straaler Markens Haab — En talrig Planteslægt
Igiennem Støvets Nat med krandset Isse bryder,
At yppig Frugtbarhed i fyldte Aarer flyder,
Da Ild og Vædske fik fornøden Ligevægt.
Forgieves hærdet Muld Forhindring dynger op,
Og misundt Skiønheds Pragt modsætter vanskabt Krop;
Dens giennemboerte Bryst en Blomsterstængel flakte,
Som første Seierstegn, en yndig Knop, oprakte.

Velkommen første Grønt fra mørke Fødestavn!
Ei lyste frem din Glands hist paa det tomme Øde,
Før Længsler ilende dig stimle hen i Møde,
Og Siælen aander Ro i din balsamisk Favn.

Saa fordum reddet Dyd, da Hævnens Flod bortsvandt,
Iblandt Ruiners Svælg den sikre Klippe fandt,
Hvor tryg den hvilte ud af Skræk omdrevne Tanker,
Og sendte glade Blik til bølgefrie Banker.

Hviil ogsaa du min Aand! i Glædens stille Ly
Omtumled' Kræfter ud, hos disse Vaarens Sønner!
Hvert Træ, hver Ympe der i Fødsels Smerter stønner,
Og Livet vælder ud af Chaos Skiød paa ny.
Glem den udstandne Skræk, Vandmandens barske Frugt,
Da over frossen Eng du foer med uvis Flugt,
Og af Orcaners Strøm blandt Rædseler henrevet,
Snart trued' Egens Fald, snart Klippen selv som bæved'.

Formildet Aarets Tid fremlokker nu hvert Kræ,
Fra Vinterleiets Skiul, Forsigtighed beredte,
Før kolde Nordenvind sit Raseri udspredte,
Hvor sammendynget Mos omgiærded' Afmagts Læ.
Sig ubevidste de bortsov den skumle Dag;
Knap Livet viiste sig i dorske Aareslag,
Indtil den lunkne Luft opvarmed stive Lemmer,
Og Sandsers Herredom en døsig Krop fornemmer.

Fra eenlig Vinterbo, ved Foden af et Field,
Som fælt udhængende en dunkel Grotte danned,
Hvis Adgang, steil og brat, af sieldne Fodspor banet,
End meer afskaaret blev ved Bækkes stride Væld,
Udfoer den stærke Biørn, ved ønsket Frihed glad;
De første Mildheds Træk paa rynket Pande sad.
Han i sin vilde Ørk en solfuld Plet opleder,
Og qvæget Straalens Magt med oprakt Hals tilbeder.

Dybt følt i Myrens Braa et Glimt sig indtrængt har,
Strax Tuens hele Sværm af virksom Idræt brænder,
Den enes Stræbsomhed den andens Flid antænder,
At Øiet skuffet kun en oprørt Klump blev vaer.
Med Iil den sorte Hær sit virak=rygend' Hiem
Forlader hovedkulds, at skaffe Forraad frem;
Ei Dalens lave Urt, ei Høiens Fyrre spares,
Hvad gavner, fremslæbt er, i Dyngen at bevares.

Er Byrden een for tung, den letter villig Arm,
Og denne samme Hielp af hiin utvungen venter;
Blev Byttet mere rigt, ei harmfuld Grande lenter.
Naar har Misundelse vel naget nøisom Barm?

Saa fremmes Staters Gavn, hvor Egennyttens Aand
Opliver umisbrugt hver Borgers stræbsom Haand;
Hvor viis Samdrægtighed Arbeidets Møie lindrer;
Hvor nagsyg Havelyst ei Klogskabs Anslag hindrer.

Den Alt besiælende og almagtsfulde Vaar
End til Moradsets Sump velvillig Omhu strækker,
Af Dvalens Slummer der den dunet Flok opvækker,
Som svimmel Buskens Ly paa vaade Vinger naaer.
Mens andre, flygtede til mere heldigt Land,
Hvor aldrig Demant=Baand betynger frossen Strand,
Nu elskte Sommerbo ved Nordens Pol oplede,
Og trodse stierneheit Atlantisk Bølges Vrede.

Igiennem slagne Luft naar Reisen er fuldendt,
Og Ønskers Maal opnaaet, de glade sig forene
Med dem, som Kuldens Vold holdt ud paa nøgne Grene,
Fra hver løvkrandset Lund blev fælles Hilsen sendt.
Først afbrudt Stemmen er, og Trillen bæver tyst,
Indtil, ved Elskovs Ild opsvulmet, spæde Bryst,
Af søde Længsler fyldt, sin hele Siæl udtømmer,
At blandet Tonekonst al Luften giennemstrømmer.

Hvor Øiet vanker om i Synets vide Kreds,
Det Liv og Munterhed her allevegne møder;
En driftig Virksomhed udi hver Gienstand gløder,
Og Orkesløsheds Spor ei findes nogensteds.
Ned fra Fornuftens Søn til Støvets mindste Dyr,
Hvis Sammensætnings Form det slebne Glas undflyer,
Hvert Væsen, fuldt af Kraft, anspænder alle Evner,
At naae den Lykkes Grad, en medskabt Drift dem nævner.

Opmuntret seer jeg hist, min Landsmand haste ned
Fra Biergets skovfuld Top, hvor hver Dryade bæved,
Saa tidt mod ranke Gran han hvæsset Øxe hæved,
Og Stammen bragende fra stærke Rødder sled.
Ubrugt det blanke Jern en tidlang hænges bort,
(For syssel satte Flid er Hvilen ikkun kort;)
Skal Høstens gyldne Skat i tunge Knipper spredes,
Maa Jorden, ellers gold, ved hielpsom Haand beredes.

Opmærksom paa sit Vel, til Dorskheds Søvn uvant,
Hans dybt nedtrykte Plov maa Lerets Haardhed svække,
Og Agrens jævne Skiød i dybe Furer bække,
Før Dagens Forbuds Skin opflammer Østens Kant.

Selv den aarvaagne Fugl, forstyrret i sin Ro,
Fra Busken styrter ud, dens trygge Nattebo,
Mod Fyrrens kroned' Top beskiæmmet den sig slynger,
Og, stillet første Skræk, sin Vækker Held tilsynger.

Dog blev ved skyndet Hast ei Bondens Ønske endt,
Drev Fyrighed hans Plov, gik stadig Omhu efter
Med det skarpsynet Blik, Selveiers Øie hefter
Paa hvad, sit dyrket Land at skade han har kiendt.
Snart under Køllens Slag opsmuldres hærdet Muld;
Snart Stene brydes op, hvoraf hans Mark er fuld,
Og paa hans taalig Ryg til varigt Giærde slæbes;
Snart grenet Ukruds Rod i første Spire dræbes.

Tilsidst, naar møisom Konst udviklet har hver Kraft,
Som indlukt frugtesløs i golde Jordklimp giærer,
I Luften derimod udbredet, Planter nærer,
Og klækker Vexter op med grødesvanger Saft.
Den hele Strækning om, en gavmild Fedme flød,
Som Sæden løfterig sin fostrend' Arm tilbød.
En olieblandet Damp langs hen ad Grunden svæver,
Hvis trængte Overflod i flygtig Dunst sig hæver.

Den beste Kiærne da, for nøisom Gane spart,
Ned fra Saaemandens Haand i ødsle Strømme regner,
Mens Haabet smilende i Tanken ham aftegner,
De renterige Ar, hans Laan skal avle snart.
Ved endet Gierning glad, sit Værk han overseer,
Opfyldte Pligters Ro sig i hans Aasyn teer;
Hans tillidsfulde Siæl i skyldfrit Suk opstiger,
Til Ham, hvis Guddomssmiil en Ørk med Pragt beriger.

Forgieves Møie blev, og Mangel Flidens Løn,
Om, gunstig Himmel! ei Dit Velbehag beskygger
Det vaabenløse Frø, som ingen Konst betrygger,
Naar ubønhørt forsmaaes Vindskibeligheds Bøn.
Bortvisnet ellers skal ved Solens grumme Brand,
Dets spæde Spire døe, qvalt i fortørret Land,
Og selv det sieldne Straae, som umild Sommer skaaner,
Riimfrosten myrde skal, før det for Seglen baaner.

Men en Forvarsels Sky din Mildheds Forbud blev;
Op ad det hvalte Blaa med langsom Fart den hæver
Sin dunstbetyngedʼ Krop, og tungt belæsset svæver:
Fra Bierget Lyset flyer, hvor Skyggen fremad drev.

Svagt Luftens Dæmning staaer Vandskyllets Magt imod,
Som spruder voldsomt ud fra denne vinged' Flod;
En vældig Draabestrøm alt Søens Jævnhed bryder,
Og Aaen, mere tung, i Hvirvelbølger flyder.

Laan mig dit tætte Skiul, ærværdiggrened' Eeg!
Dit Skiul, som Hyrden Læ og gavmild Skygge byder,
Naar hidsig Sirius antændte Straaler skyder,
Og vaade Hyades i Støbregn svøbt' fremsteeg.
Mens Siælen henter Fryd hos denne Frugtbarhed,
Algodheds bundløs' Hav ugrændset strømmer ned,
Forfrisket, lædsket dybt, i Kræfter Marken svømmer;
Velsignelsernes Flod Afgrunden giennemstrømmer.

Hvor yndig Skovens Dragt — og Engen! — hvilken Pragt!
Hvor mild er Luften selv! — kun Vestenvinden spiller,
Nu Solen Skyggerne og Lysets Skiul adskiller,
Og splitter Skyer ad med en Erobrers Magt.
Høit Droslens stærke Slag velsigner dennes Glands,
Og vækker alting op til Lov og Fryd og Dands;
Med Glædskabs lette Spring den krumme Flods Indbygger
Forfriskning aander ind i skovfuld Aabreds Skygger.

Ustadigt Diet er, og ubestemt dets Flugt;
Et Valg er ikke giort, hvor dets Betragtning dvæler,
For større Herlighed dets Agtsomhed bortstiæler,
Og første Formaals Glands mod dettes er udslukt.
Den hvalte Bue hist snart skuer jeg henrykt,
I Skyen hængende, af Straalers Gienskin bygt;
Hvor Lyset gradeviis i Prismets synlig' Orden,
Hvert særskilt Farveslag udspreder over Jorden.

En Udsigt, mere skiøn, snart Engen byder mig,
Hvor Vaarens ødsle Haand et Blomster=Tæppe breder,
I stærke Farvers Skin; Uordenen selv glæder
Paa denne Skueplads, paa hver Forandring rig.
Med Bien vanker jeg omkring den hele Kreds,
Umættelig, skiøndt Fryd mig møder allesteds;
Meer aromatisk Luft om Ceilons Kyst ei flyder,
End den, hvert Aandedræt min drukne Siæl tilbyder.

Hvor blev det Landskab af, jeg nys i Afmagt saae,
Sin Skiebne overladt, hvor Hvivelvinde fnyste
Vold, Død og Undergang, knap matte Straaler lyste
En rædsom Iisklump op, der om Naturen laae?

Forsvunden er dets Skræk, og det bespændte Bryst,
Al Farlighed forglemt, indaander lutter Lyst.
I Yndigheders Skiød indslumrer Siælen rolig,
Nu frosne Zemblas Ørk er kiælen Vellysts Bolig.

Høit stige da min Sang! til Vaarens Almagts Priis,
Hvis Spor jeg kiender her — saa høit, som Hiertet bræn-
der!
Dog hvad er Vaarens Magt? — et Laan af dine Hænder,
Du Væsners store Grund; Almægtig, God og Viis!
Af Dig fik Jorden Kraft at bringe Værter frem,
I Støv henvisnede, Din Aand besiæler dem.
Iklædte samme Pragt, Din Styrke dem opvakte,
Som da Dit første: Bliv! Afgrunden for dem flakte.

Alt levende er Dit — Af Dig det mindste Dyr
Med Evner rustes ud, sit Væsen at bevare.
Blev Svaghed eet til Deel, og trued' Afmagt Fare,
Ved ny Fuldkommenhed det Undergang undflyer.
Din Viisdom præger sig ei mindre god og stor
I hiin foragted' Orm, som skiult i Dyndet boer,
End i den Kæmpekrop, en Leviathan bærer;
Du begge Livet gav, Dit Forsyn begge nærer.

Du maalte Solens Vei, og Himmel-Lyset bød,
Med uforandret Løb sin maalte Bane følge,
At, skiøndt med evig Brand det koger Rigets Bølge,
Dog lige Straaleglands til Thules Kyst det skiød.
Fra Indus's rige Bred til Polens Lande hen,
Din Godheds milde Smiil opliver Skabningen;
Glad i sin Hyttes Ly tør nøisom Skrælling*) veie
Sin Lykkes Maal med dem, Potosis Skatte eie.

Kan Afmagts hæse Sang Din Æres Høihed naae,
Nu, da Din Lov og Priis opfylder alle Himle,
Cherubers høie Chor og Viisdoms Aander svimle,
Og Harpen afbrudt slaae, naar Almagts Dyb de saae?
Nei! — ydmyg Taushed bedst med Ringhed passer sig;
I Tak og stille Suk min Aand tilbede Dig!
Og naar Din Godheds Magt mod Støvets Børn jeg skuer,
Da flamme Hiertet op i hellig Glædes Luer!

Vær Andagt da min Tolk! og min Ledsager vær!
Saa tidt, i Vellyst tabt, Naturen jeg omvanker;
At Skabnings-Værkets Syn kan avle modne Tanker,
Og Viisdom voxe op i min Forstand, som der;

*) Skrællinger kaldtes Grønlands gamle Indbyggere.

Da skal, mens Livets Gnist opvarmer dette Bryst,
Algodheds Følelse bemestre Siælens Lyst,
Indtil i større Lys min Aand sig henrykt taber,
Og synker bort i Dig! mit Liv — min Gud! — min
Skaber!

Johan Herman Wessel.

(Født 1742. Død 1785.)

Et sieldent Held over den danske Poesie medførte, at paa samme Tid, som Evald først uddannede den alvorlige Digtning i en hidtil ukiendt Grad af indvortes Værd og technisk Fuldkommenhed, opstod en Digter, der, i et ikke mindre correct og dannet Sprog, oplivede den komiske Muses lette Spøg og høiere dramatiske Spot, med et saadant Held, at ingen Komiker siden Holbergs Tid i den Grad vandt almindelig Yndest hos begge Rigers Publicum, som Wessel. — Her, hvor den alvorlige lyriske Poesie ligger vor Betragtning nærmest, have vi vel ikke den Leilighed til at giøre Brug af Wessels, som af Andre med ham samtidige Digteres Arbeider; eller til udførligen at fremstille hans komiske Talent i dets eiendommelige Charakteer, og dets Forhold til hans Forgængeres. Da han imidlertid ogsaa, endskiøndt kun ved meget faa Arbeider, røbede heldige Anlæg som alvorlig Digter: ville vi meddele disse faa Prøver, og forudsende nogle Træk af hans Levnet og Livsforhold, saaledes som de, ikke meget fuldstændigt, af hans Samtid ere os overleverede.

Johan Herman Wessel fødtes den 6te October 1742 Westby Sogn, Aggerhuus Stift, i Norge. Hans Fader, **Jonas Wessel**, var Provst og Sognepræst der paa Stedet; hans Moder var **Helena Schumacher**. Efter privat Underviisning, kom han 1756 i Christianias lærde Skole, blev i sit 19de Aar Student (1761) og tog Aaret efter den philosophiske Examen ved Kiøbenhavns Universitet. Faderen havde ikke Evne til, efter den Tid af egen Formue at underholde Sønnen ved Universitetet. Imidlertid fulgte Wessel dog ikke den, ellers hos norske Studenter uden Formue saa almindelige Skik, efterat have udholdt den philosophiske Examen at vende tilbage til Fædrelandet, for enten hos Forældrene, eller som Huuslærere at søge Ophold og Leilighed til at lægge sig efter et Brødstudium. Hertil havde Wessel overhovedet kun ringe Lyst; men desto mere til at dyrke de levende Sprog og de skiønne Videnskaber. Han blev derfor i Hovedstaden, hvor han ved Timeunderviisning søgte at erhverve det Fornødne til et tarveligt Ophold; og da han, begavet med et fortrinligt Nemme, snart tilegnede sig en ikke almindelig Færdighed i at tale og skrive baade Fransk og Engelsk, og Kundskab til disse Sprogs Literatur: vilde det i hiin Tid ikke have faldet ham vanskeligt, ved Underviisning i samme at fortiene meer end han behøvede: dersom han ikke, som Elsker af et frit og ubundent Liv, havde fundet det besværligt at vænne sig til den stadige Flid og Orden, uden hvilken selv den duelige Sproglærer ikke let vil erhverve sig Søgning og Yndest. Det var imidlertid ikke blot de ovenfor nævnte Sprog,

hvori Wessel opnaaede Færdighed. Han lagde sig længere hen ogsaa efter det Italienske og Spanske; og altid blev den skiønne Literatur hos enhver Nation hans Yndlingsgienstand.

Han vedblev under disse Sysler, og med *Undtagelse* af enkelte Besøg i sit Fædreland, at leve sin Tid hen i Kiøbenhavn som Student og Huuslærer; uden at giøre sine Talenter og sin Digtevne bekiendt i en videre Cirkel, end den, som dannede hans Omgangskreds, hvor hans opvakte Hoved, muntre Lune og vittige Indfald snart giorde ham ligesaa yndet, som han altid blev agtet og afholdt for hans godmodige, elskværdige og fordringsfrie Charakteer. Neppe har vel endog Omfang eller Styrke af hiin Evne været hans fortrolige Venner tilfulde bekiendt, da han i sit 30te Aar først lagde den offentlig for Dagen, i det han overraskede enhver ved sit komiske Mesterstykke "Kiærlighed uden Strømper," der vel udkom uden hans Navn, hvilket selv Journalister kun efter Ryglet nævnede*); men hvis Forfatter, som da var Huuslærer hos Conferentsraad W. Bornemann**), dog snart blev bekiendt, og unegtelig, om man endog ikke vil bruge saa hyperboliske Udtryk, som de, Venskab og Følelsen af hans tidlige Tab indgav***), vandt ved sit allerførste Arbeide en i Poesiens Annaler sielden Navnkundighed.

*) S. den kritiske Journal. 1772. No. 36. S. 288.

**) Rahbeks Fort. til 3die Udg. af Wessels Skrifter. 1817. S. XVII.

***) "Derved havde han med eet vundet den første

Siden Holbergs Tid havde Komedien i Danmark ikke havt nogen dramatisk Forfatter, der enten i Evner eller i Bifald, endog i fjern Afstand, nærmede sig denne det danske og norske Folks almindelige Yndlingsdigter. De holbergske Lystspil vare endnu Scenens Hovednæring. I det tragiske var det franske Sørgespil ikke blot ved Hoftheatret i Originalsproget blevet forplantet til Danmark; men den franske Smag i Poesie og Veltalenhed havde taget Sæde i det for denne Deel af Literaturen oprettede Selskab til de skiønne Videnskabers Forfremmelse, ved hvis Opmuntring og Belønning man bl. a. fik et Par Tragedier af Voltaire (Merope og Alzire) oversatte i danske Alexandrinere. Herpaa fulgte Nordal Bruns maadeligt lykkede Forsøg paa at giøre den franske Tragoedie indenlandsk i Danmark, hvilke dog Nyheden især, tilligemed Beskyttelse fra høiere Steder, hvor Luxdorf og Guldberg varmt anbefalede Zarines Forfatter som det danske Sørgespils Skaber, erhvervede et ikke ubetydeligt Bifald, baade paa Scenen og hos det læsende Publikum. Havde Brun ikke viist sig som en noget ubehændig Patriot i Einer Tambeskiælver, og havde det ikke i Grunden været ham ligesaa magtpaaliggende, at faae et Præstekald i Norge, som at vinde Digter-Ry i Kiøbenhavn: saa kunde vi let have faaet et heelt Gallerie af vandede alexandrin-

---

Digterkrone;" og om hans to alvorlige Priisdigte: at han ved dem ligesaa meget, som i det komiske Fag, viiste sig som "det første Genie i Danmark og Norge." Fortalen til Udg. af Wessels samlede Skrifter. 1787.

ſke Tragoedier fra ſamme hurtige Fabrik. Men Einar Tambeſkiælvers Skiebne og Forfatterens Beforbring *til* Capellan bragte ham, ſom vel var, til at nedlægge ſin tragiſke Pen; og ligeſom det var en Normand, ſom førſt, ved daarlig Copiering af en fremmed Literatur, vilde indføre Tragediens Muſe i Danmark, ſaaledes var det en Landsmand af ham, der med et eneſte *giennemtræn*gende Slag gav den Brunſke Melpomene ſit Baneſaar, fordrev den franſke og i Tydſkland endnu rigeligt udvandede Svulſt fra den danſke Skueplads, og ſaa godt ſom reent befriede os fra endnu ſlettere Efterlignere af den ſvagt begavede Tragiker. "*Weſſel gik med ſit Skueſpil* "*Kiærlighed uden Strømper*" *bedder det i en Anmærk*ning af Pram, den Gottſchedenſke, plat=ſvulſtige Theaterſmag ſaaledes i Møde, at den hverken i flaue Tragoedier (Nord. Bruns) eller paa Stylter gaaende Operaer (f. Ex. Bredals) har faaet nogen Fremgang hos Os" *). Vi kunne vel ikke ſige, at dette gielder nu ſaa fuldkomment, ſom da Pram ſkrev det 1786; men Weſſels Parodie, frembragt ved den rigt begavede Komikers Erkiendelſe af ſin Tids Smagløshed og Unatur i Poeſien, virkede ikke blot paa denne Tid og den følgende, ſom et velgiørende prophylaktiſk Middel; men blev ved ſit indvortes Værd, ſom et ſelvſtændigt komiſk Digterarbeide, og ved den høiſt correkte Sprogform og i ſit Slags ypperlige Verſification, til et claſſiſk Arbeide i den danſke Poeſie.

*) Anm. til Prams "Elegie ved Weſſels Grav." Minerva. 1786. og Weſſels udvalgte Digte. 1801. S. XVII. XVIII.

Det er allerede for en rum Tid siden, paa et andet Sted, hvor man finder mange gode Bemærkninger over det Enkelte i Wessels Digte, af vor nu bortgangne, tidt savnede Rahbek bemærket: at en af de Grunde, "der især ville betrygge den wesselske Parodie et varigere Bifald, end Parodier i Almindelighed kunne vente sig, er, at den ikke, som Parodier pleie, har bundet sig til et enkelt Digt, med hvilket den altsaa maatte staae og falde" *). Den individuelle Parodie er, i Følge sin Natur, en indskrænket og som oftest lidet varig poetisk Frembringelse; og man kan ikke andet end beklage, at en overordentlig Mængde af komisk Stof og træffende Vittighed ikkun lever et saa ephemerisk Liv, som det, der bliver det store Antal af Parodier til Deel, hvormed man i selve Paris benytter den komiske Side af ethvert alvorligt Drama eller Sørgespil, som den nyere franske Digtekonst har produceret. Heldigere pleie de parodiske Digte at være, hvor det komiske Huulspeil reflecterer et latterligt Modbillede af en heel Digtart; og til hine kunne vi, som bekiendt, henregne "Kiærlighed uden Strømper," hvor en dybere komisk Idee, end den blotte Travestering af et enkelt mislykket Digterværk, sætter os det hele heroiske Sørgespil, i dets unaturlige Udartning, og dets af forskruet Svulst oppustede, og af en falsk Smag indsnørede Form, i et latterligt Lys. Hiin Idee er vel ikke i det Wesselske Skuespil saa riig og omfattende, som

*) Den forhen anførte Fort. af Rahbek til Wessels Skrifter. S. XI.

den, der hersker igiennem Holbergs Ulysses von Ithacia, hvor det Komiske har en mere objectiv Natur, og hvor det med en stigende uimodstaaelig Kraft henriver os i en heel Verden af Latterlighed. Wessels Parodie er derimod et i sin Art ligesaa originalt, som fuldendt Konstværk, hvor det Formelle i den franske Tragoedie, dens Svulst og Stivhed, dens livløse og statariske, i een Model støbte Charakterer, dens ofte lige unaturligt knyttede og opløste Knude, dens matte og hensigtsløse Situationer og dens rhetorisk-fremtvungne Styltegang i Dictionen, paa den liveligste og fornøieligste Maade af Verden ere travesterede ved komisk Efterligning. Kan denne endog ikke bevæge sig i en saa vidt udstrakt Kreds, som det komiske Heltedigt, eller frembyde saa rigt et Stof for Vittighed og komiske Situationer, som dette: saa er den dog i sit Slags ikke mindre heldigt udført, end de bedste Arbeider i den komiske Epopee, fordi Wessel med en mesterlig Konst og Originalitet har opfattet den Gienstand, han havde for Øie, fra enhver Side, hvor den kunde frembyde Stof for det Latterlige. Ved at forene den komiske Pathos i et versificeret Sørgespil, med den dobbelte Latterlighed, at Heltene og Heltinderne ikke blot i Alexandrinernes afmaalte Takt, men stundom ogsaa i komisk Operasang, give deres Hierte Luft; har han endnu forhøiet Stykkets burleske Charakteer. Rahbek har ogsaa viist, med hvor megen Held Wessel, til at forstærke Pudseerligheden og den komiske Effect, har benyttet, deels den idelige Overgang fra det Heroisk-Tragiske i Følelsers og Lidenskabers Udtryk til det meest trivielle Hverdagslivs Situationer og Sprog;

deels Personernes Reflexioner over sig selv, eller deres "Tilskuerbetragtninger over det, de selv sige og giøre, hvorved de, ligesom Heltene i hine Tragedier underrette os om, at de ere rasende, fortvivlede, o. s. v., saaledes her giøre os opmærksomme paa, at det, de har sagt, er latterligt og urimeligt." (Den anf. Fort. S. XV.)

At der ogsaa, ved Siden af det overgivne Burleske i Kiærlighed uden Strømper, som hos Mængden af Læsere lettest finder Indgang, svæver en høiere æsthetisk Interesse over dette Stykke, netop fordi det er en heel Classe af forfeilede Digterværker og deres falske Form, som derved sættes i et komisk Lys: er klart nok. Denne Stykkets Fortieneste, som bidrager saameget til dets Konstværd, kan imidlertid ikke andet end fordre en vis Grad af æsthetisk Dannelse og Bekiendtskab med hiin Tidsalders dramatiske Vansmag, for at paaskiønnes og nydes i sit hele Indhold og Omfang. Allerede da Stykket først kom paa Skuepladsen, bemærkedes det, (Dram. Journ. II. S. 237) at Publicum oversaae, eller blev kold ved endeel af de vittigste Steder, fordi det ikke følte det Bidende eller fattede det Komiske, som de indeholdt; og maaskee det endnu i vor Tid vil oversee ligesaa mange. Et Digterværk, hvis komiske Natur oprindeligen er grundet paa ironisk Spot med en falsk Konstform, kan umuligen virke paa den Maade, som en Komedie, hvor det Daarlige og Latterlige, der umiddelbart berører os i Livet, er opfattet og grupperet for Scenen. Men da et Konstværks æsthetiske Fuldkommenhed netop bestaaer i, at Konstneren virkelig har præsteret det, som Ideen i ved-

kommende Tilfælde fordrer, og at han i Udførelsen har truffet den ved Værkets Aand og Charakteer *naturligst* betingede Form: bliver det ingen Mangel hos Forfatteren, men hos Læseren, om et af de heldigste ironisk-komiske Digterværker, man i nogen Literatur finder, *skulde* tabe noget af sin Virkning.

Vi kunne imidlertid ikke andet, end giøre opmærksom paa, at tilligemed den egentlige parodiske Charakteer i Wessels Skuespil, hiin mod en vis *unaturlig* æsthetisk Form henvendte Satire, som det indeholder, og som, for ganske at nydes, fordrer Bekiendtskab *med den* parodierede Digtart, besidder "Kiærlighed *uden Strømper*" tillige en selvstændig komisk Natur, en *hensigtsløs* Udstrømmen af Forfatterens Vittighed og en gedigen, ypperlig vedligeholdt Fremstilling af Personerne, i deres pudseerlige tragi-komiske Dobbelthed, som hos enhver Læser, om han endog var ganske ubekiendt med den franske Tragedie, ikke vil forfeile sin Virkning. Denne æsthetiske Virkning er tillige i en sielden Grad uafhængig eller uberørt af Alt, hvad der kunde have Skin af nogen uvedkommende, forud bestemt Bihensigt — ei engang den, som man dog kan sige virkelig opnaaedes ved den Wesselske Parodie, uden at sikkert Forfatteren nogen Tid har havt den for Øie: at ville fortrænge den Tids alvorlige Sørgespil*).

*) At Wessel med sin Parodie ikke har havt nogen enkelt Tragoediesskriver eller noget enkelt Sørgespil udelukkende for Øie, synes klart nok. At imidlertid Voltaires Zaire (hvoraf en dansk Oversættelse ved Lodde udkom allerede 1757) og Nordal Bruns Zarine, have givet

Digterens egentlige Øiemed, at more ved en absolut komisk Contrast, imellem den parodierede høitidelige Form, og det Latterlige i Stoffets Hverdagsnatur, imellem Personernes Trivialitet og Cothurnerne, som de tage paa, tilligemed den tragiske Maske, der saa lidt passer til deres Ansigter, at de selv føle og yttre det: er fuldkommen opnaaet; men Stykket er tillige med finere Konst hævet over de almindelige Parodier derved, at der paa en Maade spilles en dobbelt Komedie: Personerne ere ikke allene virkelig ironiske; de ere ikke blot travesterede Helte, som forestilles med dramatisk Objectivitet for Tilskuerne; men de have selv ligesom et Slags Bevidsthed om den Ironie, som Digteren har lagt i Stykket; de føle det Latterlige i deres tragiske Rolle, træde for Øieblik ud af den ved subjective Reflexioner og Betænkninger, og giøre det ved disse, og ved stundom yttrede Vink om at de ligesom ikke ganske kunne finde sig tilrette i deres Maske-Charakteer, endnu mere tydeligt, at de ikke ere til for Alvor, men kun som ironiske Personer.

Dette maa man dog ei forstaae saaledes, som om "Kiærlighed uden Strømper" var bestemt til at læses eller forestilles som en Farce, hvori Skuespillerne selv, ved en Maalet forfeilende Carricatur, skulde giøre deres Roller latterlige, (en ødelæggende Hovedfeil i al theatralsk Fremstilling af det Komiske) i Stedet for med alvorligt afveiet Konst

ham Motiver til enkelte Scener, er af Rahbek og Andre bemærket. (S. dennes anf. Fortale S. IX. og Rosenstands dramat. Journal. II. S. 235.)

at fremstille de latterlige Roller eller Figurer i et dramatisk Arbeide af den Art, at dets komiske Virkning maa tabe sin stærkeste Kraft, dersom Contrasterne imellem Personernes indre Huulhed og deres udvortes opsvulmede Skikkelse, ikke kommer tilsyne; og dette bliver *umuligt*, hvis ikke alle Nuancer af komisk Pathos og dens Synken til en lav Hverdagsnatur, tænkes og fremstilles alvorligt, med en, til de mange forskiellige Overgange i Digtets *Tone*, og til dets forskiellige Udtryksmaade nøiagtig afpasset Gradation*). Stykket er ligesom et Slags dramatisk Boldspil imellem Alvor og Ironie; og dette maa i Fremstillingen komme tilsyne, i Fald vi ei skulle modtage et ganske andet Indtryk, end ved *at læse det*. Enhver Skuespiller vil begribe, at han ikke i Johan v. Ehrenpreis eller Mads Madsen skal vise os en tragisk Charakteer; men han skal ligesaa lidt med Hensigt give dem som komiske Personer. Deres ironiske Charakteer maa komme hensigtsløs til Syne; og det, man har sagt, at Skuespillerne selv more sig over deres Roller i dette Stykke, og have vanskeligt ved at bare sig for Latter, udtrykker

*) At det var saaledes, **Wessel** selv har tænkt sig og ønskede Stykket at spilles ("de høie Steder høitragisk, det kiælne smeltende, og de lave lavt, men alt med den fuldkommenste Alvorlighed") lære vi af en Anmærkn. i **Rahbeks** anf. Fortale S. VIII. og ligeledes af vor tidligste Dramaturgs (**P. Rosenstand Goiskes**) Ytring: "at Forfatteren altid har villet have sine Personer underholdte (vedligeholdte) med en vis Dignitet." Dramat. Journal. II. 1773. S. 207.

maaskee bedst dets egentlige dramatiske Charakteer, og betinger dets individuelle Fremstilling. Det er uden Tvivl i denne Stemning, at det heldigst og naturligst vil spilles; men dog, som enhver begriber, saaledes, at hiin subjective Tilstand hos Skuespillerne ingenlunde paa den Maade maa blive synlig, at den forstyrrede Illusionen.

Wessel havde, efter fleres Beretninger, ved at skrive Kiærlighed uden Strømper aldeles ikke tænkt paa dets Opførelse. Men adskillige af hans Venner fandt det passende hertil; det kom paa Scenen 1773 og vandt der ikke mindre Bifald, end ved Læsningen, saaledes, at det kunde opføres fem Gange efter hinanden (fra 26de Marts til 14de April) — et uigiendriveligt Beviis paa, at et komisk Arbeide, som aldrig vil tabe sin Virkning "at bringe endog den alvorligste Læser til at lee," ogsaa, endog uden Forfatterens Hensigt, var lykkedes ham fuldkomment, med Hensyn til den sceniske Effect paa den Tid, det udkom. Allerede dengang var ogsaa Kritikens Dom over dets Værdi ganske overeensstemmende med den, som Publicum yttrede ved udeelt Bifald. I den kritiske Journal erkiendte Baden, hvis skarpe Bedømmelse nylig uden Skaansel havde blottet de svage Sider i Nordal Bruns Zarine, som det var Mode at beundre, om Wessel: "at denne Forfatter i det Naive og Burleske neppe har havt sin Lige siden Holberg" *); og charakteriserer vor Digter me-

*) Ogsaa Tode skrev (allerede 1772) noget over "Kiærlighed uden Strømper," — et poetisk Arbeide, hvis Værdi han sikkert var i Stand til at paaskionne. Hans begyndte Ugeblad "Blandinger," hvori denne Anmeldelse findes, og

get træffende med de faa Ord, at "Alt hvad han berører, bliver under hans Haand pudseerligt"; hvorpaa han bl. a. anfører det ypperlige Exempel, hvor Grete (i 4de Act 4de Scene) paa en Maade travesterer det Horazisfe

> **Scandit æratas vitiosa naves**
> **Cura, nec turmas equitum relinquit, &c.**

Faa danske Digterværker kunne ogsaa *siges*, *i den* Grad at have bevaret Publicums almindelige Yndest usvækket, snart igiennem to hele Menneskealdere, som dette vittige Arbeide, der tillige lagde for Dagen, at man for 60 Aar siden i Danmark langt bedre forstod at vurdere komiske, end alvorlige Digterværker. *Evald, skiøndt* erkiendt og agtet, og det, til Ære for *Nationen, mere* af Folket, af den større Mængde, end af de Mægtige og Fornemme med finere Dannelse, var dog ikke saaledes forstaaet, som han maatte have været det, hvis man skulde have ladet hans lyriske Konst vederfares fuld Ret. — Den Liighed i Skiebne havde begge disse udmærkede Hoveder, at skiøndt man kan sige, de giorde Epoke i den danske Poesie og nationale Literatur, faldt det i begges Lod, at blive næsten upaaskiønnede af Magthaverne i et Land, hvor Hoffet endnu i Sprog, Tone, Smag og Levemaade var alt for udenlandsk og fremmedt for Nationen, til at erkiende, hvor vigtigt det var at pleie de første Spirer til en egen Sprogcultur, en fædrelandsk Poesie og dannet Nationalsmag i Danmark, efter det 18de Aarhun-

---

hvoraf kun 7 Nummere udkom 1772, har jeg desværre ingensteds kunnet overkomme.

bredes europæiske Culturgrad. Man har efter Wessels Død meer end eengang ført Klage herover, og allerede 1787 yttrede man sig stærkt nok om, hvorledes "Ingen tænkte paa, at redde Fædrelandet fra en Vanære, som den, der hviler over Portugal for dets Camoens, og som England erfoer ved Ben Johnsons Død" *), førend Wessel omsider 1778 blev udnævnt til Theater-Oversætter, med Udsigt til 300 Rigsdalers aarlige Indtægt. Men, skiøndt vi maa glædes over, at det nu er andre og bedre Tider for Musernes heldige Dyrkere i Danmark, end da man et Par Aar før Evalds Død gav ham hundrede Rigsdalers aarlig Pension: kunne vi dog ei ubetinget mene, at allene det Bifald, "Kiærlighed uden Strømper" vandt, burde have sikkret Wessel (der dog ogsaa overhovedet var udvortes heldigere end Evald) Udkomme for hans hele Levetid (som der sigtes til i den nylig anførte Fortale). Denne Fordring synes baade dengang, og nu, at være vel høi; og Wessel kunde vist selv have bidraget endeel til at giøre sin Skiebne taaleligere og sine Kaar mindre trængende, hvis han ikke havde havt en ulige større Drift og Lyst til at sætte Penge til, end til at erhverve dem ved stadig Arbeidsomhed. Hertil kunne maaskee udvortes personlige Forhold, og et derved forøget Hang til Tungsindighed og Ligegyldighed for Livet, som Digteren i sin bekiendte charakteristiske Gravskrift over sig selv har tillagt sig, have medvirket i en ikke ubetydelig Grad. En saadan, og maaskee ikke ubetydende Medvirkning til Wessels, i

*) Fortalen til Wessels Skrifter. 1787.

Forhold til hans Sjælsevner, lidet virksomme Liv, og den Tilbøielighed til uordentlig Levemaade og til Opmuntring af Livsgeisterne ved stærke Drikke, hvorved han vist ikke forbedrede sin Helbred eller forlængede sine Dage, kan man imidlertid vel ogsaa søge i den Tone og Levesk ik, som netop i Tiden imellem 1772 og 1785, eller endnu noget længere, var meget yndet hos endeel af den Tids Digtere og gode Hoveder, hvoraf et vist Parti, der i Begyndelsen udelukkende bestod af Wessels Landsmænd, fra 1772 havde stiftet den under Navn af det norske Selskab bekiendte Forening.

Oprindelsen til dette literaire Coterie (for at bruge et fransk Ord, der netop udtrykker Tingen) var den bekiendte Strid, opvakt i Efteraaret 1771 om den norske Borgemester, Theaterdirecteuren Bredals Syngespil "Tronfølgen i Sidon," med hvis søndertrædende Kritik Rosenstand Goiske (den 7. Oct. 1771) aabnede sin dramatiske Journal, og som skylder denne Kritik og Evalds "brutale Klappere," at dets Navn altid vil blive bevaret i vor Literaturs Aarbøger. Denne Bredal, som var bedre Selskabsmand, end dramatisk Forfatter, havde, deels af denne Grund, deels ved den Indflydelse, som hans Embede gav ham, et ikke ubetydeligt Parti, særdeles blandt hans Landsmænd; og da han og hans Venner havde valgt et vist Kaffehuus i Sværtegaden, der holdtes af en Madame Juul, som derved er bleven navnkundig, til deres jævnlige Sammenkomster, gav dette Anledning til, at det efterhaanden blev et Mødested for endeel opvakte og vittige unge Normænd, hvoriblandt Nordal Brun, Bra-

drene **Wibe**, **Ove Gierlev Meier**, **Fasting**, **Søren Monrad**, **Wessel** og flere. Et modsat Parti, med hvilket hlint efterhaanden kom i en bestandig stigende Opposition, grundet paa de Danskes Beundring og Normændenes Ringeagt for **Evald**, og blandt hvis Hovedmænd i Begyndelsen **Rosenstand** og **Abrahamson** især udmærkede sig, samledes paa et andet Kaffeehuus, Madame **Neergaards** i Badstuestrædet, der ligeledes snart fik literairt Ry, og gav Anledning til Oprettelsen af den første egentlige Klub i Kiøbenhavn, siden bekiendt under Navn af Fabricii Klub. Sammenkomsterne hos den norske Madame Juul antog ogsaa efterhaanden Charakteer af en Klub, men derhos tillige en Organisation som et literairt eller æsthetisk Selskab, hvor man, foruden andre Bestemmelser, vedtog at opmuntre til poetisk Veddestrid ved udsatte smaa Præmier. Den formelige Stiftelse af dette saakaldte norske literaire Selskab henføres af **Rahbek**, der har givet Bidrag til dets Historie *), til April 1772. Dets Indflydelse paa Poesiens Opkomst og Smagens Dannelse blev vel altid temmelig eensidig og begrændset til en vis Sphære, men ikke ubetydelig. Det gav ikke blot Anledning til enkelte gode Digtes offentlige Fremkomst; men det vedligeholdt tillige, ved dets Sammenkomster, paa en vis Maade endogsaa ved dets Partiaand, da denne ikke blev uden tilstrækkelig Modvægt, et mere bevægeligt Liv i den opblomstrende Literatur. Der-

---

*) Maanedskr. Læsning i blandede Emner. III. Bd. 1822. S. 423. 527.

imod kan man sige, at den selskabelige Tone i denne Forening, og Blandingen af Klubvæsen og Versemageri, i Længden ikke kunde være gunstig for den sande Poesies heldige Fremskridt. Punschebollen spillede en altfor vigtig og hyppig Rolle i dette literaire Selskab; *Vittighed*, pudseerlige Indfald og letsindig eller dog alt for let Spøg, blev den herskende Ingredients i dets Aand og Tone; og man forfaldt efterhaanden til den behagelige Indbildning, at et Epigram eller Couplet, (ofte usaltet og ubetydeligt nok) en Vise eller et Vers paa opgivne Enderiim, kunde skaffe eller vedligeholde Digternavn, og Ry som et vittigt og sindrigt Hoved; ligesom man overhovedet blev tilbøielig til at troe, at Vittighed, Lune og *Talent* for den selskabelige Underholdning, skulde gaae og gielde for poetisk Genie — især naar denne var forenet med noget Anlæg til at kunne nu og da in promptu skrive et Vers eller forfatte en Vise, som man mangengang meente, hele Verden maatte finde ligesaa vittig og lystig, som Selskabet den Aften, da den blev skreven. At der iblandt dette Slags af Øieblikkets Lunefostre fandtes adskillige heldige, og blandt Selskabets Sange og Leilighedsviser enkelte, som fortiente at naae Efterverdenen*), er ligesaa unegteligt, som det tillige er vist: at man ikke altid ret forstod at skielne imellem dét, der morede Selskabet i dets afsluttede fortrolige Kreds, og det, som i Længden kunde

*) Heriblandt kan f. Ex. vel regnes den smukke, endog elegante Optagelses-Sang til nye Selskabsbrødre af **Wibe**, som Rahbek har ladet aftrykke. anf. St. S. 431–33.

more et heelt Publicum, hvis Smag allerede begyndte at danne sig. Da det nu i denne Kreds af joviale og opvakte Hoveder ikke kunde fattes paa Lystighed, Løier og gode Indfald: saa troede man at giøre noget nyttigt og behageligt, ved at føre en Protocol over slige Fostre af munter Lune — hvoraf mange dog alt for meget vare Øieblikkets Børn til at taale meer end den mundtlige Tradition, eller til at kunne holde sig ved et Slags Nedsaltning, hvor de netop snart maatte tabe deres bedste Salt.

Om man nu endog ikke, som Rahbek har indvendt imod Øhlenschlægers korte Charakteristik af det Norske Selskab*), bogstavelig kan sige, at dette "Samfund af Normænd, hvem man skulde troet, den store Biergnatur paa Dovre og Filefield maatte have givet Kiærlighed til det Høie, derimod ganske overlod sig til selskabelige epigrammatiske Forlystelser" og paa en Maade tog til Valgsprog: Vive la bagatelle! saa er denne Charakteristik dog i det Hele ligesaa historisk rigtig, som Forfatteren vel kan have Ret i, at det maatte være "skadeligt for Smagen overhovedet, at de bedre Hoveder toge denne Retning." En saadan skadelig Tendents viste sig

*) Maanedsskriftet Athene. I. 1813. S. 307. (Jvf. Rahbek. anf. Sted S. 427, hvor en besynderlig Trykfeil: modsigelig for uimodsigelig netop udtrykker hvad der vel maatte kunne indvendes imod Selskabets "endnu (1822) vedvarende Indflydelse", og denne Indflydelses "ubegribelige" Gavn — et Udtryk, som her dog ikke maa forstaaes egentligt.

i det mindste i det, i en borneret Smag og Ideekreds fængslede norske Parties Opposition imod den over sin Samtid ophøiede evaldske Digteraand, hvis Virkning og stigende Indflydelse dets Spot dog var meget for svag til at kunne hindre; ligesom det ogsaa var en Normand (men ikke Medlem af dette Selskab) **Edvard Storm**, der paa den værdigste Maade besang og charakteriserede Evald efter dennes Død *). — Det norske Selskab var imidlertid heller ikke, som vi have sagt, uden gavnende Virkning i Literaturen; thi denne var endnu saa lidet dyrket, at den kunde trænge til enhver dannende og kritisk veiledende Haand; og naar det endog hørte til Tonen i dette Samfund, at være i Opposition mod Selskabet for de skiønne Videnskaber, og at ringeagte og persiflere den evaldske Poesie: saa kunne vi just ikke sige, at det sidstnævnte æsthetiske Samfund, der tiltog sig langt mere Autoritet i Literaturen, viste stor Skiønsomhed imod en af Choryphæerne i den danske Poesie, hvis ypperste Arbeider Pluraliteten af Selskabet ikke engang havde saamegen Sands for, at de kunde finde dem værdige til en Hædersprits.

Vi kunne heller ei andet end tilstaae begge disse Selskabers alt for gavmilde Lovtaler, at endog den blotte

*) Vi kiende ikke Storms Forhold til sin vittige Landsmand, og kunne ikke afgiøre, om det er til **Wessel**, eller til nogen anden Digter (maaskee Voltaire og hans Pucelle?) at han har sigtet med de Linier i Digtet over Evald:

"Hans Musa overlod en lavere Forfatter,
"Med misbrugt Parodie at vække Daarens Latter."

Modsætning, som det norske Selskab — mere vel af Tone, end af nogen egentlig høiere eller finere Smag — dannede imod det mere fornemme og privilegerede Selskab for de skiønne Videnskaber, ikke har været uden gavnlig Virkning. Vare det norske Selskabs Domme — som endog Rahbek maa tilstaae — "i visse Anliggender hyppigen grundede paa Censidighed, Fordom, forudfattet Ynbest, eller ugunstig Brangvillie:" saa var dog Samfundet, hvorfra de udgik, ikke altid beherstet af Partiaand eller ledet af saa daarlige Drivefiedre; og vi maae desuden give Rahbek fuldkommen Ret i: "at det gielder i den literaire Republik endnu meer, end i nogen Anden, at, naar der ingen Opposition fandtes, burde Magthaverne for deres egen Fordeel kiøbe dem een; hvis den, der for Penge var at faae, ellers vilde være af nogen Værdi" *).

Godt var det ogsaa, at Vittighed og komisk Lune beholdt sin Plads og sin Erkiendelse, ved Siden af rhetorisk Formalitet og lyrisk Alvorlighed. Lad være, at hine Egenskaber hos Fleertallet af det norske Selskabs Medlemmer ikke fandtes i nogen betydelig Kraft eller Dybde — saa havde Selskabet dog en Wessel, der efter Øhlenschlægers sande Udtryk "udmærkede sig som Blomsten og Kronen af dets Munterhed og Lune." Derved bør vi nu vist nok forstaae noget langt andet og betydeligere, end at Wessels Spøg og Vittigheder i Selskabets Aftenkreds og for "Tolvskillingsbollen" vare mere værd end de fleste Andres Indfald, hvormed man deels krydrede Sam-

*) Læsning i bland. Emner. anf. St. S. 435.

talen og de selskabelige Glæder, deels overlod sig til satirisk Lune, der vel ikke altid, naar det gik ud over Modpartiet og over den Evaldske Muse, var saa harmfri og blottet for Spot som Rahbek vil mene (ansf. St. S. 440.) Wessel havde ved sit ene Mesterværk vundet en Plads som sand komisk Digter, hvilken Ingen af hans Medlevende, enten i eller uden for det Norske Selskab, kunde komme nær. Men vi maae ogsaa tilføie, at dette Digts Frembringelse og Værd vare aldeles uafhængige af Digterens Forbindelse med det omtalte Selskab, hvilken vi neppe skylde andet end de to alvorlige Priisdigte og nogle af de wesselske Indfald og pudseerlige Leilighedsriim, der omtrent kunne tiene til charakteriserende Prøver paa Selskabets Vittighedsprodukter, eller paa det, som til Hverdagsbrug præsteredes i de muntre Aftenmøder.

At ogsaa i nogle af disse Smaating viste sig det Præg af stærkere komisk Kraft og Virkning, som sielden savnedes hos den af Naturen kaldede Komiker: ville vi ikke negte; men ikke desmindre vil det ei undgaae nogen opmærksom og æsthetisk dannet Læser, at Wessels hele digteriske Production efter Kiærlighed uden Strømper, var langt svagere, end man af dette mesterlige Arbeides Forfatter kunde have Grund til at vente sig. Han synes, saavidt vi efter enkelte bevarede Erindringer fra hans Levetid kunne slutte, af flere individuelle Grunde (hvortil vel ogsaa kan regnes Følgerne af en langvarig Sygdom, som han udstod i Aarene 1776 og 77) at være mere og mere henfalden til Tungsindighed — eller, som det hedder i Fortalen til hans Værker, "hans aldrig støiende, dog al-

tid forhen til lunefuld Munterhed redebonne Humeur, nedstemtes til en vis, ingen besværlig, men taus og uvirksom Melancholie;"—en Stemning, som han selv med faa, skarpe og levende Træk har skildret i sin før omtalte Gravskrift. — At denne Melancholie, Uvirksomhed og svækkede Sundhed, som der i Fortalen hentydes til, allene skulde have været Følge af hiin Sygdom, er dog neppe rimeligt. Wessels Levnet havde i flere Henseender været uordentligt. Mangel paa et sorgfrit Udkomme har vel, som det synes, bidraget til at nedtrykke hans Sind; men Vanen til at drive megen Tid hen i lystig Lediggang og blandt muntre Selskabsbrødre, bidrog hverken til at forbedre hans Kaar, eller hans Helbred og Sindsstemning. Han havde i A. 1776 skrevet en Comedie i 5 Acter og i Prosa: "Lykken bedre end Forstanden," som, endskiøndt den i Plan og Udførelse, saavel som i Dialog og Characteertegning, vidnede om Wessels Talent til at arbeide for Skuepladsen, dog hverken der eller hos Læserne giorde Lykke, fordi den var svag baade i komiske Situationer og i dramatisk Interesse; og overhovedet var udført med en vis alvorlig Kulde, som man mindst ventede sig hos den vittige og lunefulde Forfatter af Kiærlighed uden Strømper. Imidlertid bidrog vel dette Arbeide til Wessels Ansættelse i Aaret 1778 som Oversætter ved Skuepladsen, med 300 Rdlrs aarlig Indtægt — en Stilling der i det mindste sikkrede ham fra Mangel. Man kan heller ikke andet end finde Klagerne over den Ligegyldighed, der vistes i "at redde Fædrelandet fra en Vanære, som den,

der hviler over Portugal for dets Camoens" *) noget overdrevne, i det mindste naar vi tænke paa Tiden, ligne Wessels Skiebne med Evalds, og erindre os, hvorledes man overlod denne i høi Grad libende Digter til usle Kaar, og til at opholde Livet for det meste ved privat Almisse, eller ved at bruge Digtekonsten som et Haandværk.

Wessel havde i Aaret 1780 indgaaet Ægteskab med Jomfru Bukier fra Christiania, som tilbragte ham nogen Formue; men han var for lidt Huusholder, til at denne Hielp længe kunde strække til. Han greb da blandt andet til, nogle Aar efter at udgive et poetisk Ugeblad, hvoraf der, under den besynderlige Titel: Votre Serviteur. Otiosis. udkom 54 Nummere i Aaret 1783, hvis Indhold bestod i komiske Fortællinger. Det var et ikke ufordeelagtigt Vidne om det Trin, hvorpaa Smagen og Sands for den komiske Poesie allerede den Gang stod i Danmark, at man ligesaa lidt da disse Fortællinger udkom, som siden efter, har fundet dem værdige at sættes ved Siden af Wessels komiske Mesterstykke. Man dadlede ikke blot en Skiødesløshed i Sproget og Versificationen, der var saa uventet hos Forfatteren af Kierlighed uden Strømper, men ogsaa en Vidtløftighed i Fortællingen, der undertiden syntes at skulle dække et magert Indhold, og en Overflødighed paa Parentheser og Digressioner i Foredraget, der ikke sielden mere trættede, end

*) Fortalen til Wessels Skrifter. 1787.

morede Læseren *). At disse Digte, baade vare og bare Præget af at være Hastværks-Arbeide, havde man vel i øvrigt mindre lagt Mærke til: dersom ikke Digteren selv havde vækket Forventninger, som han her ikke ganske tilfredsstillede. Imidlertid findes der iblandt et Antal af 38 Fortællinger ikke saa faa heldige og nogle fortræffelige (f. Ex. Gaffelen) og hvad der ikke ved nogen af dem savnes, er det Præg af Originalitet i Foredraget, af eiendommelig Pudseerlighed og vittig Lune, som udmærkede Wessel, og som ere de Egenskaber, hvilke vi vel især maa tilskrive, at ogsaa disse Fortællinger endnu stedse læses med Behag, og aldrig kunne tabe det Værd, som de virkelig besidde — uagtet man ei tør sammenligne det med den Fortieneste, Wessel erhvervede sig af

*) Det hedder herom i Abrahamsons Recension over Wessels samtlige Skrifter: "Omendskiøndt ethvert Stykke paa mange Steder bærer Wessels Stempel, have de dog ofte noget, som man ønskede bort. Visse langstrakte Digressioner, — som neppe ved eet og andet løierligt Indfald, holde os skadesløse for den Tomhed, man finder i de fleste — er den Hovedfeil, som man, allerede da Bladet udkom, anmærkede som Feil, og som endog de varmeste Venner af den wesselske Muse, vare uglade ved. De fleste seer man tydeligt paa, at de staae der med Flid, da Digteren, efter sit Lune, holdt det for en Løierlighed mere, at standse Læseren midt i Farten; og det kan ikke negtes, at jo denne Hensigt opnaaes, naar Middelet bruges til Maade. Her derimod finder man det næsten i hver Fortælling og bliver kied deraf." Lærde Efterr. 1790. S. 115.

den komiske Poesie ved sit fortræffelige og classiske parodiske Sørgespil.

Vi kunne heller ikke andet end give en Kritiker*) Ret, som for 40 Aar siden, ved Siden af det, han udsatte paa Wessels Fortællinger, tilstod: "at Digteren bestandig vidste at udsone sine Blades Mangler ved en Naivetet, eller ved et løierligt og burlesk Indfald." — Tillægget: "og især ved mange sunde Tanker, fremsatte under Spøg og Latter;" kunne vi forbigaae; thi hvor man kun ved ægte Spøg bringer os til at lee, ere Digterens Tanker det sidste, der falder os ind. — Det Naive er virkelig i det Hele et Hovedtræk i Wessels komiske Lune; og en besynderlig elskværdig, godmodig og indtagende Personlighed skinner frem igiennem hans Spøg, som vel ikke altid er kraftig eller fiin nok til at være sikker i sin Virkning hos Alle; men heller aldrig har det fatale Uheld, at være søgt eller efterjaget udenfor den Kreds, hvor Digterens Lune var hiemme. Rahbek har sagt om disse Fortællinger: at man overhovedet heller maatte kalde dem lystige, end comiske**). Man kan give ham Ret deri, om man endog ikke stemmer overeens med ham i den Forklaring, han efter Marmontel giver over disse Udtryk, som man nu jævnligen bruger i en anden Mening, end efter denne franske Æsthetikers Definition. Men, dersom vi kunde antage hans tre Arter af det Latterliges poetiske Fremstilling (le comique, le plaisant og le bouffon)

*) Abrahamson i den ovenfor anførte Recension.

**) Fortalen til Udgaven af 1817. S. XXVII.

mere for tre Classer eller Grader i det Latterlige, eller i den skiemtende Poesie, end for tre forskiellige Elementer: blive uden Tvivl de Wesselske Fortællinger langt mere at henføre til den anden og tredie, end til den første; og man kan vel ikke andet, end derhos tilstaae dem, efter Rahbeks Ord: "at Wessel, der kiendte sine Læsere, vel mangen Gang, for større Eftertryks, eller større Beqvemmeligheds Skyld betiente sig af det Naragtige (le bouffon); men dog ikke lettelig nogensinde overskred det Sømmeliges Grændser, end sige faldt i det Væmmelige, som ellers ofte er endog store Komikeres Tilfælde." Vi tør vel ikke ligne den danske Digter, helst i hans Fortællinger og mindre Poesier, med Frankriges uefterlignelige Lafontaine; men dog kunde det af alle fremmede maaskee snarest være denne, ved sin geniale Naivetet, sin uudtømmelige Skat af skalkagtig Vittighed, og sin godmodige Lune fortryllende Digter, til hvem vor Wessel stod i et aan[illegible]gt Slægtskabs Forhold.

Som alvorlig Digter har man bedømt ham meget ulige. Vi have allerede ovenfor omtalt, at det norske Selskab 1775 belønnede to Arbeider i den alvorlige Poesie af Wessel. Om det ene af disse Priisdigte: Nøisomhed, kan vel neppe siges noget videre til dets Fordeel, end hvad Baden i den kritiske Journal roste det for, og hvad man i vor Tid ikke pleier at rose ved Poesier: at det er fuldt af syndige Sententser. Vi troe i øvrigt, at selv dette korte, prosaisk nok udførte Læredigt, som dog ikke er uden en vis Elegants i Dictionen, kan være et Bidrag til at vise, at Wessel havde et man-

geskidigt Talent, som han kun altfor lidet øvede og brugte. Af høiere poetisk Fortieneste er "Søvnen" — det eneste Digt, hvori Wessel har viist et virkeligt Kald til Poesiens Alvor. Er dette ikke meget, saa bør vi dog ikke oversee, at dette ene Digt virkelig baade i Tanker, Billeder og Følelsens Udtryk, har megen sand poetisk Skiønhed, og tillige har en saa naturlig Simplicitet i Formen: at vi ogsaa her faae Leilighed til at beklage de personlige Forhold hos Wessel, der afholdt ham fra at dyrke og uddanne sit Talent, eller vare Aarsag i, at han brugte det med langt større Sparsomhed, end hans Evner fordrede. — Vi have saaledes, af den endnu saa yndede Komiker, egentlig kun dette ene Digt, der passer for nærværende Samling. Dog have vi tilføiet det en bekiendt Sang af Wessel, der, halv alvorlig og halv munter, næsten kan kaldes heel lunefuld; og som, langt fra at være glemt, endnu, om ikke synges, dog læses med Behag for dens sunde og træffende Skiemt.

Efterat Wessel havde holdt op med sit ikke længe vedvarende poetiske Ugeblad, skrev han lidet af nogen Betydenhed. At adskillige af hans Smaadigte tilhøre hans sidste Leveaar, erfare vi af den oftere anførte Fortale fra 1787; men man vil nu neppe finde med dens Forfatter: at disse Smaating i Samlingen bidrog meget til Digterens "udødelige Roes." — Tiltagende Svagelighed formørkede meer og mere hans Sindsstemning, og giorde hans muntre Lune sieldnere. "Efter faa Dages Sygdom, i hvilke han meer, end længe forhen, var munter og oprømt, døde han (i sit 43de Aar) den 29de

December 1785." Han blev ikke allene savnet som Digter; men han efterlod et dybt Savn hos en talrig Kreds af Venner og Selskabsbrødre; og den vittige, lunefulde Digters store Godmodighed, der aldrig nogensinde tillod ham at hvæsse sin komiske Piil til personlig Satires Braad, giorde hans Erindring ligesaa elsket og æret, som den blev uforglemmelig for hans Medlevende, der havde kiendt ham. Endeel Mindedigte (hvoriblandt to lange Elegier af Pram og Rein) tolkede Følelsen ved hans Grav og den tabte Digters Værd; men intet skiønnere er sagt over Wessel, og sielden vel i saa faa Ord paa Dansk noget saa skiønt, som Baggesens to Linier under Wessels Billede:

Graad smelted hen i Smiil, naar Wessels Lune bød,
Og Glædens Smiil forsvandt i Taarer ved hans Død.

Strax efter hans Død foretog tre af hans Venner sig at samle hans Digte, til Fordeel for hans Efterladte. En meget betydelig Subskription viste, hvor bekiendt og yndet Wessel havde været. Denne originale Udgave, som altid vil blive en søgt og snart sielden Bog i vor Literatur, udkom 1787 i 2 Dele stor Octav, høist correct, og meget værdigt udstyret. Den var forsynet med en kort biographisk Fortale, og Udgiverne lovede Digterens udførlige Levnetsbeskrivelse; men denne kom aldrig. Udgaven af 1787 blev aftrykt 1799 i 2 Duodezbind (paa Boghandler A. Soldins Forlag;) med en ny Fortale af Rahbek; og denne Udgave gientaget (som "tredie Oplag") 1817. Begge disse Aftryk ere meget maadeligt, og

efter Nyerups Yttring, "paa en Digteren uværdig Maade," udstyrede. En smukkere Udgave af "Wessels udvalgte Digte" besørgede K. H. Seidelin. Kbh. 1801; og Rahbek lod foran dette Udvalg, der indeholder næsten Alt, hvad man har paa Vers af Digteren, Elegien af Pram ved Wessels Grav, med tilføiede biographiske Anmærkninger (Minerva. 1786. I. S. 95 o. f.) atter aftrykkes. Vi see en ny, ved Hr. A. L. Boye besørget, og i Hr. Thieles Officin trykket Udgave af Wessels Digte i Møde, og love os den, paa Grund heraf, baade correct og pyntelig.

Tillæg til Anmærkn. S. 275-76.

De her omtalte Blandinger af Tode har jeg siden faaet i Hænde, og vil derfor tilføie: at det Forfatteren her, i et af sine allertidligste danske Skrifter (S. 45. 61. 95.) yttrer om Kiærlighed uden Strømper er, ligesom det hele Skrift, af saare liden Betydenhed. Man seer imidlertid at Tode, i det mindste den Gang, ikke meget yndede, og heller ikke ret forstod dette Drama, skiøndt han berømmer dets "heldige Udførelse og flydende Versification" og Forfatteren som "en af Fædrelandets bedste Digtere." Parodier satte han overhovedet liden Priis paa, ansaae dem for "det letteste Arbeide af Verden;" og forsikkrer, at "een Tragedie, som Einar Tambeskiælver er af større Nytte, end al den Kiærlighed uden Strømper, og al den uægte Patriotismus, som kan være eller blive til." (S. 96). Men (hedder det S. 63) "hvad forbedrende Moral, hvad gavnende Kritik ligger i Kiærlighed uden Strømper?"

Søvnen.

Et Digt, kronet af det norske Selskab 1775.

Duunvinget, silkeblød, du gled paa Øiet frem,
Og hvisked: al din Sorg, dig selv, Stryange, glem!

J. N. Brun.

Du, dobbelt skiøn, fordi jeg sov!
Du skal min Tone Styrke give,
Du blide Morgen, skal oplive
Den Røst, som synger Søvnens Lov.

Omsonst sig sødest Klang tilbød
Det tunge Øre at fornøie,
Og fra et dunkelt, svækket Øie
Til kiedsom Aand kun Ulyst flød.

Til Døden Livet grændsede,
Hver Evne syntes slidt af Ælde,
Og Bygningen til Fald at hælde,
Da du, o Søvn! mig vinkede.

Tung i din bløde Favn jeg gled,
Berøvet Vid, og Syn, og Stemme,
Liig den, som sank i Muldets Giemme
Til mere varig Hvile ned.

Jeg tryg mit Væsen dig betroer,
Jeg spørger ei, hvad stærke Støtter
Imidlertid fra Fald beskytter
I tynde Luft den tunge Jord.

En Hær af Verdener utalt,
Som mig omgive, hvis de skeie
Et Haarbred fra de vante Veie,
Et Chaos giør af mig og Alt.

Min Undergang et Haarbred nær,
Jeg slumrer sødt, jeg intet vover;
Han vaager, han, som aldrig sover,
For Alt, og for hvert Støv især.

Som jeg, den halve Klode var
Indsvøbt i Mørkheds tætte Taage,
Og paa de lukte Dienlaage
Din grumme Broders Billed bar.

Men Ilden ulmer, Livet groer;
Du snart igien skal Kræfter vinde,
Min Aand! du snart igien skal finde
En Morgen skiøn, din Skaber stor.

Saa danner Aarets Morgen sig;
Og Jordens Safter Liv udklække,
Naar, under hvide Sørgedække,
Naturen synes ligge Liig.

Nu Kraft til alle Aarer fløb;
Nys slappe Drivefiedre spændtes,
Til Siælens Pleie Væsner sendtes,
Som spillede i Søvnens Skiød.

Med Moders Ømhed bød du dem
Den spæde Fostersøn fornøie,
O Søvn! og for din Yndlings Øie
Hver ønsket Scene bringe frem.

Du bød dem i den Elskers Bryst,
Som en uheldig Lue nærte,
Og som forgieves Suk fortærte,
At gyde Lægedom og Trøst.

Hans Grumme skabes om i Hast,
Hun med Cytheres Smiil ham vinker,
Og Ømhed i hver Mine blinker,
Og Himlen i hvert Øiekast.)

Du bød dem løse fængslet Fod,
De Slaven tidt paa Thronen satte,
Gav nøgen Armod Peru's Skatte,
Og den Fortrykte Haab og Mod.

Den Usle, segnet i en Vraa,
Tryg bag det Dække, som du drager
Imellem ham og Dagens Plager,
Med Smiil paa blege Kinder laae.

Ei Smerters giftig Braad formaaer
Dit Slør, o Søvn! at giennemtrænge.
O! skiul ham bag det, skiul ham længe,
Hans Bødler vaage udenfor.

Men blandt de blide Væsners Chor,
Som Siælen til dens Held bedrager,
Fornuften studsende opdager
Alvidenhedens sieldne Spor.

Dybt i din skyggefulde Bo,
Hvad mægtig Aand har valgt sig Tempel?
Dens Udsagn bær et Guddoms Stempel,
Som Vantro selv forbauft maa troe.

Men Tidens Maal i virksom Gang
De nu fuldmodne Evner bringer,
Og Søvnen flyer paa Nattens Vinger,
At lindre fierne Landes Trang.

Nu strømmed Lys og Sandhed til,
Nu faldt Fortryllelsernes Teppe,
Og Siælen fatted' endnu neppe,
At, hvad den saae, var Skuespil.

Vær hilset Morgen! Søvn farvel!
Tak for den svangre Ro og Varme,
Som nys i dine kiælne Arme
Nyt Liv udklækked i min Siæl.

Hver Aand er frisk, hver Krop er stærk,
Hver Sands mod glade Indtryk tager,
Hvert følsomt Hierte Vellyst smager,
Og Alt er Held og Søvnens Værk.

Og den har stemt til hellig Klang
De Tunger, som nu Luften fylde,
Og kappes Skaberen at hylde,
Som kiendes stor i deres Sang.

Du, ene god og ene stor!
O værdiges Du at fornemme
Min ufuldkomne, svage Stemme,
Blandt de utalte Stemmers Chor.

Meer værdig Verdners og min Gud
Den fra forklaret Bryst skal lyde,
Da, naar mig evig Dag skal byde
Fra Gravens Nat at træde ud.

Men midt i jordisk Paradiis,
Hvad Tone kan mit Øre saare?
Forklares og din Lov ved Taare?
O Søvn! hvem hyler ud din Priis?

Elendighed, hvis Glædes Stand,
Med dig begyndt, med dig ophører,
Den sukkende fra sin Velgiører
Nu fløi til Virkeligheds Land.

Skal og — snart vægrer sig min Røst
At yttre denne fæle Tanke;
Skræk synes i hver Aare banke,
Og Rædsler tordne i mit Bryst —

Skal og den store Morgens Bud,
Som os af sidste Søvn bør vække —
Hvem skal den vaagnende forskrække?
Mit Blod blev Iis! o, frels mig Gud!

Sang.

Ondt og Godt i alle Lande,
Roser sig med Torne blande
AndenstEds, saavelsom her.
Landsmand! Roserne du tage,
Og fra dem du Honning drage!
Men for alting agtsom vær,
Kom ei Tornene for nær!

Naar en Tydsker dig vil lære,
Ærlig, grundig, kiæk at være,
Du lærvillig følge ham!

Men, naar En dig stort fortæller
Om Daraussens Bagateller,
Var det sandelig en Skam,
Om du blindthen troede ham.

Naar en Franskmand dig vil lære
Altid glad og munter være,
Bed til Gud, du ligner ham!
Men adlyde ham, som Kongen
For hver Mode, og for Ton'en —
Det var sandelig en Skam;
Vi bør ikke hylde ham.

Som en Britte lad dig være
Patriotens Pligter kiære!
Elske Frihed, lær af ham!
Men, hvis du seer en og anden
Overmodig, vild som Fanden,
Det var fælt, at ligne ham;
Bukke for ham, var en Skam.

Ved den Vælskes søde Stemme
Vi al Sorg, os selv forglemme,
Og henrykte høre ham;
Men, naar han en Grumhed øver,
Som ham Børnebørn berøver;

Skal vi deri følge ham?
Det var baade Synd og Skam.

Paa Spaniolens Viin og Piaster
Jeg Foragt ei daarlig kaster,
Gierne deler dem med ham;
Men, saa længe jeg kan læse
Uden Briller paa min Næse,
Jeg den Stads vil unde ham;
Kunne see, giør mig ei Skam.

Han, som boer lidt under Havet,
Og med Guld er stærkt begavet,
Spare, er en Dyd hos ham;
Men, naar han, tung af Ducater,
Spiser evige Salater,
Saa gid jeg faae Last og Skam,
Om jeg spise vil med ham!

Du, som dine Ahner glemmer
Og al Pragt bag Ploven giemmer,
Du ei nok beundres kan;
Polak! du skal Verden lære,
Om lærvillig den vil være:
Det er under ingens Stand,
At han pløier eget Land.

Men at du din Dont forlader
Og med Glavind dig omlader,
Naar du seer en Vandringsmand;
Snurrigt synes dem, som mene
(Thi jeg mener ei allene)
At man gierne sige kan
Uden Sværd: god Dag, min Mand!

Du, en Skræk for Tyrkens Rige!
Al din Adfærd kan os sige:
Stor var Ruslands store Czar.
At dig Finkel-Jochum smager,
Og hver Copek dig fradrager,
Derom man vel mumlet har;
Herre Gud! om nu saa var!

Svensken jeg slet intet ændser;
Han for nær er vore Grændser,
Og det kunde stikke ham,
Hvis jeg gav ham mindste Lyde,
At han Freden turde bryde;
Fik da Landet Krig med ham,
Hvis var Skammen? Autors Skam.

Jeg den elskte Danske priser,
At Bestkedenhed han viser:
Sielden Dyd i fremmed Land!

Men, naar han forvidt den driver
Og alt Fremmedt Fortrin giver,
Den en Dyd ei nævnes kan,
Og fornedrer danske Mand.

Jeg hos kiække Normand priser,
At han stedse ivrig viser,
Han sit Fødeland har kiær.
Men, jeg troer, han giorde ilde,
Om han vilde sig indbilde,
At der fødes Mennesker
Kun i Engeland og der.

Hædre alle Nationer,
Hade Feil, men ei Personer,
Er vort Selskabs Lov og Lyst;
Hellig Pligt, og største Ære,
Er, vor Konge tro at være;
Statens Ønske er vor Lyst:
Glæden boe i Christians Bryst!

Johannes Evald.

(Født 1743. Død 1781.)

Henimod Midten af det 18de Aarhundredes anden Halvdeel fremstod en ung Digter, hvis Bestemmelse det blev, at give den danske Poesie en heel ny Skikkelse, eller, til Forbauselse og Forundring for Samtidige og Efterkommere, at overbevise sine Landsmænd om, at der i det danske Sprog laae en rig Skat forborgen, hvorom man hidtil neppe havde havt en svag Anelse, og som han var den første, af Muserne Udkaarne til at bringe for Lyset. En nyere dansk Digtekonst af alvorlig Natur var forberedet ved Tullin, og Nogle af hans Efterlignere; det var Evald, som virkelig kaldte den til Live.

Johannes Evald blev født d. 18de November 1743 i Kiøbenhavn, der ogsaa var hans Moders, Maria Wulffs Fødested. Faderen, Enevold Evald, var født 1696 i Høist i Amtet Tøndern, blev 1727 Lærer, 1728 Præst og 1749 tillige Directeur ved Waisenhuset, hvilke Embeder han forestod til sin Død 1754. Sønnen, som i sine tidligere Børneaar havde adskillige Lærere hiemme i Forældrenes Huus, blev kort før Faderens Død skikket til Slesvig,

hvor han sattes i den lærde Skole, og i Kost hos den daværende Rector Licht. Endskiøndt han allerede i Skoleaarene havde og yttrede langt mere Lyst til Krigsstanden, end til Studeringer, blev han dog i fem Aar færdig til Universitetet, og udholdt i sit 16de Aar den første academiske Examen med gode Vidnesbyrd. En Ungdoms-Ubesindighed afbrød allerede følgende Foraar hans Studeringer. En for hans Alder usædvanlig stærk og romantisk Lidenskab for en ung, med ham jævnaldrede Pige, i Forening med hans i tidligere Aar udviklede Lyst til Krigslivet, indgav ham det Forsæt, at flygte til Tydskland, for i den preussiske Hær, der kæmpede under Frederik den Anden i Syvaarskrigen, at søge sin Lykke. Han udførte det, i Selskab med sin ældre Broder, blev i Hamborg af den preussiske Resident, hvem han betroede sin Stilling og sit Ønske, sendt med en Anbefalingsskrivelse til Magdeborg; men her, i Stedet for at blive Kammerhusar hos General Manteufel, hvorom Residenten havde givet ham Haab, blev han stukket i et Infanterie-Regiment. Misfornøiet hermed, deserterede han til den østerrigske Armee, hvor han drev det til at blive Tambour og Underofficeer, uagtet sin unge Alder og fine Legemsbygning. Han var med i Feldtogene 1759 og 1760, og i meer end eet alvorligt Slag; men da hans Familie endelig, ikke ved ham selv, havde erfaret hans Opholdsted, blev han løskiøbt og kom i October 1760 tilbage til Kiøbenhavn. Her optog han atter med saa megen Flid og Iver sine afbrudte Studier, at han allerede fem Maaneder efter sin Hiemkomst (d. 9de Marts 1761)

kunde tage den philosophiske Examen ved Universitetet, og følgende Sommer (d. 21de Jul. 1762) indstille sig til theologisk Embedsexamen, som han giennemgik ikke alene med Held, men med en i den Tid sielden Udmærkelse. Som theologisk Candidat i sit 19de Aar, blev han i Efteraaret 1762 Alumnus paa Walkendorfs Collegium, hvor han boede og nød Stipendium i den fulde Tid af 5 Aar, eller til Efteraaret 1767.

Imidlertid indtraf en for Evalds personlige Stilling ulykkelig Begivenhed, der ganske berøvede ham Lyst og Drift til at sørge for sit timelige Vel paa den geistlige Embedsvei. Uheld i Kiærlighed blev Aarsag til, at han, endskiøndt han ikke ganske forlod det theologiske Studium, og endnu 1765 udgav en dogmatisk Afhandling paa Dansk: om en guddommelig Frelsers Nødvendighed, dog efterhaanden opgav enhver Tanke om at søge Befordring, men derimod med stigende Lyst og Iver lagde sig efter at studere de skiønne Videnskaber, de gamle romerske Digtere, efterhaanden ogsaa de bedste Digterværker i adskillige nyere Sprog — blandt hvilke Klopstocks Messias (som Evald maaskee første Gang læste i A. 1765) i Særdeleshed fik en betydende Indflydelse paa hans Phantasie og æsthetiske Aandsretning. Men ikke mindre var den Indflydelse, som hans Sindsstemning fik paa den tilkommende Digter. Tungsindig Alvor og dyb Religiøsitet blev Hovedtræk i denne Stemning — fremvirkede for en stor Deel ved den Catastrophe i Evalds Levnet, der udrandt fra hans Kiærlighedsuheld, og der, efter hans eget Udtryk, giorde ham "for stedse uenig med al timelig Lykke." Men disse i

hans Siæl dybt indgravede Træk kunde dog ikke udslette eller reent fortrænge den ham af Naturen meddeelte Tilbøielighed til selskabelig Munterhed, eller nedbryde hans allerede i de tidlige Ynglingsaar yttrede ildfulde Temparament, og et dermed forenet Talent for vittig og livelig selskabelig Underholdning, hvorved han i høi Grad skal have udmærket sig. Derimod havde Sorg og Fortvivlelse over en skuffet Forhaabning, hvorpaa han havde bygget hele sit Livs Lykke, og den heraf flydende Ligegyldighed for al verdslig Stræben, den uheldige Følge for Evald, at han efterhaanden slog sig til et regelløst og uordentligt Levnet, der ikke allene nedbrød hans af Naturen fine Legemsbygning og ikke stærke Constitution; men ogsaa udsatte ham for Miskiendelse, og tillige, da faa eller ingen bidrog klækkeligt til hans Underholdning, efterhaanden bragte ham i en høist trængende, undertiden virkelig nødlidende Forfatning.

Evald havde imidlertid allerede fra 1764 eller 1765 begyndt at prøve sine Evner til at skrive danske Vers; han havde vakt Opmærksomhed ved en fra Formens og Indholdets Side lige udmærket og heldig allegorisk Fortælling: Lykkens Tempel, som blev indgivet til Selskabet for de skiønne Videnskaber og trykt i dets Samlinger; men endnu langt mere forbausede han, ikke blot de mere dannede Kiendere, men det hele Publicum, ved sine første lyriske Digte: de efter Andres Opfordring skrevne Sørge-Cantater i Anledning af Kong Frederik den Femtes Død, hvormed han 1766 giorde Lykke i den danske Poesie. Meer eller mindre følte man, om man endog ikke

klart nok indsaae det, at saa rene lyriske Toner, udstrømmede af ægte Digterbegeistring, havde man endnu *aldrig* hørt i det danske Sprog. Lærde og Ulærde, *Høie og Lave* beundrede og roste disse Sange, hvori Evald havde tolket Folkets Sorg ved en almindelig elsket *Fyrstes Død*; han blev med eet navnkundig — men heller ikke *mere*. Man bestilte flere Cantater hos den unge *theologiske Candidat* paa Walkendorfs Collegium, og betalte ham med nogle Ducater. Ingen anede, hvilken Digter der *kunde* blive af ham; Ingen tænkte paa, at een Digter, som Evald, var mere værd for den opvoxende *nationale* Literatur i Danmark, end et heelt Universitets Professorer og Magistre. Dersom man endog ikke ved Evalds første Cantater kunde blive vaer, hvilket ualmindeligt *Talent* for den nyfødte danske Poesie disse Digte bebudede, saa maatte dog et langt betydeligere Arbeide, hans 1769 udkomne Adam og Eva — et Digterværk, *hvortil* det danske Sprog hidtil ikke havde Mage — have aabnet Øinene paa en eller anden, der vilde og kunde virke for Nationens Hæder og den indenlandske Literatur. Men endog der, hvor man havde eller tiltog sig et Slags Privilegium paa at kunne see i disse Sager, vedblev man at være blind. Selskabet for de skiønne Videnskaber, der kaldte sig selv "et patriotisk Selskab," viste sig saare *lidet* patriotisk imod en Digter, som det maaskee havde staaet i dette Samfunds Magt, at hæve frem til en Stilling, der havde været hans Genie nogenlunde værdig, og, ved at redde ham fra den Nød og de Lidelser, hvori han snart nedsank, kunde have udviklet hans Talent i en endnu ædlere

og rigere Skikkelse. Men ligesom Selskabet ikke ændsede Adam og Eva, eller dette Digts Forfatter, i Aaret 1769, saaledes fandt det heller ikke Evalds Tragedie Rolf Krage, (1770) det første originale Sørgespil paa dansk, værdigt til at optages i dets Skrifter; og paa Theatret vilde eller kunde man ikke opføre denne Tragedie. Klopstoks opmuntrende Bifald, og to tydske Oversættelser af Rolf Krage, der udkom i eet Aar, holdt Evald meer end skadesløs for en Tilsidesættelse, som de daværende Tidsomstændigheder tilstrækkeligt forklare.

Mindre forklarligt synes det, at endog efter 1772, da man roste sig af en mere national og fædrelandsk Aand, og da der virkelig giordes mange Skridt for at oplive Patriotismen og hæve Nationalaanden i Danmark, kunde selv en Videnskabsmand og god prosaisk Forfatter, som Guldberg, der ved Tingenes Omvæltning var bleven til en Alt formaaende Statsmand, ikke faae Øinene op for Evalds store Digterværd. Men ogsaa dette lader sig forklare ved denne Ministers Tænkemaade og indskrænkede Blik. Evald, der 1770 havde skrevet et Digt (Philet) til Hæder for den da styrtede J. H. Bernstorf, og aldrig havde nærmet sig det herskende Parti, der fordrev ham, men hyldet Modpartiet endog før 1772, blev dog ogsaa under det Guldbergske Ministerium saa lidet paaskiønnet, at man vel brugte ham som Hofpoet, men aldrig lønnede ham anderledes, end som en Leilighedsdigter — hvortil han desværre nedsank, stundom maaskee for at føie Venner; men jævnlig (efter hans eget Udtryk) "fordi Trang nødte ham dertil." — Men hvor faa ere vel

de Leilighedsdigte, der kunne lignes med Evalds! — Selv i dette Slags Poesier fra hans Haand gienkiende vi den udmærkede Lyriker, der brugte endog den ham ligegyldige udvortes Anledning til at aande sin fulde, varme Siæl, sin dybe religiøse Følelse i ligesaa tankevægtige, som harmoniske og rhytmisk-skiønne Vers; og selv i sine Leilighedsdigte lagde Evald for Dagen, hvor giennemtrængt han var af den Overbeviisning om Digtekonstens Bestemmelse, som han selv har vedkiendt sig: "at den blev betroet Dødelige for at lære dem Godheds Priis og den Almægtiges Underværker; for at opflamme høiere Dyder, giemme store og efterlignelsesværdige Handlinger, indprente Viisdoms og Klogskabs Grundregler med uudslettelige Træk — med eet Ord, for at udsprede de sandeste, reneste og stærkeste Glimt af Himmelen over Medmennesker" *).

Evald blev vel mindre udmærket, som **dramatisk** Digter; men var derfor ikke uden et betydende Anlæg ogsaa for denne Hovedgreen af Poesien; — et Anlæg, der uden Tvivl kun havde behøvet en heldigere Skiebne, en mere harmonisk Udvikling, for at frembringe endnu fortrinligere Værker end dem, hvormed Evald berigede vor Literatur. Han viste i Rolf Krage, hvorledes Tragoediens egentlige Natur, uden Tvivl fornemmelig ved Bekiendtskabet med Shakspeare, havde aabenbaret sig for ham; men den prosaiske Dialog var ikke ret skikket for hans endnu af Ungdomsild blussende, stærkt bevægede

*) Evalds Fortale til hans saml. Skrifter I. Deel. S. XXXIII.

Sind. Han begyndte et andet Sørgespil: Frode, i alexandrinske Vers, og sildigere en ny Hamlet i Jamber; men fuldførte intet af disse Værker. — Allerede i A. 1773 havde Evald derimod betraadt en i Danmark ligesaa ny Bane, som den, han aabnede ved sit Sørgespil Rolf Krage, da han i sin Balders Død (trykt 1774) første Gang forsøgte at bringe det gamle Nordens Guder og mythiske Personer ind i et Drama, der blev det ypperste Arbeide, man indtil den Tid kiendte i den danske Poesie, og viste, hvormeget Evald, som poetisk Konstner havde hævet sig, siden han skrev Adam og Eva. Ligesaa nyt i vort Sprog, som Indholdet af Balders Død, var ogsaa det Versemaal, Evald her i Dialogen benyttede — den riimfrie Jambe, som han selv først havde brugt i enkelte Strofer af hans Cantater. Dialogen selv var ogsaa i dramatisk Henseende fuldkomnere, end i det i Prosa skrevne Sørgespil: Rolf Krage; og i Sprogets Reenhed, Kraft og Velklang, i dets poetiske Skiønhed og Følelsens Udtryk ved Ord: havde man hidtil intet, som kunde sættes ved Siden af Balders Død. Dette Drama blev egentligt et fuldstændigt Sørgespil, men hvori det lyriske Element, der var saa fortrinligen uddannet hos Evald, blandede sig med det dramatiske; og formodentlig ligesaa meget efter egen Drift, som efter Tidens Smag, forenede han Sang med den egentlig dramatisk udførte Dialog. Saaledes opstod det, han selv benævnede "et heroisk Syngespil;" en Composition, hvori Evald ogsaa lagde sit Talent som Charakteertegner for Dagen — endskiøndt det især kun var en enkelt Lidenskab og Retning i Siæ-

len, han malede; og hvori han forenede en forunderlig antik Høihed og Simplicitet, med den overstrømmende Rigdom af Følelse, der opildede hans eget Hierte, og oprørte hans høie Siæl, som Sindslidelse, Modgang, Kummer og Smerter sielden lod komme til den Ro og Hvile, som Digteren behøver, for at optage og fremstille Billedet af den ydre Verden. — I hvor nyt, usædvanligt og originalt dette Digterværk end var i vor Literatur, giorde det dog en betydelig Virkning, hvortil selv Formen vel ikke har bidraget lidet. I den mythologiske Digtning havde Evald ikke hævet sig over den historiske Synsmaade; dette, og den hele Tone i Balders Død giorde Stykket meget fatteligt. Det læstes med Begierlighed, og giorde, da det sildigere hen blev opført, stor Lykke paa Skuepladsen; men Alt hvad Evald opnaaede ved et Arbeide, som vi endnu fra Sprogformens og Versificationens Side kunne kalde classisk, var en overordentlig Understøttelse af halvtredsindstyve Rigsdaler, som det ovennævnte patriotiske Selskab tilstod Danmarks første Digter. — Hans andet lyriske Drama eller Syngespil: Fiskerne skrev han 1778, i Anledning af en kiæk og menneskekiærlig Handling, hvorved nogle Fiskere fra Hornbek med stor Livsfare reddede en skibbrudden engelsk Capitains Liv, uden at ville modtage den Belønning, som den Reddede siden tilbød dem. Det var denne Handling, som Evald med historisk Troskab bragte paa Scenen; i det han tillige, ved at bringe forskiellige og vel tegnede Charakterer, tillige med et Par unge Fiskeres og Fiskerpigers Kiærlighedsforhold, ind i Stykket, gav en ellers kun lidet dramatisk

Gienstand mere Liv og Interesse paa Skuepladsen. Man har i sildigere Tider ikke villet finde denne Interesse under Opførelsen, fordi hele Stykkets idylliske Simpelhed ei kunde tilfredsstille en Smag, der er bleven forvænt ved de stærkeste Pirringsmidler, og fordi Musiken ikke længer var i Mode. Det vilde være beklageligt, om man nogensinde i Danmark kunde blive følesløs, enten for den ægte lyriske Skiønhed, eller for den med ualmindelig Styrke og Sandhed udtrykte nationale Aand og Fædrelandskiærlighed, som hersker i et Drama, hvilket flere af vore Konstdommere have været enige i at kalde det fra Formens Side mest fuldendte og modne Digterværk, som Evald frembragte.

Dette var ogsaa det sidste Arbeide af Betydenhed, som hans Skiebne lod ham fuldføre. Allerede fra Aaret 1770, eller fra den Tid, da Evald skrev Rolf Krage, var han bleven hiemsøgt af en Gigtsygdom, hvorfor han ikke allene aldrig blev helbredet; men, som inden faa Aar, og det vel tildeels ved hans egen Skyld, tiltog i den Grad, at den giorde hans øvrige Liv til en næsten uafbrudt Kiæde af de piinligste Lidelser. Hans Legeme blev af Gigtsmerterne saa svækket og udtæret, at han i sine sidste Aar kun med Besværlighed kunde gaae, og tidt maatte tilbringe hele Uger og Maaneder med sammentrukne Lemmer i Sengen, eller i en med Puder udfyldt Læneſtol. Sorg og skuffede Forhaabninger havde først ledet ham til et uordentligt Levnet, og givet ham en Tilbøielighed for stærke Drikke, som han siden aldrig kunde overvinde. Ved dette Middel bedøvede han vel ofte sine physiske Smerter; men

forværrede sin Sygdom; og denne, i Forening med hans sørgelige, trængende, ja usle Forfatning — hvori han, uden al offentlig Understøttelse, forladt af sine Slægtninge, og af sin egen Moder overladt til Fremmedes Medlidenhed og Pleie, kun i Religion og Digtekonst fandt Midler til at hæve sit Mod og opholde sin Aands Kræfter — kunde ikke andet end nedbryde hans af Naturen livfulde og muntre Stemning, og jævnlig styrte ham i dyb og fortærende Tungsindighed.

Saa meget mere maa vi beundre, at han i enkelte Tidsrum, og ved forefaldende Anledninger, ogsaa som Digter var i Stand til at hengive sig til det komiske, stundom endog næsten overgivne Lune, hvoraf han, tilligemed sin Siæls dybe Alvorlighed, besad en betydelig Deel. Saaledes gav et forargeligt Optrin i Skuespilhuset (d. 25de Nov. 1771) ham Anledning, til med Vid og Satire at tugte det Partie, der ved personlige Voldsgierninger havde villet hindre Modpartiet blandt Tilskuerne i Theatret fra at ytre Mishag med et usselt Stykke, ("den dramatiske Journal," hvori Theaterdirecteuren Bredal vilde hævne sig over en Recensent, ved at fremstille denne paa Scenen. Skiøndt syg og sengeliggende skrev Evald paa to Dage sine "brutale Klappere" og dette polemisk-satiriske Drama giorde, paa Grund af dets Anledning og de Omstændigheder, som ledsagede denne, stor Opsigt og Lykke. At Digteren der baade med Spot forfølger dem, som paa Fornuftens og Smagens Bekostning ville forsvare det Slette paa Skuepladsen, og med Alvor tager Publicums Frihed til ikke mindre at give Mishag, end Bifald, tilkiende i Theatret

i Forsvar: har ogsaa givet Satiren i de brutale Klappere, skiøndt fremkaldt ved et Tidsoptrin, den Fordeel, at overleve dette og Leiligheden, som fremkaldte den.

En mere almindelig, men dog hos Os den Tid især herskende Daarlighed: at ville uden ringeste Indsigt og Duelighed giøre Forslag og Planer til at sætte Staten paa bedre Fod; at skrive over politiske og statsoeconomiske Materier uden mindste Sagkundskab; og at giøre sig til af en uægte Patriotisme, hvis Stempel blandt andet skulde være blindt Had til det Fremmede og Tydske — fremkaldte Aaret efter (1772) et andet satirisk Drama: Harlekin Patriot, som dog ikke, da det udkom, giorde den Lykke, som det forrige, skiøndt det besidder en større Rigdom af Vittighed og sarkastisk Skiemt. Men dog hersker Forstand og satirisk Alvor, egentlig meer end underholdende komisk Lune, i dette Drama, hvilket derfor ikke kunde giøre den Virkning paa et stort Publikum, som det ypperlige parodisk-komiske Sørgespil "Kiærlighed uden Strømper", hvormed Wessel netop samme Aar berigede vor Literatur. Begge disse udmærkede Hoveder gik hver sin Vei giennem Livet og Digtekonsten, uden at kiende, uden at nærme sig hinanden; og det var uden Tvivl især Partiaand og Partistrid, som fiernede dem, skiøndt begge tilbragte deres meste Levetid i en og samme Stad. Evalds komiske Sands og Digterevne var tildeels af en anden Art, end Wessels — dybere, mere heldende til Satirens Side, til det Latterliges objective Fremstilling i dets skarpe Contrast til det Fornuftige; imedens Wessel var mere forlystende ved en større Lethed i at gribe og fast-

holde den træffende Skiemt og den lunefulde, overgivne Spøg. Begge havde som dramatiske Forfattere deri en tilfældig Liighed i Skiebne, at da de vilde forsøge deres Held i et regelmæssigt Lystspil i Prosa, vandt de her langt mindre Bifald, og færre Læsere, end da de fremtraadte med dramatiske Arbeider af et ganske nyt Slags i vor Literatur, og som maatte synes, vanskeligen at have kunnet finde Indgang hos et stort Publicum. Men hverken Evalds Comedie "Pebersvendene" (1773), eller Wessels "Lykken bedre end Forstanden," vare af den Beskaffenhed, at de kunde vente sig andet end en koldere Modtagelse i et Publicum, hvilket en saa rigt begavet og saa national Forfatter, som Holberg, havde giort fortrolig med det komiske Element i Lystspillet.

I noget over ti Aar vedblev Evald, under jævnlige smertefulde Lidelser, og i en Forfatning, der havde intet af Livets Haab eller Glands og ikke meget af dets venlige Trøst, at virke for den danske Digtekonst og det danske Sprog. For dette blev han, ikke blot for sin Tid, men for alle Tider, en classisk Digter. Hans Herredømme over Sproget og Evne til at fremkalde dets dybest liggende Skatte, hans dannede Smag, hans i høi Grad correcte og med den største Omhu behandlede Diction, i Forening med den mandige Kraft og klangfulde Vellyd i Udtrykket og Versebygningen: have givet hans allerfleste Digte et uforgængeligt Værd, og endeel af dem en fuldendt Formskiønhed. Saa langt var det fra, at hans Siæls Evner og hans Digtekraft vare udtømte, at det sidste betydende Arbeide fra hans Haand (Fiskerne) regnes

med Grund baade til hans fortrinligste og mest correcte Digterværker. Man har ogsaa enkelte, skiøndt ikke mange, lyriske Digte fra hans sildigere Aar, som han tilbragte, om Vinteren i Kiøbenhavn, men i Sommermaanederne paa Landet; deels i Rungsted, der er blevet berømt ved en af Evalds skiønneste Oder; deels i et Møllehuus i Egnen af Krogerup. Hans Omgang paa disse Steder bestod for en stor Deel i Bønder og Fiskere; og man seer af hans nylig omtalte Syngespil, at Opholdet ved Øresundets Kyster, som han fortrinligen synes at have yndet, har giort ham bekiendt og fortrolig med Sømands- og Fiskerlivets Optrin. Han omtaler selv et Sted sin Omgang med Folk af de lavere Stænder, som et Middel, hvorved han har vundet meget i Menneskekundskab; og upaatvivlelig kiendte Evald baade Mennesket og Verden meer, end man maaskee af hans Stilling og hans fra større Selskabskredse affondrede Levemaade vilde formode. Han besad en afgiort Frihedsfølelse og Kiærlighed til Uafhængighed; og saa lidt han vist nogensinde var Hykler eller Smigrer, saa lidt maa man tillægge uædle Bevæggrunde, at uden Tvivl Tidens Aand og Tone ligesaa meget, som hans nødlidende Forfatning, stundom fremkaldte Digte hos ham, hvis panegyriske Udtryk i vore Dage kunne forekomme os at klinge efter Smiger. — Evald var heller ikke uden en talrig Kreds af meer eller mindre fortrolige Venner, hvoraf endeel ikke forsømte at opmuntre ham ved Besøg, og ved Samtaler at forkorte nogle af hans mange eensomme og smertefulde Timer. Blandt hans Venner og Velyndere har han selv fortrinligen udmærket

Geheimeraad Carstens (d. 1795) og den endnu levende ærværdige Ædling Geh. Conf. Raad F. Moltke, som Evald i dennes Ungdom havde underviist, og som ved enhver given Leilighed stræbte at virke for den saa lidet paaskiønnede Digter, der med den varmeste og hierteligste Hengivenhed lønnede sin ædle Vens sieldne Trofasthed. En anden fortrolig Ven af Digteren var Dr. Theol. Schønheider, (siden Biskop i Trondhiem) hvem han har tilegnet et af sine religiøse Digte; og dennes endnu levende Broder Dr. Med. og Professor Schønheider, deelte Broderens Venskab for Evald, og ydede ham Hielp og Omhu som Læge i Digterens sidste Leveaar.

Disse vare vel ikke mindre sørgelige for Evald ved hans vedvarende smertefulde Lidelser, og en tiltagende Udtæring af Legemets Kræfter, der tilsidst giorde det umuligt for ham, uden Hielp at flytte sig. Men dog vare hans Kaar og Udsigter noget blidere. Hans stigende Navnkundighed forøgede, med hans Beundreres, ogsaa hans Venners og Velgiøreres Tal. Opførelsen af hans Stykke: Balders Død skaffede ham en, i hans Stilling betydende Indtægt, og en overordentlig talrig Subskription paa hans samtlige Værker, som han i Aarene 1779 og 1780 begyndte at udgive, lovede ham i flere paafølgende Frihed for Næringssorg. Man havde ogsaa rakt ham en, om endog upassende tarvelig, offentlig Understøttelse. Sommeren 1779 tilbragte han endnu i Gientofte; men formodentlig var dette den sidste, hvori han kunde nyde Synet af Naturen, og qvæges ved den landlige Ro, som han elskede saa meget. Hans Gigt-Sygdom tiltog

i Aaret 1780 og Begyndelsen af 1781 saaledes i Voldsomhed, at enhver Bevægelse i Sengen eller Lænestolen blev ham yderst smertelig. Søvnløshed forøgede hans ulykkelige Tilstand; men omhyggelig Pleie af hans sidste Vertinde og moderlige Veninde Madame Schou (hos hvem han boede nogle Aar i Skindergaden) lindrede, saa vidt muligt, hans Lidelser. Hans tiltagende Smerter overvandt hans Levelyst; men ganske kunde de aldrig overvinde hans Siæls Livelighed og hans naturlige Munterhed — hvis gode, ikke sielden skiemtrige og vittige Lune giennem Evalds hele Liv vexlede med den Alvor og Tungsindighed, som Anlæg og Skiebne gav ham. Tilsidst forøgede en begyndende Brystvattersot hans pinefulde Tilstand, og en velkommen stille Død endte hans uheldige Tilværelse den 17de Marts 1781. Han døde med en af sine Yndlingsbøger, Klopstoks Messias, paa Sengen. Kun 37 Aar og 4 Maaneder blev hans Dages Tal; men hans Minde vil leve med det Folk, som han først lærte, hvad Digtkonst er.

Hans Død synes derimod først at have lært Statens Mægtige, hvilken Mand Danmark havde mistet. Man lod paa hans Begravelsesdag (d. 23de Marts) hans sidste Drama Fiskerne opføre, og før Stykket en Prolog fremsiges til hans Hæder. Det Guld, man med karrig Haand havde tildeelt den Trængende og Lidende, medens han levede, sparede man langt mindre paa, nu da han ei kunde kaldes tilbage. Evalds hæderlige Vertinde, hvis Omsorg erstattede ham en ukiærlig Moders Ligegyldighed, blev af Theatercassen, til Belønning for den omhyggelige Pleie, hun havde skienket den lidende Digter i hans sidste

Aar, tildeelt den betydelige Gave af 100 Ducater. Det er vel neppe tvivlsomt, at Rygtet om den offentlige Hæder, Evalds Medborgere havde bestemt en Digter, som med hvert af hans Leveaar blev Folket mere kiær, har havt Indflydelse paa hine Foranstaltninger. Hvad man aldrig før havde seet i Danmark, fik man, til Mængdens Forundring, at see ved Evalds Jordefærd. En talrig, uindbuden Følgeskare indfandt sig i og udenfor den Afdødes tarvelige Bolig, for at ledsage ham til sit Hvilested. Hvad der nu, et halvt Aarhundrede efter, er blevet til en, mangen Gang tom og forfængelig, ofte vanhelliget Skik, var da et hidtil mageløst Vidne om national Agtelse, Beundring og Taknemmelighed. Man følte alt dengang i Danmark, førend Schiller havde sagt det: "at Digteren skal gaae jævnsides Kongen." — Paa Trinitatis Kirkegaard, nær ved Kirkens Muur, jordedes Evald. En simpel Liigsteen, som nogle af hans Venner bekostede, betegner Stedet, der nu ikke kiendes eller mindes af Mange blandt de Tusinde, som giennem Kirkegangen vandre eller ile det forbi. Men

"Lad Stenen synke meer alt Aar for Aar,
"Dit Navn dog blomstrer i en evig Vaar;
"Høit foer det fra sin sorgelige Braa,
"Og funkler nu, en Stierne, fra det Blaae!"

Første Afdeling.

Oversættelse af den latinske Psalme:
Stabat mater dolorosa.

Korset, som den strenge Fader
Vred og tordnende forlader,
    Væder Mirjam med sin Graad.
Jorden spotter med hans Smerte;
Kun den ømme Moders Hjerte
    Sukker høit mod Slangens Braad.

Alt dit Haab, din Søn, berøvet!
O hvor saaret! hvor bedrøvet
    Er du Høitvelsignede!
Frelsens Moder! dig, du Fromme,
Traf et Gienslag af de Domme,
    Som nedslog den Hellige!

O, hvem er for haard til Taare,
Følesløs mod Slag, som saare
    Et saa ømt, saa kiærligt Bryst?

Skiul Forjættelsernes Glæde,
Taare! — Jeg, og jeg vil græde
Ved Marias døde Lyst.

Ømme Moder, med dit Øie
Vil jeg forske, hvad den Høie
Taalte, mig til Salighed.
Jeg vil føle med dit Hierte
Hver en Strime, hver en Smerte,
Som min Synds Forsoner led.

Men o Gud! o Livets Kilde!
Kan jeg? vil jeg? kan jeg ville?
Hvad formaaer jeg uden Dig?
Rens mit Bryst du Hav af Glæde!
Knuus mig! styrk mig til at græde
Ved dens Grav, som frelste mig!

Helligste, din Naade prente
Det han led, og jeg fortiente,
Dybt i min forløste Siæl!
Lad mit taareblendte Øie
See, hvor dyrt den Evighøie
Kiøbte Syndens usle Træl!

Mens jeg lever, lad mit Hierte
Smelte ved min Jesu Smerte,
Ved din Angst, Uskyldigste;
Da Du, under Almagts Torden,
Hængte til en Spot for Jorden,
Til et Maal for Helvede!

Lad mig blande Taarefloder
Med Din sønderknuste Moder!
Lær mig Mirjams høie Skrig!
Byd, at jeg, og jeg forkynder,
Hvad Du led for Verdens Synder!
Thi og jeg har Deel i Dig.

Men, naar mine Taare rinde,
Lad mig drukne, døe, forsvinde
I Dit Svælg af Kiærlighed!
Frelst, og tryg for Hævnens Lue
Lad min Siæl veemodig skue
Den, hvis Død jeg frelstes ved!

Med dit Kors betegn mit Hierte!
Og med Graad, med salig Smerte,
Dan min Siæl til Godheds Priis!

Men den samme Naade byde
Taaren holde op at flyde,
I din Glædes Paradiis!
Amen.

Poenitenten,

en Ode.

Hvo styrer nu mit bange Trin?
Hvo viser mig det Lys, som brændte?
Hvo er du, falske grumme Skin,
Du Dunst af Dynd, som Natten tændte?
Ak, at jeg, at jeg fulgte dig!
Nu slapper Angst mit Knæ, og binder
Min tunge Fod, og du forsvinder.
Hvor er jeg, hvo vil frelse mig?

Troløse Glands! — Min Ven, min Ven,
Du sagde det, du bad mig Daare:
Vend om! — De døe, som følge den.
Du græd, og jeg beloe din Taare!
Du viste mig en sikker Vei,
En snever Vei til Saligheder.
Min Ven, min Ven, min troe Veileder,
Ak, hvi adløð jeg dig da ei!

See, sagde jeg, bag denne Glands
Udbreder Glæden sine Hænder.
See det er Brudefaklers Dands,
Det er en Høitids-Ild, som brænder.
Ak, den forsvandt, og Skræk, og Død
Indslutter mig paa alle Sider.
Det første Trin er Død — jeg glider,
Jeg synker — Afgrund, i dit Skiød!

Omkring mig koge Vandene,
Og Stormen svarer dem og hviner.
Jeg synker; thi Forfærdelse,
Og Død frempibler, hvor jeg triner,
Og ingen agter paa mit Raab,
Og Mulm tillukker hvert et Øie,
Og Jorden tier, og det Høie
Har skiult det mindste Glimt af Haab.

Vær stærk, og bræk den tunge Sky,
Det Mulm, hvoraf jeg er omgivet.
Straal, Ophirs Guld, o straal paa ny,
At jeg maae see din Vei til Livet!
Adspred den Nat, som skiuler dig,
Du Glands af Høihed, Støvets Ære,
Brænd Vellyst, lad din Ild fortære
De Vande, som opsluge mig!

Mørk er du, Vellyst. Hvo kan see
Din svovlede, din matte Lue,
Naar Mulm, og Død, og Helvede,
Og Dommens Evigheder true?
Hvo mærker Vink af Skabningen,
Og Støvets Roes, og Smiil af Daarer,
Naar Godheds Gud er skiult af Taarer,
Og Lynild viser Hævneren? —

Som Skygge er min Glæde nu,
Som giftig Røg af slukte Brande.
Fly Skygge, fly! Hvi svæver du
Omkring mig, over Dødens Vande?
Fly Taage, som jeg væmmes ved!
Hvi svæver du ved Gravens Bredde?
O du, som ei formaaer at redde,
O Dunst af Støvets Herlighed!

Du Dunst af Dynd, jeg fulgte dig,
Hvorledes kunde Du forføre?
Og Viisdoms Røst advared mig;
Men jeg forstoppede mit Øre.
Min Ven, min Ven! — o Nag, o Braad,
O Forsmag paa en evig Smerte! —
Du bad, Du græd; men dette Hierte
Beloe din Røst, din Bøn, din Graad.

Trofaste Ven af Syndere,
Hvis dyre Blod har flydt for Støvet,
Dig Jesu, dig Barmhiertigste,
Har jeg foragtet og bedrøvet.
Jeg Orm, jeg Usle, jeg forskød
Gud, Midleren; min Siæl forsmaaede
Hans Pagt, hans grændseløse Naade,
Og Frugten af hans bittre Død.

Nu hilder Mulm og Nat min Fod,
Omkring mig buldrer Almagts Vrede.
O Jesu! Ven, som jeg forlod,
Gud, som jeg neppe tør tilbede,
Nu gribe Dom og Skræk min Siæl;
Ak den var kostbar i dit Øie!
Du Gud, som tordner i det Høie,
Du selv, du døde for dens Vel.

Ak! jeg foragtede din Død;
Den dræber mig, som skulde trøste.
Gud — men det dyre Blod, som flød,
Skal den da døe, som det forløste?
Barmhiertighed, Barmhiertighed!
Ak jeg fortiener ei at haabe;
Men Jesu Blod, Gud! kun en Draabe,
En Draabe kan jeg frelses ved!

En aandelig Sang,

hvori indføres Forsonerens Jesu Christi kiærlige Advarsel til dem, som fristes af de onde ulyksalige Tanker, at ville forkorte deres eget Liv *).

Hvorhen? Fortvivlede, hvorhen?
Hvi flyer du din trofaste Ven,
Din kiærligste Forsoner?
Stands, før du giør dit sidste Fied!
Hør sidste Sang paa Mørkets Brep
Hans Veemods Klagetoner!

Hør ham, som i Gethsemane
Skreg angstfuld: Gud! din Villie skee:
Din Kalk vil jeg udtømme!
Kun dem, som tyede til min Barm,
Dem, Dommer, dem skal ei din Harm
Ubøielig fordømme!

Hør ham kun denne Sang med Agt!
Han vil ei tvinge dig med Magt;
Han haaber kun at røre.

*) "Da Selvmord syntes at blive almindeligt endog hos den ringeste Almue, søgte jeg at indrette denne Sang, og selv dens Titel, efter de Enfoldiges Indsigt og Kiøbelyst." Forf.

Mærk paa hans Forslag til dit Vel,
Maaskee det sidste, som din Siæl
I Evighed skal høre!

See, jeg var herlig, før du var!
Saa siger han, som villig bar
Din Synd og Dommens Vrede;
Mon mine Fienders Trods og Skrig
Kan naae fra Helvede til mig,
Som Englene tilbede?

Hvad andet, end min Miskundhed,
Har vakt min Kummer for din Fred,
Min Medynk med din Smerte?
Hvad gavst du mig, som har aftoet
Dit Hiertes Ondskab med mit Blod,
Før du fornam dit Hierte!

Siig Arme da, hvad Haab, hvad Lyst
Løsrev dig fra det ømme Bryst,
Som du saa fiendsk vil saare?
Hvi flyer du til din Dommers Harm,
Til Dødens Gab, til Satans Arm,
Fra mig, og fra min Taare?

Fornam du ei min Røst endnu?
Har du forglemt den? Tvivler du?
Foragter du min Naade?
Hvad eller troer din Siæl i Dag
Mit Syn for kort, min Arm for svag,
At du dig selv vil raade?

Jeg veier Himle i min Haand,
Jeg bygte Verdner, før min Aand
Opvakte dig af Støvet.
Alt staaer og falder ved min Røst;
Og den er dig for svag til Trøst,
Saasnart du est bedrøvet?

Mit Vink betegner Stierners Vei,
Og Ormens Gang undgaaer det ei.
Hvad skiultes for mit Øie?
Og vil din Siæl, indsvøbt i Leer,
See meer, end jeg, som giennemseer
Det Dybe, og det Høie?

Hvor ofte har du hørt mit Ord:
Heft ei din Agt til denne Jord,
Som Ilden skal fortære!

Her danner Naaden kun din Siæl,
Dig, om du vil, til evigt Vel,
Og sig til evig Ære.

Naar spildtes Fryd af Viisdoms Gud?
Mon han forkyndte Kiød sit Bud,
Og Ormen sine Himle?
Mon Evnerne, som Siælen fik,
Blev skabte for det Øieblik,
Hvori den her skal svimle?

Qvæl, om du kan, du Dødens Ven,
Det Aandedræt af Skaberen,
Hvormed du blev begavet!
Ak viid: i Siælens Evighed
Er Tiden, som du klædes ved,
Kun som et Stænk i Havet!

Og dig Afgrundens fødte Træl,
Din Skabers trodsende Rebel,
Mit Forbunds Overtræder;
Dig er det tungt, at luttres her
Ved snart forsvundne Lidelser
Til ubegrændste Glæder?

Fra Evigheder saae min Aand,
Hvad Hielp, hvad Tugt, hvad Drift, hvad Baand
Min svage Vandrer kræver.
Den lærte selv din Siæl sin Gang,
Den sagde dig: min Vei er trang,
Og Livets Port er snever!

Vil du da stærk, foruden mig,
Tilsynde og tiltrodse dig
Hvad Almagt har i Eie?
Hvad, eller vil du, at jeg svag,
Din blinde Lune til Behag,
Skal ændre Viisdoms Veie?

Vei Aaget, som du bærer paa!
Kan dine Smerter ei forgaae?
Kan ei din Byrde lettes?
See dog omkring — kom dem ihu
Som bære tifold meer end du,
Og ei saa hastig trættes!

Støv, til Ustadighed bestemt,
Har du før aldrig hørt, og glemt
Din revsende Paaminder?

Har du før aldrig i din Graad
Fornummet Lindring, Trøst og Raad,
At nu dit Haab forsvinder?

Du seer din Sorg; men kan du see,
Hvad om et Øieblik skal skee,
Hvor længe den skal vare?
Veedst du, om jeg i Morgen vil,
At du med Tak skal smile til
Din overvundne Fare?

Dog nei, du føler dig for svag,
Du taaler ei saa haarde Slag,
Du vil undflye din Byrde!
Hvi flyer du da paa Ulvens Vei?
Mit arme Lam, hvi tyer du ei
Til din trofaste Hyrde?

O du, som blind vil styrte dig
Blandt dem, der spotte med dit Skrig,
Og kildres ved din Smerte:
Hvor tidt, hvor kiærligt har min Røst
Paatrygled dig mit Haab, min Trøst,
Min Lise for dit Hierte!

Blev da dit Nag, dit Uheld godt
Ved grumme Fienders kolde Spot,
Ved Venners bittre Klage?
O føl de Frommes Graad, som flød,
Føl Ondskabs Latter ved din Død,
Og vend endnu tilbage!

O Elskte! du, som træt og mat
Forvildes i den skumle Nat,
Hvis Bryst min Fiende saarer;
Raab kun! paakald mig i din Nød!
Kom til mig, at jeg i mit Skiød
Maa stille dine Taarer!

Dog Arme, nei! det haarde Sind
Vil, at du før skal dræbes blind,
End frelses, om du troede!
Du vil undflye mig ved et Mord,
Ved haanlig Vantro til mit Ord,
Ved Trods mod den Algode!

Hør da endnu, hør sidste Gang
Min Naades høie Varselklang!
Hør den paa Nattens Bredde!

Og rører den dig ei, da skiælv
For det, hvorfra min Værskyld selv
Kan evig aldrig redde!

Mon Havets Bølger slette ud,
Mon Gift fortærer Præg af Gud?
Kan Dolken dræbe Tanker?
Kan Aander døe? Kan Mennesket
Undflye sin Siæl, sig selv saa let
Som Støv, hvorpaa det anker?

Hvad? — eller vil du skiule dig
For ham, hvis Vrede leirer sig
Omkring mit Hegn paa Jorden?
Ak, see hans Lynilds tunge Sky,
Hvori du rasende vil flye,
Og hør hans Dommes Torden!

Fra Dybet møder den din Siæl,
Og skiulte Himlen dig, Rebel,
Da mødte dig dens Luer!
Tag Morgenrødens Vinger paa,
Da skal din Iil dog ei undgaae
De Slag, hvormed den truer!

Blodhævneren er skiult deri;
Han griber dig — og hvo kan frie
    Den Orm, som han omspænder?
Hvo vrister dig, som fræk forlod
Min Fristads Hegn, mit Alters Fod,
    Af Morderenglens Hænder?

Vred skal han see dig i dit Dynd,
Din Trods, din Skam, og al den Synd,
    Som her min Naade skiuler!
Forbittret skal han slynge dig
Dybt i Afgrunden, og dit Skrig
    Skal fylde Nattens Huler!

Da skal du føle Helvede,
Og i dets tykke Mulm kun see
    Den Orm, som evig nager;
Og i din Angst skal alt dit Raab
Ei vække mindste Glimt af Haab,
    Som lindrer dine Plager.

Derfor vend om i Naadens Tid!
Slaae til min Miskundhed din Lid,
    Og du skal finde Lise.

Mig — hør det Himmel og min Jord! —
Mig skal du, lyder du mit Ord,
Da snart og evig prise!

See Dommerens udstrakte Arm!
Kom til mig, til min trygge Barm;
Iil, før hans Torden rammer.
Hvis ei — gaae! styrt dig blind og fræk
I evig Nag, og Skam, og Skræk,
Og uafseelig Jammer!

Følelser ved den hellige Nadver,
en Ode.

Brødre, hvis er den Glands? — Seer i det herlige
Purpurskiær, som min Siel gysende svømmer i? —
Nu da Naadens Herold festlig nedstiger fra
Verdners Dommer — fra Ham, under hvis Vredes Vink
Lysets trodsende Aand sank i en haabløs Nat?
Siig, du salige Flok! eller om een, kun een
Knæler blandt dig, som stærk, længe bortvendt fra Støv,
Alt ublinkende tør stirre paa Glædens Væld;
O han lære mig snart, hvo der udgyder den
Strøm af Straaler, det Hav, som jeg omspændes af?

Nu da Miskundheds Bud, svævende nærmer sig
Til mig Frelste, til mig Jord=Gud, den Eviges,
Den Retfærdiges Ven — nærmer sig zittrende
Under Kiærligheds Magt, aandeløs af min Fryd,
Med Forsoningens Kalk i sin udstrakte Haand?

O fortolk mig mit Syn! Om det maaskee kun [en]
Veemods rygende Dug, Angerens dampende
Milde Regn, som min Siel smeltet bortflyder i?
Er det disse min Taks Vidner, som brændende
Nu fremvælde, og nu styrte mod Livets Strøm?
Siig mig, er det maaskee Taarer, som blende mig?
Eller muligt min Aand, drukken af fremmede
Glæder, svimler, og blot slumrende leger med
Store Skygger af Gud — salig som Israel,
Da han drømmende saae Skaberens Vei herned?
Elskte, siig dog, o siig, nu da min brændende
Læbe zittrer, og mat klæber ved Pagtens Blod:
Synker Jorden ei bort? Aabnes ei Himlene?
O jeg føler! jeg seer! O det er ingen Drøm,
Intet svindende Glimt! Thi jeg omfavner dig,
Min Forbarmer! min Gud! Thi, som den graaneн[de]
Taage, Sivenes Dragt, Lilliernes Natteskiul;
Som den smelter, o Sol! i dine Straalers Glands,
Saa bortsmulrer, saa flyer Kiærligheds Dragt af St[øv].
O jeg seer den ei meer! Ikke dit matte Smiil,

Fredens gifpende Bud, ikke den gyldne Kalk!
Ham kun seer jeg, ham selv, Almagts eenbaarne Søn!
Ham, som dybt af sin Barms bundløse Miskundhed
Frembrog Himle til mig Faldne, mig, Mørkets Træl,
Mig sin Fiende! — Ham selv, som fra sin Throne steeg
Ned til mig, til en Orm; fandt mig i Nattens Mulm,
Blev min Broder, blev Støv, slukte min Dommers Harm
Med sin Graad, med sit Blod — viste mig Lysets Vei;
Bad med smeltende Suk, bad mig at følge den;
Holdt mig fast, naar jeg gleed, reiste mig, naar jeg faldt!
Var mit Skiold mod ethvert Glimt af Retfærdighed,
Tændt af trodsende Synd — kæmped utrættelig
Mod Afgrunden, mod mig, tvang mig til Himles Fryd.

Ham kun seer jeg, kun ham! — Herlig fremtriner han
Af sin graanende Sky, Støvets trofaste Ven!
Ham omfavner min Siæl, og mine zittrende
Arme fyldes af Gud! — Det er ham selv, som nu
Kiærlig blotter sit Bryst, helder det smilende
Til min Læbe af Kiød! — Diende hænger jeg
Ved dets aabnede Væld, drikker et Svælg af Liv.
Men igiennem sin Graad stirrer mit Øie paa
Hvert velsignende Smiil, som med den Eviges
Magtord, siger mig høit: Elskte, din Siæl er frelst!

Morgensang.

O Du, som aabner nu mit Øie
Paa ny til al din Herlighed!
O Guders Gud! o evig Høie,
Hvis Vink nu Solen straaler ved;
O aabne dog i Dag mit Bryst
Til Tro, til Dyd, til hellig Lyst!

O byd mig, lær mig selv at prise,
O lær mig at tilbede Dig;
Du ene Gode, Stærke, Vise,
Som denne Nat bevared mig,
Som gav mig, i Dit eget Skiød,
En Skierm for Fare, Synd og Død!

Opløft mit Støv til Dig, Alfader,
Mit frelste Støv til Thronens Fod,
Hvor alle Himlens Myriader
Udraabe: Gud! hvor er Du god!
Lær og min Mund at stamme ud:
O hvor barmhiertig er vor Gud!

O lær mig, følende at sige:
Du, som behersker Himmelen,
Serapherş Gud, Du er tillige

Vor Fader og vor ømme Ven!
Og lad det Navn, som giør saa trygt
Besiæle mig med sønlig Frygt!

Da skal jeg Arme turde raabe,
Betrygget i Din egen Favn:
Gud Zebaoth, hvorpaa vi haabe,
Er stor, og helligt er hans Navn!
Og Cherubs Chor beundre da
Mit stammende Halleluja!

O lær mig saa alvorlig glemme
Al jordisk Rigdom, Glands og Lyst.
Lad Hiertet sige ved min Stemme:
Dit Rige komme til mit Bryst!
Lær mig, at naar jeg nyder det,
Da findes alt det andet let.

Lær mig, som Ondskab tør forføre,
O byd, o tving mig Usle til,
At lide villig, og at giøre
Med Lyst, hvad Verdens Herre vil.
Alviseste! din Villie skee,
Paa Jorden, som i Himlene!

O giv mig! Du det Godes Kilde,
Arbeidsomhed og dagligt Brød!
Og trænger jeg og gaaer det ilde,
Da giv mig Kræfter til min Nød.
Alt hvad der tiener til mit Gavn,
O giv mig det i Jesu Navn!

Og Hellige, hvis vaagne Øie,
Seer al min Ondskab til dens Rod;
Forskyd mig ei du evig Høie!
Udslet min Skyld med Jesu Blod!
Og lad mig ydmyg see til dig,
Naar Mennesker fornærme mig.

Og du, som kiender alle Snarer,
Som Kiødet stiller for min Siæl,
Og du, som seer i hvilke Farer,
Jeg styrtes tit af Ondskabs Træl:
O slip mig ei i denne Nød,
O fri mig dog fra Synd og Død!

Da skal jeg evig, evig være
Din Ven, Dit Øies Lyst, Din Priis.
Thi Dit er Rige, Magt og Ære!

Kun Du er god og stor og viis.
Hvor henrykt skal jeg raabe da:
Forløser! Gud! Halleluja!

Til Siælen,
en Ode.

Siig, du nedfaldne, spæde, afmægtige
Broder af Engle, siig, hvi udspreder du
Fiærløse Vinger? — Ak, forgieves
Flagrer du op mod din første Bolig!

Som da, naar Ørnens neppe bedunede
Unge, forvoven glemmer sin Moders Røst,
Og klavrende paa Redens Kanter
Styrter, og vaagner i kolde Skygger.

Paa Myrens Fodsti, føler den krybende
Sin tabte Høihed, føler sig Ørn endnu,
Og higer, som dens ædle Brødre,
Efter din Straale, du Dagens Hersker!

Som den da drømmer Kræfter, og hoppende
Ofte udstrækker skaldede Vingebeen
Forgieves, til den ømme Moder
Bærer den selv til sin høie Rede.

Saa skal og du, som altid utrættelig
Flagrer og hopper, høit fra dit kolde Muld,
O faldne Siæl, saa skal du aldrig
Stride dig op til dit lyse Udspring.

Aldrig, før Aanden, under hvis Vinger du
Fordum oplivet undrende fandt dig selv;
Og i dit Selv et Svælg af Glæde,
Verdners Vel, og Algodheds Lovsang.

Aldrig før han, som tænder Cherubernes
Flammende Tanker, medynksfuld bærer dig
Op til de Himle, som du Arme
Trodsig forlod, at udspeide Mørket.

Herlig, ak herlig var du, da Jubelsang
Vakte dig, da dit blivende Diekast
Saae Godheds Værk og Viisdoms Under
Svæve uslørede trindt omkring dig.

Natten, med al sin blendende, giftige
Taage undflyede Dagskiæret af din Glands;
Du rene Gnist af den Fuldkomne!
Skygger forsvandt i din lyse Omkreds.

Men da nu evig Viisdom opelskte dig,
Men da din Flamme voxte, da Kiærlighed
Opfyldte den med Kraft, og gav den
Evner og Drift, at velsigne Verdner.

O! da istemte Dalenes Tusende
Daglig din Lovsang, Biergene svarte dem.
Du følte dig i deres Glæde,
Følte dig stor, og din Skaber værdig.

Herlig, ak herlig var du, o faldne Siæl!
Lys var din Bolig. Ak, du erindrer det;
Dybt i dit Mulm, i Slangers Hule,
Tænker du dig de forsvundne Straaler.

Blussende ved det Leer, som du kryber i,
Væmmet ved Brimlens frække Fortrolighed,
Opsvinger du dig, vild, utrættet,
Høit, som en springende Hval mod Solen.

Føler du ei din Tunghed, og glemmer du
Evig din Afmagt, og de forsøgte Fald,
Og seer du ei dig selv, du Dyndets
Borger, og blues for lyse Himle?

O da frembryde Lynild af Sinais
Truende Skygger! Glimt af Retfærdighed
Adsprede Stoltheds Drøm, og Ondskabs
Giftige Dunster, og Nattens Blendværk.

O da bestraale Dommerens Diekast
Pølen, hvori du brusende tumler dig;
At den maa være dig og al din
Jammer et Speil, som du ei kan undflye.

See dig, o see din hielpløse Nøgenhed!
See dig nedbøiet under din Last af Leer,
Udtært af Qvalm og Gift, du blege
Gispende Gienfærd af Jordens Hersker!

See dig omspændt af Snarer, bespeidet af
Lurende Rovdyr, Tiger, og lokkende
Sireners Vink, og Klapperslangens
Gnistrende Øien, hvorved man svimler.

Over dig, see dit svulmende Ønskes Vei:
Grundløse Svælg, og — Intet, at hvile ved!
See dem, og stig, og naae Cherubens
Flammende Sværd, og dit Edens Idhegn!

Drukken af Mismod, kald nu din rasende
Stolthed, og kald hver sværmende Drøm til Hielp;
Storm i din Ruus mod Almagt, glem den,
Tro dig i Pisons bestraalte Lunde!

Mørkets uhumske Flygtling! og tør du da
Dristig beskygge Glands af den Helligste?
Veedst du et Figentræ, hvis Blade
Skiule dit Dynd for hans Vredes Aasyn?

Arme Nedfaldne, vaagn af din stolte Drøm!
Vaagn, og ydmyget under din Brødes Vægt
Udbred din Angst, og al din Jammer,
Sukkende for dine Ønskers Fader!

Da skal han ynkes over den døende
Gnist af sin Aand, som ulmer paa Nattens Bred,
Da skal han redde den fra Mørkets
Qvælende Damp, og det kolde Mismod.

Da skal en salig Straale fra Golgatha
Vise den Strøm, som Siæle kan luttres i,
Og Offeret, hvis Blod kan stille
Dommerens Harm, som nedstyrter Gledne.

Da skal du henrykt see det, at Lysets Aand
Dalende spreder kiærlige Vinger ud,
Og zittrende, veemodig, smeltet,
Føle hans Vink, og hans Glæders Aande.

Svulmende af hans voxende Straalers Ild,
Skal da din Lovsang stræbe, at møde ham;
Og undrende skal de Ufaldne
Høre den Helliges Priis fra Dybet.

Men da, o Himmel! naar nu hans evige
Kiærligheds Flamme vældig omspænder dig,
Naar han opløfter dig fra Dybet,
Op fra dit Mulm, til Algodheds Throne;

Naar du fra Naadens Arme, nu gysende,
Neppe tør see det Svælg, som du frelstes af:
O da skal Takkens ømme Vellyst
Fylde din Sang og din høie Harpe!

Da skal din Taare høit, som Cherubers Chor,
Prise den Aand, som rev dig af Nattens Favn,
Og alle Himlene skal svare:
Stor er den Aand, som opløfter Faldne!

Anden Afdeling.

Bryllupsdigt,
til v. d. Osten.
1770.

Høit, Jordens Vise, tør du vove
Din Flugt — afmaal Kometers Vei;
  Tæl Melkeveiens Myriader;
  Vei Solekredse mod Monader;
Opdag Naturens skiulte Love;
  See Godhed — og begrib den ei!

Hver Draabe i et Hav af Naade,
Hver spiller med forskiellig Pragt.
  Du, Solens Speil! og du, som Torden
  Omhylles med til Skiold for Jorden,
I fryde paa en modsat Maade;
  Eens i at prise Godheds Magt.

Du Vift i Myrthen, syng hans Ære,
Og kom, Orkan, hans Navn ihu!
  Styrt, Strøm! skyl, Bølge! iil at prise!
  Brist, lille Boble, for at vise,
Hvor evig stort det Svælg maa være,
  Hvor Verdner tabe sig som du.

Hvor Trællen mæskes i sit Fængsel,
Hvor Vise tæres hen i Fred,
  Hvor Kummer, og hvor Vellyst myrde,
  I Guld og Støv, hos Helt og Hyrde,
Har Godhed lagt Naturens Længsel:
  Den jordiske Lyksalighed.

Hvers Maal, og for enhver det rette,
Skiøndt i din Dragt foranderlig:
  Du glæder Jordens Myriader,
  Dig priser evigt Søn og Fader;
Kun — gyldne Æble! smukke Trætte!
  Kun ueens om at skildre dig.

Spørg Hildebrand: hvorop han stiger?
Og Gustavs Datter spørg: hvorned?
  Een, hvor han stønner hen i Pandser?
  Og een, hvorhen hun sminket dandser?
Spørg den, som stormer, den, som sniger;
  De svare: Til Lyksalighed!

Een skyer — een efterstræber Ære;
Een dyrker, een foragter Guld.
  Een leer, een frydes ved at græde;

Men hvilket er den største Glæde?
Al Godheds Rigdom skal man lære;
Og Alles Paastand skal man troe!

Saa sang jeg! Musens Hede førte
Mig i et vildt og bundløst Hav;
Blandt Alt, hvad Jord og Himmel haver
Af vel og slet anvendte Gaver,
Blandt Lyst, som Lidenskab oprørte,
Og Glæde, som Fornuften gav.

Men Straalen kom, Glands fra det Høie,
Et Glimt af Godhed, som jeg sang;
Og høit opsvulmede mit Hierte
Til Fryd, som kun mit Syn begierte;
Men Tvivlens Flor faldt fra mit Øie,
Og Skygger flyede for min Gang.

Da saae jeg Dyd, og den allene
Var skiøn og mægtig i mit Bryst.
Kun den, som steds' ublendet sigter
Til at opfylde sine Pligter,
Hvis Ønsker ere faa og rene —
Den saae jeg smage Jordens Lyst.

Dog, hvor to Hierter sig forbinde,
Som begge valgte dig, o Dyd!
Hvor evig rene Luer brænde,
Som fælles Dyd og Elskov tænde:
Der saae min glade Sangerinde,
Der saae hun Svælg af himmelsk Fryd.

Min Osten, lær af Saligheder,
At Du har valgt den rette Vei.
Det glimrende Phantom, som dandser
Utrættet for bedragne Sandser,
Den smukke Dunst, som tidt forleder
De Vandrende, bedrog Dig ei.

Den høie Dyd, som Du tilbeder,
Var den, som styrede din Fod.
Den var det, som, høit over hine,
Med Engles, med en Elsktes Mine,
Med S**s udvalgte Yndigheder
Saa ofte venlig for Dig stod.

Nu bundet fast med Elskovs Lænker
Til Alt hvad Jorden har af Fryd:
Nu kan Du rolig see tilbage

Paa den, som aldrig mæt af Plage,
Halv kun paa Dydens Vellyst tænker,
Imedens Du omfavner Dyd.

O I, som Haand i Haand betræde
En banet Vei til Salighed,
Lyksaligt Par! som tidligt nyder
Den beste Frugt af fælles Dyder:
Hvad meer kan ønskes Eders Glæde,
End at den evig varer ved?

Den staaer! — Høit skal mit Suk paakalde,
Og Godhed svare selv: den staae!
Dog jeg, som øm og tro og nøie
Med roligt og umættet Øie
Saae den — hvi troer jeg, den kan falde,
Og veed den Grund, den hviler paa?

Ved en Moders Død.

1772.

Almagts Ord, du store Anker,
Du, som Verden hviler ved,
Hold min Siæl! — heft mine Tanker
Til din trygge Salighed!
Let og svag og uden Roer
Kastes jeg af Hvirvelvinde;
Herre, lad mit Øie finde
Havnen, som din Naade svoer!

Naar jeg paa en troløs Bølge
Seer et Glimt af Stiernerne;
Og den viger for sit Følge,
Og jeg synker gysende:
O da kom min Siæl ihu,
Store Styrmand og Veileder!
Viis mig Glimt af Saligheder,
Der var evige, som du.

Viis mig bag ved Dødens Skygge,
Som omspænder Støvet her,
Stedet, hvor Udvalgte trygge
Lære først, hvad Livet er!

Livets Kilder, viis mig dem,
Vælde ud af Almagts Throne,
Og den evig grønne Krone,
Og det nye Jerusalem!

Ak! — hvad var vi uden dette?
Bølgers og Orcaners Spøg,
Klippens og Havsvælgets Trætte.
Prøv det! — Glæd dig til Forsøg!
Skab dig et lyksaligt Liv;
Knyt det fast ved Sundheds Kiæde;
Kald det da en Drøm om Glæde,
Og en flygtig Tidsfordriv!

Følg mig hist, hvor Fromme raabe
For et elsket Liv om Aar,
Som Forjættelsen lod haabe,
Og en munter Ungdom spaaer.
Hist, hvor de Forladtes Graad,
Den, som ei forgieves flyder —
Hist, hvor selv Natur og Dyder
Gaae i Kamp mod Dødens Braad!

Salige! — thi Du har vundet,
Os allene traf Din Død;
Vi har tabt, men Du har fundet
Livet i Algodheds Skiød —

Min — mit Raad! min Hielp! min Lyst!
Moder! — Han, som havde givet,
Rev Dig af en Drøm til Livet,
Og fra vort til Naadens Bryst!

Salige! tilgiv min Smerte!
Taaren flyder ei for Dig.
Ak, mit sønderknuste Hierte
Føler kun mit Tab og mig!
Hvad skal Støvet hvile ved?
Hvor er Tryghed? — Verdens Anker,
Almagt, heft de bange Tanker
Til den Dødes Salighed!

Haab og Erindring *).

I en Stambog.
1772.

Hold paa dit Nu, min Siæl, forsøg at smage
Det Øieblik, som er;
O bind det flygtige, hold det tilbage
Med stærke Følelser.

*) Blev skrevet i en Reisendes Stambog den 31te Mai 1772, og trykt kort derefter i Bibl. for nytt. Skrifter S. 409 f.

O dette — det er stort, og reent, ublandet
Med Kummer, varmt af Dyb!
Mon Tidens Fader sender dig et andet,
Saa frugtbart paa hans Fryd?
O grib, o føl det, førend det bortflyder!
Udbred dig, hviil derved!
Er Skyggen evig alt, hvad Siælen nyder
Af sin Lyksalighed?
Hvi skal den evig haabe, og begræde
Sit Gode — det, den har,
Og kun barnagtig lege med den Glæde,
Som kommer, og som var?
O føl den selv; her er den! — Hvor? — Forsvundet,
Opslugt er Glædens Nu!
O Lyst! o Drøm! — O Siæl, hvad har du fundet,
Og hvad beholder du?
Dit store Dieblik! — Hist see det svømme
Et ubemærket Gran,
Blandt Millioner, blandt de ældste Drømme
I Intets Ocean.
Alt neppe kiendt fra det, som ei har været,
Fra drukne Skialdes Digt;
Udstødt af Skabningen, opslugt, fortæret,
Uigienkaldeligt!
Dø da, og selv det falske Gienskin vige,
Det, som fortryller mig;

Thi ak, mens jeg betragter det, bortsnige
Titusind andre sig.
Mød, standś dem! — Men de glide, smutte, bruse,
Flye, storme, lyne bort!
Selv til at sees, at nævnes af min Muse
Er Glædens Liv for kort.
Ja kundskabsgridske Siel, dybt af din Dommer
Nedæltet i dit Leer,
Kan du kun see din Vellyst, før den kommer,
Og naar den er ei meer.
Ak, det Minut, som var betroet at bære
Vor Rigdom i sit Skiød,
Er først, naar det skal holde op at være:
Dets Fødsel er dets Død!
Det smiler, naar det sendes af Alfader
Betynget til vort Bryst,
Det nærmer sig — og flyer, og efterlader
Kun Skyggen af sin Lyst.
O Haab, og du, Erindring! — thi kun eder
Betroer den Evige
Magt, at tilveie Støv Lyksaligheder
Og himmelsk Følelse —
Velgiørende Gudinder! I som mætter
Den fangne Siæl med Lyst:
O kommer da, og iler, og opretter
Et Tempel i mit Bryst!

Thi, ak! mit Hierte higer efter Glæde;
Høit slaaer det, svulmende
Mod Lyst; mit Øie frygter for at græde;
O kommer, Himmelske!
Thi Myrthekrandse kan min Muse binde —
O snart! hvad tøver I? —
Thi høie Hymner har min Sanggudinde
Og Harpers Harmonie.
Bort, Zadoks sorte Børn! og bort Neroner!
Og Smertens usle Træl,
Bort, Heraklit; forsvind! thi Haabet throner
I min opfyldte Siæl.
O Rigdom! — Viid dig ud, mit Bryst, at fatte
Den alt for herlige;
Cherubers Lyst, og andre Verdners Skatte,
Og — Verdners Skabere! —
O hvilket Støv er Guld! Hvor hastig falmer
Den stolte Daphnes Krands,
Og Epheu, og de seierrige Palmer
Ved min Gudindes Glands!
O Glands! o Hav af underlige Straaler!
O Svælg af Salighed!
Synk i min Siæl! Heelt! Hvad den ikke taaler,
Det skal den smelte ved.
Thi dig, du Himlens Datter, er mit Hierte
For evig helliget:

Og ingen Sky, og intet Spor af Smerte
Skal meer formørke det.
Selv dybt i Mulm, nedtrykt af Himlens Vrede,
Skal dog mit høie Raab
Fremkalde dig af Natten, og tilbede
Din Salighed, o Haab!
Og dig, Erindring! Dig, hvis Smiil omhyller
Den forbigangne Lyst
Med Liv, med Pragt, som, evig ny, fortryller
Det aldrig mætte Bryst:
Dig, dig, som raader for den Graad, der flyder
Saa smeltende, saa reen,
Saa himmelsk ved et Glimt af høie Dyder
Ved Heltens Bautasteen,
Og ved Velgierninger, og selv ved Smerte,
Ved andre Tiders Skrig —
Erindring! Hekatomber skal mit Hierte
Med Lovsang bringe dig.
Skiøn er du, stor, din sølvgraae Tinding pryder
Glands af den Evige;
Du, Haabets Moder, du, og du tilbyder
Cherubers Følelse!
Men tryg, men elsket, som vort Ildsteds Skygge,
Kiendt, som en Moders Røst,
Men mægtig er din Glædes Lyd; vi bygge,
Vi hvile ved din Trøst.

Og vil jeg bygge — Templer i min Hytte,
Trophæer i min Vraa,
Og for ved den skal paa en dorisk Støtte
Den nøgne Sandhed staae,
Med elysæisk Pragt — Nei, bort, I Drømme!
Thi paa barbarisk Viis
Skal, frygt kun ei, skal ingen Lethe strømme
Nær ved mit Paradiis.
Og ei det mindste Glimt skal giftig Slummer
Udslette af mit Bryst;
End ei et Gienskin af forsvunden Kummer:
Thi dette selv er Lyst.
Kun Nag, og vrantne Fiender vil jeg glemme,
Du gierne Smilende!
Alt andet skal min Siæl huusholdersk giemme,
Og karrig tidt besee;
Og stum af Lyst, som Harpax, vil jeg tage
De gamle Skatte frem,
Og ofte tælle de forsvundne Dage,
Og smaalig veie dem.
O gyldne Øieblik! Hvor skiønt, hvor vægtigt,
Hvor stort, hvor fuldt af Gud!
Og dette, vil jeg raabe, hvor almægtigt
Forkynder det hans Bud!
Og hiint, det Stolte! da det fandt mit Hierte
For snevert og for svagt,

Forlod det mig, halvdød af himmelsk Smerte,
Halv qvalt af Dydens Magt.
O sieldne Skat! — Fleer vil jeg finde præget
Med muntre Barders Lyst,
Og disse vil jeg smilende, bevæget,
Tidt trykke til mit Bryst.
Hiint, varmt endnu ved Smiil af Dydens Datter;
Hiint ved fortrolig Klang
Af Bacchus's Baaben; hiint af Rabners Latter,
Og hiint af Klopstocks Sang.
Og hiint — og hiint — hvi zittrer du, min Læbe?
Hvi døde Glædens Lyd?
Og hiint — hvi vælte Taarer frem, og stræbe
At røve mig min Fryd?
Dog, hvo har Sprog, hvo afmaalt Lyd til Eder,
I alt for Smeltende?
Hvo følte Glimt af Venskabs Saligheder,
Og sang sin Følelse?
Hvad Farve skildrer, hvilket Ord betyder
Det nu, min S***,
Naar Aander blandes, naar en Siæl bortflyder
I en fortrolig Siæl?
Hvo kan udvikle Glædens store Scene?
Hvo lærer Mennesket
Hans Taarers Sprog? Hvor er en klog Camoene,
Som kan fortolke det?

Nei, taus og hemmelig skal Siælen nyde
Hvert Gienskin af sin Ven —
Selv ei dets fulde Glands — en Tvivl skal bryde,
En Sky skal dæmpe den;
Og øm af Vellyst, frygtsom vil jeg stamme:
Ak, er han lykkelig?
Er han i hvert et ædelt Træk det samme?
Og — tænker han paa mig?

Ved Arnsbachs Død*).

1772.

Her traf han mig — her i mit fulde Hierte
Fandt jeg den dødelige Piil —
Kun skrækkelig for Børn, kun følt af Daarer!
Seer mig, Forsagte! seer, om spildte Taarer
Vanære mig! Jeg fandt den uden Smerte,
Og maaler Saaret med et roligt Smiil.

See, var det ei til Saar, at evig Orden
Bestemte Dødeliges Bryst?
Den Kloge læger dem; men kun den Svage
Opirrer dem til Smerte ved sin Klage.

*) Dette Stykke er i Evalds eget Navn. Den Afdøde var virkelig en Ven af ham.

Afvende, svække Taarer Almagts Torden?
Tilbagekalde Suk forsvunden Lyst?

Selv denne Kulde, denne Iis, som sniger
Sig op til Hiertet med mit Blod —
Det hærder mig. — At Solen rødmer, graaner,
At Jorden vakler, flyer, at Livet daaner,
Det smerter ei — og dette Suk, som stiger
Dybt af mit Bryst, er Vidne til mit Mod.

Død! — Arnsbach død! — Dag, som saa taus frembryder,
Du har ei fundet ham igien!
Tom er du, Dag! — O Du, som var min Glæde,
Hvor er Du? — Ak! men ti du Drift at græde! —
Men siger mig, o I, hvis Taare flyder,
Er han da død? og har jeg tabt min Ven?

Saa, at det ædelste, det bedste Hierte
Slaaer ikke — evig ikke meer!
Og Dyd skal aldrig, Gienskin af den Høie
Skal aldrig straale fra det brustne Øie? —
Hvad vil du, Taare? Ti du Tolk af Smerte!
Kan Suk besiæle Mennesket af Leer?

Ak, kunde Graad, og blodig Graad oplive
  Min Arnsbach! Affen af min Lyst!
Men nei! Den Død som intet kan forsone,
Har alt opreist sin skrækkelige Trone
I Venskabs Helligdom! — Hvo kan fordrive
  Tyrannen af det elskte, kolde Bryst?

Nei, kun forgieves, kun forgieves flyder
  Den hede Graad; forgieves slaaer
Mit Hierte høit! — Ha, nei! Hvi vil jeg græde?
Nei synge vil jeg om min døde Glæde;
Kitharen skal fortælle Arnsbachs Dyder
  Og tale om ham med det sidste Aar.

Men reen og høi og ædel skal du være
  Min Sang! — Saaledes var min Ven!
Hver Følelse, hver Tanke saae man blinke
I reene Smiil; skiøn uden Slør og Sminke
Var Arnsbachs Siæl; usmittet, som hans Ære,
  Og aaben for enhver, som Himmelen!

Høi var hans Siæl, og rolig og fornøiet,
  I Fare kiæk, i Modgang mild,

I Medgang stærk, i Skygge og i Flamme,
I Venners og i Dødens Arm den samme;
Saa stod hans Dyd, som Klippen staaer ubøiet
  I Storm, og smelter ei ved Solens Ild.

Og ædel var han, øm ved fremmed Smerte,
  Betænkt paa Ubekiendtes Vel.
Til Trøst, til Raad, til Redning altid færdig,
Og aldrig haard af Dyd mod en Uværdig.
Selv Svages Feil fandt Medynk i hans Hierte;
  Men Dyd var ene mægtig i hans Siæl.

Hvad vil du, Taare? nu, da Sang opliver
  Min Lyst? — Vil du da qvæle den?
Hvi svækkes Harpens Lyd? Hvi døer min Stemme?
Syng høit! at andre Slægter maae fornemme
Hans Mod, som Christen og som Helt, hans Iver,
  Som Undersaat, som Broder, og som Ven!

Syng om enhver af de forsvundne Dyder —
  Men ak! — men Angst har qvalt min Aand!
Død er han, død! — dog vil jeg ikke græde.
Algodhed tog ham — Syng om salig Glæde!
Syng høit! — Men Hiertet smelter, Taaren flyder!
  Og Harpen falder af den svage Haand!

Over M. Th. *)

1772.

O! forskaan mig, vise Daare,
Træt ei længer med Naturens Røst!
Denne tunge, hede Taare,
Er mig meer end al din kolde Trøst.
Ak jeg elsker denne Smerte,
Denne Nat, hvorfor du vil befrie;
Mit beklemte fulde Hierte
Lindres ved den Graad, det smelter i!

Har jeg glemt, at Myriader
Daglig tabe Støvets usle Liv?
Veed jeg ikke, at Alfader
Sagde: døe! saasnart han sagde: bliv?
Eller troer du, at mit Øie
Er for blindt af Taaren, til at see
Glimt af Glæden, som den Høie
Har tilsvoret den Retfærdige?

O jeg veed, jeg seer, jeg finder
Haabet, og den store Sandheds Magt;
Men den bange Taare rinder,
Og en Draabe skiuler Himlens Pragt!

*) Digteren havde Forkiærlighed for dette Stykke.

I et Hav af rene Lyster
  Sank din Siæl, o Salige! du leer!
Engel! — ak, men før min Søster!
  Du har Alt og jeg har intet meer.

Koldt og brustet er det Øie,
  Som den bedste Siæl har straalet i.
Du, min Dorthe, seer den Høie;
  Men dit faldne Støv betragte vi.
Blege blev de fromme Læber,
  Som saa tidt oplod sig til vor Lyst,
Og den Sang, hvormed du stræber
  Op til Thronen, smelter ei vort Bryst.

Himlens, Dydens, vor Veninde!
  Tidlig sank du om for Dødens Lee.
Men vor hede Graad skal rinde
  Paa dit Støv, du faldne Lilie!
Levning af det bedste Hierte,
  Haandfuld Jord, som var din Skabers Huus,
Du bortsmulrer. Men vor Smerte
  Bygge Ærestøtter paa Dit Gruus!

En dybtsaaret Ægtefælle
  Prise dine Dyder med sit Skrig!
Og en Moders Graad fortælle
  Hvilken Datter hun har tabt i dig!

Klynk og du, forladte Spæde!
  Brist i Graad, — men føl den ei endnu!
Seer du ei, at alle græde? —
  Og dog taber ingen det som du!

Suk og du, som læser dette,
  Føl vort Tab, du kolde Vandrere!
Klag, at Døden tør udslette
  Dydens Aftryk, Godheds Billede.
Og den fromme Graad, som flyder
  Paa vor salige Veninde's Grav,
Skienke dig et Glimt af Dyder,
  Som hun alt for kort har straalet af!

Bryllupsdigt.

1772.

Bag Zembla er et Bierg af Sølv, som stiger
Mod Himmelen. Der boer den stolte Kriger,
Indsvøbt i tykke Skyer af evig Snee,
Og mørk og grum og græsselig at see.
Der throner Solens Fiende. Han, som strider
Med Livet fra utænkelige Tider;
Der ruster han sig ud til evig Krig
Mod Haabets Børn, og dem, som glæde sig.

Hans Røst er Storm; hans hule Suk oprører
Afgrunden, og forstyrrer Skibets Fører;
Hans Mines Vink er Mulm og Nat og Død,
Hans lumske Smiil giør Himlen bleg og rød.
O fly, Natur! — Alt seer man ham nedstige
Fra Biergene af Sølv, den Skrækkelige.
Seer ham! — Hist svøbt i Taage vandrer han
Paa Ryggen af det vilde Ocean.
Fra Solens Bredde (?) kan man alt fornemme
Hans vilde Fnysende, hans Vredes Stemme.
Alt kommer han beredt til Kamp og Krig,
Og Solen flyer og Glæden skiuler sig.
Naturen blegner, sukker dybt og græder,
Den hyler, sønderriver sine Klæder,
Iføreer sig en Sæk, et hæsligt Slør,
Og stønner, sprætter, mattes ud, og døer.
Arbeidets Søn, den stærke Landmand, bæver,
Soldaten puster i de haarde Næver,
Den tykke Junker flyer til sin Camin,
Og Nympher pandsre sig med Hermelin.
Og alle væbne sig mod Kæmpens Vrede,
Een med Vulcans, og een med Bacchi Hede;
Og alle flye. Den troer sig lykkelig,
Som veed et Sted, hvor han kan skiule sig.
O du, som fandt et Skiul og Liv og Varme
Og Lyst i din Hyrdindes kiælne Arme!

Min B**, du, som er bevæbnet med
Den rene Ild af ægte Kierlighed:
Lyksalige! lad Kæmpen fnyse, true!
Du smiler tryg ved Amors søde Lue,
En himmelsk Ild, antændt af Guders Gud,
Ved Dyden selv, kan aldrig slukkes ud.
Og lad Naturen blegne, sukke, græde
Og døe! Din Ild opliver dig til Glæde,
Den spaaer dig salig Frugt, skiøndt Jordens Skiød
Er lukt; og dobbelt Liv, skiønt Pan er død.
O vise Valg! Ja B**, ja den Høie,
Som elsker dig, har selv opladt dit Øie.
Han viiste dig det skiønne Tilflugtssted,
Og han velsigner det med Varighed!

Til Jomfru Jacobsen *).

1773.

Solen flygter, Taarer skiule
Sporet af den Himmelske;
Norden brøler i sin Hule,
Glædens Morder vaagnede,

*) Til den Tone: Venner som vil ikke svige, o. s. v.

Snart skal Zemblas Hvirvelvinde
Hvine høit mod Harpens Klang.
Ak, hvad vil du? ak, Hyrdinde!
Hvi begiered du min Sang?

Lær min bange Siæl fornemme
Glimt af Vaarens tabte Lyst!
Byd, at Zephirs kiælne Stemme
Hvisler Glæde til mit Bryst!
Tal til Stormen, at den tier;
Dæmp dens Røst, min Hedevig!
Da skal høie Harmonier
Prise Himmelen og dig!

Deilige! hvis ædle Hierte
Svulmer af uskyldig Fryd,
Luk dit Öie for min Smerte,
Fly min Klages hæse Lyd!
Dig, hvis aldrig mørke Öie
Dydens Himmel straaler i,
Dig kan Glæden kun fornøie
Med sin egen Melodie!

I en Stambog.

(Til Abrahamson.)
(15de Januar 1773.)

Tre Ting — o skærp mit Syn, Kalliope!
Tre sieldne Under ønsker jeg at see:
Den Draabe i Neptunus's salte Skiød,
Som Solen greb, og ikke giorde sød;
Det bittre Blomster, som en vittig Bi
Forgieves søgte Kraft og Honning i;
Og saa den Gift, hvoraf den Vises Bryst
Er tilbereder Dyd og salig Lyst.

Ja, en forsagt, en haard, en nedrig Siæl,
Ja, Daarskabs usle, Lastens feige Træl,
Ja den, hvis Dine Pluto rørte ved,
Seer selv i Himlen ingen Salighed;
Den vrantne Klynkende, som troer sig viis,
Opdager Dødens Frugt i Paradiis,
Og agter, glad ved Skrækken, som han fandt,
Ei Myrterne, hvorunder Pison randt.
Og den, som vrager, hvad Algodhed gav,
Som nipper Draaber, hvor han seer et Hav,
Hans sieldne, hans for tidt beføIte Lyst
Er mat og lunken, før den naaer hans Bryst;
Men da, naar Mørkets Konge stiger ned
Fra Østens Bierge, naar han vild og vred

Forfølger Hesperus, naar Intets Ven
Forsøger at udslette Skabningen:
Da zittrer strax den feige Hob og flyer —
Mon Godhed da blev skiult af disse Skyer?
Ha, see dens Vink i Lynild! Hør dit Kald
Til Salighed i høie Tordenskrald!

Lyksalig er en Viis, hvis lyse Siæl
I Mulm og Straaler altid seer sit Vel;
Hvis Die Lastens Gift, og Blodets Magt
Og Svaghed selv kan ikke giøre svagt!
Hans Tanke fængsler Glæden, og hans Bryst
Er som en Kobbermuur om Edens Lyst.
Han finder, sin alvise Skaber liig,
En salig Himmel, hvor han finder sig;
I skumle Orkner seer han dine Spor,
O Godhed! og dit Smiil bag Nattens Flor;
Og om Kocytus's Hvirvel trak ham ned,
Da trak den ham i Svælg af Salighed.

Derfor, gid Amors Ild, og Plutus's Glands,
Og Mavors's Palmer og Din Phøbus's Krands,
Forøge Din Lyksalighed, min Ven!
Alekto's Gift kan ei formindske den!

Bryllupsdigt.

Til F* og L*.

1773.

Nu smiler Solen stolt bag aabne Himle,
Naturen føder, unge Glæder vrimle
Omkring dens Bryst;
Den blev befrugtet under Almagts Vinger,
Nu føder den, og af dens Skiød udspringer
Nyskabtes Lyst.

Et Svælg af Haab, som ingen Sky indskrænker,
Og salig Tak besiæle den som tænker;
Han føler sig.
Og hine Dyr, som Tanke ei var givet,
Forkynde hede Følelser af Livet
Ved Frydeskrig.

Jordguden kiender kun de store Skygger
Af Skaberen, som trindt omkring ham bygger
Sit Paradiis;
Men Spurven selv opflagrer mod sin Skaber
Og priser ham, og al Naturen taber
Sig i hans Priis.

Den Svageste udruster sig. Den Spæde
Udvider selv sit lille Bryst til Glæde,
Som Himlen spaaer.
Et Sødt, jeg veed ei hvad, en kiælen Smerte,
En salig Længsel svulmer i det Hierte,
Der neppe slaaer.

Men du, min Broder! Du, som Godhed leder,
Imod den Største blandt de Saligheder,
Der naae vort Bryst;
O du, hvis ædle Hierte fandt sin Mage,
Udvid det, til at rumme, at modtage
En himmelsk Lyst!

Thi ei de grønne guldindsprængte Skove,
Og ei den emaillerte Dal kan love
En Lyst, som den.
I Biergets Skiød kan ingen Glæde findes
Som den, hvortil du nu for evig bindes
Af Himmelen.

Den skiønneste blandt alle Vaarens Dage
Er mod et Smiil af en elskværdig Mage
En Vinternat;

Og mod den Ild, som Dyd og Elskov tænder,
Og mod den Ild, hvoraf Dit Hierte brænder,
Er Solen mat.

Naar Lilien falmer, naar nu Stormen leger
Med sammenskrumpet Løv af Nordens Eger,
Naar alt er Iis:
Da blomstrer Salighed i dine Arme,
Og Glimt af Gud bestraale og opvarme
Dit Paradiis.

Omfavn Din Fryd! Betro dig til din Glæde!
Vær tryg ved Pagtens diamantne Kiæde,
Ved Herrens Haand!
Han bandt den — Han velsigne den! — Han give
Sin Engel seent sit Vink, at sønderrive
Saa skiønt et Baand!

Rungsteds Lyksalighed. *)

1775.

I kølende Skygger,
 I Mørke, som Roser udbrede,
Hvor Sangersken bygger,
 Og qvidrende røber sin Rede,
 Hvor sprudlende Bække
 Snart dysse, snart vække
Camoenernes Yndling, den følende Skiald,
 Med steds' eensrislende Fald:

Hvor Hiordene brøle
 Mod Skovens letspringende Sønner,
Og puste, og føle
 Den Rigdom, i hvilken de stønner,
 Hvor Meieren synger
 Blant gyldene Dynger,
Og tæller sin Skat, og opløfter sit Raab
 Til den, som har kronet hans Haab:

---

*) Dette Sangdigt er skrevet til Melodien paa en i Evalds Tid bekiendt Arie: "Naar fortnende Skyer" x.

Hvor skiertsende Bølger
  Beskvulpe den Vandrer, hvis Øie
Snart stirrende følger
  Med Helsinges graanende Høie,
  Snart undrende haster
  Blandt Skove af Master,
Og forsker, og kiender den Fremmedes Flag,
  Og glemmer den heldende Dag:

Hvor Eensommes Lise,
  Venskabeligt lindrende Slummer,
Tidt bød en Lovise
  Forglemme sin kiærlige Kummer;
  Hvor Glæder tilsmile
  Den Vandrende Hvile,
Hvor Rungsted indhegner den reneste Lyst —
  Der fyldte Camoenen mit Bryst.

Hvor Kummer og Smerte
  Fandt glade dit Aftryk, du Høie!
Det ædelste Hierte,
  I hvert et medlidende Øie;
  Hvor Venlighed pryder
  De strengeste Dyder:
Der voxte min Sang, og den undrende Skov
  Gav Gienlyd af Skaberens Lov.

Jeg saae dine Throner,
   O Almagt! — og stirrede længe;
Men hellige Toner
   Foer giennem de zittrende Strænge.
   Hvert Blad, hvor mit Øie
   Fandt Præg af den Høie,
Opflammede Siælen — da voxte min Sang!
   Da rased den mægtige Klang!

O Verdeners Fader!
   Saa sang jeg — du Stærke! du Vise!
Gud! — som Myriader,
   Som Himlenes Vældige prise!
   See, Støvet kan bære
   Din Rigdom, din Ære,
Din Godhed, o Fader! — saa sang jeg — og Fryd
   Brød Læbernes bævende Lyd.

Lyksalige Digter,
   Som Glæden indbød til sin Hytte,
Til venlige Pligter,
   Til Frihed, som Dyder beskytte!
   Cheruber fornemme
   Hans dristige Stemme,
Og Himle forsamles omkring ham, og Lyst
   Udbredes i Menneskets Bryst.

Men du, som allene
  Fremkaldte den Lyst af min Smerte,
Siig! — kan min Camoene
  Udbrede sin Lyst i dit Hierte?
  O siig mig, Veninde!
  Kan Sangens Gudinde,
Med smeltende Toner belønne det Skiød,
  Hvoraf min Lyksalighed flød?

Bryllupsdigt,

til Brünnich og Jomfru Schow.

1776.

Dæmp Harpens Klang, og neppe røre
  Din lette Haand ved Strængene!
Nyn Slummer i den Stærkes Øre,
  Du Glædens kiælne Sangerske!
Nyn Tryghed i den Vises Bryst;
  Men qvæl hver Lyd, som tør advare
  Selv i dit Skiød om List og Fare
I raske Hvirvler af din Lyst.

Den Helt, som Løver slavisk dyrke —
  Blødgiør hans Siæl, og frit ham ud;

O siig, hvori bestaaer din Styrke,
Du Jordens underlige Gud?
Betro mig trygt, med hvilke Baand
Din høie Siel kan sikkerst bindes?
Hvoraf den stærke Snor kan tvindes,
Som ikke smelter i Din Haand?

"O Smigrerske, ifald du tænker
"At fængsle mig i dette Skiød,
"Bind mig med Pluti gyldne Lænker,
"Da er jeg bundet til min Død."
Han slumrer — Vaagn, du rige Træl,
Vaagn i din Afmagt! see dig bundet!
"Hvem? Jeg? af Støv? — See det forsvundet
"Som Nattens Taage fra min Siæl."

Mig, Falske, kan du let bedrage;
Dog, Grumme, kan du ynde mig?
Og, frygtsom, skiule for mig Svage,
Med hvilke Baand man fængsler dig?
"Sirene! — Vel kan Guld kun svagt
"Afholde mig fra Frihedes Glæde;
"Dog Ærens diamantne Kiæde,
"Den skulde trodse Siælens Magt."

Dæmp Harpens Lyd! — Han slumrer atter:
  Med Diademer bind ham nu;
Dog, Daare, tænk paa Gustavs Datter,
  Kom Tydsklands femte Karl ihu!
Bind Jordens Gud med Purpurbaand,
  Heft ham med Staal til Verdens Throne,
  Omslyng hans Hoved med en Krone —
Det er ham Glas i Barnets Haand.

Hvi vil du da, Mistænkelige,
  Hvi vil du spotte Sangersken?
En kiælen og uskyldig Pige,
  Kan Helten frygte vel for den?
Din Spot aftvinger Musen Graad.
  Siig heller, siig, at intet binder,
  Hvor Guldets Troldbomskraft forsvinder,
Og Diademer brast som Traad.

"Forførerske, hvi vil du trætte
  "Min Siæl? og svække mig ved Bøn? —
"Saa viid: hvad ingen kan udrette,
  "Kan Aphrodites blinde Søn."
Nu smeltede min Sang hans Bryst!
  Kom, Amor, med din Rosenkiæde,
  Kom snart, og bind ham til din Glæde,
Og hild hans Siæl i kiælen Lyst!

Vaagn af din Drøm, du drukne Slave,
Og knæl for Elskovs blinde Gud!
Dit Aandedræt er Amors Gave;
Knæl og adlyd hans mindste Bud!
"Jeg? knæle for et Barn? en Blind?
"Sødt er hans Baand, og skiøn hans Lænke;
"Men skiør, saasnart den tør indskrænke
"Et frit og høit og ædelt Sind!"

Ha, Spotter! og du sønderslider
Et tusindstrænget Baand saa let?
Ti! kied at spørge dig omsider,
Vil jeg nu ikke vide det!
Og skal min Sang, dit Hiertes Ild,
Dit Øres Lyst, din Roes, forstumme!
Ti uforstyrret, ti, du Grumme!
Vær sikker fri og haard og vild!

"Ha, frittesyge Sangerinde!
"Ha, lok og tru mig ei til Træl! —
"See før de Baand, som evig binde
"Min villige, min vaagne Siæl.
"Det Baand, som Dyd og Klogskab spændt,
"Som Amor snoer, og Hymen knytter,
"Og Almagt hærder og beskytter —
"Det stærke Baand, det evig bandt."

"See hist et yndigt Par omvundet
  "Med Dyds, Fornufts og Elskovs Baand:
"See dem for evig sammenbundet
  "Af Hymens og af Himlens Haand!
"Og see dem glade, Bryst ved Bryst,
  "Velsigne selv den Haand, som stienker
  "De uopløselige Lænker,
"Og fængsler dem i evig Lyst."

Dig, ædle Brud, dig, vor Veninde,
  Dig og din elskte Brünniche,
Dig saae den fromme Sangerinde
  Og Glæden klang i Strængene:
Da først, saa sang hun, naar du har,
  O Frihed, naar du kan tilbyde
  Den Lyst, som slige Fanger nyde,
Da skal du løse dette Par!

Men see det Baand, betragt det nøie,
  Betragt den Lænke, Led for Led!
Det Smiil, som svømmer i der' Øie,
  Som Kinden ei tør rødme ved;
Huusholderiske Dyders Pagt;
  Det søde Maal, hvortil den sigter;
  Den muntre Flok af milde Pligter:
Staaer denne Skat i Frihedš Magt?

Døe da i Lyst; og kiælen Klage
Skal mueligt høres ved dit Liig;
Dog Suk, som ønske dig tilbage,
Har Vaandet qvalt, som qvalte dig. —
O Du, det Godes Giver, byd,
Vink, Almagt, at saa skiøn en Kiæde
Kun hærder sig i jordisk Glæde,
Kun løses op i himmelsk Fryd!

Ode til Arveprindsen,

11te October 1776.

Ei Glædesraab af Kampens grumme Helte,
Og ei Trompetens vilde Klang
Kan naae den fromme Bardes Bryst, og smelte
Hans Siæl i himmelsk Sang.

Og naar Sejaner fryde sig ved Rænker,
Forstummer zittrende den Skiald,
Som hørte dem tilhvisle Brødre Lænker,
Og Nationer Fald.

Med Taabers Latter blander ei hans Stemme
Sin Vellyst — hvor en usel Slægt,
Fortryllet ved et Flagreguld, kan glemme
De skiønne Byrders Vægt.

Og hvor Tyrannen tordner Lyst, hvor Sværdet
Aftvinger Trælle Glædes Lyd,
Fandt Phoebi Ven sit ømme Hierte hærdet
Mod hvert et Glimt af Fryd.

Men naar en Stammes vældige Beskytter,
Naar Folkets Engel stiger ned,
Som smilende tilvinker Landets Hytter
Velsignelser og Fred —

Og synlig fra sin lyse Sky udbreder
En hellig Ild, og Dyd, og Ret,
Og Virksomhed, og Haab, og Saligheder,
Som hastig krone det —

Og knuser Dødens Orm, hver lumsk Forræder,
Som hvisler i den glade Egn,
Og gienner gridske Rovdyr fra dens Glæder
Med evigt sikkert Hegn:

Og naar nu Frydeskrig fra Myriader
Opløfte sig mod Skaberen,
Naar Folkene tilbede Glædens Fader,
Som gav dem slig en Ven —

O da skal Glæden svulme høit, og stræbe
Mod Bardens alt for snevre Bryst,
Og tvinge ham til Sang, og fra hans Læbe
Skal strømme Guders Lyst!

Ja store Frederik, vort Nordens Vægter!
O Du! som Raadet sendte ned,
At kalde Dans, og Nors, og Anguls Slægter
Til tryg Lyksalighed:

Ja Gothers Engel, Du hvis store Skygge
Fra Zembla til de Cimbrers Elv,
Som Christians Glands udbredes at betrygge
Den Lyst, Du planter selv!

Naar Millioner, som bekrandste møde
Din Fest med høie Frydeskrig,
Velsigne Glimtet af den Morgenrøde,
Der først tilsmiilte Dig.

Og hver en Høi, som kunde først fornemme
Din første Glands — da Viisdoms Haand
Adspredte Dine Skyer, og Dybens Stemme
Udviklede Din Aand:

Og naar de nu fortryllede og varme
Omfavne sig, og Bryst ved Bryst
Med hede Taarer i hinandens Arme
Fortolke Fredriks Lyst —

Og naar de samlet knæle for den Høie,
Og med forvirret, afbrudt Lyd
Anraabe ham, at Sønnesønners Øie
Maa see den samme Fryd —

O da forstummede Bellonas Helte,
Da taug Tyrannens hæse Træl;
Men Himle fylde Bardens Bryst, og smelte
Fredskialdens drukne Siæl.

Og høit opløfter han den raske Stemme,
Og blander gyldne Strænges Klang
Med Folkets Røst, og Guderne fornemme
Den underfulde Sang!

Og Jorden, og dens sidste Slægter lære
Henrykte denne Festes Fryd;
Vort Held, vort Haab, vor Fredrik og hans Ære
Af Harpens høie Lyd.

Til min Moltke*).

(1779?)

Sværdets Hvinen og Skraldet af Skiolde
Tvinger Nogle til Sang; og din Vellyst,
Biarkemaalet og Nornernes Hilsen,
River der' Aand i din brusende Hvirvel,
Krigernes Thor!

Naar det skummende Bæger kun blinker,
Smeltes Andre, som Riimfrost i Solen;
Minni flød fra de flammende Læber:
Bragi skal altid med Saft af Odrærer
Blande der' Miød.

Mange findes, hvis Aand ei kan modstaae
Brune Piger, med svulmende Bryster;
I din Lund, o du Elskeres Freia!
Sukke de Velklang, og slumre, og aande
Brændende Lyst,

Mig — thi ofte har Dalenes Hyrder
Tause trængt sig i Kreds om min Harpe,
Naar de zittrende Strænge fortolkte
Sukkende Glæder, og Smilets og Taarens
Himmelske Sprog —

*) Nærværende Ode har været aftrykt i det alm. d. Bibl. for Januar 1780.

Mig har Krigslyd og Vinen og Elskov
Altid mægtig fortryllet; men aldrig
Fyldt med Sang: dine rødmende Druer,
Mosel, og Øresunds blussende Piger
Kryster jeg taus.

Mig, de cimbriske Halvguders Sanger,
Mig — o sødeste svu'mende Stolthed! –
Mig, som kiendes og elskes af Moltke —
Mig kan de venlige Dyder allene
Skabe til Skiald.

Stille, sølvgraa, som Maanen bag Regnsky,
Klar, som Smiil, der fremspire af Taarer,
Høi, (saa syntes den zittrende Amme)
Svævede Nornen, som fordum i Vuggen
Kyssed mit Bryst.

"Føl, saa sagde den svulmende Norne,
"Føl Algodhed, og fredsomme Konger,
"Jordens Venner, og Dydens og Konstens
"Venner, og Armods medlidende Brødre —
"Føl dem, og syng!"

Derfor sang jeg om Støvets Forbarmer,
Derfor sang jeg om Cimbrernes Venner,
Rolf og Balder og Christian og Fredrik:
Alle, som hørte min smeltende Harpe,
Smiilte og græd.

Derfor sang jeg, indsvøbt i en Støvregn,
Som Philet om Dannemarks Bernstorf;
Kiærligt fulgte min Sang og mit Hierte
Cimbrernes Ven. — Nu tilvinker Cheruben
Skialden et Smiil!

Derfor, smilende Dybers og frugtbar
Viisdoms flammende Ven, o Du, Jordens
Elsker! Derfor, min ædelste Moltke!
Fylder Du mægtig mit Bryst, og min Harpes
Zittrende Stræng!

Cantate
paa Kongens Fødselsdag.
1779.

Naar Landets Børn, du evig Vise,
I dine Glimt tør fryde sig,
Hvor høit skal da hver Læbe prise,
Hvor høit hver Daad forkynde dig!

Af Solekredse, som forsvinde,
Skal de forstaae dig ene stor!
Og i et Støvgran skal de finde
Din Almagts underlige Spor!

Af tause Nætter skal de lære
Din skiulte Sti til Held og Fryd,
Og din bestraalte Vei til Ære,
Af Minnisangens høie Lyd!

Derfor skal Dan og Nor ophøie
Din Miskundhed, du Lysets Gud!
Thi blidt er Vinket af dit Øie,
Og lifslig Klangen af dit Bud!

Med dine Vingers brede Skygge
Indhegner du dit Folk i Fred,
At vi, lyksalige og trygge,
Maa mættes af din Herlighed.

Dit Smiil har skiult Skioldungens Throne,
Dit Smiil, som intet Mørke naaer.
Du fyldte Lys i Christians Krone,
Og spredte Glands omkring hans Aar.

Og, Herre, du skal naadig skienke
    Hans Bryst et Gienskin af vort Held;
Du, Herre, du skal mægtig sænke
    Hans Aand i dine Straalers Vœld!

Som Lynild lad dit Vink adsprede
    Hver giftig Damp, hver farlig Sky,
Og mød med Flammer af din Vrede
    Hver Storm, som truer Viisdoms Ly!

Indhegn de Frugter af dens Glæde,
    Som nu saa roligt spire frem!
Udryd hvert Dyr, som tør nedtræde,
    Hvert Kryb, som tør benage dem!

Da skal vor Elsktes Fødsel være
    Vor Slægt et Minde af dit Lys;
Og høie Hymner, dig til Ære,
    Skal vidne, naar dens Fest fornyes.

Og naar vor Afkom seer tilbage
    Fra Fodspor af opklaret Flid,
Skal den velsigne Christians Dage,
    Som Udspring af sin gyldne Tid!

Høit skal da Nordens glade Sønner
Lovsynge dig, vor Gud, vort Haab,
Fordi du hørte vore Bønner,
Og mærkte paa vort hæse Raab!

Fra en Datter til hendes Moder
paa dennes Fødselsdag.

Slaa sagte paa de fine Strænge,
Min Musa! syng de Spædes Lyst;
Og lad den kiælne Klynken trænge
Saa dybt, saa himmelsk i vort Bryst!
Udsend en Stræng, hvis Zittrende
Er mægtigt, som den Klagetone,
Hvormed de Angrende forsone
Den mindste Overtrædelse!

Den Taare, som saa villigt flyder,
Og som saa let er stilt igien;
Den ømme Siæl, de rene Dyder,
Den dybe Frygt for Skaberen;
Den Drift til Venskab og til Fryd;
Den Tillid, som ei kiender Kummer;
Den muntre Spøg, den trygge Slummer,
Er meer end høie Harpers Lyd.

Men du, som gav mig denne Glæde,
Som har bestrøet min Barndoms Vei
Med Roser, og bevar't mig Spæde,
At Torne saarede mig ei:
Men du, hvis Haand veiledet mig
Paa Dyds og Viisdoms snevre Stier!
Hvor fandt jeg stærke Harmonier,
Som sige, hvad jeg skylder dig?

O! du mit Intets tro Veninde!
Hvad var jeg, da dit varme Bryst
Oplivede mig til at finde
Det første Gysende af Lyst?
Hvor var min Siæl, o Elskte! siig,
O du, som fødte mig med Smerte!
Fortæl, hvor sov jeg, da dit Hierte
Med stærke Slag opvakte mig?

Ak! hvilket rædsomt Mulm omspændte
Min Siæl og bandt min Phantasie,
Før dine rene Luer tændte
Det første Glimt af Lys deri?
Dybt sank jeg; Hvirvler drog mig ned
I Chaos; Natten greb mig Svage;
Da drog din Straale mig tilbage,
Ufattelige Kiærlighed!

Oplys mig da, min Siæls Veileder!
Hvi valgte du, hvor fandt du den
Blandt Myriader Muligheder?
Hvad var jeg, at jeg blev din Ven?
Viis mig, du Glimt af Gud! og du,
Dens Helligdom og dens Præstinde!
Lær mig, hvormed jeg kunde vinde
Din Yndest, før jeg var endnu!

Fortæl, hvordan det kiælne Hierte
Blev haardt, og turde ruste sig
Med Dødens Frygt og Dødens Smerte,
Og kæmpe for at frelse mig!
Hvorledes blev mit Liv din Lyst?
Viis mig den underlige Kiæde,
Du, som opelskte mig til Glæde
Ved eget ædle Moderbryst!

Og nu! — ak, naar min Siæl opregner
Utallige Velgierninger,
Hvormed din Haand endnu betegner
Hvert Øieblik, hvori jeg er:
Da, o da fly Camoenerne,
Da svimler Siælen og fornemmer
En Gienlyd af Algodheds Stemmer,
Og drukner i sin Følelse.

Du, som forvandlede min Smerte
Til Slummer og til Haab om Lyst!
Fortolk du Selv mit fulde Hierte,
Læs din Erindring i mit Bryst!
Der, Elskte, som jeg aander ved,
Min troe, min eneste Veninde!
Der skal du see dig Selv og finde
Et Gienskin af din Kiærlighed.

Og den Alvidende skal mærke
Mit Suk, og agte paa min Bøn.
Han, den Algode! Han, den Stærke,
Skal være selv din store Løn.
Hans Naade give, at du maa
Med Glæde sildigt see tilbage,
Med Lyst erindre disse Dage,
Hvis Kreds vi nu begynde paa!

Lyksalighed.

Ord eller Lyd, som Babels Hvirvelvinde
Forfølge, tumle, splitte ad til nu!
Ord, som paa Brødres Læber daglig blandet,
Forstaaes om Alt, og af Enhver om Andet!
Lyksalighed! o lad min Sanggudinde
Begribe dig! o Lyd! hvad siger du?

Thi liflig er din Lyd, som Harpens Toner,
Som Vestenvindens Sang blandt Roserne.
Hvor er du da? O! lad en Straale vise
Den Yndling, som dig trættes ei at prise,
I Støv, i Guld, ved Hytter, eller Throner,
Hvor skal jeg spørge den Lyksalige?

Hvor Træller mædskes, glad i gyldne Lænker?
Hvor Eremiten, mager, stolt og fri,
Kun nyder sig? hos Helten? hos en Hyrde?
Hos den, som bærer, den, som er til Byrde?
Hos den, som dybt, hos den, som aldrig tænker?
Hvor er du, Drøm! og hvad bestaaer du i?

Men Pactols gule Sand, og Indus's Stene,
Og Daphnes Krands er ikke nok til dig,
Lyksalighed! — For Frie og for Slaver
Du flyer. Den Stolte flyer for Dine Gaver.
Hos Dyd og Viisdom findes du alene;
Den fromme kun kan være lykkelig.

Den da, som, god og viis og stolt og rolig,
Kun øser Glæden af dens rene Væld;

Den, som har sluttet Forbund med den Høie,
Hvis mindste Suk er stort i Almagts Øie,
Hos denne har Lyksalighed sin Bolig,
Ham overøser den med Lyst og Held.

Kom frem, du første Mand, af Godheds Hænder!
Lad Musen see dig i dit Paradiis!
For dig udbreder Almagt, hvad den skabte;
Hvad Myriader har, og hvad de tabte,
Det eier du. — Du føler Gud, og kiender,
Og ligner ham; god er du, stærk og viis.

Lyksalige! hvi smægter da Dit Øie?
Hvad beder Himlens Ven forgieves om?
Det af Algodhed fulde Hierte banker
Uroligt; Suk adsprede Viisdoms Tanker.
Blev Støvets Siæl ei mættet af den Høie,
At Længsel ulmer i hans Helligdom?

Hvor er Lyksalighed? — Men Glædens Fader
Har seet det Suk, Mand! som du blusser ved.
Han saae den Fryd, hvortil du kunde trænge
I Glædens Skiød, i Edens gyldne Enge.
Han fandt dig god, som Himlens Myriader,
Men ei lyksalig i din Evighed.

Først i din Arm, du rødmende Mandinde!
Først ved det svulmende, det kiælne Bryst,
Hvor i et Sprog, som Godhed selv har blandet,
Eet Suk betroer sin Vellyst til et andet,
Smiil døer i Smiil, og Verdener forsvinde —
Der boer Lyksalighed, der throner Lyst!

Ja! jeg har fundet den! — Den boer alene
I Ædles Bryst, hos Viisdom og hos Dyd.
Men der, min J**g! der, hvor Luer brænde,
Som Himlen selv, som Dyd og Elskov tænde,
Der finder du, der øiner min Camoene
Et Svælg, og hvilket bundløst Svælg af Fryd!

Alt lyser Hymens Fakkel høit til Glæde,
Og Amor følger med sin gyldne Piil.
Alt møder Himlen dig; see! den udbreder
Sin rige Gave: Dyd og Yndigheder.
Alt knytter den Lyksaligheders Kiæde,
Som Godhed selv besegler med et Smiil.

Alt svarer Glædens Chor, en sneehvid Skare
Af unge Dyder, Elskov rødmende,

Og Ømhed, smilende med Mødres Miner,
Den stolte Troskab, Huuslighed, som triner
Forsigtigt frem, og Fromhed — Alle svare
Og kalde J**g den Lyksaligste.

O svar og du, som zittrer i min Læbe! —
Men Lyst, men Blodets, Brodernavnets Magt
Har qvalt min Stemme med Lyksaligheder.
O Musa! syng da du din tro Veileder,
Ven, Broder, Lærer! — o! men Taarer stræbe
At sige meer, end al min Sang har sagt.

Og broderlige Taarer skal anraabe
Den Gud, som gav Dig Din Lyksalighed,
Om.... og hvorom? hvad kan min Sang begiere,
Til den Lyksalige? Guld, ellerÆre?
Nei, Broder! thi det Bedste, du kan haabe,
Er, at den Lyst, du har, maa vare ved.

Til Cecilia Wormstrup,

Med en Sang paa hendes Fødselsdag *).

Brød vel Apoll sin Daphnes spæde Grene
Til Sang for mig? — Naar stammede jeg Digt,
Beruset af din Kraft, o Hippokrene!
At Venskab vil opfordre mig til Sligt?
Kun den, som ni aoniske Gudinder
Opammed under Skierts, og Sang, og Spil,
Hvis spæde Tinding Laurbær strax omvinder —
Kun han kan synge, naar og som han vil.
Naar Erato i kiælne Toner klirrer
Hyrdindens Stolthed og den troe Damoet —
Han græder med; og Rusen, som forvirrer,
Omdanner ham til en forelsk't Poet.
Saasnart Terpsichore harmonisk dandser
Eens Død, en Andens seierrige Mod,
Saa er han snart i Flor og snart i Pandser,
Og Taarer koste ham saa lidt som Blod.
Og, møder Satyr slig en færdig Digter,
Selv naar han hyler ved en Fyrstes Grav,

*) En Sang til Jomfru Wormstrup paa hendes Fødselsdag, findes i Evalds Skrifter, II. 388, og har været trykket allerede 1771. — Skulde ikke det her aftrykte Digt være sildigere, og sendt med en anden Sang, der ikke mere haves? — I ethvert Tilfælde staaer det i poetisk Værd meget over hiin.

Strax spøger han, selv med Regentens Pligter,
At Sørgeskaren skoggerleer deraf.
  Vi ønske kun; hos ham kan Alting haves.
Vi frygte; og han skiælver strax derved.
Vi lee — han leer. Vi døe — og han begraves.
Vi gifte os — han døer af Kiærlighed.
Af det, man havde, har og aldrig venter,
Gaaer intet hans Opmærksomhed forbi;
Og Himmel, Jord, og alle Elementer
Har intet, som undgaaer hans Poesie.
  Men, kun til Klage gav du og til Smerte
Mig Røst, Urania! Til Graad bestemte du
Min Sang, mig selv, min Skiebne og mit Hierte;
Og Glæde sang og saae jeg ei endnu!
  Hvad vil da du — du Glædens muntre Datter,
Som spøgende udfordrede min Pen?
Sorg er min Sang; prosaisk er min Latter;
Cecilia! kiend og undskyld Din Ven!
Dog — at du ei opirret mig maa sige,
"Han synger ei min Fest af Egensind!"
Vel! rime vil jeg; og du, muntre Pige!
Syng Tanker i de Riim, som faldt mig ind!

Nytaarshilsen,

fra en Datter til hendes Fader.

Som Snee bortsmelte Støvets Dage;
Som Nattens Riim forgaaer vort Liv.
Hvo sagtner Tidens Gang? Hvo binder
Det Øieblik, som nu forsvinder?
Mon Du kan sige: "kom tilbage!"
Du stærke Gud, som sagde "bliv!"

Glimt, som den Evige betroede
Min Siæl af Skabningen og sig!
O du, som voxer ved at nydes,
O Glimt, som aldrig meer tilbydes,
Uigienkaldelige Gode!
O Tid! vær meer end Guld for mig!

Men du, min Fader! du, som lærte
Mit Bryst sit første Aandedræt!
O du, som først har viist mit Øie
Mig selv, Naturen og den Høie,
O, at du kunde see mit Hierte!
Thi Ord kan ei fortolke det.

Og hvilken Tak er ei for liden,
  For svag til dig? min første Ven!
Hvad vil da min uvante Læbe?
Hvad er min Sang? Mon den tør stræbe
  At lønne ham, som gav mig Tiden
  Og lærte mig at nyde den?

Men Han, som huld bønhører Svage,
  Gud skal betale Dig min Gield.
Ja! Tidens Fader skal fornemme
Min Bøn, og mærke paa min Stemme;
  Han skal forlænge dine Dage,
  Og han skal krone dem med Held.

Ved ham skal du med Haab tiltræde,
  Med Tak beslutte dette Aar.
Ved hans Velsignelse formere
Din Alder sig med mange flere!
  Og han beslutte dem med Glæde,
  Med salig Lyst, som ei forgaaer!

Ved en elsket Religionslærers Død.

(I hans Børns Navn.)

Mon Støv kan følge med den Høie?
Hvo fandt hans Spor? og hvilket Øie
Har seet hans underfulde Vei?
Forvovne Støv, hold op at svimle!
I dette Svælg af Himles Himle
Den Evige begribes ei.

Min Siæl! min fængslede, min svage,
Min faldne Siæl! vil du opdage
Hvad Lysets Aander ei kan see?
Velan! forsøg det, om du taaler
At stirre paa det Hav af Straaler,
Som bruser om den Herlige!

Ak! dybt i Støvet vil vi knæle,
Og Angest, bitter Graad skal qvæle
Hver Tanke, som udforsker dig.
Vor Aand skal zittre og tilbede
Den Gud, hvis Godhed og hvis Vrede
Er viis og ubegribelig —

Men, om vi med et ydmygt Hierte
Modtage Bitterhed og Smerte
Af Dit alvise Velbehag,

Og, om vi knæle, mens Du saarer:
O Gud! tilgiv de stille Taarer,
  Som ene bøde for Dit Slag.

Naar Du forbobler Støvets Dage,
Som aander sig og os til Plage,
  Men snart bortrykker Jordens Ven:
Da er Du Gud og den Alvise;
Din Villie skal vort Hierte prise,
  Endskiøndt vi ei begribe den.

Alt, hvad Du giør, er godt, vor Fader!
Det Onde selv, som Du tillader,
  Er frugtbart paa Lyksalighed;
Og af det Tab, hvorfor vi græde,
Udspire Fryd og salig Glæde,
  Som Himlens Aander juble ved.

Han lever, han, hvis Muld vi giemme,
Alt blander han sin høie Stemme
  Med Cherubimers Frydeskrig.
Alt straaler Naaden og veileder
Hans Siæl igiennem Saligheder
  Til Livets Kilde, op til Dig.

Du kaldte Din trofaste Hyrde
Til Hvile; Du borttog hans Byrde,
Og Du omgierder ham med Lyst.
Hvor herligt kroner Du hans Dyder!
Vi veed det, Gud! men Taaren flyder
Og Smerten svulmer i vort Bryst.

Thi ak! vor Siæl er svag, du Høie!
Vort Hierte fængsles af vort Øie
Og lænkes til det Tab, vi see.
Vi veed vor døde Faders Glæde;
Men ak! vi see hans Grav, og græde,
At vi har tabt den Salige.

Og dyrebare var hans Dage!
Ak, een var meer end al vor Klage;
Een Times Tab fortiente den.
Det er ei lidt, os Døden røver;
Du veed det selv, som Hiertet prøver,
O du, som gav og tog vor Ven!

Thi, som et Lys i Dødens Dale,
Hvis Glimt veilede og husvale,
Og styrke trætte Vandrere:

Saa sielden er Dit Ords Forkynder,
Som ei formørkes selv af Synder,
Hvis Afgrund han opdagede.

Saa var vor Schiøt, saa var din Tiener,
Et himmelsk Lys blandt Syndens Venner,
Et saligt Gienskin af Din Pagt.
Han leved' trofast, som han lærte,
Din Kiærlighed var i hans Hierte,
Og i hans Mund var Sandheds Magt.

Brøstfældig var den faldne Hytte,
Men stærk hans Siæl, som Himlens Støtte;
Utrættet i sit store Kald.
Han understøttede den Svage,
Og holdt den Synkende tilbage,
Og greb den Faldne i sit Fald.

Hans Røst var kiær, thi den var kiærlig;
Og mægtig, thi dens Grund var ærlig.
O Gud! man kiendte strax Din Tolk.
Kun hvo, der selv, som han, er dydig,
Kan vække Angst hos hver Ulydig,
Og salig Tillid hos Dit Folk.

Nu tier han — derfor, du Høie!
Formørker Taaren Folkets Øie;
  Hans Stemme trøster det ei meer.
Vort Lys forøger Himlens Glæde;
Vi kan ei øine det, vi græde
  Hos det tilbageblevne Leer.

Dog, Taaren trøster Dydens Venner,
Og Godhed, som borttog sin Tiener,
  Har derfor ikke skiult sin Vei.
Men ak! os, som en kiærlig Fader
Uigienkaldelig forlader.
  Os kun, os trøster Taaren ei!

Anmærkning.

I dette Digt ere adskillige, (tildeels ikke heldigt) forandrede Udtryk eller forskiellige Læsemaader, rettede efter Evalds eget Haandskrift.

Terzet af Fiskerne.

Gunild.

Trodsige og vilde
Brøle Bølgerne;
Nattestormen svinger
Tung de vaade Vinger
  Blandt de skummende.

Lise.

Livets rige Kilde,
  Moderlige Hav!
Skal da Kiv og Vrede
I dit Skiød tilrede
  Dine Fostres Grav?

Birthe.

Lad vort Suk formilde
  Din og Himlens Harm!
O hold op at trættes,
At vi trygt kan mættes
  Ved din elskte Barm!

Alle Tre.

Lad vort Suk formilde
  Din og Himlens Harm!
O hold op at trættes
At vi trygt kan mættes
  Ved din elskte Barm!

Lise.

Paa Bølgen svæver
  Mit Hiertes Ven!

Gunild.

Frygt ei, min Pige!

Lise.

Hvad vil du sige?
Hør Stormen stige!
Ak, hvor jeg bæver,
Jeg arme Pige!
Paa Bølgen svæver
  Mit Hiertes Ven!

Gunild.

Frygt ei, min Pige!

Lise.

Hvad vil du sige?
Hør Stranden kaage,
Og sprudle Taage,
  Som skiuler den!

Gunild.

Frygt ei, min Pige!

Lise.

Jeg arme Pige!
Ak, hvor jeg bæver!
Paa Bølgen svæver
  Mit Hiertes Ven!

Gunild.

Paa Stormens Vinge
Kan Almagt bringe
  Ham karsk igien.

Birthe.

Jeg troer at føle
  Min Brudgoms Død.

Gunild

Frygt ei, min Pige!

Birthe.

Hvad vil du sige?
Hør Stormen stige!
Hør Havet brøle!
Jeg arme Pige!
Jeg troer at føle
  Min Brudgoms Død.

Gunild.

Frygt ei, min Pige!

Birthe.

Hvad vil du sige?
Hør Havet syde
Blant Skiær, som bryde
  Dets hule Stød!

Gunild.

Frygt ei, min Pige!

Birthe.

Jeg arme Pige!
Hør Havet brøle!
Jeg troer at føle
  Min Brudgoms Død.

Gunild.

Vort Suk kan drage
  Ham karsk tilbage
  Af Havets Skiød.

Alle Tre.

Livets rige Kilde,
  Moderlige Hav!
Skal da Kiv og Vrede
I dit Skiød tilrede
  Dine Fostres Grav?
Lad vort Suk formilde
  Din og Himlens Harm!
O hold op at trættes,
At vi trygt kan mættes
  Ved din elskte Barm!

Arie.

En Sømand, med et modigt Bryst,
Kan aldrig fattes Penge.
Tab skiærper kun hans Vindelyst,
Og Armod er ham som en Dyst,
Der ei kan vare længe.

Naar Søen plyndrer fra sin Ven,
Og sætter ham paa Prøve;
Da leer han kun, og tvinger den,
At bringe tifold det igien,
Som den har turdet røve.

Han sabler dristig Havet op,
Saasnart hans Hierte lyster;
Og rider høi paa Bølgens Top,
I Trav og susende Galop,
Til guldbestrøede Kyster.

Flux er han der, saa rig han vil,
Og lystig, som den Rige;
Og sætter Boven=Bramseil til,
Og flyver glad med Sang og Spil
Tilbage til sin Pige!

Liden Gunver.

Romanze.

Liden Gunver vandrer som helst i Qvæl,
Saa tankefuld.
Hendes Hierte var Vox, hendes unge Siæl
Var prøvet Guld.
O vogt dig, mit Barn, for de falske Mandfolk!

Liden Gunver meder med Silkensnor
Ved Havets Bred:
Da hævedes Bølgen, og Vandet foer
Saa bradt afsted.
O vogt dig, mit Barn, for de falske Mandfolk!

Skiøn Havmand sig op af Havet skiød,
Beklædt med Tang.
Hans Øie var kiærligt, hans Tale var sød,
Som Harpens Klang.

Liden Gunver, du martrer mig Dag og Nat,
Med Elskovs Ild.
Mit Hierte vansmægter, min Siæl er mat;
O vær dog mild!

Du række mig kun din sneehvide Arm,
Paa Sømands Tro!
Saa trykker jeg den til min brændende Barm,
Saa faaer jeg Ro.

Liden Gunver! mit Bryst, bag sit haarde Skiæl,
Er blødt og ømt.
Trofast er mit Navn, min ukonstlede Siæl
Foragter Skrømt.

Og er dig min Arm til saa stor Behag,
Til Trøst og Ro;
Skiøn Havmand, saa skynd dig, saa kom kun, og tag
Dem begge to!

Han trak hende fra den steile Bred,
Glad ved sin Svig.
Som Storm var hans Latter; men Fiskerne græd
Ved Gunvers Lig.
O vogt dig, mit Barn, for de falske Mandfolk!

Fiskernes Chorsang.

Fiskerne.

Havets mægtige Betvinger,
Tal til Bølgen i din Harm!
Almagt! grib Orkanens Vinger
Med en vældig udstrakt Arm!

Folkene i Baaden.

Lige Slag,
Dvæl ei længe!
Seie Tag,
Danske Drenge!

Fiskerinderne.

Bøi, du Livets milde Fader,
Bøi dit Øre til vort Skrig!
Byd, at Haabet ei forlader
Dem, som haabe kun paa dig!

Folkene i Baaden.

Nu er Tid!
Odder, snoe dig!
Træk, med Flid,
Rask og modig!

Fiskerne.

Kiække Sømænd, Hornbeks Ære,
Dannemænd! det gielder nu.
Brave Slægt, dit Navn skal være
Danskes Roes, og kiært, som du.

Folkene i Baaden.

Alle Mand,
Rask og lige!
For mit Land!
For min Pige!

Fiskerinderne.

Elskte Hob, fornem vor Klage!
Stil den, qvæl den snart i Lyst!
Stræb, og vind, og iil tilbage!
Nyd din Seier ved vort Bryst!

Folkene i Baaden.

Stærke Tag!
Danmarks Krone!
Danmarks Flag!
Christians Throne!

Fiskerne og Fiskerinderne.

O Himmel! som bød os at elske vor Næste,
O frels dem, de Ædle! beskierm dem de Bedste!
Dit Bud gav dem Kiækhed, dit Vink gav dem Haab.
Beskierm dem, som, selv paa den rasende Bølge,
Paa Afgrundens Veie, saa villige følge
Din Kiærligheds Røst og de Lidendes Raab!
O Nordhav! vor Moder! vort Danmarks Veninde!
O skaan dem, som daglig fortrolige finde
Liv, Mæthed og Lyst i dit frugtbare Skiød!

Vort Nordhav! vor Stolthed! vor Bane tilÆre!
O skal dine skummende Bølger da være
Vor Skræk og de modigste Dannemænds Død?

Fiskerne.

Himmel! skuffer ei vort Øie?
Tør vi troe det Glimt af Haab?
Seier! Glæde fra den Høie!
Han har hørt vort svage Raab!

Folkene i Baaden.

Hver som jeg!
Nidding svige
Sømands Leeg!
Alle lige!

Fiskerinderne.

Himlen saae til vore Taarer,
Seierfulde roe de hiem!
Hurtig slaae de raske Aarer;
Held og Glæde følge dem!

Folkene i Baaden.

Sømands Lyst!
Verdens Riger!
Siællands Kyst!
Hornbeks Piger!

Fiskerne.

Ædle Hob, vor Roes og Glæde!
  Held dit stolte Fødested!
Held dig, Ven, som kan betræde
  Siællands lykkelige Bred!

Folkene i Baaden.

Nok et Strøg!
  Sømands Glæder!
Slæb og Spøg!
  Kamp og Hæder!

Fiskerinderne.

Iil, du raske Helteskare,
  Iil, vor Ven! iil til vor Arm!
Glem din overvundne Fare,
  Glem den ved vor ømme Barm!

Folkene i Baaden.

Frisk i Land!
  Seier lønner!
Alle Mand!
  Danne=Sønner!

O Seier! han lever. Hans rolige Øie
Kan smile til Jorden, og prise den Høie;
  Hans Hierte kan svulme af Haab og af Fryd.

Omfavner ham Dannemarks værdige Sønner!
O føler det Hierte, hvis Banken belønner,
Hvis Varme giengielder den ædelste Dyd!

Romanze af Fiskerne.

Dansk Nationalsang.

Kong Christian stod ved høien Mast,
I Røg og Damp.
Hans Værge hamrede saa fast,
At Gothens Hielm og Hierne brast.
Da sank hvert fiendtligt Speil og Mast
I Røg og Damp;
Fly, skreg de, fly, hvad flygte kan!
Hvo staaer for Danmarks Christian
I Kamp?

Niels Juel gav Agt paa Stormens Brag:
Nu er det Tid!
Han heisede det røde Flag,
Og slog paa Fienden Slag i Slag.
Da skreg de høit blandt Stormens Brag:
Nu er det Tid!

Fly, skreg de, hver, som veed et Skiul!
Hvo kan bestaae for Danmarks Juel
I Strid?

O Nordhav, Glimt af Wessel brød
Din mørke Sky!
Da tyede Kæmper til dit Skiød;
Thi med ham lyned Skræk og Død.
Fra Vallen hørtes Vraal, som brød
Din tykke Sky:
Fra Danmark lyner Tordenskiold;
Hver give sig i Himlens Vold,
Og fly!

Du Danskes Vei til Roes og Magt,
Sortladne Hav!
Modtag din Ven, som uforsagt
Tør møde Faren med Foragt,
Saa stolt, som du, mod Stormens Magt,
Sortladne Hav!
Og rask igiennem Larm og Spil,
Og Kamp og Seier før mig til
Min Grav!

